

Масжид ва хонадонларда ўқиладиган кундалик дарслар

Муаллиф: д. Рошид Хусайн ал-Абдулкарим

Ислом Нури таржимаси

1/ Ихлос ва ният

Аллоҳ таоло Ҳуд сурасининг 15 ва 16- оятларида шундай дейди: **"Ким (фақат) шу ҳаёти дунёни ва унинг зебу зийнатларини истайдиган бўлса, уларга қилган амалларини(нг ажр-мукофотини) шу дунёда комил қилиб берурмиз ва улар бу дунёда зиён кўрмайдилар. 16. Ундай кимсалар учун охиратда дўзах ўтидан ўзга ҳеч қандай насиба йўқдир. Уларнинг бу дунёда қилган барча яхшиликлари беҳуда кетур ва қилиб ўтган амаллари бефойдадир."**

Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳу ривоят қилган, муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Албатта амаллар ниятга қараб бўлади ва ҳар бир киши нимани ният қилса шуни олади. Ким Аллоҳ ва Расули учун ҳижрат қилса унинг ҳижрати Аллоҳ ва Расули учундир. Кимнинг ҳижрати дунё учун бўлса, дунёдан улушини олади ёки аёл киши учун бўлса, унга уйланади. Ким қандай ният билан ҳижрат қилса, унинг ҳижрати ниятига яраша бўлади.", деганларини эшитдим дейди.

Имом Муслим ва Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «"Қиёмат куни одамлар ичида энг аввал ҳукм қилинадиган кишиларнинг биринчиси шаҳид бўлган киши бўлади. Уни олиб келинади ва Аллоҳ унга ўз неъматларини эслатади, у уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: "Уларнинг шукронасига нима амал қилдинг?"-деб сўрайди. У банда : "То шаҳид бўлганимга қадар Сен учун жанг қилдим,"- деб жавоб беради. Шунда Аллоҳ: "Ёлғон айтаяпсан, зеро сен одамлар сени жасур-кўркмас дейишлари учун урушдинг ва дарҳақиқат, шундай дейилди," - дейди. Сўнг буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Кейин илм ўрганган ва уни ўргатган, ҳамда Қуръон ўқиган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам ўз неъматларини эслатади. У банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ:

— Буларнинг шукронасига нима амал қилдинг? - деб сўрайди. Банда:

— Илм ўргандим, уни бошқаларга ўргатдим ва Сен учун Қуръон ўқидим, деб жавоб беради.

— Ёлгон гапирдинг, сен илмни “олим” дейилиши учун ўргандинг, Қуръонни эса “қори” дейилиши учун ўқидинг, дарҳақиқат, шундай дейилди,- дейди Аллоҳ. Сўнгра буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Кейин Аллоҳ унга ризқни кенг қилиб берган, бойликнинг ҳамма туридан инъом қилган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга Ўз неъматларини танитади. У уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ:

— Буларни шукронасига сен нима амал қилдинг? – деб сўрайди.

— Сен хуш кўрган бирон йўлни қолдирмай, ҳаммасида Сен учун сарф қилдим, -дейди.

— Ёлғон сўзладинг, зеро, сен бу ишларни “сахий” дейилиши учун қилдинг, дарҳақиқат шундай дейилди,- дейди Аллоҳ.

Сўнгра буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Шарҳ:

Дарҳақиқат, ният амалнинг асосидирки, ҳар бир яхши амал унинг устига барпо бўлади. Одам алайҳис саломдан тортиб, то қиёматгача келадиган барча одамзод сўз ва амалда ихлос қилишга буюрилган. Ким ихлосни маҳкам ушласа – нажот топади. Ким уни зое қилса ҳалокатга юз тутаяди. Зеро амалнинг қабул бўлиши ёки бўлмаслиги, унга мукофот ёки жазо берилиши ўша амалда ихлоснинг мавжуд ёки мавжуд эмаслиги эътибори билан бўлади.

Демак, бир амалнинг бошқа амалдан афзаллиги унинг катта ёки кичиклигига қараб эмас, балки шу амал соҳибининг қалбида сақладиган иймон ихлоснинг қай даражада эканига қараб белгиланар экан. Зеро амал суратдир, ихлос эса унинг руҳидир. Шайх Дувайш айтадилар: “Агар амалларда ихлос қилмасанг, ўзингни чарчатиб ўтирма. Ихлос дарахтининг илдизи мустаҳкамдир, риё дарахтининг илдизи эса қўпориб ташлангандир”. Дарҳақиқат агар дарахтнинг илдизи мустаҳкам бўлса, унинг танаси қанчалик кесилиб-қирқилиб ташланмасин, барибир ўсишда, ривожланишда давом этаверади, аммо унинг илдизи қўпориб ташланган бўлса, унинг тезда қуришини кутавер. Аллоҳ таоло ҳаммамизни сўз ва амалда ихлос қилишимизга муваффақ қилсин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Қилинаётган амал қабул бўлиши учун икки шарт топилиши керак. Улар ихлос ва амалнинг суннатга мувофиқ бўлиши.

2- Ихлос ҳар бир амалда буюк аҳамиятга эга, чунки ихлоссиз амал эгасига бало бўлади.

3- Амалнинг зоҳири чиройли бўлмоғи унинг қабул бўлишига кифоя қилмайди, ҳудди амалда ихлос топилиб суннатга мувофиқ бўлмаганига ўхшаш. Демак, ҳар бир амалда ихлос ва суннатга мувофиқлик топилиши шарт.

4- Ҳар амал олдида ниятни тўғирлаш ва суннатга мувофиқми ёки мувофиқ эмаслигини текшириш вожибдир.

2/ Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига эргашиш ва У зотнинг сўзи турганда бошқаларнинг гапини олмаслик

Аллоҳ таоло Нисо сурасининг 65- оятида шундай дейди: **"Йўқ, Парвардигорингизга қасамки, то улар ўз ўрталарида чиққан келишмовчиликларда сизни ҳакам қилмагунларича ва кейин сиз чиқарган ҳукмдан дилларида ҳеч қандай танглик топмай, тўла таслим бўлмагунларича-бўйсунмагунларича зинҳор мўъмин бўла олмайдилар"**

"Аллоҳ ва унинг Пайғамбари бир ишни ҳукм қилган-буюрган вақтида бирон мўъмин ва мўъмина учун (Аллоҳнинг ҳукмини қўйиб) ўзлари хоҳлаган ишларини ихтиёр қилишлари жоиз эмасдир. Ким Аллоҳ ва Унинг Пайғамбарига осий бўлса, бас, у очик йўлдан озиш билан йўлдан озибди." Ахзоб: 36

Нур сурасининг 51 ва 63- оятларида эса шундай дейди: 51. **"Аллоҳ ва Унинг Пайғамбарига ўрталарида ҳукм чиқариш учун чорланган вақтларида мўъминларнинг сўзи "эшитдик ва бўйсундик", демоқдир. Ана ўшаларгина нажот топгучилардир".**

63."(Пайғамбарнинг) амрига хилоф иш қиладиган кимсалар ўзларига бирон фитна-кулфат етиб қолишдан ёки аламли азоб етиб қолишдан ҳазир бўлсинлар".

Имом Бухорий Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам», дедилар.:

— Жаннатга Умматимдан бош тортмаганларидан бошқа ҳаммалари киради», дедилар. — Саҳобалар ажабланишиб:

— Ё Расулаллоҳ, ким ҳам бош тортарди?! деб сўрашди.

— Ким менга итоат қилса жаннатга киради, ким менга осий бўлса, (жаннатга киришдан) бош тортибди», дедилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга итоат қилиш, эргашиш У кишининг гапларини олиб бошқаларнинг гапларини кўйишлик динимиз барпо бўлган иккинчи устундир. Яъни, "Муҳаммад-ур-расулulloҳ" деб берган шаҳодатимизнинг маъноси ва амаллар қабул бўлишининг иккинчи шартидир.

Динимиз икки устун узра барпо бўлган; **Аллоҳ таолонинг ўзигагина ибодат қилиш ва ҳамма амалларни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига мувофиқ қилиш.** Дунё ва охираат саодати, фитналардан саломат қолиш ва жаннатга киришнинг ягона йўли Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашишдир. Қаранг, имоми Абу Ҳанифа – Нўъмон ибн Собит – роҳматуллоҳи алайҳ бу бобда нима деганлар: "Агар қайси бир ҳадис саҳиҳ (у кишининг назарида заиф бўлгану кейинчалик унинг

саҳиҳлиги аниқ) бўлса у менинг мазҳабимдир". Яъни Пайғамбар алайҳис саломга тўлиқ эргашиш менинг мазҳабим демоқчилар. Бу ривоятни Ибни Обидийн "Хошияда" нақл қилган. Ал-Фалланий "Ал-Ийқоз" китобида у кишидан нақл қилган ривоятда: "Агар гапим Қуръон ва ҳадисга хилоф бўлса гапимни деворга уриб Қуръон ва ҳадисни олинглар",- деганлар. Имомдан бундай таълим-тарбияни олган шогирдлари Абу Юсуф раҳимахуллоҳ Мадинага сафар қилиб, Мадинада Имом Молик билан учрашиб илмий мунозаралар олиб боради. Мунозаралар мобайнида ўзининг саҳиҳ ҳадисларга хилоф бўлган бир нечта фатволари борлигини билиб дарҳол фатволаридан қайтади. Абу Юсуф раҳимахуллоҳнинг суннатга бунчалик қаттиқ туриб амал қилиши ҳозиргача илмий китоб ва мажлисларда тасаннолар билан зикр қилинади. Улар ҳақида бундай ривоятлар жуда кўп. Қаранг бизнинг имомларимиз Умматга ўрнак бўлиш учун суннатни қандай маҳкам ушлаганлар. Улар суннатни шундай маҳкам ушлаганларидан кейингина имомлик даражасига етганлар. Аллоҳ таоло ҳаммамизни Қуръон ва Суннатга амал қилишга муваффақ қилсин.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Қилинаётган амал қабул бўлиши учун икки асосий шарт топилиши керак. Улар: Ихлос ва Суннатга мувофиқ бўлишдир.
- 2- Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга итоат қилишнинг яна бир маъноси У кишининг каломини - ким бўлишидан қатъий назар - ҳар қандай одамнинг гапидан устун қўйиш демақдир.
- 3- Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга итоат қилиш жаннатга киришга сабаб бўлади.
- 4- Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга осий бўлиш, амрига хилоф чиқиш дунёда фитнага ва амалларнинг ҳабата бўлишига, охиратда эса жаҳаннамга киришга сабаб бўлади.

3/ Илмнинг фазли

Аллоҳ таоло Зумар сурасининг 9-оятда шундай дейди: **«Айтинг биладиган зотлар билан билмайдиган зотлар баробар бўладими?»**

Мужодала сурасининг 11- оятида эса **«Аллоҳ таоло сизлардан иймон келтирган ва илм ато этган зотларни (баланд) даража-мартабаларга кўтарур»** дейди.

Тоҳа сурасининг 114- оятида эса «Роббим илмимни зиёда қил-деб айтинг» дейди.

Муовия розияллоҳу анҳу ривоят қилган, муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «"Аллоҳ таоло кимга яхшиликни хоҳласа уни динда фақиҳ-олим қилиб қўяди",», дедилар.

Имом Абу Довуд (3641) ва Термизий (2682) Абу Дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «"Ким илм талаб қилиб, йўл юрса, Аллоҳ таоло унга жаннатга борадиган йўлини енгил қилиб қўяди. Фаришталар толиби илмнинг қилаётган амалидан рози бўлиб, қанотларини қўйиб туришади. Олим кишига ҳамма нарса, ҳаттоки сувдаги балиқлар ҳам истиғфор айтиб туради. Олим кишининг обид — яъни илми йўғу, лекин доимий ибодатдаги — одамдан фазли, Ойнинг бошқа юлдузлардан ортиқлигига ўхшайди. Албатта олимлар пайғамбарларнинг меросхўридир, пайғамбарлар дийнор, дирҳамларни мерос қилиб ташлаб кетмаган, балки илмни колдирганлар, кимики уни олган бўлса насибасини тўлиқ олибди".

Имом Муслим (1631) Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «"Агар инсон боласи ўлса унинг учта амалидан бошқа ҳамма амали тўхтади. Улар: садақаи жория, фойдаланиб турилган илм ва унга дуъо қиладиган солиҳ фарзанд. -», дедилар.

Шарҳ:

Ислом дини илм-маърифат, тараққиёт ва инсонларни илм билан зулумотдан нурга олиб чиқувчи диндир. Чунки бу дин чексиз илмли бўлган Аллоҳ таоло томонидан ваҳий қилингандир. Шунга кўра динимизда шаръий илмнинг манзилати жуда улуғдир. Аллоҳ таоло бандаларини шаръий илмларни ўрганишга буюрганидек дунёвий илмларни ҳам таълим олишга тарғиб қилди ва шаръий илм эгасини бошқалардан афзалроқ қилди. Илм талаб қилиш ибодатларнинг энг афзалларидан бўлиб, жаннатга кириш сабабларининг энг катталаридан ҳисобланади. Чунки инсон илм билан Аллоҳни, Унинг буйруқларини, қайтарган нарсаларини ва диннинг асосларини ўрганиб боради. Шунинг учун ҳам уламолар пайғамбарларнинг меросхўрларидир. Пайғамбарлар инсонларга шаръий илмни мерос қилиб ташлаб кетдилар. Ким илм талаб қилиб, илмига амал қилса, у албатта уларга меросхўр бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Динимизда илм ва олимларнинг фазли улуғдир, чунки улар пайғамбарларнинг меросхўларидир.
- 2- Бирон кишининг динда фақиҳ бўлиши Аллоҳ таолонинг унга яхшиликни ирода қилганлик аломатидир.
- 3- Шаръий илмни талаб қилиш ва унга амал қилиш жаннатга киришга сабаб бўлади.
- 4- Инсоннинг энг яхши мерос қилиб ташлаб кетадиган ҳазинаси фойдали илмдир, чунки унинг савоби ўлиמידан кейин ҳам давом этиб туради.

4 - дарс Одамларга таълим бериш ва яхшиликка чақиришнинг фазли

Аллоҳ таоло Жума сурасининг 2- оятида шундай дейди: «**У (Аллоҳ) омишлар (яъни аҳли китоб бўлмаган илмсиз кишилар) орасига ўзларида бўлган, уларга (Қуръон) оятларини тиловат қиладиган, уларни (ширк ва жаҳолатдан) поклайдиган ҳамда уларга Китоб — Қуръон ва ҳикмат — ҳадисни ўргатадиган бир пайғамбарни (яъни Муҳаммад алайҳис-саломни) юборган зотдир.**» дейди.

Оли-Имрон сурасининг 110-оятида эса: «(Эй уммати Муҳаммад алайҳис салом), **одамлар учун чиқарилган миллатнинг энг яхшиси бўлдингиз. Зеро яхши амалларга буюрасиз ва ёмон амаллардан қайтарасизлар**», дейди.

Имом Муслим Абу Масъуд Уқба ибн Омир ал-Ансорий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расуллуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай дедилар: «"Ким бирон яхшиликка бирор кишини йўллаб қўйса, у кишига шу — яхшиликни қилган — кишичалик савоб ёзилади.

Имом Муслим ривоят қилган бошқа ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу Расуллуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ким одамларни яхшиликка чақирса, бу кишига ҳам шу яхшиликни қилган одамларнинг ажричалик — уларнинг бирон ажри ноқис бўлмасдан — ажр ёзилади. Ким одамларни заллат-ёмонликка чақирса, бу кишига ҳам шу ёмонликни қилган одамлар қатори —уларнинг бирон гуноҳи ноқис бўлмасдан тўлиқ — гуноҳ ёзилади», дедилар.

Имом Термизий Абу Умома ал-Баҳалий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расуллуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Албатта Аллоҳ таоло, Фаришталар, Еру-осмон аҳли ва ҳаттоки чумолилар уясида туриб одамларга яхшиликни ўргатувчи кишига дуо-истиғфор айтиб туришади.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло пайғамбарларни жўнатишидан мақсад инсонларга динларидаги амалларни ўргатиш ва хайрли амалларга чақиришдир, шунинг учун ҳам бу амал улуғ вазифа ҳисобланади. Кимни Аллоҳ таоло инсонларга дин ишларидан таълим беришга ва яхшиликка йўллашга муваффақ қилиб қўйса дарҳақиқат пайғамбарларга меросхўр бўлибди, чунки бу амал сабабли илм тарқалади, ер юзида амру маъруф, наҳий мункар бўлиб, одамлар устига Аллоҳ таолонинг ҳужжати барпо бўлади.

Бугунги дарсдан олинандиган фойдалар:

- 1- Одамларга хайрли амаллардан таълим бериш пайғамбарларнинг амалидандир.
- 2- Одамларга дин ишларидан таълим беришнинг фазли улуғ, чунки бундай кишилар одамларнинг қилган амалларининг савобида шерик бўладилар.

3- Одамларга яхшилик ўргатувчи кишининг ажри беҳисоб бўлади, чунки бундай кишини Аллоҳ таоло мақтаган ва Еру-осмон аҳли унинг ҳақкига дуо-истиғфор айтиб туради.

4- Одамларни Аллоҳга чақириш, амру-маъруф ва наҳий-мункар қилишнинг фазли буюк, бунга Оли Имрон сурасидан келтирилган оят далолат қилмоқда.

5 - дарс Аллоҳ таолонинг номи ёдга олинмайдиган мажлислардан узоқ бўлиш

Аллоҳ таоло Қоф сурасининг 18-оятда шундай дейди: **«У бирон сўзни талаффуз қилса унинг олдида ҳозир нозир бўлган бир кузатувчи (фаришта у сўзни ёзиб олур)».**

Имом Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Ким бирон мажлисга ўтирса ва – шу ўтирган ўрнида – Аллоҳни зикр қилмаса унга Аллоҳдан “тира” – яъни ноқислик ёки қасос бўлади. Ким бирон ўринга ёнбошласа-ю, Аллоҳ таолони ёдга олмаса унга Аллоҳ таолодан “тира” – яъни ноқислик ёки қасос бўлади».

Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қайси қавм бирон мажлисда ўтирсалару – мажлисларида – Аллоҳ таолони ёдга олмасалар, Пайғамбарларига салавот айтмасалар уларга Аллоҳдан “тира” яъни, қасос бўлади. Хоҳласа уларни азоблайди ва хоҳласа уларни кечиради», дедилар.

Имом Термизий Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Аллоҳнинг зикри бўлмаган гапларни кўпайтирманглар, чунки Аллоҳнинг зикри бўлмаган гапларни кўпайтириш қалбни қорайтиради. Одамларнинг Аллоҳ таолодан энг узоқ бўлгани қалби қорайган кишидир».

Шарҳ:

Одамлар жамланадиган ва суҳбат қурадиган мажлисларнинг бўлиши табиий. Бундай мажлисларнинг энг яхшиси Аллоҳнинг номи ёдга олинадиган, оят ва ҳадис ўқишиб, дарс қилинадиган мажлисдир. Аммо Аллоҳнинг номи зикр қилинмайдиган ва Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга салавот айтилмайдиган мажлислар қораланган, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг ёмон оқибатидан огоҳлантирган мажлисдир. Расулуллоҳ саллолоҳу алайҳи ва саллам бундай мажлис эгаларининг ажрлари Қиёматда ноқис бўлиши ёки уларда Аллоҳнинг қасоси бўлиши ҳақида хабар бердилар. Бундай мажлисларда вақтлар бефойда ўтказилади, қалблар эса мавъизаларга эримайдиган, эслатмаларни қабул қилмайдиган қаттиқ қаро қалбга айланади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Аллоҳнинг зикри; Истиғфор, илм ўрганиш, амру маъруф ва наҳйи мункар кабилардир. Шулар бўлмаган гапни кўпайтиришдан сақланмоқ.

2- Аллоҳнинг зикри бўлмаган мажлислардан қочиш ва Аллоҳ ёд қилинадиган мажлисларга харис бўлиш.

3- Аллоҳнинг зикри бўлмаган, бекорчи кўп гаплар дийданинг қотишига сабаб экан.

6 - дарс Вақтдан унумли фойдаланиш ва умрни ғафлатда бефойда ўтказмаслик

Имом Бухорий Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кўп одамлар алданиб, ундан унумли фойдалана олмайдиган икки неъмат бор – соғлик ва бўш вақт», дедилар.

Муттафақун аълайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: «Агар рамазон ойининг охириги ўн кунлиги кирса, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кечаларини – ибодат билан – бедор ўтказар, аҳли-оиласини ҳам уйғотар, ибодатда қаттиқ тиришар ва аёлларига яқинлик қилмасдилар».

Имом Термизий Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Одам боласи қиёмат куни беш нарсадан сўралмагунча Роббиси олдидан унинг қадами жилмайди: Умрини қандай кечирди, йигитлик даврини нима билан ўтказди, молини қаердан топдию, қаерга сарфлади ва билган нарсаларига қандай амал қилди».

Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Ким қўрқса, тунда юради, ким тунда юрса манзилга етади. Огоҳ бўлинг! Аллоҳнинг матоси қимматдир. Огоҳ бўлинг! Аллоҳнинг матоси жаннатдир.

Шарҳ:

Хаёт вақтлардан иборат, ким вақтини бекор ўтказса хаётини бекор ўтказибди. Салафлардан бири: "Эй Одам фарзанди, сен вақтлардан иборатсан, агар бир кунинг ўтса сенинг бир қисминг кетибди", деган эканлар. Айтишларича, Қиёмат куни хаётини ибодат билан ўтказган инсон тасбеҳ айтмаган баъзи нафасларига афсусланар экан. У Кунда бутун умрини бефойда ўтказган кишининг холи нима бўлар экан-а?! Дарвоқе, жуда кўп одамлар бўш вақтларидан унумли фойдаланишмайди. Баъзи одамлар бекор вақтини ўтказадиган нарса (бозор айланиш, кино кўриш, интернетда чатлашиш кабилар)ни топганидан хурсанд бўлса, бошқалари вақтини гуноҳ-маъсиятда ўтказиб роҳатланишади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Вақтларни унумли ўтказиш ва ғанимат билиш вожибдир.
- 2- Одамлар охиратда вақтларини қандай ўтказганлари ҳақида сўралади.

3- Одамларнинг кўпчилиги вақтларидан ғофил ва бепарводирлар.

7 - дарс Тилнинг офати

Аллоҳ таоло Қоф сурасининг 17- оятида шундай дейди: **«Бирон сўзни талаффуз қилса унинг олдида ҳозир нозир бўлган бир кузатувчи (фаришта у сўзни ёзиб олур)».**

Имом Бухорий Саҳл ибн Саъд розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким Менга икки жағи орасидаги нарсани – яъни тилини – ва икки оёғи орасидаги нарсани – яъни фаржини – сақлашга кафил бўлса, мен уни жаннатга киришига кафил бўламан», дедилар.

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Муоз ибн Жабал розияллоху анҳу шундай дейди: Мен Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга қараб:

- Ё Расулalloҳ, менга мени жаннатга киргизадиган ва жаҳаннамдан узоқлаштирадиган амални билдинг дедим. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

- «Дарҳақиқат, жуда улуғ нарса ҳақида сўрадинг, лекин Аллоҳ кимга бу амалларни енгил қилса, албатта улар жуда енгилдир. «Аллоҳнинг Ўзигагина ибодат қиласан ва унга бирон нарсани шерик қилмайсан, намозни барпо қиласан, закотни ўтайсан, рамазонда рўза тутасан ва қодир бўлсанг ҳаж қиласан», дедилар. «Сени яхшилик йўлларига йўллаб қўяйми?», дедилар. «Рўза қалқондир, сув ўтни ўчиргани каби садақа гуноҳларни ўчиради ва кишининг кечаси туриб ўқиган намози», дедилар, кейин Сажда сурасининг 16- ва 17- оятларини ўқидилар: **«Уларнинг ёнбошлари ўрин-жойларидан йироқ бўлур (яъни тунларни ибодат билан ўтказиб оз ухлайдилар) Улар Парвардигорларига қўрқув ва умидворлик билан дуо-илтижо қиладилар ва Биз уларга ризқ қилиб берган нарсалардан инфоқ эҳсон қилурлар. Бас уларнинг қилиб ўтган амалларига мукофот қилиб улар учун беркитиб қўйилган кўз қувончини (яъни охираат неъматларини) бирон жон билмас».**

Кейин айтдилар: «Сенга ишнинг боши, устуни ва энг чўққиси ҳақида хабар берайми?»

- Орий, Ё Расулalloҳ, дедим.

«Ишнинг боши Исломдир — яъни, калимаи шаҳодат —, устуни намоздир ва энг баланд чўққиси жиҳоддир», дедилар. Сўнгра, «бу амалларнинг ҳаммасини маҳкам қиладиган нарсани айтайми?», дедилар.

Бале, Ё Расулalloҳ, дедим. Пағамбар соллаллоху алайҳи ва саллам тилларини ушлаб:

«Мана буни тийгин», дедилар. Мен – ажабланиб:

- Ё Расулalloҳ, биз гапираётган нарсаларимиз ҳақида ҳам сўраламизми?! дедим.

- Сени қарая, эй, Муоз! Одамларни жаҳаннамга юзлари билан ағдарадиган нарса тилларининг ҳосиллари-да», дедилар.

Шарҳ:

Тилнинг офати жуда хатарли бўлгани учун жуда кўп оят ва ҳадисларда тилнинг жиловини маҳкам ушлаш, унга эрк бериб юбормасликка буюрилган. Тил офатларига тушиб қолиш жуда осон бўлганидан Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам дўзахга энг кўп киришга сабаб бўладиган нарса тил эканининг хабарини бердилар. Аллоҳ таоло ҳаммамизнинг тилимизни ўзи рози бўладиган сўзларни гапиришга муваффақ қилсин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Тилнинг офати жуда хатарли бўлиб ундан сақланиш вожиб.
- 2- Инсон эътибор бермай айтиб кўйган бир калима сабабли бутун амаллари ҳабата бўлиб, жаҳаннам аҳлидан бўлиб қолиши мумкин.
- 3- Гуноҳ сўзларда тилга эрк бериш дўзахга кириш сабабларидан бири, улардан тилни сақлаш эса жаннатга кириш сабабларидандир.
- 4- Аксар одамларнинг бефойда сўзлар билан вақтларини ўтказишлари катта хатодир.

8 - дарс Тилни сақлаш

Аллоҳ таоло Исро сурасининг 36- оятида шундай дейди: «(Эй инсон), **ўзинг аниқ билмаган нарсани гапирма, чунки қулоқ, кўз, қалб – буларнинг барчаси тўғрисида** (ҳар бир инсон) **масъул бўлур** (яъни, эшитган, кўрган ва ишонган ҳар бир нарсаси учун киши қиёматда жавоб берур)»

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Муса ал-Ашъарий розияллоҳу анҳу айтадилар мен:

- Ё Расулаллоҳ, мусулмонлар ичида энг афзали ким? дедим.

- «Ким мусулмонларга тили ва қўли билан озор бермаса ўша киши афзалидир» деб жавоб бердилар.

Муттафақун алайҳ бўлган бошқа ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу мен Расулаллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Банда (ўйланмасдан) бир калима гапириб юборади натижада – шу калима сабабли – жаҳаннамга машриқ билан мағриб орасидан ҳам узоқроқ масофага тойиб тушади», деганларини эшитдим дейди.

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Суфён ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу:

- Ё Расулаллоҳ, мен уни маҳкам тутишим керак бўлган бир ишни айтинг дедим.

- Аллоҳга иймон келтирдим денг, сўнгра тўғри бўлинг» (яъни, Аллоҳ буюрган ва қайтарган амалларни божаришда ажалингиз келгунча мустаҳкам туринг), дедилар. Мен яна:

- Ё Расулаллоҳ менинг ҳақимда энг кўрқадиган нарсангиз нима? дедим. Ўз тилларини ушладилар, кейин:

- «Мана шу», дедилар.

Имом Термизий ривоят қилган яна бир ҳадисда Уқба ибн Амир розияллоҳу анҳу Ё Расулаллоҳ "Нажотга қандай эришилади?" деб сўрадим, дейди.

«Тилингизни тийинг, уйингиз сизни сиғдирсин ва гуноҳингизга йиғланг», дедилар.

Шарҳ:

Тилни беҳуда ва шариат ҳаром қилган ёлғон сўзлаш, ғийбат, чақимчилик ва бўҳтон қилиш каби амаллардан сақлаш дунё саодати ва охират нажотига сабаб бўлади. Салафлардан бири шундай деган экан: Мўмин киши кам гапириб, кўп амал қилади. Кофир эса кўп гапириб, кам амал қилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Муслмонни дини тилини муслмонлардан тийиш билан комил бўлади.
- 2- Тилни тийишнинг оқибати нажот.
- 3- Эътиборсизлик билан айтилган бир калима жаҳаннамга киришга сабаб бўлиши мумкин.

9 - дарс Ошуро куни рўза тутишнинг фазилати

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Рамазондан кейинги энг афзал рўза Аллоҳнинг ойи Муҳаррамдаги рўзадир ва фарз намозларидан кейинги энг афзал намоз кечаси ўқилган – таҳажжуд - намоздир», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Аббос розияллоху анхумо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Мадинага – ҳижрат қилиб – келганида яҳудларни Ошуро куни рўза тутаетган ҳолда топдилар. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам улардан:

- Нима учун бу кунда рўза тутяпсизлар? деб сўрадилар. Улар:

- Бу кунда Аллоҳ таоло Мусо алайҳис-салом ва унинг қавмига нажот берган, Фиръавн ва унинг қавмини ғарқ қилган, Мусо алайҳис-салом шукр қилиб, рўза тутган улуғ кун, биз ҳам – бу кунда – рўза тутамиз деб жавоб беришди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

-Биз Мусо алайҳис-саломга сизлардан кўра ҳақлироқмиз», дедилар. Ва – шу кунда – рўза тутдилар, умматини рўза тутишга буюрдилар.

Имом Муслим Абу Қатода розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан Ошуро куни тутиладиган рўзанинг савоби ҳақида сўрашди: «Ўтган бир йиллик гуноҳларга каффорот бўлади», дедилар.

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Келаси йилга ҳаёт бўлсам, 9- кунни ҳам тутаман». Абу Бакрнинг ривоятида, «яъни, Ошуро кунини», деган зиёдаси бор.

Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоху анхумо ривоят қиладилар: «Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Ошуро кунда рўза тутиб ва бунга буюрганларида саҳобалар айтдилар: Бу яҳуд ва насоролар улуғлайдиган кун. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам «ин ша Аллоҳ келаси йил бўлса тўққизинчи кунни ҳам тутамиз» дедилар. Келаси йил келмасдан туриб расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам вафот этдилар» (Имом Муслим ривояти).

Шарҳ:

Ошуро кундаги рўза дейилганда муҳаррам ойининг ўнинчи куни тутиладиган рўзани тушунамиз. Бу кунда Аллоҳ таоло Мусо алайҳис-саломни қавми билан нажот топтириб,

Фиръавни ғарқ қилган кун. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам бу кунда рўза тутмоқни суннат қилдилар ва ўтган бир йиллик гуноҳларга каффорот бўлишининг хабарини бердилар. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам қилаётган амалларида аҳли китобларга ўхшашлик бўлса, уларга хилоф иш тутишни севардилар. Шунинг учун ҳам келаси йилгача қолсалар 9- кунни ҳам қўшиб тутишларини эълон қилдилар. Ул зотга Аллоҳ таоло келаси Ошурога етишни насиб этмади. Бироқ суннатларига амал қилиш боқийдир, умматнинг солиҳ кишилари 9- ва 10- Муҳаррамда Ошуро рўзасини тутиб келмоқдалар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Нафл рўзаларнинг афзали муҳаррам ойида тутилган рўза.
- 2- Муҳаррамнинг тўққизинчи ва ўнинчи кунлари рўза тутиш суннат.
- 3- Тўққизинчи кун яҳуд ва насоролардан ажралиб туриш учун қўшилган.
- 4- Бу кунда тутилган рўза ўтган бир йиллик кичкина гуноҳларни кечирилишига сабаб бўлади.

10 - дарс Нафл рўза тутишнинг фазилати.

Абу Саъид ал-Худрий розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қайси банда Аллоҳ йўлида бир кун рўза тутса, Аллоҳ таоло унинг юзини тутган бир кунлик рўзаси сабабли жаҳаннамдан етмиш йил узоқлаштиради», дедилар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Аллоҳ таоло айтадики: Одам боласининг ҳамма амали ўзи учун фақатгина рўза мен учун ва мен унинг мукофотини бераман. Рўза қалқондир агар биронтангиз рўзадор бўлса ёмон гапларни гапирмасин ва – бошқаларни – сўкмасин. Агар биронтаси сўкса ёки урушмоқчи бўлса мен рўзадорман десин. Жоним кўлида бўлган зотга қасамки рўзадорнинг – рўзаси сабабли оғзидан келадиган – бўй Аллоҳнинг олдида мисқдан ҳам ҳушбўйроқдир. Рўзадорнинг икки хурсандчилиги бор: Ифтор қилганда хурсанд бўлади ва Роббисига йўлиққанда рўзаси борлигидан хурсанд бўлади», дедилар.

Шарҳ:

Рўза энг улуғ ибодатларнинг биридир, шунинг учун ҳам Аллоҳ таоло рўзани Ўзига хослаб олди ва рўзадорга катта савобларни ваъда қилди. Рўза инсонни гуноҳлардан ва жаҳаннамдан сақлайдиган қалқондир. Аллоҳ йўлида тутилган Қиёмт кунида рўза соҳибининг жаҳаннамдан узоқ бўлишга сабаб бўлади. Мўмин киши фурсатдан фойдаланиб, бундай савобли амаллар имкониятини бой бериб қўймаслиги керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Рўза савобли ва ўта фазилатли амалдир. Чунки, Аллоҳ талонинг Ўзи унинг ажрини беради.

2- Рўза маъсият ва жаҳаннамдан қалқондир.

3- Рўза Қиёмат куни бандани жаҳаннамдан узоқ бўлишига сабаб бўлади.

11 - дарс Тавба қилишнинг вожиблиги ва унинг фазли

Аллоҳ таоло Нур сурасинг 31- оятида шундай дейди: **«Барчангиз Аллоҳга тавба қилинглар, эй мўъминлар! Шоядки (шунда) нажот топсангизлар».**

Таҳрим сурасининг 8-оятида **«Эй мўминлар, Аллоҳга холис тавба қилинглар».** дейди.

Имом Муслим Ағар ибн Ясор ал-Музаний розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Эй инсонлар, Аллоҳга тавба қилинглар ва ундан мағфират талаб қилинглар. Мен бир кунда юз марта тавба-истиғфор қиламан», дедилар.

Анас розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳ бандасининг тавбасидан сизларнинг биронтангиз бепоён – кимсасиз чўлда туясини йўқотиб кейин топиб олгандан кўра ҳам кўпроқ хурсанд бўлади», дедилар.

Абу Саид ал-Худрий розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

Сизлардан аввалги умматларнинг бирида тўқсон тўққиста одам ўлдирган бир киши бор эди. У ер юзидаги энг катта олим ҳақида сўради. Уни (Бану Исроил обидларидан бўлган) бир роҳибга йўллашди. Унинг олдига бориб:

- Мен тўқсон тўққиз одамни ўлдирдим, тавба қилсам бўладими? деб сўради. Роҳиб:

- Йўқ, деди. Уни ҳам ўлдирди. Шу билан ўлдирган одамларининг сони юзтага етди. Сўнгра ер юзидаги энг катта олим ҳақида сўради. Бир олим кишига йўллаб қўйилди. Унга юз одам ўлдирганини айтди ва ўзи учун тавба қилиш мумкинми ёки йўқ эканлиги ҳақида сўради. Олим:

- Ҳа тавба қилсанг бўлади, ким ҳам банда билан тавба орасини тўса олади, деди. Фалон юртга боргин, у ерда ёлғиз Аллоҳгагина ибодат қиладиган одамлар бор, сен ҳам улар билан бирга ибодат қил, шаҳарингга қайтмагин, у ёмон ер. У олим айтган юртга йўл олди. Ярим йўлга етганда вафот етди. Раҳмат фаришталари ва азоб фаришталари - бу кишининг жонини ким олиб кетишида - тортишиб қолишди. Раҳмат фаришталари:

- Бу киши, тавба қилиб, Аллоҳга иқбол қилиб қайтди, дейишди.

Азоб фаришталари эса:

- Бу бирон яхши амал қилган эмас, дейишди. Шу вақт уларнинг олдларига бир фаришта одам шаклида келди, уни ўз ўрталарида ҳакам қилишди. Ҳакам:

- Бу икки ернинг орасини ўлчанглар, қайси бирига яқин бўлса, у ўшаники бўлади, деди. Ўлчадилар ва қасд қилиб кетаётган ерга яқин топдилар, бас, уни раҳмат фаришталари олиб кетдилар.

Яна бир саҳиҳ ривоятда эса Аллоҳ таоло нарғи ерга узоқлаш, бунисига эса яқинлаш, деб, буюрди.

Шарҳ:

Тавба Аллоҳ таолога энг суюкли ва дунё ва охираат саодатига сабаб бўладиган амаллардандир. Аллоҳ таоло фазли кенглиги, Ҳалим ва Меҳрли бўлгани учун мўъминларни тавба қилишга буюрди ва унга тарғиб қилди. Аллоҳ таоло бандасининг тавбасига муҳтож бўлмаса ҳам унинг қилган тавбасидан хурсанд бўлади ва катта бўлишига қарамай ҳар қандай гуноҳдан тавба қилса, тавбасини қабул қилади. Кўп гуноҳ қилган киши Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмасин, Аллоҳ барибир мени кечирмайди, демасин. Аллоҳга қайтиб астойдил тавба қилсин, албатта тавбаси қабул бўлади. Шунингдек тинимсиз гуноҳ қиладиганлар шайтоннинг – хотиржам бўл Аллоҳ кечирувчи, тавбаларни қабул қилувчи зот деяётган - васвасасига алданиб қолмасинлар, чунки ўлим улардан изн сўраб келмайди. Тавба қилмай туриб ўлиб қолишдан эҳтиёт бўлсинлар!

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳамма вақт Аллоҳ таолога тавба қилиш вожибдир. Чунки, инсон гуноҳдан холи эмас.
- 2- Тавбанинг фазли улуг, чунки тавба Аллоҳнинг хурсандлиги ва дунё ва охираат саодатига сабаб бўлади.
- 3- Тавбани ҳар қанча катта бўлмасин гуноҳларнинг ҳаммасига қилса бўлади.
- 4- Аллоҳнинг раҳмати, фазли кенгдир, чунки у тавба қилувчиларнинг ҳамма тавбаларини, агарчи гуноҳлари катта бўлса ҳам қабул қилади.

12 - дарс Тавбанинг қабул бўлиш шартлари ва баъзи аҳкомлари

Аллоҳ таоло Анъом сурасининг 158- оятида шундай дейди: **«Парвардигорингизнинг айрим оятлари келадиган кунда эса илгари иймон келтирмаган ёки иймонида яхшилик касб қилмаган бирон жонга (энди келтирган) иймони фойда келтирмас»**

Нисо сурасининг 17,18-оятларида эса: **«Албатта Аллоҳнинг тавбаларни қабул қилиши фақат биронта гуноҳни нодонлик билан қилиб қўйиб, сўнгра дарҳол тавба қилган кишилар учундир. Аллоҳ ана шундай кишиларнинг тавбасини қабул қилур. Аллоҳ илм ва ҳикмат эгаси бўлган Зотдир. На гуноҳ ишларни мудом қилиб юриб, қачонки боровларга ўлим келганда “энди тавба қилдим” дейдиган ва на кофир холда ўлиб кетадиган кимсаларнинг тавбалари қабул бўлмас, улар учун аламли азобни тайёрлаб қўйганмиз»** дейди.

Имом Муслим Абу Мусо розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам: Аллоҳ таоло тунда қўлини чўзади кундуздаги гуноҳкор тавба қилиши учун ва кундузи қўлини чўзади кечасидаги гуноҳкор тавба қилиши учун - шу ҳол давом этаверади - то қуёш мағрибидан (ботадаган томонидан) чиқмагунча», дедилар.

Имом Термизий Абдуллоҳ ибн Умар ибн Хаттоб розияллоху анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расуллуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳ азза ва жалла банданинг тавбасини модомики унинг жони халқумига келмаган экан қабул қилаверади», дедилар.

Шарҳ:

Тавбанинг шартлари бор, агар тавба қилувчи бу шартларни бажарса, тавбаси Аллоҳнинг изни билан қабул бўлади. Руҳ халқумга келмагунча, шунингдек қуёш мағрибдан чиқмагунча тавба қабул бўлади. Қачонки руҳи халқумига келиб, ўлиши аниқ бўлиб қолса, шунингдек қуёш ботадаган томонидан чиқиб, одамлар қиёмат қойим бўлишини аниқ билиб қолсалар, энди уларнинг қилган тавбалари қабул бўлмас. Уламолар тавба ҳақиқий бўлиши учун 4 та шарт қўйганлар: 1) Гуноҳдан дарҳол тийилиш. 2) Аввалда қилиб қўйгани учун қаттиқ надомат қилиш. 3) Гуноҳга қайтмасликка азму қарор қилиш. Агар гуноҳ бошқаларнинг ҳаққига тааллуқли бўлса 4- шарт вожиб бўлади, у ҳақни ўз эгасига қайтариш. Ҳақ мол бўлса, айнан қайтаради, ғийбат бўлса кечирим сўрайди ва ғийбат қилинган мажлисдагилар олдида уни оқлайди ва ҳоказо.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Тавбанинг шартларидан бири тавба ўлим келишидан, руҳ ҳалқумга етишидан аввал бўлиши керак.

2- Тавбанинг шартларидан бири тавба қуёш мағрибдан чиқишдан аввал бўлиши керак, чунки бу кунда амалларга муҳр урилади, тавба қабул қилинмайди.

3- Ким ҳақиқий тавба қилса, сўнгра яна гуноҳига қайтса, аввалги тавбаси қабул бўлади, лекин кейинги гуноҳи учун қайтадан тавба қилиши керак бўлади.

4- Тавба эшиги кечаю кундуз очиқ.

13 - дарс Тавба қилганларнинг қиссаларидан намуна

Аллоҳ таоло Зумар сурасининг 53- оятида шундай дейди: «(Эй Муҳаммад) **Менинг** (турли гуноҳ-маъсиятлар қилиш билан) **ўз жонларига жиноят қилган бандаларимга айтинг: "Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмангиз, албатта Аллоҳ (Ўзи хоҳлаган бандаларининг) барча гуноҳларини мағфират қилур, албатта Унинг Ўзигина Мағфиратли Меҳрибондир»**

Имом Муслим ва Термизий Бурайда розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Моъиз ибн Молик ал-Асламий розияллоҳу анҳу Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга келиб:

- Ё Расулulloҳ, мен ўзимга зулм қилиб қўйдим... зино қилдим. Мени поклашингизни хоҳлайман деди.

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам уни қайтариб юборди. Эртасига яна келиб:

- Ё Расулulloҳ, мен зино қилдим, деди. Иккинчи марта ҳам қайтарди ва қавмига одам жўнатиб сўратди: унинг ақл хуши жойидами? Ундан бирон ножўя ҳаракатни сездингларми? Қавми эса: биз уни ақлли, хушли, яхши одам деб биламиз деб жавоб қилишди. У учинчи марта келди ва яна қавмига одам юбориб унинг ҳоли ҳақида сўратди. Қавми: унинг ўзи ҳам ақли ҳам яхши деб, хабар берди. Тўртинчи марта келганида Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам амр этдилар ва у тош бўрон қилинди.

Бурайда розияллоҳу анҳу айтади: кейин – Ғомидийя келиб:

- Ё Расулalloҳ, мен зино қилиб қўйдим, мени покланг, деди -Пайғамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам эса - уни қайтарди. Эртасига яна келиб:

- Ё Расулalloҳ, нимага мени қайтарасиз? Моизни қайтаргандай мени ҳам қайтармоқчимисиз, Аллоҳга қасам ичиб айтаманки мен хомиладорман деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

- Ундай бўлса жазоламаймиз туғгинигга қадар кетавер, деди. Туққанидан кейин гўдакни бир парча матога ўраб олиб келиб:

- Мана, мен буни туғдим, деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

- Бор, болани сутдан чиқарадиган бўлгунча эмдир, деди. Болани сутдан чиқаргач, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳузурига болани кўтариб келди, бола кўлида бир бўлак нон бор эди.

- Ё Расулulloҳ, мана, мен уни сутдан чиқардим, у энди ўзи овқат ейдиган бўлди, деди. Болани мусулмонлардан бир кишига топширди. Кейин одамларга буюрдилар, улар уни тошбўрон қилишди. Холид ибн Валийд бир тош билан келди ва унинг бошига отди,

Холидининг юзига қон сачради. Шунда Холид уни сўқди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг сўкканини эшитди ва деди:

- Шошма, эй Холид, жоним қўлида бўлган зотга қасамки бу аёл шундай қаттиқ тавба қилдики солиқчи – налогчи – шундай тавба қилганида уни кечирилган бўларди. Сўнгра – аёлни тайёрлашга буюрди, тайёр бўлгач – унга жаноза ўқиди кейин дафн қилинди.

Шарҳ:

Саҳобалар Аллоҳ улардан рози бўлсин иймонда жуда буюк камолот даражасига етган эдилар, лекин шу билан бирга улар ҳам инсон эдилар, баъзи гуноҳлардан холи эмасдилар. Агар улардан бирортаси қайсидир гуноҳни қилиб қўйса, дарҳол Аллоҳга қайтиб тавба қиларди. Гуноҳларидан покланишлари учун ҳад-жазо талаб қилар эдилар. Ислom ҳукми жорий бўлиб турган юртда гуноҳкор тавбасига таяниб, жазо талаб қилса, бу ўта олийҳимматлилик. Агар Аллоҳ уни сатр қилган бўлса, ўзи ва Парвардигори ўртасида астойдил тавба қилгани маъқул. Чунки Ислom катта гуноҳларни исботлаш учун қаттиқ шартларни қўйди. Бундан мақсад эса маъсиятларнинг очиқланмаслиги, натижада заиф имймонлилар ундан таъсирланиб, қилмасликларидир. Ёмон ишнинг пардаланиши унинг тарқалиш олдини олади. Аллоҳ ҳукмлари жорий бўлмаётган бўлса, гуноҳкор киши ўтган дарсимиздаги тавба шартларини қатъий бажаради ва қилган гуноҳини ҳеч кимга ошкор қилмайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Саҳобалар Аллоҳ улардан рози бўлсин иймонда бақувват ва тавбаларида содиқ эдилар.

2- Аллоҳ таоло тавбаларни қабул қиладиган кенг раҳмат ва мағфират соҳибидир.

3- Ҳар қандай гуноҳ эгаси Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмай, зудлик билан тавба қилишга шошилсин.

14 - дарс Иймон асослари

Аллоҳ таоло Бақара сурасинг 177- оятида шундай дейди: **«Юзларингизни машриқ ва мағриб томонларига буришингиз яхшилик эмас, балки Аллоҳга, Охират кунига, Фаришталарга, Китобларга, Пайғамбарларга иймон келтириш (яхшиликдир)».**

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Умар розияллоҳу анҳу шундай дейди:

«Биз Росулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва салламнинг ҳузурида ўтирган эдик, тўсатдан кийимлари оппоқ, сочи тим қора, афтидан мусофирга ўхшамайдиган ва бизга номаълум бўлган бир киши кириб келди. Юриб келиб Росулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва салламнинг олдиларига чўккалаб ўтирди. Икки тиззасини У зотнинг тиззаларига жипслаштирди ва икки кафтини сонлари устига қўйди. Ва деди: Эй Муҳаммад, менга ислом ҳақида хабар беринг. Росулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва саллам дедилар: Аллоҳдан ўзга ҳақ худо йўқлигига ва Муҳаммад Аллоҳнинг расули эканлигига гувоҳлик бермоғинг. Намозни тўла барпо қилмоғинг. Закотни адо этмоғинг. Рамазон ойи рўзасини тутмоғинг. Йўлга қодир бўлсанг Байтуллоҳга ҳаж-зиёрат қилмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Унинг сўзидан ажабландик, аввал сўради кейин эса тўғри айтдингиз деб тасдиқлаб қўйди. (Ёт киши) деди: Менга иймон ҳақида хабар беринг. Росулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва саллам айтдилар: Аллоҳга, унинг фаришталарига, пайғамбарларига ва охират кунига иймон келтирмоғинг ҳамда тақдирнинг яхшию ёмонига иймон келтирмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Менга эҳсон ҳақида хабар беринг деди. Аллоҳга уни кўриб турганингдек, агар сен уни кўрмаётган бўлсанг, у сени кўриб турганидек ибодат қилмоғинг дедилар. Менга Қиёмат хабарини беринг деди. Қиёмат ҳақида сўралаётган киши сўровчидан билувчироқ эмас дедилар. (Яъни: буни мен ҳам, сен ҳам билмаймиз). Ундай бўлса унинг аломатларидан хабар беринг деди: Чўри ўз хожасини туғмоқлиги, яланг оёқ, камбағал қўйчувонларнинг (бир-биридан баланд, гўзал) уйларни қуришда баслашаётганларини кўрмоғинг, дедилар.

Умар айтади: (номаълум киши) кетди, биз эса бироз тин олиб ўтирдик. Шунда Росулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва саллам: эй Умар, бу сўроқлаб келган ким биласизми, деб, сўрадилар? Аллоҳ ва Росули билувчироқ дедим. Бу Жаброил сизларга динингиз ишларини ўргатиш учун келди, дедилар».

Шарҳ:

Иймон барпо бўладиган асос-пойдеворлар бор. Жибрил алайҳис-салом Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламдан бу асосларни уммати ўрганиб ёд олишлари ва амал

қилишлари учун сўради. Иймон асослари олтидир. Ким бу асосларга иймон келтириб, тўлиқ бўйсунмагунча иймон лаззатини татимайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Иймон олти арконга барпо бўлади. Бу арконлар: Аллоҳ таолога, Фаришталарига, Пайғамбарларига, Китобларига, Охират кунига ва Тақдирга иймон келтиришдан иборат.

2- Ким бу олти рукндан биронтасини инкор қилса кофир бўлади.

Иймон асослари ҳақида кўпроқ маълумот учун бу ерни босинг »»»»

15 - дарс Тавҳиднинг фазли

Аллоҳ таоло Аз-зарият сурасининг 56- оятида шундай дейди: **«Мен жин ва инсни фақат ўзимга ибодат қилишлари учунгина яратдим».**

Наҳл сурасининг 56- оятида эса: **«Аниқки, Биз ҳар бир умматга (Аллоҳгагина ибодат қилинганлар ва шайтондан йироқ бўлинганлар) (деган ваҳий билан) бир пайғамбар юборганмиз»** дейди.

Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расуллуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳ таолога унга бирон нарсани шерик қилмай йўлиқса, жаннатга киради ва ким унга бирон нарсани шерик қилиб йўлиқса дўзахга киради», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Муоз розияллоҳу анҳу Расуллуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бир эшакка мингашиб олган эдим, дейди. Ул зот дедилар:

- Эй Муоз, Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи ва бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққини биласизми?

- Аллоҳ ва Расули билувчироқ, дедим.

- Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи Унинг Ўзигагина ибодат қилишлари ва бирон нарсани унга шерик қилмасликлари. Бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққи Унга бирон нарсани шерик қилмаган бандасини азобламаслиги», дедилар.

Шарҳ:

Тавҳид ибодатларнинг асоси ва энг буюғидир. Тавҳид ёлғиз Аллоҳ таолонинг Ўзигагина ибодат қилиш ва Аллоҳ таолодан бошқа ибодат қилинаётган ҳамма нарсага кофир бўлиш, демақдир.

Тавҳид учунгина Аллоҳ таоло жин ва инс тоифасини яратди, пайғамбарларни жўнатди. Аллоҳ азза ва жалла тавҳидни тўла рўёбга чиқарган бандага, агарчи гуноҳлари кўп бўлса ҳам жаннатни ваъда берди.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Тавҳиднинг фазли каттадир. Тавҳид жаннатга йўл ва жаҳаннамдан қалқондир.
- 2- Жин ва инсон тоифаси тавҳид учунгина яралган.
- 3- Пайғамбарлар ҳам тавҳид учун юборилганлар.

4- Ибодатда ширк қилувчи банданинг ибодати ботилдир.

16 - дарс Ширк

Олоҳ таоло Луқмон сурасининг 13- оятида шундай дейди: **«Албатта ширк катта зулмдир».**

Нисо сурасинг 48-оятида: **«Албатта Аллоҳ ўзига (бирон нарсанинг) шерик қилинишини кечирмас, Шундан бошқа гуноҳларни Ўзи хоҳлаган бандалари учун кечирур. Ким Аллоҳга (бирон кимса ёки нарсани) шерик қилса, бас, у буюк гуноҳни тўқиб чиқарибди».**

Зумар сурасинг 65- оятида эса: **«Дарҳақиқат сизга ҳам, сиздан аввалги (Пайғамбарларга) ҳам (шундай) ваҳий қилингандир: "Қасамки, агар мушрик бўлсанг, албатта қилган амалинг беҳуда кетур ва албатта зиён кўргувчилардан бўлиб қолурсан».**

Имом Муслим Жобир розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расуллуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳ таолога унга бирон нарсани шерик қилмай йўлиқса, жаннатга киради ва ким унга бирон нарсани шерик қилиб йўлиқса дўзахга киради», дедилар.

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расуллуллох соллаллоху алайҳи ва саллам:

- Еттита ҳалок қилувчи - катта гуноҳлар-дан четланинглари, дедилар.

Сахобалар:

- Ё Расулаллох, улар нималар? деб сўрашди.

Пайғамбар айтдилар:

- Аллоҳ таолога ширк келтириш, сеҳр, Аллоҳ таоло ҳаром қилган жонни ноҳақ ўлдириш, судхўрлик, етимларнинг молларини ейиш, душман бостириб келганда орқага қочиш ва гуноҳ-маъсиятлардан пок бўлган содда мўъмина аёлларга бузуқ деб тухмат қилиш».

Муттафақун алайҳ бўлган яна бир ҳадисда Муоз розияллоху анху Расуллуллох соллаллоху алайҳи ва саллам билан бир эшакка мингашиб олган эдим, дейди. Ул зот дедилар:

- Эй Муоз, Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи ва бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққини биласанми?

- Аллоҳ ва Расули билувчи роқ, дедим.

- Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи Унинг Ўзигагина ибодат қилишлари ва бирон нарсани унга шерик қилмасликлари. Бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққи Унга бирон нарсани шерик қилмаган бандасини азобламаслиги», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳга ширк келтириш дегани: Аллоҳ таолога бошқа нарсаларни тенг қилиш ёки Аллоҳ билан бирга уларга ҳам ибодат қилишдир. Ибодат деганда фақат намоздаги каби бошини ерга қўйиб сажда қилишнигина тушунилмасин, бу ҳам ибодат, лекин ибодатнинг маъноси бундан анча кенгдир. Аллоҳ таоло буюрган ибодатларнинг турлари: ислом, иймон ва эҳсон кабилар. Дуо, қўрқув, умид, таваккул, (савобни) умид қилиш ва (азобдан) қўрқмоқ, ҳокисорлик, тавба қилиш, мадад сўраш, қурбонлик ва назр қилиш ва булардан бошқа Аллоҳ буюрган ибодатларнинг барчаси Аллоҳ таолога хосдир. Бу ибодатлардан бирортасини Аллоҳдан бошқасига қилган кимса мушрик ва кофир бўлади. Бунга далил: **«Кимки Аллоҳ билан бирга бошқа илоҳга -унинг ҳақиқатда маъбуд эканига далилсиз- унга ибодат қилса, унинг ҳисоби парвардигорининг ҳузуридадир. Албатта кофирлар нажот топмаслар»** (Муъминун:117).

Ширк энг катта ва хатарли гуноҳдир. Пайғамбарларнинг ҳаммаси ўз умматларини тавҳидга буюриб, ширикдан қайтариш учун жўнатилган. Ким ширк амалини қилиб, тавба қилмай дунёдан ўтиб кетса, жаҳаннамда абадулобод қолади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ширк жуда хатарли гуноҳ, ундан ҳазар қилиш вожиб.

2- Аллоҳ таоло ширкдан бошқа ҳар қандай гуноҳ қилган бандани хоҳласа кечириб, хоҳласа азоблаши мумкин. Аммо ширкни тавба қилган бандасигагина кечиради.

3- Ким ширк амали устида ўлса, унинг ҳамма амаллари ҳабата бўлади.

4- Ширк амали жаҳаннамда абадий қолиб кетишга сабабдир.

Ибодат ва ширк ҳақида кўпроқ маълумот олиш учун бу ерга босинг »»»»»

17 - дарс Риёнинг хатари

Имом Термизий Абу Саъд ибн Аби Фузола розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар Аллоҳ таоло одамларни ҳеч шубҳасиз кун-Қиёмат куни жамласа бир жарчи жар солиб: Ким Аллоҳ учун қилган амалида бирон нарсани шерик қилган бўлса, унинг савобини Аллоҳдан бошқа - ўша шерик қилган нарсаси - дан талаб қилсин, чунки Аллоҳ таоло ўзига бирон нарсани шерик қилишнишидан беҳожатдир дейди.

Имом Муслим ва Термизий Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Қиёмат куни одамлар ичида энг аввал ҳукм қилинадиган киши шаҳид бўлади. Уни олиб келинади ва Аллоҳ унга ўз неъматларини танитади, банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Уларнинг шукронасига нима амал қилдинг?-деб сўрайди. У банда: «То шаҳид бўлгунимга қадар Сен учун уришдим», -деб жавоб беради. Шунда Аллоҳ: «Ёлғон айтаяпсан, лекин сен одамлар сени (жасур-қўрқмас) дейишлари учун уришдинг ва дарҳақиқат, одамлар шундай ҳам дейишди», -дейди. Сўнг буйруқ берилади, уни дўзахга ташлаш учун юзтубан ерга судраб олиб кетилади.

Кейин илм ўрганган ва уни ўргатган, ҳамда қуръон ўқиган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам ўз неъматларини эслатади. У банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Буларнинг шукронасига нима амал қилдинг?» -деб сўрайди. Банда: «Сен учун илм ўргандим, уни бошқаларга ўргатдим ва қуръон ўқидим, деб жавоб беради. Аллоҳ: Алдаяпсан, сен илмни одамлар “Олим”, дейишлари учун ўргандинг, Қуръонни эса одамлар “қори” дейишлари учун ўқидинг, дарҳақиқат одамлар шундай ҳам дейишди”, - дейди Аллоҳ. Сўнгра буйруқ берилади – уни дўзахга ташлаш учун юзтубан ерга судраб олиб кетилади.

Шундан кейин Аллоҳ унга ризқини кенг қилиб берган, бойликнинг ҳамма туридан инъом қилган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам Ўз неъматларини танитади. Банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Буларни шукронасига сен нима амал қилдинг?» – деб сўрайди. “Мол-давлатни Сен хуш кўрган бирон йўлни қолдирмай, ҳаммасига Сен учун сарф қилдим”, -дейди у. “Ёлғон айтаяпсан, лекин сен бу ишни дамлар сени “сахий” деб айтишлари учун қилгансан, дарҳақиқат одамлар шундай ҳам дейишди”,-дейди Аллоҳ. Сўнг буйруқ берилади, уни дўзахга улоқтириш учун юзи билан ерга судраб олиб кетилади.

Имом ибн Можа ривоят қилган ҳадисда Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳу дедилар: Биз Дажжолни гапириб ўтирган эдик, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқдилар ва:

- Мен сизларга Дажжолнинг фитнасидан кўра сизларнинг ҳақингизда мен учун хавфлироқ нарса ҳақида хабар берайми?», дедилар.

- Ҳа ё Расулаллоҳ, хабарини беринг, дедик.

- У маҳфий ширк, киши намоз ўқиш учун туради, бошқа киши уни кўриб тургани учун намозини чиройли қилиб ўқийди», дедилар.

Шарҳ:

Риё - ибодатларни – Аллоҳ учун эмас, балки - одамлар кўрсин деб хўжакўрсинга зийнатлаб бажаришдир. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Риёни ширк», дедилар. Ва Умматни ундан огоҳлатирдилар, чунки бу амал маҳфий бўлганлигидан жуда кўп амалларга қоришиб кетади ва қилинган амаларни ҳабата қилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизларга қаттиқ танбеҳ бериш учун саҳобалардай улуғ зотлар риё қилиб қўйишидан кўрқилишининг хабарини берган.

2- Солиҳ кишилар ҳам сезмаган ҳолатда риё қилиб қўйиши мумкин.

3- Риё билан қилинган амал қабул бўлмайди.

4- Риёкорларга қаттиқ ваъийдлар бор.

18 - дарс Тумор, кўзмунчоқ ва шунга ўхшаш нарсаларни осийш ҳукми

Аллоҳ таоло Зумар сурасинг 38-оятда шундай дейди: «Айтинг: Энди хабар берингларчи, сизлар Аллоҳни қўйиб дуо-илтижо қилаётган бутларингиз-агар Аллоҳ менга бирон зиён етказишни истаса-ўша бутлар У Зотнинг зиёнини арита олувчиларми? Ёки Аллоҳ менга бирон марҳамат қилишни ирода қилса, ўша бутлар у зотнинг марҳаматини ушлаб қолувчиларми? Айтинг: Менга Аллоҳнинг ўзи етарлидир. Таваккул қилувчи-суянувчи зотлар ёлғиз унга таваккул қилурлар».

Имом Ахмад Уқба ибн Омир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким тумор тақса, Аллоҳ унинг ишини охирига етказмасин», дедилар.

Бошқа ривоятда эса: Ким тумор осса шубҳасиз ширк амалини қилибди», дедилар.

Имом Термизий Абдуллоҳ ибн Укайм розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким бирон нарсага боғланса Аллоҳ таоло уни ташлаб қўяди», дедилар.

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу дейди: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганларини эшитдим:

«— *Оят ва ҳадислардан бошқа жоҳилий йўллар билан — урилган дам, тумор ва иситма-совутма ширк амалидир*».

Шарҳ:

Юқоридаги ҳадисларда зикр қилинган «Тумор»дан мурод одамлар кўзидан сақлаш, шифо бўлиш, иситма-совутма ва бошқа ниятлар билан ўзларига ёки дарвоза ва бошқа ўринларга осиб қўядиган кўзмунчоқ, кўзтикон, ҳар ҳил суяклар, ип, тош, тақа ва шунга ўхшаш нарсалардир. Бундай нарсаларни осиб олган одамларнинг мушкули устига мушкул қўшилиб боради, чунки қачон шу нарсага кўзи тушса дарди яна кўзийди. Шунинг учун ҳам Пайғабаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай одамларга қарата “Аллоҳ таоло ишини охирига етказмасин” деб дуо қилганлар. Энг хатарлиси, бундай нарсаларни осиб олиш ширк амалдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ким туморни фойда ёки зарар етказди, деб осиб олса ширк акбар яъни, катта ширк амалини қилибди, чунки бу киши Аллоҳдан бошқаси ҳам фойда ва зарар беради, деб эътиқод қилади, аммо тумор фойда ёки зарарга сабаб бўлади деса кичкина ширк қилган бўлади.

2- Тумор осиб мумкин эмас. Шу ўринда агар тумор Қуръондаги оятлардан иборат бўлсачи? деган савол туғилиши мумкин. Бу масалада уламолар ихтилоф қилишган, баъзилари жоиз, баъзилари жоиз эмас дейишган. Жоиз эмас деганларнинг далили:

*Тумор осиб олган одам, тумор билан нопок ўринларга кириб оятларни хорлашга сабаб бўлади;

*Тумор осган одамнинг қалби Аллоҳга эмас, балки туморга боғланади;

* Кўпчилик, туморларни Қуръон оятларидан иборат деб ўйлашади, лекин тумор оддий қоғоз ёки баъзи нажосатлардан иборат бўлиши мумкин;

3- Шунингдек бу ҳукмга дарвоза, саййора ва бошқа нарсаларга кўз тегмасин, деб осилган тумор, катта ёки кичик ҳажмдаги Қуръон, латта ва мунчоқлар ҳам киради.

19\ Фолбин, мунажжим ва коҳинларга боришнинг ҳаромлиги

Аллоҳ таоло Намл сурасининг 65- оятида шундай дейди: **«Айтинг: Осмонлар ва ердаги ғайбни Аллоҳдан ўзга ҳеч ким билмайди».**

Пайғамбаримиз аёлларининг биридан ривоят қилинади, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Ким фолбинга борса, ундан бирон нарса ҳақида сўраса унинг намози қирқ кун қабул бўлмайди». Имом Муслим ривоят қилган

Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким коҳинга борса ва у айтган хабарни тасдиқласа ёки аёлига узрли-ҳайз ҳолатида ёки дубурига-орқа чиқарув йўлига яқинлик қилса Муҳаммадга нозил бўлган нарсадан пок бўлибди», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Одамлар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан коҳинлар ҳақида сўрашди.

- Улар ҳеч нарса эмаслар, дедилар.

- Улар бир нарсани айтадилар, гоҳо у рост чиқиб қолади-ку? дейишди.

- Ўша битта рост бўлган калимани жинлардан бири ўғирларб олади кейин уни ўз дўстининг қулоғига ташлайди. Улар унга юзта ёлғонни қўшишади», дедилар.

Шарҳ:

Ғайб илми Аллоҳ таолонинг ўзига хос бўлиб, уни ўзидан бошқа на фаришталар ва на пайғамбарлар билади. Ким ғайб илмини даъво қилса, каззоб, фолбин бўлади, агарчи баъзан унинг гапи тўғри чиқиб қолса ҳам. Шунинг учун ҳам фолбинларга бориш ёки улардан бирон нарса сўраш ҳаромдир. Бандаларнинг биронтаси ғайбни даво қилса ёки бирон махлуқ ғайбни билади деб эътиқод қилса Қуръон ва ҳадисни ёлғонга чиқаргани учун кофир бўлади.

Юқоридаги ҳадисларда келган «Муҳаммадга нозил бўлган нарсдан пок бўлибди» маъноси, бир киши ҳақида «гуноҳдан пок бўлди» дейилади, яъни, унда гуноҳдан асар ҳам қолмади. Коҳинга бориб, ундан ғайбга тааллуқли бирон нарса ҳақида сўраса у Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга нозил бўлган нарса — у Ислом дини, Қуръон Карим — дан пок бўлади, яъни унда Ислом динининг асари қолмайди.

«Жинлардан бири ўғирларб олади» яъни, Осмондан хабар олиб тушувчи фаришталар ўзларининг, Ердаги ишларни бошқариб турувчи биродарлари-фаришталарга бўладиган ишларни хабар бераётганларида жинлар эшитишга ҳаракат қилади, гоҳида бирон калима унинг қулоғига тушади, у уни олиб дарҳол фолбин дўстига беради, у эса ҳалиги битта сўзга юзта ёлғонни қўшиб-чатиб одамларга етказди. Ана шу битта гап тўғри келиб қолса, одамлар ана фалончи фолбинни атгани тўғри чиқди, деб унинг бошқа гапларига ҳам ишонадилар. Қуръон Каримда «Дарҳақиқат Биз энг яқин осмонни чироқлар (юлдузлар) билан безадик ва уларни шайтонларга отиладиган тошлар қилиб қўйдик». (Мулк сураси: 5) яъни, кофир жинлар сўз ўғирлаш учун осмонга кўтарилсалар уларга тош отилади, шундай бўлсада гоҳида биттаси ўз мақсадига эришади. Бунинг ортида ётган ҳикматни Ёлғиз Аллоҳгина билади.

Шу ўринда «Ғайб» калимасига ҳам тўхтаб ўтсак. Ғайб икки турли бўлади: 1) Келажакда бўладиган барча ишларга боғлиқ ғайб. 2) Бўлиб ўтган нарсаларга боғлиқ ғайб. Биринчи турдаги ғайбнинг илми фақат Аллоҳгагина хос. Аммо иккинчи турдаги ғайбни бошқалар ҳам билади. Бу ғайб нисбийдир. Масалан: бир киши 10 минг сўм пул йўқотди, бу пул эгасидан ғойиб бўлди. Бу пулни кимдир топиб олди, ёки унинг қаерда турганини кўриб-билди. Бу пулнинг қаердалиги эгасига нисбатан ғайб, аммо унинг ўрнини билган одамга нисбатан ғайб эмас. Демак, фолбинга бориб, йўқолган нарса ҳақида сўралса, у жавоб берса ва жавоби тўғри чиқса, бундан ажабланишга ҳожат йўқ, чунки у йўқолган нарсани ўзи билан бирга ишлайдиган жиндан сўраб билиши мумкин. У жин дарҳол ўзи ва бошқа шериклари билан у

нарсани излашга тушади, ёки нарсанинг ўрнидан бирортаси хабардор бўлади, у келиб фолбинга хабар беради. Кўп ҳолларда улар ҳам йўқолган нарсани тополмайдилар.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Ғайб илмини даъво қилган фолбин ёки мунажжимларга бориш ҳаром.

2- Фолчи, коҳинларнинг баъзан гапи тўғри чиқиб қолади, лекин улар битта рост сўзга юзта ёлғонни қўшиб гапиришади.

3- Экстрасенслик, кафтдан келажакни ўқиб бериш, гороскоп, хуллас, барча шу қабилдаги нарсалар фолбинлик ва мунажжимликка киради.

20 - дарс Сеҳр ва ундан хазар қилиш

Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 102- оятида шундай дейди: **«Ва Сулаймон давридаги шайтонлар (жинлар) айтган нарсаларга эргашадилар. Сулаймон кофир эмас эди, балки одамларга сеҳр ўргатадиган шайтонлар кофир эдилар ва Бобилдаги Ҳорут ва Морут номли фаришталарга туширилган нарсаларга эргашадилар. Ҳолбуки у фаришталар: Биз фақатгина фитнамиз, бас (бу айтган нарсаларга) кофир бўлиб қолма демасдан туриб ҳеч кимга ҳеч нарса ўргатмас эдилар».**

Тоҳа сурасининг 69-оятида шундай дейди: **«Сеҳргарлар эса қаерда бўлмасин зафар топмас».**

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

— Еттита ҳалок қилувчи – катта гуноҳлар - дан эҳтиёт бўлинглар», дедилар. Саҳобалар:

— Ё Расулаллоҳ, улар нималар, деб сўрашди.

— Улар: Аллоҳ таолога ширк келтириш, сеҳр, Аллоҳ таоло ўлдиришни ҳаром қилган жонни ноҳақ ўлдириш, судхўрлик, етимнинг молини ейиш, жангда орқага қочиш ва гуноҳ-маъсиятлардан пок бўлган мўъмина аёлларга бузуқ деб тухмат қилиш», дедилар.

Шарҳ:

Сеҳр сеҳргарни ёки сеҳргарга боровчини дунё ва оҳиратда ҳалок қилувчи гуноҳи кабирадир. Шариатимизда сеҳргарнинг калласи қилич билан узиб ташланади, чунки у шайтонлардан сеҳр қилишга мадад сўраб, Аллоҳни қўйиб уларга ибодат қилиб мушрик, кофир бўлади. Сеҳргарларга бориш ва улардан бирон нарсани талаб қилиш ҳаромдир. Дард берувчи ҳам дардингизга шифо берувчи ҳам ёлғиз Аллоҳнинг ўзи, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ибн Аббос розияллоҳу анҳумога васият қилиб туриб “Агар бирон нарса сўрасангиз Ёлғиз Аллоҳнинг ўзидан сўранг, агар мадад сўрасангиз Ёлғиз Аллоҳнинг ўзидангина сўранг” деганлар. Баъзи эркак ва аёллар турмуш ўртоғида сал ўзгаришни сезиб қолса иккисининг ўртасиги иссиқлик солиб қўйиши учун дарҳол сеҳргар ҳузурига шошади. Арзимаган нарсага иймонни сотиб қўйиш муъминларнинг сифатларидан эмас.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Сеҳр ҳаром ва эгасини ҳалок қилувчи гуноҳлардан.

2- Сеҳр инсоннинг динини барбод қилади. Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 102- оятида сеҳргарлар ҳақида шундай дейди: **«Албатта Биз фитнамиз (биз айтган амалларни қилиб) кофир бўлиб қолма».**

Чунки сеҳр — сеҳргар ўз шайтонларига қурбонлик ва турли ибодатларни қилганидан кейингина хосил бўлади. Шунинг учун ҳам фолбинга борган кишига фолбин бир жонлиқни (ўзининг алвастиларига) атаб қон чиқаришга буюради.

3- Сеҳргарларга бориш ва улар билан алоқа қилиш ҳаром.

21\ Қуръон ва саҳиҳ ҳадислардаги дуолардан бошқа нарсалар билан дам солиш

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу шундай дейди – Мен - Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганларини эшитдим:

Албатта - Қуръон ва ҳадислардаги дуолардан бошқа жоҳилий йўллар билан - дам солиш, тумор ва ҳалақаларни – кўздан сақлайди, шифо бўлади ёки иситади- совутади деб – осиб олиш ширкдир.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўлимидан аввалги касалида Ихлос, Фалақ ва Нос суралари билан ўзига дам соларди, оғирлашиб қолгач мен ўша сураларни ўқиб дам солиб, қўлларининг баракасини умид қилиб, ўз қўллари билан баданини силардим.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аҳлибайтларининг баъзиларига дам солиб, ўнг қўли билан силаб туриб шундай дер эди: «Аллоҳумма Роббан-наас, азҳибил-баъс, ишфи, анташ-шаафий, ла шифаа илла шифааук, шифаан ла юғодиру сақома (н)» Эй Парвардигор, инсонларнинг роббиси, касалликни кетказ, Сен шифо берувчисан, Сенинг шифоингдан бошқа ҳеч бир шифо йўқ, ундан кейин касаллик қолмайдиган шифо билан шифолагин.

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша онамиз розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чаён чаққан кишига ва шунга ўхшаган дардларга дам солишга рухсат бердилар.

Шарҳ:

Дам солиш деганда, касал кишига Қуръон оятларидан ёки саҳиҳ ҳадисларда келган дуоларни ўқиб дам солиш ёки касалнинг оғриган жойига қўлни қўйиб ўқиш тушилинадиди. Бу амал - Аллоҳнинг изни билан агар Қуръон ва саҳиҳ ҳадислардан иборат бўлса,- фойдали бўлади, агар шайтонлар воситаси билан бўлса ширк бўлади. Кўпчилик Қуръон билан дам солувчилар билан шайтон мадади ила дам солувчиларнинг фарқини билмагани учун биз шайтон билан дам солувчиларнинг аломатларига ишора қилиб кетамиз:

Сеҳргарнинг аломатлари:

Биз зикр қиладиган аломатларнинг биронтасини топсангиз билингики бу киши сеҳргар, азайимхон, дарҳол ундан узоқлашинг.

- 1- Бемордан беморнинг исмини, онасининг исмини сўрайди.
- 2- Беморнинг бирон нарсасини олади: рўмолча, кийимидан бир бўлак ва шунга ўхшаш.
- 3- Кўпинча бир муайян сифатдаги жонлиқни сўйиб, муайян сифатда пишириб маълум шахсларга ёки маълум маконларга олиб боришни талаб қиладиди.
- 4- Араб тилида бўлмаган, тушунарсиз дуоларни ўқийди.
- 5- Гапининг орасида парилар, кишилар, авлиёлар ёрдам беради деб айтади.
- 6- Гоҳо бемордан одамларга кўринмай, алоҳида қуёш ҳам тушмайдиган хонада ўтиришини талаб қиладиди.
- 7- Гоҳо беморга баъзи нарсаларни бериб, уни кўмиб юборишга ёки ёқиб юборишга буюради.
- 8- Баъзилари бемордан аввал унинг исми, яшаш жойи ва муаммоси ҳақида айтиб беради.
- 9- Баъзан беморга катаклар ичига чизилган ҳар хил шакллардан иборат қоғозни тумор қилиб беради ёки берадида кейин уларни ўчириб юборишга ёки ёқиб юборишга буюради.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Қуръон ва шаръий дуолар билан дам солиш жоиз
- 2- Қуръон ва шаръий дуолардан бошқа маъносиз лафзлар билан дам солиш ҳаром.
- 3- Агар дам солишда Аллоҳдан бошқасига дуо қилиш, бошқалардан мадад сўраш бўлса ширк акбар бўлади.
- 4- Инсон ўзига шаръий дуолар билан дам солиши суннат, бошқалардан дам солиб қўйинг деб талаб қилиши шарт эмас.

22\ Аллоҳдан бошқасига қасам ичиш ҳаром

Ибн Умар розияллоҳу анҳумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳ сизларни ота-боболаринг номи билан қасам ичишингиздан қайтаради, ким қасам ичса Аллоҳ номигагина ичсин ёки жим бўлсин», дедилар.

Имом Абу Довуд Бурайда розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким омонатга қасам ичса биздан эмас», дедилар.

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо бир кишини: «Каъбага қасам» деганини эшитди. – Унга қараб деди: Аллоҳдан бошқасига қасам ичма, чунки мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Ким Аллоҳдан бошқасига қасам ичса кофир ёки мушрик бўлибди», деганларини эшитганман.

Шарҳ:

Ким махлуқларнинг биронтасининг номига қасам ичса уни улуғлаган бўлади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Аллоҳдан бошқасига қасам ичишдан қайтардилар ва бу амални ширкдан ҳисобладилар. Қасам фақат Аллоҳнинг исм ва сифатларигагина ичилади. Ундан бошқасига қасам ичиш ҳаром. Ҳар бир мусулмон киши бундай амалдан четланиши ва бошқаларда кўрса инкор қилиши вожибдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Аллоҳдан бошқасига қасам ичиш ҳаромдир, чунки бу амал кичина ширк бўлиб гуноҳи кабиралардан ҳисобланади.

2- Каъба, Пайғамбар, нон, йўл, пир, дастурхон ва шунга ўхшаш бошқа нарсаларга қасам ичиш ҳаромдир.

3- Қасам фақатгина Аллоҳнинг исм ва сифатларигагина ичилади.

23 - дарс Шумланиш

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Касал юқиши йўқ, шумланиш ҳам йўқ, лекин некбинлик (яхши фол) ва ширин сўз мени ажаблантиради», дедилар.

Имом Абу Довуд Ибн Масъуд розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Шумланиш ширқдир», дедилар.

Шарҳ:

Бирор ишни қилишга киришган пайтида қарға ёки бойўғлини кўриш, қора мушук йўлини кесиб ўтиши ва шунга ўхшаш нарсалар сабабли мақсадидан қайтишига шумланиш дейилади. Исмлар, рақамлар ва шунга ўхшаш нарсалар ёмонлик келтиради деб эътиқод қилиш ҳам шумаланиш ҳисобланади. Шумланиш ширқдир, чунки махлуқлардан шумлаган одамнинг Аллоҳга бўлган таваққули сусаяди ва ўша махлуқларда ҳам бир нав фойда ёки зарар келтира олиш хусусияти бор деб эътиқод қилади. Аммо яхши фолда қалб Аллоҳдан ўзгага боғланмайди, балки келажақда бўладиган яхшиликдан умид қилади ва Аллоҳга бўлган гумони гўзал бўлади. Масалан бирон оғир касал бўлиб ётган одам бировнинг "саломат" деганини эшитиб қоладида, бундан унинг кўнглига ҳушнудлик кириб, "ажаб эмас соғайиб, саломат бўлиб кетсам" деган нарса кўнглидан ўтади ва Аллоҳнинг қазосига яхши гумон қилиб, шифо беришини умид қилиб қолади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Шумланиш жоиз эмас.

2- Шумланиш бирон амал ёки ниятни тарк қилишга сабаб бўлса ширқ бўлади, чунки бундай одам Аллоҳдан бошқаси фойда ёки зарарни жалб қилишга қодир деб эътиқод қилиб қолади.

3- Аллоҳ таолодан яхшиликни кутиб, ишларни яхшиликка таъвил қилиш суннатдир.

24 – дарс Тақдирга иймон келтириш

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Умар розияллоху анху шундай дейди: «Биз Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг ҳузурда ўтирган эдик, тўсатдан кийимлари оппоқ, сочи тим қора, афтидан мусофирга ўхшамайдиган ва бизга номаълум бўлган бир киши кириб келди. Юриб келиб Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг олдиларига чўккалаб ўтирди. Икки тиззасини У зотнинг тиззаларига жипслаштирди ва икки кафтини сонлари устига кўйди. Ва деди: Эй Муҳаммад, менга ислом ҳақида хабар беринг. Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: Аллоҳдан ўзга ҳақ худо йўқлигига ва Муҳаммад Аллоҳнинг расули эканлигига гувоҳлик бермоғинг. Намозни тўла барпо қилмоғинг. Закотни адо этмоғинг. Рамазон ойи рўзасини тутмоғинг. Йўлга қодир бўлсанг

Байтуллоҳга ҳаж-зиёрат қилмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Унинг сўзидан ажабландик, аввал сўради кейин эса тўғри айтдингиз деб тасдиқлаб қўйди. (Номаълум киши) деди: Менга иймон ҳақида хабар беринг. Росулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва саллам айтдилар: Аллоҳга, унинг фаришталарига, пайғамбарларига ва охират кунига иймон келтирмоғинг ҳамда тақдирнинг яхшию ёмонига иймон келтирмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Менга эҳсон ҳақида хабар беринг деди. Аллоҳга уни кўриб турганингдек, агар сен уни кўрмаётган бўлсанг, у сени кўриб турганидек ибодат қилмоғинг дедилар. Менга Қиёмат хабарини беринг деди. Қиёмат ҳақида сўралаётган киши сўровчидан билувчироқ эмас дедилар. (Яъни: буни мен ҳам, сен ҳам билмаймиз). Ундай бўлса унинг аломатларидан хабар беринг деди: Чўри ўз хожасини туғмоқлиги, яланг оёқ, камбағал қўйчувонларнинг (бир-биридан баланд, гўзал) уйларни қуришда баслашаётганларини кўрмоғинг, дедилар.

Умар айтади: (номаълум киши) кетди, биз эса бироз тин олиб ўтирдик. Шунда Росулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва саллам: эй Умар, бу сўроқлаб келган ким биласизми, деб, сўрадилар? Аллоҳ ва Росули билувчироқ дедим. Бу Жаброил сизларга динингиз ишларини ўргатиш учун келди, дедилар».

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ саллаллоҳу алайхи ва саллам: «Аллоҳ таоло халойиқнинг тақдирини осмонлар ва ерни яратишдан эллик минг йил аввал ёзиб қўйди, ўшанда Аллоҳнинг Арши сув устида эди», дедилар.

Шарҳ:

Иймон устунларидан бири тақдирнинг яхши ва ёмонига иймон келтиришдир. Инсон ўзига етаётган зарар ёки фойда Аллоҳ тақдир қилгани учун етаётгани ва етмай қолган яхшилик ёки ёмонлик Аллоҳ азалда ёзиб қўйгани учун етмаганига тўлиқ иймон келтирмагунича комил мўъмин бўла олмайди. Чунки Аллоҳ таоло ҳамма бўладиган ишларни азалдан билган ва лавҳул маҳфузга ёзган, вақти келганда унинг бўлишини ирода қилган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Тақдир ҳақ, бўлаётган ҳамма ишлар Аллоҳнинг қазо ва қадари билан бўлади.
- 2- Тақдирга иймон келтириш ва таслим бўлиш вожибдир, чунки қадар иймон устунларининг биридир.

25 - дарс Аллоҳга таваккул қилиш

Аллоҳ таоло Талоқ сурасинг 3- оятида шундай дейди: **«Ким Аллоҳга таввакул қилса, бас (Аллоҳ) Ўзи унга етарлидир».**

Тоғобун сурасинг 13- оятида эса **«Бас мўминлар ёлғиз Аллоҳга тавакул қилсинлар – суянсинлар».** дейди.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Менга ўтган умматлар кўрсатилди. Бир пайғамбарни кўрдим у билан бир неча киши бор эди. Бир пайғамбарни кўрдим у билан битта ва икки киши бор эди. Бир пайғамбарни кўрдим у билан бирон киши йўқ эди. Тўсатдан менга катта жамоат кўрсатилди, улар менинг умматим бўлса керак деб ўйладим, менга бу Мусо алайҳис саломнинг қавми дейилди. Қараб тургандим жуда катта жамоа кўринди, менга мана шу сизнинг умматингиз улар ичидан етмиш минги борки улар жаннатга ҳисобсиз ва азобсиз кирадилар дейилди.» дедилар. Кейин ўринларидан туриб уйларига кириб кетдилар. Саҳобалар – жаннатга беҳисоб кирадиганлар ҳақида– баҳсга кириб кетишди. Баъзилар: Улар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ҳамсуҳбат бўлганлар (саҳобалар) бўлса керак деса, бошқалари: Улар Ислом келганидан кейин туғилиб, бирон ширк амалини қилмаганлар бўлса керак дейишди, шу залда бир қанча нарсани зикр қилдилар. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйларидан уларнинг ҳузурига қайтиб чиқдилар, улар ўзаро ўрталарида бўлган баҳсдан расулуллоҳни хабардор қилишди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Улар ўзларига дам солишни бошқалардан талаб қилмайдиганлар, куйдириб даволанмайдиганлар, шумланмайдиган ва Роббиларига тавакул қиладиганлар».

Шарҳ:

Таваккул қалб ибодатларининг энг улуғидир. Таваккулнинг маъноси: қалб Аллоҳнинг ўзигагина суяниши ва шаръий сабабларни қилгандан кейин ишларнинг ҳаммасини Аллоҳнинг ўзига топшириш. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак: Таваккул сабабларни тайёрлагандан кейин сабаблардан назарни узиш. Аллоҳ таоло Ўзига таваккул қилувчиларни кўп ўринларда мақтаган ва уларга улуғ мукофотларни ваъда қилган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Таваккул манзилати улуғ, чунки таваккул улуғ ибодатлардан.
- 2- Таваккулни амалий бажариш, жаннатга ҳисоб китобсиз киришга сабаб бўлади.
- 3- Таваккул сабабларни қилиш билан бирга қилинади.

26 - дарс Салом бериш

Аллоҳ таоло Нур сурасининг 27- оятида шундай дейди: **«Эй мўъминлар, ўз уйларингиздан бошқа уйларга то изн сўрамагунингизча ва эгаларига салом бермагунингизча кирмангиз».**

61- оятида эса **«Қачон уйларга кирсангизлар бир-бирларингизга Аллоҳ ҳузуридан бўлган муборак покиза саломни айтинглар, (яъни “Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокотух денг)».**

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Амр разиллоҳу анҳума шундай дейди: Бир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан

- Ислом амалларининг қайсиниси яхши? деди.

- «Мискинларга таом беришингиз ва таниган ва танимаган одамга салом беришингиз», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган бошқа бир ҳадисда Баро ибн Озиб розияллоҳу анху шундай деди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизни етти нарсага буюрдилар: беморни зиёрат қилиш, жанозаларга эргашиш, - агар биров аксирса ва “алхамдулиллаҳ” деса унга – “ярҳамукаллоҳ” дейиш, заифларга ёрдам бериш, мазлумларга кўмаклашиш, саломни ошкор қилиш ва қасамни оқлаш (яъни агар қасам ичса қасамини бажариш)», дедилар.

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Иймон келтирмагунингизча жаннатга кирмайсизлар, бир-бирингизни яхши кўрмагунингизча мўъмин бўлмайсизлар. Агар уни қилсангиз бир-бирингизни яхши кўриб қоладиган амалга сизларни йўллаб қўяйми?! Орангизда саломни фош яъни, ошкор қилинглар».

Шарҳ:

Саломлашиш Ислом умматининг шиорларидан бири. Аллоҳ таоло саломлашишни мусулмонлар орасидаги кўришиш ва мусулмоннинг мусулмон биродари устидаги ҳақларнинг биттаси қилди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саломни одамлар орасида баланд овоз билан ошкор қилиш жаннатга олиб бориши ва мусулмонлар орасидаги муҳаббатга сабаб бўлишидан хабар бердилар. Бугунги кунда саломни ошкор қилишни

қўйинг, салом беришнинг ўзи йўқолиб кетмоқда, берилса ҳам фақат танишларга берилади, бу ҳам суннатга хилоф бўлиб, қиёматнинг аломатларидан бири. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам таниган ва танимаганларга баробар салом беришга буюрганлар. Сахобалар одамларга салом бериб, ажр олиш учун атай бозорларга чиқишар эди.

Аллоҳ таоло ҳаммамизни бир-биримизга саломни ошкор қиладиган муҳаббатли мўминлардан қилсин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Саломнинг фазли улуғдир, саломнинг асли Аллоҳнинг ҳузуридан бўлган муборак олқишдир.

2- Салом мўминларни жаннатга киришларига сабаб бўладиган муҳаббатга сабаб бўлади.

3- Салом таниган ва танимаган ҳамма мусулмонларга берилади.

27 - дарс Салом қандай берилади?

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳ таоло Одам алайҳис саломни яратгач унга бор - ана у ўтирган бир жамоа фаришталарга - салом бер ва сенга нима жавоб беришларини эшит, ана шу сенинг ва зурриётларинг саломи деди. — Одам алайҳис салом фаришталарга бориб: "Ассаламу алайкум" деди. Фаришталар: "Ассаламу алайка ва роҳматуллоҳ" дейишди, улар "ва роҳматуллоҳ" ни зиёда қилишди», дедилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Имрон ибн Ҳусайн розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга келиб: Ассаламу алайкум деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам алик олдилар, сўнгра у ўтирди. Расулуллоҳ: ўнта -яъни ўнта хасанот ёзилди- дедилар. Кейин бошқа одам келиб: Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга ҳам алик қайтариб "йигирмата" дедилар. Яна бошқа бир одам келиб: Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ деди, алик олганларидан кейин ўтирди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам "ўттизта"», дедилар.

Шарҳ:

Саломнинг ўзига хос лафзлари бўлиб, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатлари бу лафзларни бизларга ўргатган. Биринчи салом Одам алайҳис салом билан фатишталар орасида бўлиб, Аллоҳ таоло ўша саломни Одам болаларига ато қилган. Бу лафз мусулмон киши салом берганида энг афзал суратида: "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ" дейишидир. Агар қисқа қилиб: "Ассаламу алайкум" ёки "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ" деса ҳам бўлади, лекин юқоридаги ҳадисда зикр қилинган ажри тўлиқ олмайди. Саломга алик олиш ҳам худди шу суратда бўлади, лекин аликни саломдан зиёдароқ қилиш ҳам суннатдир, масалан биров "Ассаламу алайкум" деса, "ва алайкумус-салам ва роҳматуллоҳ" деса яхши бўлади ёки "ва баракатуҳ" ни ҳам қўшиб қўйса янада гўзал бўлади. Аллоҳ таоло ҳаммамизни суннатга мувофиқ салом беришга ва йўқолиб бораётган суннат амалларини тирилтиришга муваффақ қилсин.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Суннатга мувофиқ салом бериш "Ассаламу алайкум" дейиш. Маъноси жуда кенг бўлиб, қисқа таржимаси "Сиз мен томонидан тинчлик, омонлиқдасиз" дегани. Аммо бугунги кунда кўпчиликнинг "Ассому алейкум" деб бераётган саломининг маъноси "Сизга ўлим сўрайман" дегани.

2- Агар саломига "ва роҳматуллоҳ" ни қўшса ажри зиёда бўлади, "ва баракатуҳ" ни ҳам қўшса ажри тўлиқ бўлади.

3- Саломга алик олиш фарз, аликни қайтармаса гуноҳкор бўлади.

4- Алик олган киши унга қандай салом берилса шундай қилиб, қисқартмасдан жавобини қайтариши вожиб, зиёдаси билан қайтариш суннат, аммо саломга "хуш келибсиз", "келинг", "яхши келдингизми?" ва шунга ўхшаш калималар билан жавоб қайтариш жоиз эмас.

28 – дарс Салом бериш одобларидан (1)

Уйга кирганда салом бериш

Аллоҳ таоло Нур сурасининг 61- оятида шундай дейди: «Агар уйларга кирсангизлар бир-бирларингизга Аллоҳ ҳузуридан бўлган муборак покиза саломни айтинглар (яъни "Ассаламу алайкум денглар")».

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Анас ибн Молик шундай деди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга:

Эй бола, агар уйингга кирсанг аҳлингга салом бер, сенга ва аҳли байтингга барака бўлади», дедилар.

Миқдод ибн Амр розияллоҳу анҳу ривоят қилишича, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам агар тунда уйга кирсалар, ухлаётганни уйғотиб юбормайдиган, уйғоқ одам эшитадиган қилиб берардилар. Имом Муслим ривояти.

Ёш болаларга салом бериш

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу ёш болалар олдидан ўтди ва уларга салом бериб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай қилар эди, деди.

Шарҳ:

Саломнинг мусулмон киши амал қилиши керак бўлган ўзига хос одоблари бор. Шу одоблардан; киши уйига кираётганда салом берса, уйига барака киради ва аҳли байти билан учрашуви муборак суннатга амал қилган ҳолда бўлади. Шунингдек катталар ёш болаларга салом бериши суннат, ёш болаларга салом беришингиз билан қалбингиздаги кибр йўқолиб, ўрнини тавозелик олади ҳамда саломлашиш одобини ёш болаларга ўргатган бўласиз.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Киши уйига салом бериб кириши суннат.
- 2- Уйда ҳеч ким бўлмаса ҳам салом бериб кирилади.
- 3- Катталар ёш болаларга салом бериши суннат.

29 – дарс Кофирларга биринчи бўлиб салом беришнинг ҳаромлиги

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Яҳуд ва насороларга саломни биринчи бўлиб берманглар, агар уларнинг биронтаси билан йўлда рўпара келиб қолсанглар, йўлнинг чеккасидан юришга мажбур қилинганлар», дедилар.

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар сизларга Аҳли китоблар салом берса “ва алайкум” деб қўйинглар», дедилар.

Усома ибн Зайд розияллоху анху шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам мусулмон ва – бутга ибодат қиладиган - мушриклар аралаш бўлган бир мажлис ёнидан ўтдилар ва уларга салом бердилар. Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Шарҳ:

Салом мусулмонларнинг олқиши бўлиб, унда салом берилган одамга нисбатан хурматлаш бор. Шунинг учун кофирларга биринчи бўлиб салом берилмайди. Мабоодо улар бизга биринчи салом беришса алик оламиз.

Абу Ҳурайра розияллоху анхунинг ҳадисидаги: «агар уларнинг биронтаси билан йўлда рўпара келиб қолсанглар, йўлнинг чеккасидан юришга мажбур қилинганлар» жумласи ҳақида имом Қуртубий шундай дедилар: "Бунинг маъноси: Уларни ҳурмат қилиб тор йўлнинг четига чиқманглар" дегани. Шундай дейилса бу жумла ҳадиснинг аввалидаги жумлага тўғри келади. Ҳадиснинг маъноси "Улар билан кенг йўлда тўғри келиб қолсанглар уларни йўлнинг чеккасига сиқиб чиқаринглар дегани эмас". Чунки бунда улар учун озор бор, биз уларга сабабсиз озор беришдан қайтарилганмиз".

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Кофирларга биринчи салом бериш ҳаром, агар бизга салом беришса "ва алайкум" деб қўямиз.

2- Агар мажлис мусулмон ва кофирлардан иборат бўлса уларнинг ҳаммасига салом берилади.

30 – дарс Салом бериш одобларидан (2)

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Отлиқ пиёдага, пиёда юрган ўтирганга ва озчилик кўпчиликка салом беради», дедилар.

Имом Бухорий ривоятида: «Кичик каттага салом беради», дедилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий Абу Умома розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Одамлардан Аллоҳнинг раҳматиға яқинроғи саломни биринчи бошлаган кишидир», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайа розияллоху анху – намозни ёмон ўқиган одам қиссасида - шундай дейди: Бир киши масжидга кириб намоз ўқиди, сўнгра Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга келиб салом берди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам саломига алик қайтариб: «қайт, намозингни бошқа ўқи, сен намоз ўқимадинг» деди. У киши қайтиб яна намоз ўқиди, кейин келиб пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга салом берди. Мана шу ҳолат уч марта такрорланди.

Имом Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Агар биронтангиз биродарига йўлиқса унга салом берсин — икковлари кетаётганида— ўрталарини дарахт, девор ёки харсангтош ажратса, сўнгра яна бирлашишса биродарига салом берсин».

Имом Абу Довуд ва Термизий Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз мажлис устидан чиқиб қолса салом берсин. Агар мажлисда ўтиргиси келса ўтирсин, мажлисдан турса яна салом берсин. Биринчи салом иккинчи саломдан ҳақлироқ эмас- яъни иккала саломнинг ҳукми баробардир-», дедилар.

Шарҳ:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бизларга таълим берган саломнинг суннат ва одобларидан баъзилари ушбулардир: Бирор нарсани миниб олган одам пиёда одамга, пиёда одам ўтирганга, тавозуъ бобидан ва биродарининг кўнглини хушлаш учун салоам беради. Озчилик кўпчиликка ва ёшлар катталарга хурматлаб салом беради. Агар икки мусулмон учрашиб қолса Аллоҳнинг раҳматига яқинроғи биринчи салом берганидир, чунки у яхшиликка интилувчироқ эди. Мусулмон киши биродари билан сўрашган бўлсаю, яна бироздан кейин учрашиб қолса қайта салом бериши мустаҳабдир, бунга юқоридаги учинчи ва тўртинчи ҳадислар далолат қилмоқда. Шунингдек бирон мажлисга келганда ва мажлисдан турганда салом бериш ҳам суннат.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Маркабдаги одам пиёдага, пиёда одам ўтирганга, озчилик кўпчиликка ва ёшлар катталарга салом беради.

2- Саломни аввал берган Аллоҳнинг раҳматига кейинги бергандан яқинроқ экани.

3- Икки муслмон ўртасини бирор нарса ажратса, сўнгра яна бирлашишса биродарига салом беришнинг мустаҳаблиги.

31 - дарс Қўл бериб кўришишнинг мустаҳаблиги

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Қатода раҳимаҳуллоҳ Анас розияллоҳу анҳуга:

— Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламнинг асҳоблари ўртасида қўл бериб кўриш бормиди?, деб сўради.

— Ҳа бор эди, деб жавоб берди.

Имом Абу Довуд Баро розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Икки муслмон учрашса ва қўл бериб кўришса ажралишларидан аввал гуноҳлари кечирилади», дедилар.

Шайх Албоний бу ҳадисни "ҳасан" деганлар.

Шарҳ:

Муслмонлар орасидаги меҳр-муҳаббатни оширадиган нарсалардан бири учрашганда қўл бериб кўришиш. Бу амал саҳобалар - Аллоҳ улардан рози бўлсин - ўртасида бор эди. Баронинг ҳадисидаги "ажралишларидан аввал гуноҳлари кечирилади" жумласининг маъноси: баданлари билан ажралишларидан ёки қўлларини қўйиб юборишлиридан аввал гуноҳлари кечирилади, деганидир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Қўл бериб кўришиш мустаҳаб.

2- Саҳобалар — Аллоҳ улардан рози бўлсин — қўл бериб кўришар эдилар.

3- Муслмонлар учрашганда қўл бериб кўришиш улкан ажрли амалдир.

32 - дарс Дуонинг фазли ва манзилати

Аллоҳ таоло Ғофир сурасининг 60-оятда шундай деди: **«Роббингиз: “Менга дуо-илтижо қилинглар. Мен сизларга (қилган дуоларингизни) мустажоб қилурман” деди».**

Бақара сурасининг 186- оятида эса: **«Бандаларим Сиздан (Эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Мен ҳақимда сўрасалар, Мен уларга яқинман. Менга дуо қилган пайтларида дуогўйларнинг дуосини ижобат қиламан», деди.**

Имом Абу Довуд ва Термизий Нўъмон ибн Башир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Дуо айни ибодатдир», дедилар.

Имом Ҳоким Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ибодатларнинг афзали дуодир», дедилар.

Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деди.

Имом Термизий Салмон ал-Форисий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қазо-қадарни дуогина қайтаради, умрни эса фақат яхшилик узайтиради», дедилар.

Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деди.

Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳга дуо қилиб сўрамаса, Аллоҳ унга ғазаб қилади», дедилар.

Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деди.

Шарҳ:

Дуо Аллоҳ таолога қўл кўтариб, ҳокисор бўлиб, банда ўзининг ожиз ва фақирлигини изҳор қиладиган буюк ибодатдир. Банда дуо билан Роббисига боғланиб, ибодатнинг руҳи ва моҳиятини изҳор қилади, Роббисининг фазлу-карами ва раҳматини умид қилади. Дуодан холи бўлган бирон ибодат йўқ, шунинг учун ҳам дуо ибодатларнинг афзали бўлди. Аллоҳ таоло Ўзига ҳокисорлик билан, ўзининг эҳтиётини изҳор қилиб, ялиниб-ёлвориб дуо қилган бандани яхши кўради ва унинг дуосини ижобат қилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Дуонинг манзилати улуғдир, чунки Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дуони ибодат», дедилар.

2- Дуо ибодатларнинг афзали, чунки унда Аллоҳнинг зикри, кўрқув ва умид, Унгагина суяниш ва Унга бўлган эҳтиёжни изҳор қилиш бор.

3- Дуо ибодатдир, дуони Аллоҳдан бошқасига қилиш ҳаром, ким Аллоҳдан бошқага дуо қилса ширк амалини қилибди.

4- Аллоҳ таоло дуони қазо-қадарнинг ўзгаришига сабаб қилди, дуо ҳам қазо-қадардан.

5- Аллоҳ таолонинг марҳамати шунчалик кенги, ўзидан дуо қилиб сўраган бандасини яхши кўради, сўрамаган бандасига ғазаб қилади.

33 - дарс Дуо одоблари

Аллоҳ таоло Закариё алайҳис-салом ҳақида Марям сурасининг 3- оятида шундай дейди: **«У Парвардигорига хуфёна дуо-илтижо қилди».**

Аъроф сурасининг 55- оятида эса: **«Парвардигорингизга тазарру билан ичингизда (махфий) илтижо қилингиз! Зотан, У ҳаддан ошувчи кимсаларни (яъни, риёкорлик ва Аллоҳга бошқасини шерик қилиб дуо қилувчиларни) суймас».**

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дедилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жавомиъул калим – пурмаъно сўзлар билан дуо қилишни яхши кўрар, ундай бўлмаганини ташлар эдилар.

Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Фарзандларингиз ва молларингизни баддуо қилманглар, Аллоҳдан сўраладиган - дуо ижобат бўладиган бир соатга мувофиқ бўлиб қолманглар, натижада Аллоҳ дуойингизни қабул қилиб қўйса», дедилар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз дуо қилса: Эй Аллоҳ агар хоҳласанг мени кечир, хоҳласанг ризқимни кенг қил демасин, балки дуода қатъий қилиб сўрасин, чунки Аллоҳ хоҳлаганини қилади. У зотни биров мажбурлай олмайди», дедилар.

Шарҳ:

Дуо улуғ ибодат бўлгани учун Аллоҳ таоло дуо қилувчини Ўзига, дуони эса ижобатга яқин қиладиган одоблари қўйди. Шунинг учун дуо қилувчи бу одобларга ҳарис бўлиши керак. Дуонинг одоблари мана булар: Дуо қилаётганда ҳокисорлик ва муҳтожликни изҳор

қилиш, овозни қўтармаслик, пурмаъно сўзларни танлаш. Мусулмон киши ўзини, бола чақасини ва мол-дунёсини баддуо қилмасин, мабодо у дуо қабул бўладиган вақтга тўғри келиб қолса, дуоси қабул бўлиб қолади-да, бахти қаро бўлади. Шунингдек дуодан беҳожат одамга ўхшаш “Эй Роббим хоҳласанг бер” демайди, балки дуосини қатъий қилиб, қаттиқ туриб сўрайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фодалар:

- 1- Ҳокисорликка далолат қилгани учун дуода овозни қўтармасликнинг мустаҳаблиги.
- 2- Пурмаъно сўзлар билан дуо қилишнинг суннатлиги.
- 3- Одам ўзини, фарзандлари ва молу давлатини баддуо қилмаслиги.
- 4- Дуони қатъий қилишнинг вожиблиги, "агар хоҳласанг" деб дуо қилишнинг макруҳлиги.
- 5- Дуо одобларига риоя қилиш дуо қабул бўлишига сабаб бўлади.

34 - дарс Ғоибона дуо қилишнинг фазли

Аллоҳ таоло Хашр сурасининг 10-оятда шундай дейди: «Улардан кейин (дунёга) келган зотлар айтадилар: **«Парвардигоро, Ўзинг бизларни ва бизлардан илгари иймон билан ўтган зотларни мағфират қилгин ва қалбларимизда иймон келтирган зотлар учун бирон ғилли-ғаш қилмагин. Парвардигоро, албатта Сен меҳрибон ва раҳмлидирсан»;**

Иброҳим сурасининг 41- оятида Иброҳим алайҳис-салом ҳақида хабар бериб деди: **«Парвадигоро, ҳисоб-китоб қилинадиган (қиёмат) куни мени, ота-оанмни ва барча мўминларни мағфират қил»;**

Нух сурасининг 28-оятда Нух алайҳис-салом ҳақида хабар бериб деди: **«Паргардигорим, Ўзинг мени, ота-онамни, менинг уйимга мўмин ҳолда кирган кишиларни ва барча мўмину мўминаларни мағфират қилгин»;**

Муҳаммад сурасининг 19-оятда пайғамбаримизга хитоб қилиб деди: **«Ўз гуноҳингиз учун ҳамда мўмин-мўминалар (нинг гуноҳлари) учун мағфират сўранг».**

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Дардо розияллоҳу анҳу шундай дейди: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: **«Қайси бир мусулмон ўзининг биродарига**

ғоибона дуо қилса, бир Фаришта: "ва лака бимисл" Сенга ҳам дуойинг мислича бўлсин деб туради», деганларини эшитдим.

Бошқа ривоятда эса: "Мусулмон кишининг ўз биродарига қилган ғоибона дуоси мустажоб дуодир. Унинг бош томонида муваккал бир фаришта бўлади, биродарининг ҳаққига ҳар дуо қилганида: Амин! "ва лака бимисл" деб туради», дедилар.

Шарҳ:

Ғоибона дуо қилиш дегани мусулмон киши мусулмон биродари ҳаққига орқаваротдан қилган дуосидир. Бу ўтган Пайғамбарлар ва солиҳ кишиларнинг яхши кўриб, қилиб келишган амалидир. Бу амал мусулмонлар жамиятида меҳр-муҳаббатни, қалбда эса ихлосни зиёда қилади. Бундан ташқари ғоибона дуо қилувчининг дуосига Фаришталар Омин, деб туришади. Бошқа ишларида ҳам бўлганидек ҳар бир мусулмонга боғланган, ҳайрли дуо қилганида Амин! "ва лака бимисл" деб турадиган фаришта бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Мусулмонларга ғоибона дуо қилишнинг фазли улғ, бу амални Пайғамбарлар ва солиҳ бандалар қилишган.

2- Ғоибона дуода ихлос ва мўминларга муҳаббат мавжудлиги учун ва фариштанинг "Амин" деб туриши дуо ижобат бўлишига яқин бўлади.

35 - дарс Дуо ижобат бўладиган вақтлар

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Банданинг Роббисига энг яқин бўлган ҳолати саждада турганидадир, (саждада турганда) дуони кўпроқ қилинглар», дедилар.

Имом Термизий Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Азон ва иқомат орасидаги дуо қайтарилмайди», дедилар.

Имом Абу Довуд Саҳл Ибн Саъд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Икки ҳолат борки ундаги дуо ҳеч қайтарилмайди – ёки камдан-кам қайтарилади- : Азондан кейинги дуо ва жанг майдонида икки тараф бир бирига киришиб кетганида», дедилар.

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Роббимиз Таборака ва Таоло ҳар кеча, кечанинг учинчи қисми қолганда Самоуд-дунёга тушиб: Ким менга дуо қилади дуосини ижобат қиламан, ким мендан сўрайди тилагини бераман, ким мендан мағфират сўрайди уни мағфират қиламан, дейди».

Шарҳ:

Дуо ижобат бўлиши умид қилинадиган хос вақтлар бор. Мусулмон киши бу вақтларни ғанимат билиб, фурсатни қўлдан кетказмай кўпроқ дуо қилишга ҳаракат қилмоғи керак. Бу вақтлар: мусулмон киши саждада турганида Роббисига энг яқин бўлган вақт. Саждада туриб кўпроқ дуо қилиш мустаҳаб, шунингдек азон билан иқомат орасидаги дуо қайтарилмайди, жанг майдонида уруш авжига чиқиб, қизиганда ҳам дуо қайтарилмайди. Ҳар кеча, туннинг охири қисмида Аллоҳ таоло Самоуд-дунёга тушиб дуоларни ижобат қилади. Бундан бошқа дуо ижобат бўладиган вақтлар ва ўринлар бор уларни ҳам билиб олишга ҳаракат қилинг.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Дуолар ижобат бўлиши умид қилинадиган хос вақтлар бор.
- 2- Мусулмон киши бу вақтларни ғанимат билиб кўпроқ дуо қилишга ҳаракат қилмоғи керак.

36 - дарс Дуо қабул бўлишидан тўсадиган нарсалар

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Банда, модомики гуноҳ бўладиган нарсалар ёки қариндошлик алоқаларини узиш билан дуо қилмас ва дуоси қабул бўлишига шошилмас экан унинг дуоси ижобат бўлаверади», дедилар.

Имом Термизий Убода ибн Сомит розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ер юзидаги қайси мусулмон Аллоҳга дуо қилса, модомики гуноҳ бўладиган нарсалар ёки қариндошлик алоқаларини узиш билан дуо қилмас экан, Аллоҳ унинг сўраганини беради ёки ундан (унга етиши мумкин бўлган) ёмонликдан дуоси миқдорича қайтаради», дедилар.

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Албатта Аллоҳ тоййиб-поқдир фақат пок нарсанигина қабул қилади. Аллоҳ таоло мўминларни пайғамбарларни буюрган нарсага буюрди, Аллоҳ таоло Мўминун сурасининг 51- оятида шундай деди: **«Эй Пайғамбарлар, ҳалол пок таомлардан энглар ва амали солиҳ қилинглр»**. Бақара сурасининг 172- оятида эса: **«Эй мўминлар, сизларга ризқ қилиб берганимиз – покиза нарсалардан энглар»**. - оятини ўқиб ундан кейин бир кишини зикр қилдилар: Бу киши узоқ сафар қилади, соч соқоли тўзиган, уст боши чангга беланган, қўлини осмонга чўзиб: Эй Роббим, Эй Роббим деб дуо қилади, ҳолбуки, емоғи ҳаром, ичмоғи ҳаром, кийим боши ҳаром, ҳаром билан боқилган, унинг дуоси қандай ижобат бўлсин!», дедилар.

Имом Термизий Хузайфа розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, Ё сизлар яхши ишларга буюрасизлар ва ёмон ишлардан қайтарасизлар, ёки Аллоҳ таоло сизларнинг устингизга бир қаттиқ азоб тушуради-ки ундан кейин дуо қилсангизлар дуойингиз ижобат бўлмайди».

Шарҳ:

Дуо қабул бўлмаслигига сабаб бўладиган баъзи амаллар борки мусулмон киши дуоси қабул бўлиши учун бундай амаллардан четланиши керак. Лекин сўралган нарсанинг амалга ошмай қолиши дуонинг ижобат бўлмаганига далолат қилмайди. Балки ҳикмат ва илм эгаси бўлган Аллоҳ бандаларига нима фойдалироқ эканини билади, эҳтимол дуосини у учун Қиёмат кунига сақлаб қўяр, эҳтимол ундан дуоси миқдорича ёмонликни қайтарар. Демак, мусулмон киши дуо қилсаю муроди ҳосил бўлмаса, дуойим ижобат бўлмабдида, деб ноумид бўлмаслиги керак экан.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳаромдан еб ичиш дуо ижобат бўлишини тўсади.
- 2- Дуо ижобат бўлишига шошилиш дуо ижобат бўлишидан тўсади.
- 3- Гуноҳ билан ёки қариндош уруғлик ришталарини узишга қилинган дуо ижобат бўлмайди.
- 4- Яхшиликка буюрмаслик ва ёмонликдан қайтармаслик дуо ижобат бўлмаслигига сабаб бўлади.

37 - дарс Таҳорат аҳкомлари (1)

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Абу Хурайра розияллоҳ анҳу шундай дейди: Бир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга келиб:

- Ё Расулаллоҳ, биз денгизда юрамиз, ўзимиз билан озгина чучук сув оламиз. Агар у билан таҳорат олсак сувсиз қоламиз, денгиз суви билан таҳорат олсак бўладими? деди.

- Денгизнинг суви таҳур - яъни пок, ўлимтиги эса ҳалол», дедилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган бошқа ҳадисда Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳу:

- Ё Расулаллоҳ Бузоа қудуғидан — бу қудуққа ҳайз латталари, сасиган нарсалар ва ит гўштлири тушарди — таҳорат олсак бўладими? деди.

- Сув таҳурдир, уни бирор нарса нажас қила олмайди», дедилар.

Шарҳ:

Уламолар сувни икки қисмга бўлишган: таҳур ва нажас. Ер юзидаги барча сув таҳурдир, қачонки унга нажас аралашиб унинг рангини, ҳидини ёки таъмини ўзгартирса, улардан биттасини ёки аксарини ўзгартирса сув нажас бўлади. Таҳур сувни ичиш, таҳорат ва ғусл қилишда ишлатса бўлади. Нажас сувни ичиб, у билан таҳорат ва ғусл қилиб бўлмайди. Агар сувга чой, хамир юқи ёки шунга ўхшаш пок нарсалар аралашса сувни таҳурлик сифатидан чиқармайди, бу сув ичишга, таҳоратга ва ғуслга тоза сув каби яроқлидир.

Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳунинг ҳадисидаги мана бу **"бу қудуққа ҳайз латталари, сасиган нарсалар ва ит гўштлири тушарди"** ибораси кишини ўйлантириб қўйиши мумкин. Мазкур ҳадиснинг шарҳида шайх Муҳаммад Шамсул Ҳақ айтади: "Одамлар ҳайз латталари, итларнинг гўштлири ва сасиган нарсаларни саҳрога, ўйларининг орқасига ташлашар эди. Ёмғирнинг суви ўша нарсаларни оқизиб келиб қудуққа туширарди, чунки қудуқ сувнинг оқиш йўналиши узра эди. Ҳадиснинг маъноси саҳобалар ўша нарсаларни қудуққа ташлашарди дегани эмас. Чунки бу кофирлар ҳам қилмайдиган иш, уни қандай қилиб саҳобалар ўзларига эп кўрсинлар." (Авнул Маъбуд) Шох Валиюллоҳ Деҳлавий ушбу ҳадисни шарҳлар эканлар шундай дедилар: "Манбаъларга нажосат тегиши билан — агар уни чиқариб ташланса, модомики уларнинг биронта сифати ўзгармас ва тушган нажосат ўта кўп бўлмас экан нажас бўлиб қолмайди. Бузоа қудуғида нажосатлар қолиб кетарди деб қандай ўйлаш мумкин? Ҳолбуки одамзотга бундай нарсалардан четланиш одат бўлса, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдек зот қандай қилиб бу қудуқдан сув ичадилар?! Балки нажосатлар бу қудуққа атайлаб одамлар томонидан ташланмас эди, ҳудди

замонамиздаги қудуқларга нарсалар тушиб кетгандек, уларни дарҳол олиб ташланади.
(Тухфатул Аҳвазий)

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Сув ҳамиша покдир ҳаттоки унга нажосат тушган бўлса ҳам, фақат нажосат унинг таъми, ҳиди ёки рангини ўзгартирсагина у поклигини йўқотади.

2- Денгиз сувида - агарчи шўр бўлса ҳам - таҳорат олса бўлади.

38 - дарс Таҳорат аҳкомлари (2)

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз уйқусидан турса, қўлини уч марта ювмагунича сув идишга тикмасин, чунки у туни билан қўли қаерда бўлганини билмайди», дедилар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Биронтангиз оқмайдиган сувга бавл қилиб, сўнгра унда ғусл қилмасин», дедилар. Муттафақун алайҳ.

Бошқа ривоятда эса: Биронтангиз жунуб ҳолатда оқмай турган сувда ғусл қилмасин», дедилар.

Имом Бухорий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Агар пашша биронтангизнинг идишига тушса пашшани тўлиқ ботириб, сўнгра олиб ташласин, чунки унинг бир қанотида касаллик иккинчисида эса даво бор».

Шарҳ:

Аввалги пайтларда сув оғзи катта идишларда турган ва улардан қўл билан сув олиб таҳорат қилинган. Шунинг учун кишининг қўлида нажосат асари бўлиш эҳтимоли бўлгани учун уни уч марта ювгандан кейин идишга солишга буюрилган. Ҳозирда ҳам шунга ўхшаш ҳолатларда ҳадисга кўра амал қилинади. Аммо обдаста ва сув жўмрақларидан таҳорат олинаётганда қўлни уч марта ювиб кейин таҳорат олиш шарт эмас.

Юқорида зикр қилинган ҳадислар сувни покиза сақлаш ва уни истеъмол қилиш одобларини ўргатади. Муслмон киши сувни покиза сақлаш учун бу йўл-йўриқларга риоя қилмоғи керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ҳар қандай ҳолатда, хусусан тунги уйқудан тургандан кейин қўлни уч марта ювмагунча бирон идишга тиқиб бўлмайди.

2- Сувга сийишдан ва оқмай турган сувда жанобатдан ғусл қилишдан қайтарилганмиз.

3- Пашша тушиб қолган таом ёки ичимлик нажас бўлмайди, балки пашша тушган нарса суюқ бўлса уни тўлиқ ботириб олиб ташланади, кейин истеъмол қилинаверади, қуюқ нарсадан ҳеч нарса қилмай, тўғри олиб ташланади.

39 - дарс Таҳорат аҳкомлари (3)

Имом Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз оёқ кийими билан нажосатни босиб олса, тупроқ уни тозалайди», дедилар. (Яъни тупроққа ишқалаш билан тозаланади.)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай деди: Бир Аъробий келиб масжиднинг бир чеккасига бавл қилди (сийди). Одамлар уни жеркишганди, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларни қайтарди. У бавл қилиб бўлгач, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир челак сув олиб келишга буюрдилар ва сув ўша ерга қуйилди.

Имом Абу Довуд Абус Самх розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Гўдак қизнинг бавли теккан нарса ювилади, ўғил боланикига эса сув сепилади», дедилар.

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар сизлардан биронтангизнинг идишига ит тегиб қўйса, етти марта ювишлик билан тоза бўлади, биринчисида тупроқ билан ювилади», дедилар.

Бошқа лафзда эса: Ичидаги нарсани тўкиб юборсин», дедилар.

Алий ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу шундай дейди: Мендан кўп мазий келар эди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга куёв бўлганим учун У кишидан сўрашга уялиб, Миқдод ибн Асвадни сўраб беришга буюрдим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Олатингни юв ва таҳорат ол», дедилар. Муттафақун алайҳ.

Шарҳ:

Шариатимиз баъзи нарсаларни уларнинг зарари, жирканчилиги ёки бундан бошқа Аллоҳнинг Ўзи биладиган ҳикматларга кўра нажас эканлигини баён қилди ва ундан покланиш йўл-йўриғини ҳам ўргатди. Юқорида зикр қилинган ҳолатлар кундалик ҳаётда кўп учрайдиган аҳкомлар. Намоздан аввал покланиш унинг шартларидан биридир, Муслмон киши ибодати ноқис бўлмаслиги учун бу аҳкомларни ўрганмоғи вожиб.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Инсоннинг сийдиги ва ахлати нажас.

2- Аслида нажосотларни кеткизадиган нарса сувдир, лекин оёқ кийимларни тупроққа ишқалаш билан кифояланади.

3- Онасининг сути билангина озиқланадиган ўғил боланинг бавли агар кийимларга тегиб қолса, устига сув сепиш билан, қиз боланики ювиш билан покиза бўлади.

4- Итнинг сўлаги нажас бўлиб, ит теккан нарсани етти марта, биринчисида тупроқ билан ювиш вожиб.

5- Мазий нажас бўлиб, у теккан ўринга сув сепиш билан покланади.

40 - дарс Қоннинг ҳукми

Аллоҳ таоло Анъом сурасининг 145- оятида шундай дейди: **«Айтинг: Менга ваҳий қилинган Қуръонда ейдиган киши учун ҳаром қилинган нарсани кўрмаяпман. Магар ўлакса ё тўкилган қон, ёки тўнғиз гўшти бўлса, — чунки у ҳаромдир».**

Асмо бинти Абу Бакр розияллоҳу анҳумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам кийимга теккан ҳайз қони ҳақида шундай дедилар: «(Қотиб қолган қонни) уқалайди, кейин сув билан ишқаб ювади, сўнгра кийимнинг ҳаммасини ювади, кейин шу кийим билан намоз ўқийверади.

Имом Ахмад Ибн Умар розияллоху анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Бизга икки ўлакса ва икки қон ҳалол қилинди, ўлакса: чигиритка ва балиқ, қон эса: жигар ва талоқ», дедилар.

Шарҳ:

Қон аслида ҳаром бўлиб, санокли ўринлардагина ҳалолдир. Муслмон киши бу аҳкомларни ҳам билиши керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Жонлиқ сўйилганда отилиб чиққан қон нажас, аммо гўшда қолиб кетгани тоза.
- 2- Ҳайз қони нажас.
- 3- Балиқнинг қони тоза.

41 - дарс Идишлар

Имом Муслим Ибн Аббос розияллоху анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Тери агар ошланса, покиза бўлади», дедилар.

Имрон ибн Ҳусайн розияллоху анҳу шундай дейди: Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам ва асҳоблари бир мушрика аёлнинг мешидан таҳорат олишди. Муттафақун алайҳ.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Саълаба ал-Хушаний розияллоху анҳу:

- Ё Расулаллоҳ, биз аҳли китоблар диёрида яшаймиз, уларнинг идишларида овқат есак бўладими? деди.

- «Агар бошқа идиш топсанглар, уларнинг идишларида овқат еманглар, агар бошқасини топмасанглар уларни ювиб, сўнгра уларда овқат еяверинглар», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло ўзининг раҳмати билан териларни ошланиши билан покиза бўладиган қилди ва мушрикларнинг идишларини, ундан бошқаси топилмаса ва нажосатдан тоза бўлса, ишлатишга рухсат берди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳалол ҳайвонларнинг териси ошланиши билан покиза бўлади.

2- Мушрикларнинг идишларидан таҳорат олиш ва овқат ейиш жоиз, агар идиш нажасдан холи бўлса.

42 - дарс Таҳоратга тегишли масалалар

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо маний ҳақида шундай дедилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кийимига теккан манийни уқалаб ташлар эдим, кейин шу кийимларида намоз ўқир эдилар.

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Маймуна онамиздан қолган сув билан ғусл қилар эдилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий Абу Қатода розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мушук ҳақида: Мушук нажас эмас, у олдингизга кириб-чиқиб турувчи -махлуқ- дедилар. Имом Термизий ҳадисни ҳасан, саҳиҳ, деганлар.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Укал ёки Урайна диёридан бир гуруҳ кишилар келди. Мадинанинг ҳавоси уларга ёқмай касал бўлиб қолишди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам уларга туяларнинг сутини сийдигига аралаштириб ичишларига буюрдилар.

Шарҳ:

Шариатимизнинг бизга берган енгилликларидан яна бири, сақланиши қийин бўлган ёки кўп ҳожат тушадиган нарсаларни мубоҳ қилиб қўйишидир. Юқорида зикр қилинган ҳадислар шу жумладан.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Одамнинг манийси пок бўлиб, агар кийимга теккан бўлса уни уқалаб ташлаш кифоя.
- 2- Аёл кишидан қолган сув билан ғусл қилиш жоиз.
- 3- Мушук теккан сув покдир. Чунки у хонаки ҳайвонлардан. Эшак теккан сувнинг ҳукми ҳам шу каbidир.
- 4- Гўшти ейилadиган ҳайвонларнинг сийдиги, тезаги ва сўлаги пок.

43 - дарс Қазои ҳожат одоби (1)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай деди: Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам халога кирмоқчи бўлсалар: **اللهم إني أعوذ بك من الخبث و**

{الخبائث}

“Аллоҳумма иннии аъзузу бика минал хубси вал хобаиси” дер эдилар. Маъноси: “Эй Аллоҳ, мен сендан эркак ва урғочи жинларнинг ёмонлигидан паноҳ сўрайман”.

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам агар халодан чиқсалар: “Ғуфронака” дер эдилар. Маъноси "мағфиратингни сўрайман" дегани.

Абу Айюб ал-Ансорий розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар қазои ҳожат учун чиқсанглар қиблага қараб ўтирманглар, орқангларни ҳам – қиблага – қилманглар, лекин шарқ ёки ғарбга қаратинглар дедилар.

*Изоҳ: ҳадисдаги шарқ ва ғарбдан мурод Мадина шаҳри ва қибласи Мадинаникига ўхшаш бўлган диёрларга нисбатан айтилган. Аммо қибласи (бизнинг юртлар каби) шарқ ёки ғарб томонда бўлганлар жануб ёки шимол томонга юзланишлари керак.

Мутафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Бир куни бир иш билан –синглим - Хафсанинг уйига киргандим Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шом томонга қараб, орқасини Каъбага қилиб қазои ҳожат қилаётганини кўрдим.

Шарҳ:

Ислом Буюк дин бўлиб, у мусулмоннинг ҳаётидаги каттаю кичик, ҳамма ишларни тартиблайди, унга дунё ва охиратда фойдали бўлган одобларни беради. Шу одоблардан бири қазои ҳожат одобидир. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам мусулмон риоя қилиши керак бўлган, қазои ҳожат учун суннат бўлган одобларни таълим бердилар. Улар мана булардир: ҳожатхонага киришдан аввал — уларнинг макони бўлгани учун — жинлар ва уларнинг ёмонлигидан паноҳ сўраш, чап оёқ билан кириш, ҳожатхонадан чиқаётганда ўнг оёқ билан чиқиш ва мағфират талаб қилишдир. Мағфират сўрашнинг ҳикмати, озиқ-овқат

топиш йўллари қулай қилиш, унинг фойдасини баданда қолдириб, зарарини осонлик билан чиқариб юборишдек улуғ неъматнинг шукрини адо қилишга ожиз эканлигидан мағфират сўралади.

Қибла мусулмонлар ибодатларида юзланадиган тараф бўлгани учун унинг ўзига хос ҳурмати бор. Шунинг учун қиблага қараб қазои ҳожат қилишдан қайтарилганмиз. Юқорида зикр қилинган икки ҳадисни уламолар жамлашиб, очиқ, дала жойларда қиблага қараб ҳам орқасини қилиб ҳам ўтиришдан қайтарилган, аммо берк ўринлар (ҳожатхона)да қиблага орқасини қилса бўлади дейишган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳожатхонага киришдан аввал маъсур дуони ўқиш суннат.
- 2- Халодан чиқишда “Ғуфронака” дейиш суннат.
- 3- Қазои ҳожатда олди ёки орқа билан қиблага қараб ўтиришдан қайтарилган.

44 - дарс Қазои ҳожат одоби (2)

Имом Муслим ва Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

-Икки лаънатга сабаб бўлувчи нарсдан эҳтиёт бўлинглар дедилар. Саҳобалар:

-Икки лаънатга сабаб бўлувчи нарса нима? дейишди.

-Одамларнинг йўлларига ёки салқинлайдиган жойларига қазои ҳожат қилишдир», дедилар.

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоху анҳу: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам оқмайдиган сувга сийишдан қайтарганлар, деди.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Муғйра ибн Шўъба розияллоху анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам менга обдастани олинг дедида, мендан узоқлашиб, кўринмайдиган жойга бориб қазои ҳожат қилдилар.

Шарҳ:

Ислом дини мусулмонлар азиятига сабаб бўладиган ҳар бир ишдан қайтаради. Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам одамлар юрадиган йўлларга, дам

оладиган салқинларга ва фойдаланадиган сувларга қазои ҳожат қилишдан қайтардилар. Муслмон киши олий хулқ эгаси, шунинг учун ҳам одамлар олдида ҳожатини бажармайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Одамларнинг йўллариغا, соябонларига ёки сувларига бавл қилиш ҳаром.

2- Авратни тўсиш ва одамларга кўрсатмаслик вожиб.

45 - дарс Қазои ҳожат одоби (3)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Салмон Форисийга (мушриклардан бири деди:) Пайғамбаринглар ҳамма нарсани ҳатто қазои ҳожатда ўтиришни ҳам ўргатганми? Салмон Форисий: Ҳа албатта, катта бўлсин, кичик бўлсин ҳожатни бажараётганда қиблага юзланишдан, ўнг қўл билан покланишдан, покланишда учтадан кам кесак-тош ишлатишдан ва тезак ёки суяк билан покланишдан қайтарганлар, деди.

Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз покланса кесак-тошни тоқ ишлатсин», дедилар.

Абу Қатода розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз бавл қилса ўнг қўли билан олатини ушламасин, ўнг қўли билан истинжо қилмасин ва сув ичаётганда идиш ичига нафас чиқармасин», дедилар.

Имом Термизий, Насоий ва Абу Довуд Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Тезак ва суяк билан истинжо қилманглар, чунки у биродаринглар жинларнинг озуқаси», дедилар.

Шарҳ:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қазои ҳожат қилаётганда ўнг қўлни ишлатишдан, ўнг қўл билан истинжо қилишдан, нажосатни кетказишда учтадан кам кесак ёки қоғоз ишлатишдан қайтардилар, агар учтадан кўп ишлатса, тоқ қилишга буюрдилар, шунингдек покланишда тезак ёки суяк ишлатишдан қайтардилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ўнг қўл билан олатни ушлашдан ва ўнг қўл билан истинжо қилишдан қайтарилган.
- 2- Истинжода камида учта тоза кесак ёки қоғоз ишлатиш мустаҳаб.
- 3- Истинжони тоқ қилиш (уч, беш ва етти) мустаҳаб.
- 4- Тезак ёки суяк билан истинжо қилиш ҳаром. Чунки улар жинлар ва уларнинг ҳайвонларининг таоми.

46 - дарс Таҳоратнинг фазли

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафакун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Таҳорати бузилган одам янги таҳорат олмагунича намози қабул бўлмайди деди.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган бошқа муттафакун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Умматим қиёмат куни таҳоратнинг асаридан қашқали-аломатли ҳолда чақирилади, ким аломатини узайтира олса узайтирсин», дедилар.

Имом Муслим Усмон ибн Аффон розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким таҳорат олса ва таҳоратини мукаммал қилса, жасадидан хатолари чиқади, токи уларнинг охири тирноқлари остидан чиқиб кетади», дедилар.

Яна имом Муслим Усмон ибн Аффон розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда, у зот таҳорат олдиларда: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мана шундай таҳорат олганларини кўрдим, сўнгра шундай деганларини эшитдим: «Ким мана шундай таҳорат қилса, ўтган гуноҳлари кечирилади. Намози ва масжидга бориши эса нафл бўлади».

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

-Сизларни Аллоҳ таоло у сабабли гуноҳларни кечирадиган ва даражотларни кўтарадиган нарсага йўллаб қўяйми?», дедилар.

Саҳобалар:

-Бале ё Расулуллоҳ, дейишди.

-Машаққат билан бўлса ҳам таҳоратни комил олиш, масжидларга узоқ юриб бориш ва бир намоздан кейин иккинчи намозни кутиш, мана шу ҳақиқий риботдир, мана шу ҳақиқий риботдир », дедилар.

Шарҳ:

Таҳорат намознинг муқаддимаси, мўминнинг ташқи ва ички покланиши бўлган буюк ибодатдир. Аллоҳ таоло доим таҳоратли юрган одамларга улуғ мукофотларни ваъда қилган. Абу Хурайра розияллоҳу анхунинг ҳадисида келган "Машаққат билан бўлса ҳам таҳоратни комил олиш" жумласининг маъноси, қаттиқ совуқда иссиқ сувсиз, жазирама иссиқда совуқ сувсиз, сув ишлатиш машаққат бўладиган касаллик ҳолатида, сув танқислигидан қиммат нарҳга сув сотиб олиб, уч мартадан аъзоларни ювиш билан таҳоратни комил олишдир. "Мана шу ҳақиқий риботдир" дегани эса, рибот деб душман келиб қолиш хатари бўлган томонда оти билан қўриқчилик қилишга айтилади, жиҳодга ҳам рибот дейилади. Имом Нававий бу ҳадиснинг шарҳида: "Риботнинг асли бир нарсага боғланиш, гўёки у ўзини мана шу (ҳадисда зикр қилинган) тоатларга боғляпти", деганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Таҳорат гуноҳлар кечирилишига сабаб бўладиган улуғ ибодат.
- 2- Намоз таҳоратсиз қабул бўлмайди, магар узрли ҳолатларда узурига қараб таяммум қилади.

47 - дарс Таҳоратнинг сифати

Аллоҳ таоло Моида сурасининг 6- оятида шундай дейди: «Эй мўминлар, намозга турганингизда юзларингизни ҳамда қўлларингизни чиғаноқларингизгача ювинглар, бошларингизга масҳ тортиглар (яъни намланган қўлларингиз билан силангиз) ва оёқларингизни ошиқларигача ювинглар».

Абу Хурайра розияллоҳу анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз уйқусидан турса, қўлини уч марта ювмагунича сув идишга тикмасин, чунки у туни билан қўли қаерда бўлганини билмайди», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган бошқа ҳадисда Усмон розияллоҳу анҳу обдастани олиб, икки кафтини уч марта ювди, сўнгра оғзини-уч марта- чайқади ва бурнига-уч марта- сув олиб бурнини қоқди, кейин юзини уч марта ювди, кейин ўнг қўлини чиғаноғигача уч марта ва чап қўлини ҳам чиғаноғигача уч марта ювди, кейин бошига масҳ тортиб, ўнг оёғини сўнг чап оёғини тўпиғигача уч марта ювди, сўнгра мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг мана шундай таҳорат олганларини кўрганман деди.

Муттафақун алайҳ бўлган яна бир ҳадисда Абдуллоҳ ибн Зайд асҳобларига Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг таҳоратларини олиб кўрсатди: Икки қўлига тоғорадан сув қуйиб уч марта ювди, сўнгра тоғорага қўлини солиб уч марта сув олиб оғзини ва бурнини уч марта чайиди, кейин яна сув олиб юзинини уч марта ювди, кейин икки қўлини чиғаноғигача икки марта ювди, кейин қўлини сувга ботириб олиб, қўлларини бошининг олдидан орқасига, орқасидан олдига бир марта юргизиб суртиш билан бошига масҳ тортди, кейин оёғини тўпиғигача ювди.

Имом Бухорий роҳимаҳуллоҳ айтадилар: Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам таҳоратнинг фарзи бир мартадан ювиш эканини баён қилдилар, Ўзлари икки ва уч мартадан ювиб таҳорат олдилар, бироқ уч мартадан оширмадилар. Аҳли илмлар таҳоратда исроф қилишни ва пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг феълларидан оширишни карих қўрдилар.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда ибн Аббос деди: "Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир марта, бир марта (дан аъзоларини ювиб) таҳорат олдилар".

Имом Бухорий Абдуллоҳ ибн Зайддан ривоят қилади, Абдуллоҳ деди: "Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам икки марта, икки марта (дан аъзоларини ювиб) таҳорат олдилар".

Шарҳ:

Саҳобалар - Аллоҳ улардан рози бўлсин - Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг таҳоратларини омонат ва диққат билан бизга нақл қилишди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйқусидан турган киши қўлини уч марта ювмагунча идишга тиқишдан қайтарганлар. Таҳорат аъзоларини бир мартадан ювиш фарз, икки ва уч мартадан ювиш суннат, ундан ошириш эса бидъат.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Уйқудан турган одам қўлини уч марта ювмагунича қўлини сув идишга тиқишдан қайтарилган.

2- Муслмон киши динидаги ҳамма нарсада Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашади, шу жумладан таҳорат қилишда ҳам.

3- Истинжо таҳоратдан эмас, яъни таҳорат олмоқчи бўлган киши истинжо қилиши шарт эмас.

4- Таҳоратда аъзоларни бир марта ювиш фарз, икки ва уч марта ювиш суннат, бошга эса бир мартагина масҳ тортилади.

48 - дарс Таҳоратнинг суннатлари

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оёқ кийимни кийишда, соч тарашда балки ҳамма ҳолатида ўнг томондан бошлашни яхши кўрар эдилар, дейди.

Имом Аҳмад Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар умматимга машаққат бўлмаганида ҳар таҳоратда мисвак ишлатишга буюрар эдим», дедилар.

Имом Муслим ва Термизий Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қайси биринглар таҳоратни комил олиб, сўнгра: {أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و أشهد أن محمد عبده و رسوله}

“Ашҳаду ал-ла илаҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ла шарика лаҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳ” деса Жаннатнинг саккизта эшиги очилиб, хоҳлаганидан киради», дедилар.

Маъноси: Шериги йўқ, Ягона Аллоҳдан бошқа ибодат қилишга ҳақли илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг бандаси ва элчиси деб гувоҳлик бераман.

Имом Термизийда эса:

{اللهم اجعلني من التوابين و اجعلني من المتطهرين}

“Аллоҳуммаж-ъални минат-таввабийна важ-ъални минал мутатоҳҳирийн” деган зиёдаси бор.

Маъноси: “Эй Аллоҳ, мени тавба қилувчи ва покланувчи бандаларингдан қил”

Шарҳ:

Таҳорат комил бўлиши учун унинг суннатларини ҳам тўлиқ бажариш керак. Таҳоратнинг суннатларидан: ҳамма аъзоларни ўнг томондан бошлаш, аъзоларни икки ёки уч мартадан ювиш, таҳорат асносида ёки кейин мисвак ишлатиш ва таҳоратдан кейин Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўргатган дуони ўқиш. Таҳоратдаги бошқа суннат амалларнинг батафсил баёнини фикҳ китоблардан топасиз.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Таҳоратни ўнг томондан бошлаш суннат.
- 2- Таҳоратдан аввал мисвак ишлатиш ҳам суннат.
- 3- Таҳоратдан кейин маъсур дуони ўқиш суннат.

49 - дарс Таяммум

Аллоҳ таоло Нисо сурасининг 43 - оятида шундай дейди: **«...сув топа олмасангиз, покиза тупроқни қасд қилинглари ҳамда ундан юз ва қўлларингизга суртинглари.»**

Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мендан аввалги Пайғамбарларнинг биронтасига берилмаган бешта нарса менга берилди: Бир ойлик масофадан туриб-душманларни-қўрқув олиши билан менга зафар берилди ва менга Ер масжид ва таҳур-покловчи қилинди. Умматимдан қайси одам қаерда бўлмасин намоз вақти бўлиб қолса, намозини ўқиб олаверади...», дедилар.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Аммор ибн Ёсир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мени иш билан бир жойга юбордилар. Жунуб бўлиб қолиб, ғусл қилгани сув топмай, худди ҳайвонлар тупроққа ағанагандай ағанадим. Қайтганимдан кейин Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга қилган ишимни айтдим. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мана бундай қилиб қўйишинг кифоя қилар эди деб: икки қўлини тупроққа бир уриб, чап қўли билан ўнг қўлини, ўнг қўли билан чап қўлини ва икки қўли билан юзини силадилар.

Шарҳ:

Ислом дини ҳараж ва машаққатни кўтарадиган қулай диндир. Агар мусулмон киши сув топа олмаса ёки сув ишлатиш касаллиги ёки жароҳати бўлгани учун унга зарар қиладиган бўлса ёки сув билан унинг орасида душман ё йиртқич ҳайвон бўлса, таҳорат ўрнига таяммум қилади. Таяммумнинг сифати ҳақида уламолар ихтилоф қилишган. Юқорида зикр қилинган ҳадисни жумҳур уламолар далил қилишиб таяммум учун қўл тупроққа бир марта урилади дейишган. Абу Ҳанифа раҳимаҳуллоҳнинг мазҳабларида қўл икки марта урилади. Таяммум ҳақидаги масалалар фикҳ китобларида батафсил берилган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Юқорида зикр қилинган ҳолатларда таяммум қилинади.
- 2- Ислом енгил диндир.

50 – дарс. Таҳоратни синдирадиган нарсалар

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَوْ مُسَافِرِينَ أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَانًا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ لَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Сафвон ибн Ассол розияллоҳу анҳу шундай дейди: Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам, агар сафарда бўлсак, уч кеча-кундуз маҳсимизни ечмас(дан масҳ тортиш)га буюрар эди, фақатгина жунуб ҳолатда (ғусл учун маҳсини ечар), лекин катта ва кичик қазои ҳожат ҳамда уйқу учун (ечмай масҳ тортар эдик.)

عَنْ سَعِيدِ وَعَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ شُكَيْبِ بْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Зайд розияллоҳу анҳу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан:

- «Намози ичида таҳорати бузилганга ўхшаб хаёлланган одам нима қилади?» деб сўради.

- «Товушини эшитмагунича ёки ҳидини сезмагунича намозидан чиқмайди», дедилар.

عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال: "كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ مِنِّي فَأَمَرْتُ الْمُقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: اغْسِلْ ذَكَرَكَ وَتَوَضَّأْ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Али ибн Абу Толиб розияллоху анху шундай дейди: Мен сермазий одам эдим. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга куёв бўлганим учун У кишидан сўрашга уялиб, Миқдод ибн Асвадни сўраб беришга буюрдим. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Олатингни юв ва таҳорат ол» дедилар.

Шарҳ:

Мазкур ҳадисларда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам таҳоратни синдирадиган амалларнинг хабарини берганлар. Юқорида зикр қилинган амалларнинг биронтаси таҳоратли одамда содир бўлса, у таҳорат билан қилиниши лозим бўлган амаллар олдидан янги таҳорат олиши лозим бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

Қуйидагилар таҳоратни бузадиган амаллардандир:

*Оғир ухлаш таҳоратни синдиради, бу ҳукмга хушидан кетган ва ақлини йўқотганлар ҳам киради;

*Икки йўлдан чиққан – катта ва кичик қазои ҳожат, ел, қон, мазий каби нарсалар таҳоратни синдиради.

51 – дарс. Ғусл вожиб бўладиган амаллар

Аллоҳ таоло «Моида» сурасининг 6-оятида шундай дейди:

وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا

«Агар жунуб бўлсаларингиз, чўмилингиз!»

«Бақара» сурасининг 222 - оятида эса:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ

«Сиздан ҳайз ҳақида сўрайдилар. Айтинг: У кўнгилсиз-нопок нарсадир. Бас, ҳайз пайтида аёлларингиздан четланингиз ва то (ҳайздан) тозаланмагунларича уларга яқинлашмангиз! (Ғусл қилиб) покланганларидан кейин уларга Аллоҳ буюрган тарафдан келингиз.»

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَدَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ (متفق عليه). زاد مسلم: "وَإِنْ لَمْ يُنْزَلْ" وفي رواية: "وَمَسَّ الْخِتَانَ الْخِتَانَ".

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар киши аёлининг икки оёғи орасига ўтириб ҳаракат қилса, ғусл вожиб бўлади», дедилар.

Имом Муслим ривоятида эса “агарчи маний тўкмаган бўлса ҳам” деган қўшимча бор.

Бошқа ривоятда эса “ва икки жинсий аъзо бир-бирига қўшилса” деганлар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "إِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةَ فَدَعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْتَسِلِي وَصَلِّي" (رواه البخاري).

Имом Бухорий Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар ҳайз келса намоз ўқиманг, кетганидан сўнг ғусл қилиб, намоз ўқинг», дедилар.

عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال: "كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ مِنِّي فَأَمَرْتُ الْمُقَدَّادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: اغْسِلْ ذَكَرَكَ وَتَوَضَّأْ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Али ибн Абу Толиб розияллоҳу анҳу шундай дейдилар: Мен сермазий одам эдим. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга куёв бўлганим учун У кишидан сўрашга уялиб, Миқдод ибн Асвадни сўраб беришга буюрдим. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Олатингни юв ва таҳорат ол» дедилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аёлига яқинлашган одамни – гарчи маний тўкмаган бўлса ҳам – ғул қилишга буюрган, шунингдек ҳайз ёки нифос кўрган аёл ҳам покланганидан кейин ғул қилиши лозим.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Аёлига яқинлик қилган одам маний тўкмаган бўлса ҳам ғул қилиши лозим.
- 2- Тушида эҳтилом бўлиб, уйғонгач, баданида ё либосида ҳўллик асарини кўрган одам ғул қилади.
- 3- Мазий чиқса ғул вожиб бўлмайди, балки олатни ювиш ва таҳорат қилиш кифоя қилади.
- 4- Ҳайз ёки нифос кўрган аёл тозаланганидан кейин ғул қилиши шарт.

52 – дарс. Жунуб кишига тегишли масалалар

عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: "إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ أَهْلَهُ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ، فَلْيَتَوَضَّأْ بَيْنَهُمَا وَضُوءًا" (رواه مسلم)

Имом Муслим Абу Саъид ал-Худридан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз аёлига яқинлашса, кейин яна яқинлашмоқчи бўлса, ўртада таҳорат олсин», дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْرُقَدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ
قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلَيْرُقَدُ وَهُوَ جُنُبٌ (متفق عليه)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Умар розияллоҳу анҳу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан:

- Бирортамиз жунуб ҳолатда ухласа бўладими?- деб сўради.

- Ҳа, таҳорат олган бўлса, жунуб ҳолида ухлайверсин», дедилар.

عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقْرِنُنَا الْقُرْآنَ عَلَى كُلِّ حَالٍ مَا
لَمْ يَكُنْ جُنُبًا (رواه الترمذي)

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Али розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизга жунублиқдан бошқа ҳамма ҳолатларида Қуръонни таълим бераверар эдилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аҳлига яқинлашиб, кейин яна яқинлашмоқчи бўлган кишини орада бир таҳорат олишга буюрганлар, зеро бу билан инсонга яна куч-қувват, тетиклик қайтади, покланади ва бу амалда биз билмаган яна қанча ҳикматлар бор.

Шунингдек, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жунуб ҳолида ухламоқчи бўлган кишини аввал таҳорат олиб, кейин ухлашга йўллаганлар. Жунуб киши то ғусл қилмагунича Қуръонни ҳам ушламайди, ёддан ҳам ўқимайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Аҳлига яқинлашиб, ғусл қилишдан аввал яна яқинлашмоқчи бўлган киши таҳорат олиб, кейин яқинлашиши суннатдир.

2- Киши жунуб ҳолатида ухламоқчи бўлса, таҳорат олиб, кейин ухлаши суннатдир.

3- Жунуб одам ғусл қилмасидан туриб Қуръон ўқиши ҳаромдир.

53 – дарс. Ғуслнинг сифати ва суннатлари ҳақида

Аллоҳ таоло «Моида» сурасининг 6-оятида шундай дейди:

وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا

«Агар жунуб бўлсаларингиз, чўмилингиз!»

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ يَدًا فَيَغْسِلُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَفْرِغُ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَيَغْسِلُ فَرْجَهُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يَأْخُذُ الْمَاءَ فَيَدْخُلُ أَصَابِعُهُ فِي أَصُولِ الشَّعْرِ حَتَّى إِذَا رَأَى أَنْ قَدْ اسْتَبْرَأَ حَفَنَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ حَفَنَاتٍ ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо айтадилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам агар жанобатдан ғусл қилсалар, аввал қўлларини ювар, сўнгра ўнг қўллари билан чап қўлларига сув олиб авратларини ювар эдилар. Кейин намозга таҳорат олгандай таҳорат олар, сўнгра сув олиб, бармоқларини сочлари остига киритар эдилар. Сочларининг ости тўлиқ ҳўлланганига ишонч ҳосил қилгач, бошларига уч ҳовуч сув қуяр эдилар, кейин бутун баданларига сув етказиб, охирида оёқларини ювар эдилар.

Шарҳ:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ғусл қилишлари энг комил суратдаги ғуслдир. Ғуслни икки қўлни ювиш билан бошлар эдилар, сўнгра чап қўллари билан авратларини ювиб, сўнгра намозга таҳорат олгандек таҳорат олардилар, фақат оёқларини ювишни ғуслнинг охирига қолдирар эдилар. Кейин сув олиб, бармоқлари билан сочларининг тагларигача ишқалаб ҳўллар эдилар. Сочлари тўлиқ ҳўлланганига ишонч ҳосил қилгач, бошларига уч ҳовуч сув қуйиб ювар эдилар, кейин бутун баданларига сув етказиб, охирида икки оёқларини ювар эдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Жунуб бўлган одам ғусл қилиши фарз.
- 2- Ғуслда баданнинг ҳамма жойига, шу жумладан бурун ва оғизга сув тегиши шарт.
- 3- Ғуслдан аввал таҳорат олиш суннат.

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمَغِيرَةِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفِّيهِ فَقَالَ دَعُهُمَا فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Муғйра ибн Шўъба розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан сафарда бирга эдим. (У зот таҳорат олиб бошларига масҳ тортгач,) маҳсиларини ечмоқчи бўлдим, "Қўяверинг, уларни таҳоратли ҳолда кийганман" деб, уларга масҳ тортиб қўйдилар.

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَوْ مُسَافِرِينَ أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَانَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلِيَالِيَهُنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ لَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ (رواه الترمذي)

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Сафвон ибн Ассол розияллоҳу анҳу шундай дейди: Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам, агар сафарда бўлсак, уч кеча-кундуз маҳсимизни ечмас(дан масҳ тортиш)га, фақатгина жунуб ҳолатда (ғусл учун маҳсини ечишга), лекин катта ва кичик қазои ҳожат ҳамда уйқу учун (ечмай масҳ тортаверишга) буюрар эди.

عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال: جعل رسول الله صلى الله عليه وسلم ثلاثة أيام ولياليهنَّ للمسافرِ ويومًا وكيلاً للمقيم (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Али розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мусофирга уч кеча-кундуз, муқимга эса бир кеча-кундуз (маҳсига масҳ тортишга муҳлат таъйин) қилдилар.

Шарҳ:

Маҳсига масҳ тортиш дегани таҳорат билан кийилган маҳсини кейинги таҳоратида ечиб ўтирмай, қўлини ҳўллаб, бармоқларини маҳсиси устидан оёқ учидан тортиб тўпиғигача юргизиб қўйиш. Ичи кўринмайдиган пайпоқ ҳам маҳси кабидир. Масҳ тортишнинг муддати биринчи масҳ тортилинган вақтдан бошланади. Муқим одам бир кеча ва кундуз, мусофир киши уч кеча ва кундуз модомики ғусл вожиб бўлмаса маҳсини ечмай, таҳорат олганида масҳ тортиб юраверса бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Таҳорат билан маҳси кийган одам, маҳсисига масҳ тортиши суннат.

2- Жунуб ҳолдаги киши маҳсига масҳ тортиши жоиз эмас, ғусл қилиб, оёқларини ювиши шарт.

3- Мусофир уч кеча ва кундуз, муқим эса бир кеча ва кундуз масҳ тортади, масҳ тортиш муддати маҳсини кийганидан сўнг таҳорати сингач, биринчи таҳоратда масҳ тортганидан бошланади.

55 – дарс. Ҳайзга тегишли баъзи масалалар

Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 222- оятида шундай дейди:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ .

«Сиздан ҳайз ҳақида сўрайдилар. Айтинг: У кўнгилсиз-нопок нарсадир. Бас, ҳайз пайтида аёлларингиздан четланингиз ва то (ҳайздан) тозаланмагунларича уларга яқинлашмангиз! (Ғусл қилиб) покланганларидан кейин уларга Аллоҳ буюрган тарафдан келингиз. Албатта Аллоҳ тавба қилувчиларни ва ўзларини мудом пок тутувчиларни севади».

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ يُصِيبُنَا ذَلِكَ (تَعْنِي الْحَيْضَ) فَكُنَّا نَقْرُبُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ (مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ)

Мутттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Биз – Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг даврида - ҳайз кўрар, шунда рўзанинг қазосини тутишга буюрилар, намознинг эса қазосини ўқишга буюрилмас эдик.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ كَانَتْ تُسْتَحَاضُ فَسَأَلَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلَتْ الْحَيْضَةَ فَدَعِيَ الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاعْتَسَلِي وَصَلِّي

(رواه البخاري) وفي رواية للبخاري: "ثم توضع لكل صلاة".

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Фотима бинти Аби Ҳубайш тинимсиз қон кўрар эди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламдан бунинг ҳукмини сўраган эди: «Бу ҳайз эмас, бирон сабаб томирдан чиқаётган қон, агар ҳайз кунларингиз келса намозни ўқиманг, ҳайз кунларингиз кетса ғусл қилиб намозни ўқийверинг», дедилар.

Бошқа ривоятда эса: «Сўнгра ҳар бир намозга таҳорат олинг», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло Одам алайҳис-саломнинг қиз авлодига ҳайз кўришни қисмат қилди. Ҳайз аёл кишининг бачадонидан маълум кунларда келадиган фосид қондир. Ҳайз келган кунларда аёл кишининг ибодати ва эри билан бўладиган алоқалари хусусида хос ҳукмлар бўлиб, аёллар уларни ўқиб-ўрганишлари лозим бўлади.

Аммо истиҳоза касаллик сабабли келадиган қон бўлиб, бу кунларда аёл киши ибодатларида давом этаверади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ҳайз кўрган аёл ҳайзи кетиб, поклангунича унга намоз фарз бўлмайди, шунингдек ўтган намозларнинг қазоси ҳам вожиб бўлмайди.

2- Ҳайз кўрган аёл ҳайз кунларида рўза тутмайди, лекин қазосини тутиб беради.

3- Ҳайз кўрган аёл қон тўхтаганидан кейин ғусл қилиши вожиб.

4- Истиҳоза бўлган аёл намоз вақти кирганидан кейин, ҳар бир намозга таҳорат қилиб намозини ўқийди.

56 – дарс. Ҳайзга тегишли баъзи масалалар

Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 222- оятида шундай дейди:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ .

«Сиздан ҳайз ҳақида сўрайдилар. Айтинг: У кўнгилсиз-нопок нарсадир. Бас, ҳайз пайтида аёлларингиздан четланингиз ва то (ҳайздан) тозаланмагунларича уларга яқинлашмангиз! (Ғусл қилиб) покланганларидан кейин уларга Аллоҳ буюрган тарафдан келингиз. Албатта Аллоҳ тавба қилувчиларни ва ўзларини мудом пок тутувчиларни севади».

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ أَوْ أَتَى امْرَأَتَهُ حَائِضًا أَوْ أَتَى امْرَأَتَهُ فِي دُبْرِهَا فَقَدْ بَرِيَ مِمَّا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ (أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ).

Имом Аҳмад ва Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким фолбинга борса ва у айтаётган хабарни тасдиқласа ёки аёлига узрли-ҳайз ҳолатида яқинлик қилса ёки аёлининг орқасига яқинлик қилса Муҳаммадга нозил бўлган нарса (яъни дин)га кофир бўлибди», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمْرَهَا أَنْ تَتَزَرَ فِي فَوْرِ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرُهَا (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: «Бизлардан бировимиз ҳайз ҳолатида бўлса-ю, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ундан кийимсиз ҳолатида фойдаланмоқчи бўлсалар, ҳайз ўрнига изор (белдан пастига кийиладиган кийим, лунги) кийиб олишни буюрар, сўнг ундан фойдаланар эдилар.»

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُضْطَجِعَةً فِي خَمِيصَةٍ إِذْ حِضْتُ فَأَنْسَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حَيْضَتِي قَالَ أَنْفِسْتُ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيصَةِ (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Умму Салама розияллоҳу анҳо шундай дейди: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга аделда ётган эдим, тўсатдан

ҳайз кўриб қолдим. Секин туриб ҳайз либосимни олдим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

- Ҳайз кўрдингизми?, дедилар.

- Ҳа... дедим. Мени ёнларига чақирдилар ва бирга аёлда ётдик.

Шарҳ:

Ислом дини энг мўътадил дин, у бошқа динларга ўхшаш ғулув-чуқур ҳам кетмаган, инсонлар ўртасидаги муомалаларга юзакилик билан бепарво ҳам қарамаган. Ҳайзнинг эркакларга хос бўлган – аёлининг жинсий аъзосидан бошқа ўринларидан фойдаланиш ёки у билан бирга ётиш каби ҳукмлари ҳам борки, мусулмон киши тақиқланган ишларга тушиб қолмаслиги ёки жоиз бўлган ишлардан тийилиб ўзини қийнамаслиги учун бу ҳукмларни ўқиб-ўрганиши лозим.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ҳайз кўрган аёл билан қўшилиш ҳаром, гуноҳи кабиралардан.

2- Ҳайз кўрган аёл агар ич кийимини кийиб олган бўлса, унинг жинсий аъзосидан бошқа ўринларидан фойдаланиш мумкин.

3- Ҳайз кўрган аёл билан ухлаш, овқатланиш, суҳбатлашиш ва бошқа муомалаларни қилиш жоиз.

4- Аёл кишининг орқа тарафига қўшилиш гуноҳи кабиралардан.

57 – дарс. Фитрат суннатлари

Соқолни тўлиқ қўйиш

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرِ قَصُّ الشَّارِبِ
وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ وَالسَّوَاكُ وَاسْتِنشَاقُ الْمَاءِ وَقَصُّ الْأَظْفَارِ وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ وَنَتْفُ الْإِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ
وَإِتْقَاصُ الْمَاءِ قَالَ زَكَرِيَّا قَالَ مُصْعَبٌ وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ (رواه مسلم).

Имом Муслим Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар: «Ўнта нарса фитратдандир: Мўйловни

қисқартириш, соқолни тўлиқ қўйиш, мисвок ишлатиш, бурунга сув олиб қоқиш, тирноқни олиш, бармоқлар орасини ювиш, қўлтиқ тагидаги тукларни юлиш, аврат атрофидаги тукларни қириш, истинжо қилиш». Ровий айтади: «Ўнинчиси нималигини унутдим, оғизга сув олиб чайқаш, деган бўлсалар керак.»

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللَّحَى (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мўйловни қисқа қилинглар ва соқолни тўлиқ қўйинглар», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَعْفُوا اللَّحَى وَخُذُوا الشَّوَارِبَ وَغَيِّرُوا شَبَبَكُمْ وَلَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى (رواه أحمد)

Имом Ахмад Абу Ҳурайра розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Соқолни тўлиқ қўйинглар, мўйловни олинглар, оқарган соч-соқолларингиз (ранги)ни ўзгартиринглар, яҳуд ва насороларга ўхшаманглар», дедилар.

Шарҳ:

Соқолни тўлиқ қўйиш Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам буюрган фитрат суннатларидан, уни олиш эса ўзни кофирлар ва аёлларга ўхшатишдир. Бу эса шариатимизда қайтарилган ва қаттиқ ваийдлар берилган амаллардан ҳисобланади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Соқолни тўлиқ қўйиш вожиб, олиш эса ҳаромдир.

58 – дарс. Фитратдаги суннат амаллар

Мўйловни олиш ва қисқартириш

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْفِطْرَةُ خَمْسٌ أَوْ خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ الْحِتَانُ وَالِاسْتِحْدَادُ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَتَنْفِ الْإِبْطِ وَقَصُّ الشَّارِبِ (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Бешта нарса фитратдандир: хатна қилиш, аврат тукларини тозалаш, тирноқ олиш, қўлтиқ тагидаги тукларни юлиш ва мўйловни қисқартириш», дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَحْفُوا الشَّوَارِبَ وَأَعْفُوا اللَّحَى (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мўйловни қисқа қилинглр ва соқолни тўлиқ қўйинглр», дедилар.

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ فَلَيْسَ مِنَّا (رواه الترمذي).

Имом Термизий Зайд ибн Арқам розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким мўйловини олмаса биздан эмас», дедилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ وَقَّتَ لَنَا فِي قَصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَتَنْفِ الْإِبْطِ وَحَلْقِ الْعَانَةِ أَنْ لَا تَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бизга мўйловни қисқартириш, тирноқни олиш, авратдаги тукларини қириш ва қўлтиқ тагидаги тукларни юлишни қирқ кундан ортиқ қолдириб юбормаслигимиз белгиланди.

Шарҳ:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буюрган ва тарғиб қилган фитрат суннатларидан бири – мўйловни қисқартиришдир. Мўйловни олмай ва қисқартирмай, ўсган ҳолича қолдириш мусулмонларнинг амалидан эмаслиги айтилмоқда. Юқорида зикр қилинган ҳадислар бизни бундай мункар амалдан четланишга чорлайди. Юқоридаги ҳадисларда зикри ўтган фитрат суннатларининг ҳаммасини ҳам тозаламасдан юришнинг энг сўнгги муддати 40 кун экан. Бироқ бу нарсаларни ҳар ҳафта тозаланиши мақсадга мувофиқ.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Мўйловни олмай, узайтириб юришдан қаттиқ қайтарилган.
- 2- Мўйлов борасидаги суннат - лабнинг атрофи кўришиб турадиган даражада қисқартиришдир.
- 3- Мўйловни узоғи билан қирқ кундан ўтказиб юбормасдан қисқартириб туриш ҳам суннатдир.

59 - дарс Фитратдаги суннат амаллар

Хатна қилиш, авратдаги тукларни тозалаш, тирноқ олиш ва қўлтиқ тагидаги тукларни юлиш

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْفِطْرَةُ خَمْسٌ أَوْ خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ الْحِتَانُ وَالِاسْتِحْدَادُ وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَتَنْفِ الْإِبْطِ وَقَصُّ الشَّارِبِ (متفق عليه)

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Бешта нарса фитратдандир: хатна қилиш, аврат тукларини

тозалаш, тирноқ олиш, қўлтиқ тагидаги тукларни юлиш ва мўйловни қисқартириш», дедилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ لَنَا فِي قِصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ وَتَنْفِ الْإِبْطِ
وَحَلَقِ الْعَانَةِ أَنْ لَا نَتْرُكَ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً (رواه مسلم)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бизга мўйловни қисқартириш, тирноқни олиш, авратдаги тукларини қириш ва қўлтиқ тагидаги тукларни юлишни қирқ кундан ортиқ қолдириб юбормаслигимиз белгиланди.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло инсонларни яратган фитратдаги суннат амалларнинг биттаси хатнадир. Хатни қилиш эркакларга вожиб, аёлларга эса мустаҳаб.

Тирноқларни олиш тозалikka сабаб бўладиган суннат амал. Тирноқни ўстириб юриш ажнабий – муслмон бўлмаган халқларнинг амали.

Шунингдек, қўлтиқ тагидаги тукларни юлиш ва авратдаги тукларини тозалаш Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўргатган суннатлардан.

Юқоридаги ҳадисларда зикри ўтган фитрат суннатларининг ҳаммасини ҳам тозаламасдан юришнинг энг сўнгги муддати 40 кун экан. Бироқ бу нарсаларни ҳар ҳафта тозаланиши мақсадга мувофиқ.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Хатна қилиш эркаклар учун вожиб.
- 2- Тирноқларни олишга, қўлтиқ тагидаги тукларни юлишга ва аврат атрофидаги тукларни тозалашга буюрилганмиз.
- 3- Бу ўринларни тозалаш узоғи билан қирқ кун ичида бўлиши керак.
- 4- Тирноқни ўстириб юриш макруҳ.

60 - дарс Намознинг фазли

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَحَجِّ الْبَيْتِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилган муттафакун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ислом бешта устун устига қурилган: Аллоҳдан бошқа ибодат қилишга ҳақли илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳнинг элчиси деб гувоҳлик бериш, намозни барпо қилиш, закотни ўташ, ҳаж қилиш ва Рамазон ойида рўза тутиш», дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилган муттафакун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Одамлар билан улар то Аллоҳдан бошқа ибодат қилишга ҳақли илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳнинг элчиси деб гувоҳлик бермагунларича ва намозни барпо қилиб, закотни ўтамагунларича урушишга буюрилдим. Агар улар бу амалларни бажарсалар мендан ўзларининг жонларию молларини сақлашибди. Лекин ислом ҳақлари (қасос ва ҳадлар) бундан мустасно. (Бизга зоҳир бўлмаган, куфр, нифоқ каби амалларида) ҳисоб-китоблари Аллоҳга ҳавола», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ

وَحَسِرَ فَإِنْ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ قَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ انظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ فَيُكَمَّلَ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қиёмат куни банданинг энг биринчи ҳисоб қилинадиган амали намоздир. Агар намози яхши бўлса, зафарга эришади. Намози ёмон бўлса, зиёнкор, ноумидлардан бўлади. Агар фарз намозларидан бирон ками чиқиб қолса, Аллоҳ таоло (фаришталарига): Қаранглар, банданинг нафл намозлари борми? дейди. Агар нафл намозлари бўлса улар билан фарз намозларнинг камчилиги тўлдириб қўйилади. Кейин бошқа амаллари ҳам ҳудди шундай ҳисоб қилинади», дедилар.

Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деган.

Шарҳ:

Намоз Аллоҳ таолога энг суюкли амаллардан бири бўлиб, диннинг иккинчи устуни ҳисобланади. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам намозни жон ва молнинг қўрғони қилди. Динимизда намознинг манзилати улуғ бўлгани учун қиёмат куни биринчи ҳисоб қилинади. Намозини ўз вақтида тўла тўқис адо қилган одам қиёмат куни нажот топар экан, намози чатоқ одам зиёнкор экан, мутлақо намоз ўқимаган одамнинг ҳоли не кечаркин?!

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намознинг манзилати улуғ бўлиб, Ислomдаги иккинчи устундир.
- 2- Намозни яхшилаб ўқиш абадий зафарга гаров.
- 3- Қиёмат куни банда биринчи ҳисоб берадиган амал намоздир.

61 - дарс Намоз ўқимаганларнинг оқибати

Аллоҳ таоло Марям сурасининг 59-оятда шундай дейди:

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا

«Сўнг уларнинг ортидан намозни зое қиладиган ва шаҳватларга бериладиган кимсалар ўринбосар бўладилар. Энди (ўринбосарлар) албатта ёмонликка (яъни ёмон жазога) йўлиқур».

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Одамлар билан улар то Аллоҳдан бошқа ибодат қилишга ҳақли илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам Аллоҳнинг элчиси деб гувоҳлик бермагунларича ва намозни барпо қилиб, закотни ўтамагунларича урушишга буюрилдим. Агар улар бу амалларни бажарсалар мендан ўзларининг жонларию молларини сақлашибди. Лекин ислом ҳақлари (қасос ва ҳадлар) бундан мустасно. (Бизга зоҳир бўлмаган, куфр, нифоқ каби амалларида) ҳисоб-китоблари Аллоҳга ҳавола», дедилар.

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكَفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоху анху: Мен Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Албатта киши билан куфр ва ширкнинг ўртасида намозни тарк қилиш туради» деганларини эшитдим, дейди.

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ (رواه الترمذي).

Имом Термизий Бурайда розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Биз билан улар (кофирлар) ўртасини ажратиб турувчи аҳд-паймон намоздир. Ким намозни тарк қилса, шубҳасиз кофир бўлибди», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقِ الْعُقَيْلِيِّ قَالَ كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرُونَ شَيْئًا مِنَ الْأَعْمَالِ تَرَكُّهُ كُفْرًا غَيْرَ الصَّلَاةِ (أخرجه الترمذي).

Тобеинлардан бўлган Абдуллоҳ ибн Шақиқ раҳимаҳуллоҳ: Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг асҳоблари намоздан бошқа бирон амални тарк қилишни куфр деб кўрмас эдилар, дейди.

Шарҳ:

Динимизда намознинг ўрни улуғ бўлиб, Аллоҳ таоло ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни тарк қилишдан ёки бепарво бўлишдан қаттиқ огоҳлантирган. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Биз билан улар (кофирлар) ўртасини ажратиб турувчи аҳд-паймон намоздир. Ким намозни тарк қилса, шубҳасиз кофир бўлибди», деганлар. Яъни, мусулмонлар Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга намозни тарк қилмасликка байъат – аҳду паймон берганлар, бу эса Аллоҳга берилган аҳд ҳисобланади. Демак, намоз мусулмонлар билан кофирларнинг ўртасини давомий суратда ажратиб турадиган амалга айланди.

Уламоларимиз намознинг фарзлигини инкор қилиб тарк қилган одам диндан чиқади, дейдилар. Баъзи уламолар эса, ҳатто, намозни тарк қилувчи, агарчи намознинг фарзлигига иқрор бўлса ҳам, кофир бўлади, деганлар.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Намозни тарк қилган одамга қаттиқ ваъийдлар бор.
- 2- Намозни тарк қилиш куфрдир.

62 - дарс Азоннинг фазли

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
«الْمُؤَذِّنُونَ أَطْوَلَ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Муовия розияллоҳу анҳу: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Муаззинлар қиёмат куни энг бўйинлари узун одамлар бўлади» деганларини эшитдим, дейди.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنَّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Саид розияллоҳу анҳу: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Муаззиннинг овозини етиб борган жойигача инсу жинми, бошқа бирон нарсами эшитган бўлса, Қиёмат куни албатта унга гувоҳлик беради» деганларини эшитганман, дейди.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَأَسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар одамлар азон айтиш ва биринчи сафда туришдаги ажр-савобни билишганда эди, унга эришиш учун қуръа ташлашдан бошқа йўл топмасалар, албатта қуръа ташлаган бўлишарди. Агар намозга эрта келишдаги ажр-савобни билишганда эди, ким ўзар қилиб келган бўлишарди. Агар хуфтон ва бомдод намозидаги ажр-савобни билишганда эди, бу намозларга эмаклаб бўлса-да, келган бўлишарди», дедилар.

Шарҳ:

Азон Ислом динининг муҳим шиорларидан ва фазилатли ибодатлардан бири ҳисобланади. Азон айтган кишига Аллоҳ таоло катта ажр мукофотларни ваъда қилган, агар одамлар бу савобнинг миқдорини билишса эди, азонни мен айтаман, мен айтаман деб талашишиб охири ўрталарида қуръа ташлашга мажбур бўлишар эди. Муаззинлар дунёдалик пайтларида овозларини Аллоҳнинг зикри билан узоқ-узоқларга етарли даражада кўтарганларига мукофот тариқасида Қиёмат кунида ҳамма терга ботиб турган вақтда энг бўйни узун одам бўлиб туришади ва азон айтган пайтларида уларнинг овозини эшитган бор мавжудот бу Куни уларга гувоҳлик беради.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Азон улуғ, фазилатли ибодат.
- 2- Қиёмат куни одамлар заҳматда терга ботиб, даҳшатга тушиб турган оғир соатда муаззинлар энг узун бўйинли одамлар бўлишади.
- 3- Азонни эшитган ҳамма махлуқот қиёматда уларга гувоҳлик беради.
- 4- Овозни баланд қилиб азон айтиш мустаҳаб.

63 - дарс Азон эшитганда нима дейди

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ النَّدَاءَ فَقولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ (متفق عليه).

Абу Саъид ал-Худрий розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қачон азонни эшитсангизлар, муаззин нима деса сизлар ҳам шуни айтинглар», дедилар.

عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: لَمَّا قَالَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، وَقَالَ: هَكَذَا سَمِعْنَا نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ (أخرجه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Муовия розияллоҳу анҳу муаззин «Ҳайя алас-сола» деганда «Ла ҳавла вала қуввата илла биллаҳ» деди ва: «Биз Пайғамбарингиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитганмиз», деди.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَأَبْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتُهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким азонни эшитган вақтда: «Ушбу комил даъватнинг ва ҳозир бўлган намознинг Парвардигори бўлган эй Аллоҳ! Муҳаммадга "Васила" ва "Фазилат" ато этгин. Уни Ўзинг ваъда қилган мақтовли мақомга чиқаргин» деса, қиёмат куни унга шафоатим вожиб бўлади», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُّوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ فَمَنْ سَأَلَ لِي الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ (رواه مسلم).

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Амр ибн Ос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Муаззиннинг азон айтаётганини эшитсангиз, у айтаётган калималарни айтинглар, сўнгра менга саловот айтинглар, чунки ким менга бир марта саловот айтса Аллоҳ унга ўнта саловот айтади, кейин Аллоҳдан менга "васила"ни сўранглар, зеро у жаннатдаги олий манзилат бўлиб, унга Аллоҳнинг бандалари ичидан фақат бир бандасигина етади. Ўша банда мен бўлишимни умид қиламан. Ким менга Аллоҳдан "васила" сўраса шафоатимга эришади», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло азонни эшитган одамларга амалий суннатларни жорий қилиб, улуғ савобларни ваъда қилди. Ушбу суннатлар қуйидагилар:

- а) азонни эшитган одам муаззин айтаётган азонни такрорлаши;
- б) сўнгра Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтиши;
- в) кейин азон дуосида у зотга Аллоҳ таолодан васила сўраши.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Муаззин айтаётган азонни такрорлаб туриш суннат.
- 2- Муаззин «Ҳайя алас-солах» ва «Ҳайя алал-фалаҳ» деганида «Ла ҳавла вала қуввата илла биллаҳ» дейилади.
- 3- Азондан кейин Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга саловот айтилади.
- 4- Аллоҳ таолодан Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга “васила” сўраб дуо қилинади.

64 - дарс Масжидга бориш фазли

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ رَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلًا كَلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ (رواه مسلم).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким масжидга борса ёки масжиддан қайтса, Аллоҳ таоло ҳар борганида ёки қайтганида унга жаннатда зиёфат ҳозирлаб қўяди», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوْقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ

فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَاةِ اللَّهِ صَلَّى عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَهَرَ الصَّلَاةَ (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Кишининг жамоат билан ўқиган намози уйда ёки бозорида ўқиган намозидан йигирма беш марта ортиқ бўлади, сабаби агар у таҳорат олса ва таҳоратини мукамал қилса, сўнг масжидга чиқса, унинг бу чиқиши фақат намоз учун бўлса, ҳар бир босган қадами баробарида унинг даражаси биттага кўтарилади ва ундан битта хато ўчирилади. Агар намоз ўқиса, модомики намозгоҳида турар экан, фаришталар унга: “Эй Аллоҳ, уни ўзинг мағфират қил, унга ўзинг раҳм қил” деб дуо қилиб туришади. Биронтангиз (масжидда) намозни кутиб ўтирар экан, намозда тургандай бўлади», дедилар.

عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ إِلَيْهَا مَمْشَى فَأَبْعَدُهُمْ (متفق عليه).

Имом Бухорий ва имом Муслим Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоху анхудан ривоят қилишган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Одамларнинг намозда энг ажри улуғроғи - намозга узоқроқдан юриб келадиганларидир», дедилар.

Шарҳ:

Масжидга бориш – улуғ ибодатлардан бирига етказадиган васила-воситадир. Аллоҳ таоло ўзининг кенг раҳмати ва фазли билан бандасининг қилган тоат-ибодатига ажр берганидек, шу тоат муқаддимасида бўлган василаларга ҳам ажр беради. Масжидларга бориш ва масжидда намозни кутиб ўтириш мана шу василалардандир. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бу амалга ғоят улуғ ажрларни ваъда қилганлар, бу ажрлардан фақатгина ялқов ва ғофилларгина бенасиб қолади.

Ҳадисдаги «Одамларнинг намозда энг ажри улуғроғи - намозга узоқроқдан юриб келадиганларидир» нинг маъноси: бир масжид қавмининг энг узоқда яшайдиган кишиси яқинроқдагилардан ажри улуғдир, дегани. Бу маънога бошқа ҳадислар далолат қилади. Анас ибн Молик ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам

масжидуннабийга яқинроқ кўчиб келмоқчи бўлган Бани Салимага "Босган қадамларингизга савоб умид қилмайсизларми?", деганлар. (Бухорий ривояти). Юқоридаги маънодан келиб чиқиб маҳалла масжидини қўйиб узоқлардаги масжидларга савоб умидида бориш тўғри эмас.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Масжидларга боришнинг фазли улуғ.
- 2- Масжиддаги жамоат намозларининг ажри кўп.
- 3- Масжидга узоқдан келадиган одамнинг ажри, яқиндан келадиган одамнинг ажридан ортиқроқ.
- 4- Банда, агар ажр умидида амал қилса, ибодатларнинг муқаддима ва воситаларига ҳам ажр олади.

65 - дарс Намозхон уйдан чиққанида нима дейди

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا خَرَجَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ فَقَالَ بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ يُقَالُ حِينَئِذٍ هُدَيْتَ وَكُفَيْتَ وَوُقِيتَ فَتَتَنَحَّى لَهُ الشَّيَاطِينُ فَيَقُولُ لَهُ شَيْطَانُ آخَرَ كَيْفَ لَكَ بِرَجُلٍ قَدْ هُدِيَ وَكُفِيَ وَوُقِيَ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий Анас розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Киши уйдан чиққан пайтида: “Бисмиллаҳи таваккалту алал-ллоҳи вала ҳавла вала қуввата илла биллаҳ” (Аллоҳнинг номи билан (чиқаман), Аллоҳга таваккул қилдим, куч-қувват ҳам, қудрат ҳам фақат Аллоҳ(нинг бериши) биландир) деса, унга: “ҳидоятландинг, кифояландинг ва ҳимояландинг” дейилади, шайтонлар ҳам ундан четланади, бир шайтон бошқа шайтонга қараб: “ҳидоятланган, кифояланган ва ҳимояланган одамга қандай кучинг етсин” дейди.

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْتِي قَطُّ إِلَّا رَفَعَ طَرَفَهُ
إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ «اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضِلَّ أَوْ أُزِلَّ أَوْ أُزَلَّ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ
يُجْهَلَ عَلَيَّ» (أخرجه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Умму Салама розияллоҳу анҳо айтади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қачон ҳужрамдан чиқсалар осмонга қараб: (Эй Аллоҳ, мен Сендан адашим ё адаштирилишимдан, тойилишим ё тойдирилишимдан, зулм қилишим ё зулмланишимдан, бошқаларга жоҳиллик қилиб қўйишим ёки бошқалар менга жоҳиллик қилишидан паноҳ сўрайман) дер эдилар.

Шарҳ:

Манзилдан чиқишда айтиладиган, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўргатган дуо ва зикрлар бор. Биз унвонда " **Намозхон уйдан чиққанида нима дейди**" деган бўлсақда, бу дуо ҳар қандай мақсадда уйдан чиқаётган киши учун суннат. Агар мусулмон киши бу дуоларни доим ўқиб юришни одат қилса, Аллоҳнинг изни билан шайтоннинг макр-ҳийлаларидан ва бошқа ёмонликлардан сақланади ва Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига эргашгани учун ажр олади. Бу дуолар осон ва ёдлашга қулай, осонгина қўлга киритиш мумкин бўлган манфаатлардан ғофил қолмайлик.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Манзилдан чиқишда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўргатган дуоларни айтиш суннат.

2- Бу дуолар Аллоҳнинг изни билан шайтондан қалқон бўлади.

3- Дуо ва зикрнинг улуғ фазли ва фойдалари бор.

66 – дарс. Масжидга кирганда ва чиққанда айтиладиган дуолар

عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ أَوْ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ لِيَقُلِ اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ فَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Хумайд розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Сизлардан бирор киши масжидга кирмоқчи бўлса, Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга салават-салом айтсин, сўнг: “Аллоҳумма ифтах ли абваба роҳматик” (Эй Аллоҳ, мен учун раҳмат дарвозаларингни оч) десин, масжиддан чиқмоқчи бўлса: “Аллоҳумма инний асъалука мин фадлик” (Эй Аллоҳ, мен Сенинг фазлу-марҳаматингдан сўрайман) десин», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَسَلِّمْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ (رواه ابن ماجه).

Имом Ибн Можа Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Сизлардан бирор киши масжидга кирмоқчи бўлса, Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга салават-салом айтсин, сўнг: “Аллоҳумма ифтах ли абваба роҳматик” (Эй Аллоҳ, мен учун раҳмат дарвозаларингни оч) десин, масжиддан чиқадиган бўлса, Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга салават-салом айтсин ва: “Аллоҳумма-ъ-симний минаш-шайтонир-рожийм” (Эй Аллоҳ, мени (даргоҳингдан) қувилган шайтондан сақла) десин», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ قَالَ فَإِذَا قَالَ ذَلِكَ قَالَ الشَّيْطَانُ حُفِظَ مِنِّي سَائِرَ الْيَوْمِ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган хадисда Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидга кирсалар: “Аъзу биллаҳил-азийм ва биважҳил карийм ва султониҳил қадийм минаш шайтонир-рожийм” (Улуғ Аллоҳдан, Унинг Карим Юзи ва қадим салтанати (воситаси) билан (Унинг даргоҳидан) қувилган шайтондан паноҳ сўрайман) дер эдилар ва «Ким бу дуони ўқиса шайтон: мендан - бу киши - кун охиригача ҳимояланди, дейди», деганлар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматга масжидга кириш ва чиқишда айтиладиган дуони ўргатганлар ва уларни айтишга буюрганлар. Бу зикрлар Аллоҳ таолога дуо қилиб, унинг фазлини талаб қилиш ва шайтондан паноҳ сўрашдан иборатдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Масжидга киришда ва чиқишда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам таълим берган дуоларни айтиб юриш суннат.

2- Бу дуоларни ўқиб юрган мусулмон Аллоҳнинг изни билан шайтоннинг ёмонлигидан сақланади.

3- Зикр ва дуонинг фазли улуг.

67– дарс. Масжид одоблари (1)

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَهُ بِيَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَلَا يَبْزُقَنَّ أَحَدُكُمْ قَبْلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ أَوْ يَفْعَلُ هَكَذَا (متفق عليه).

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжиднинг қибла томонида балғам кўрдилар. Бу У зотга жуда оғир

ботди, ҳатто бу чехраларида намоён бўлди, туриб, ўз қўллари билан уни қириб тозаладилар, сўнг: Агар биронтангиз намоз ўқиётган бўлса у Роббисига муножат қилаётган - ёки Роббиси у билан қибласи орасида - бўлади. Ҳеч бирингиз қибла томонга тупурмасин, лекин (жуда бўлмаса) чап томонига ёки оёғи тагига тупурсин», дедилар. Сўнг кийимларининг бир чеккасини ушлаб унга тупурдилар-да, кейин уни буклаб қўйиб: «ёки шундай қилсин», дедилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبُزَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا (متفق عليه).

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Масжидга тупуриш гуноҳ, каффорати эса уни кетказишдир», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَبِيعُ أَوْ يَبْتَاعُ فِي الْمَسْجِدِ فَقُولُوا لَا أَرْبِحَ اللَّهُ تِجَارَتَكَ وَإِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَنْشُدُ فِيهِ ضَالَّةً فَقُولُوا لَا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْكَ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар масжидда олди-сотти қилаётган одамни кўрсангиз: Аллоҳ таоло тижоратингни ривожлантирмасин, денглар. Агар йўқолган нарсасини масжидда эълон қилаётган одамни кўрсангиз: Аллоҳ таоло (йўқотган нарсангни) сенга қайтармасин, денглар», дедилар.

Шарҳ:

Масжидлар намоз ва зикр учунгина қурилган бўлиб, Аллоҳ таолога энг суюкли маконлардан ҳисобланади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидларга хос одобларни ўргатиб, масжидга лойиқ бўлмаган амаллардан четланишга буюрганлар. Биринчи ҳадисдаги «лекин (жуда бўлмаса) чап томонига ёки оёғи тагига тупурсин»

деганининг мазмуни, агар масжид полсиз ва палос солинмаган тупроқ ёки қумдан иборат бўлса шундай қилинади. Акс ҳолда дастрўмолига ёки кийимининг этагига туфлайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Масжидда тупуриб бўлмайди, агар тупуриб қўйса уни дарров тозалайди.
- 2- Масжидда олди-сотти қилиш ҳаром.
- 3- Масжидда йўқолган нарсаларни эълон қилиш ҳаром.

68 - дарс Масжид одоблари (2)

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي غَزْوَةِ حَيْبَرَ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يَعْنِي الثُّومَ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоҳу анҳумо ривоят қилган муттафакун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Хайбар жанги куни: «Ким мана бу ўсимликдан – яъни саримсоқдан – еган бўлса, масжидларимизга яқинлашмасин», дедилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ أَكَلَ الْبَصَلَ وَالثُّومَ وَالْكُرَّاثَ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَتَأَذَى مِمَّا يَتَأَذَى مِنْهُ بَنُو آدَمَ (رواه مسلم).

Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким пиёз ёки саримсоқ ёки кўк пиёз еган бўлса масжидларимизга яқинлашмасин, чунки Фаришталар ҳам Одам боласи озорланган нарсадан озорланади», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ (رواه أبو داود).

Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам маҳаллаларга масжидлар қуришга ва уларни тозалаб, ҳушбўйлантириб туришга буюрдилар, дейди.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أُمِرْتُ بِتَشْيِيدِ الْمَسَاجِدِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَتَزْخَرُفَنَّهَا كَمَا زَخَرَفَتْ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Масжидларни баланд қилиб, кўтариб қуришга буюрилмадим», дедилар.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо: Сизлар ҳам масжидларингизни яҳуд ва насоролар (ибодатхоналарини) зийнатлаганидай зийнатлайдиган бўласизлар, деди.

Шарҳ:

Масжидлар одамлар учун тозалаб, ёмон ҳидларни кетказиб, ҳушбўйликлар сепаиб ибодат ва зикрга ҳозирлаб қўйилган макон бўлиши керак. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўлланмаларига зид равишда масжидларни баланд қилиб кўтариб солишдан ва уларни зийнатлашдан кўра мана бу томонларга эътибор қаратиш яхшироқ ва афзалроқдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ёқимсиз ҳиди бўлган одам масжидга яқинлашишдан қайтарилган.
- 2- Масжидлар қуришга буюрилдик, бироқ уларни ўта баланд қилиб қуришдан ва зийнатлашдан қайтарилдик.
- 3- Масжидларни покиза ва ҳушбўй ҳолатда сақлашга буюрилдик.

69 – дарс. Жамоат намозининг вожиблиги

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَثْقَلَ صَلَاةٍ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهَا لَاتَوَّهُمًا وَلَوْ حَبَوًّا وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُمَرَ بِالصَّلَاةِ فَيُتَقَامَ ثُمَّ أُمِرَ رَجُلًا فَيُصَلِّيَ بِالنَّاسِ ثُمَّ أَنْطَلِقَ مَعِيَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزْمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ فَأُحْرِقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Мунофиқларга энг оғир намоз – ҳуфтон ва бомдод намозларидир. Агар бу икки намозда қандай савоб борлигини билишганида эди, эмаклаб бўлса-да келган бўлишар эди. Хоҳлардимки, буюрсам, намозга такбир айтилса, сўнгра бир кишини одамларга имом бўлиб намоз ўқиб беришга буюрсам, - ўзим эса – боғ-боғ ўтин кўтарган одамлар билан биргалиқда жамоат намозига келмаётган кишиларнинг уйларини ёқиб юборсам»,

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ أَعْمَى فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ فَرَخَّصَ لَهُ فَلَمَّا وُلِيَ دَعَاهُ فَقَالَ هَلْ تَسْمَعُ النَّدَاءَ بِالصَّلَاةِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَجِبْ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Хурайра розияллоху анху шундай дейди: Бир кўзи ожиз киши келиб: «Ё Расулаллоҳ, мени масжидга етаклаб келадиган одамим йўқ» деб, Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламдан уйда намоз ўқишга рухсат сўради. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам унга рухсат бердилар. Эндигина бурилиб кетаётган эди, ул зот уни чақирдилар ва: «Намозга айтиладиган азонни эшитасизми?», деб сўрадилар. «Ҳа», деб жавоб берди. «Ундай бўлса ижобат қилинг (яъни, жамоатга келинг)», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيَحَافِظْ عَلَيَّ هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُنَنَ الْهُدَى وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُتَخَلِّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هَذِهِ الْمَسَاجِدِ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً وَيَرْفَعُهُ بِهَا دَرَجَةً وَيَحِطُّ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةٌ وَلَقَدْ رَأَيْنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النَّفَاقِ وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ يَهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган асарда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу деди: «Ким эртага Аллоҳга муслмон ҳолатда йўлиқишни истаса, (азон айтилиб) чақирилаётган мана бу намозларни (масжидда жамоат билан) адо этсин. Чунки Аллоҳ таоло Пайғамбар алайҳиссаломга ҳидоятга бошловчи йўлларни берган, намозлар ҳам ҳидоятга бошловчи йўллардан. Агар сизлар жамоатга келмайётган анави кимсага ўхшаб намозларни уйларингизда ўқисангиз, Пайғамбарингизнинг суннатини тарк қилган бўласиз. Агар Пайғамбарингиз суннатини тарк қилсангиз, шубҳасиз, адашиб кетасиз. Қай бир киши таҳорат олса ва таҳоратини чиройли қилса, сўнг масжидлардан биронтасига йўл олса, Аллоҳ таоло унга ҳар бир босган қадамига биттадан савоб ёзади, бир даража юксалтиради ва битта гуноҳини ўчиради. Дарҳақиқат, бизнинг давримизда жамоат намозидан фақатгина мунофиқлиги маълум бўлган мунофиқларгина қолар эди. Ҳатто, бир (касал) одамни икки киши суяб олиб келишиб, сафга тургизиб қўйишарди».

Шарҳ:

Намозни жамоат билан ўқишда улкан манфаатлар борлиги учун Аллоҳ таоло жамоат намозини фарз қилди. Жамоат намозининг фарзлигига ва уни масжидларда адо этиш фарз эканига далолат қилувчи ҳадислар жуда кўп. Шунинг учун ҳам ҳар бир муслмон Аллоҳ ва

Расулининг амрига итоат қилиб ва мунофиқларга ўхшаб қолмаслик учун намозларни жамоат билан масжидларда адо этишга қаттиқ аҳамият бериши лозим.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Эркак кишилар учун жамоат намози фарз.
- 2- Жамоат намозига чиқмаслик мунофиқларнинг аломатларидан ҳисобланади.

70 – дарс. Жамоат намозининг фазли

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَاةِ اللَّهِ صَلَّى عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَهَرَ الصَّلَاةَ (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кишининг жамоат билан ўқиган намози уйида ёки бозорида ўқиган намозидан йигирма беш марта ортиқ бўлади, сабаби агар у таҳорат олса ва таҳоратини мукамал қилса, сўнг фақат намоз қасди билан масжидга чиқса, ҳар бир босган қадами баробарида бир даражаси биттага кўтарилади ва битта хатоси ўчирилади. Агар намоз ўқиса, модомики намозгоҳида турар экан, фаришталар унга: “Эй Аллоҳ, уни ўзинг мағфират қил, унга ўзинг раҳм қил” деб дуо қилиб туришади. Биронтангиз (масжидда) намозни кутиб ўтирар экан, намозда тургандай (савобга эга) бўлади», дедилар.

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ ثَلَاثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا قَدْ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذُّبُّ الْقَاصِيَةَ (أخرجه أبو داود).

Имом Абу Довуд Абу Дардо розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Бирон қишлоқда ёки саҳрода учта мусулмон бўлса-ю, ичларида (жамоат билан) намоз ўқилмаса, шайтон уларга ғолиб бўлиб олади. Жамоатни лозим тутингиз, чунки бўри ҳам подадан четланган қўйни ейди», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً (متفق عليه).

Абдуллох ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилган муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Жамоат намози ёлғиз ўқилган намоздан йигирма етти даража ортиқ бўлади», дедилар.

Шарҳ:

Жамоат намози катта аҳамиятга эга бўлгани ва кўп тарафлама фойдалари бўлгани учун Аллох таоло унга улуғ савобларни ваъда қилди. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам жамоат намозига кўп тарғиб қилганлар ва ундаги савоб ёлғиз ҳолда ўқилган намоздан йигирма етти баробар ортиқ эканини, шунингдек, жамоат билан ўқилган намоз шайтонлардан сақланишга сабаб бўлишини хабар берганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Жамоат намози фазилатли, улуғ амаллардан.
- 2- Жамоат намози ёлғиз ўқилган намоздан йигирма етти баробар афзал.
- 3- Жамоат билан намоз ўқимаган одамга шайтон ғолиб бўлади.

71 – дарс. Масжидга шошилмай, хотиржам боришнинг суннатлиги

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْإِقَامَةَ فَاْمَشُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَلَا تُسْرِعُوا فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتُّمُوا (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Такбирни эшитсангизлар, намозга вазминлик билан, хотиржам юриб келинглр, шошилманглр. Етган жойингиздан ўқийверинглр, улгурмаганингизни кейин тўлдириб қўйинглр», дедилар.

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ جَلْبَةً فَقَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا سَبَقَكُمْ فَأَتُّمُوا (أخرجه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Қатода розияллоху анху айтади: Биз Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бирга намоз ўқиётган эдик, тапир-тупир овозлар эшитилди. (Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам намоздан кейин:) «Нима гап?» деб сўрадилар. «Намозга шошилдик» дейишди. «Ундай қилманглр, қачон намозга келсанглр, хотиржам юриб келинглр. Етган жойингиздан ўқийверинглр, қолиб кетганини кейин тўлдириб қўйинглр» дедилар.

Шарҳ:

Мусулмон киши намозга чиқиб бораётган пайтида Парвардигорига юзланиб турадиган буюк ибодат учун чиқаётган бўлади. Шунинг учун ҳам бу ибодатнинг улуғлигини ҳис қилган ҳолда, хотиржамлик ва сакинат билан юриб бормоғи керак. Бу эса унга намозида хушуъ билан туришига ёрдам беради.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намозга вазминлик билан, хотиржам юриб боришга буюрилганмиз.
- 2- Рукуъга улгуриб қолиш мақсадида шошилиб югуришдан қайтарилганмиз.

72 – дарс. Намозга эрта бориб, уни кутиб ўтиришнинг фазли

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوْقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَاةِ اللَّهِ صَلَّى عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَهَرَ الصَّلَاةَ (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафакун алайҳ ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Кишининг жамоат билан ўқиган намози уйда ёки бозорида ўқиган намозидан йигирма беш марта ортиқ бўлади, сабаби агар у таҳорат олса ва таҳоратини мукамал қилса, сўнг фақат намоз қасди билан масжидга чиқса, ҳар бир босган қадами баробарида бир даража юксалтирилади ва битта хатоси ўчирилади. Агар намоз ўқиса, то намозгоҳида ўтирар экан, фаришталар унга: “Эй Аллоҳ, уни ўзинг мағфират қил, унга ўзинг раҳм қил” деб дуо қилиб туришади. Биронтангиз (масжидда) намозни кутиб ўтирар экан, намозда тургандай (савобга эга) бўлади».

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар одамлар азон ва биринчи сафнинг фазилатини билишганда эди, унга эришиш учун қуръа ташлашдан бошқа йўл топмасалар, албатта қуръа ташлаган бўлишарди. Агар намозга эрта келишнинг фазилатини билишганда эди, ким ўзарга келган бўлишарди. Агар хуфтон ва бомдод намозининг фазилатини билишганда эди, бу икки намозга эмакляб бўлса-да, келган бўлишарди», дедилар.

Шарҳ:

Намозга эртароқ бориш – Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам тарғиб қилган амаллардан. Ул зот, шунингдек, мусулмон киши масжидда намозни кутиб ўтирар экан, уни масжидда ушлаб турган нарса намоз бўлгани учун шу ўтирганига ҳам намозда тургандек ажр олишини хабар берганлар. Яна айтганларки, агар инсонлар намозга эртароқ бориш билан топиладиган савобнинг нақадар улуғлигини билишганида эди, бу савобга етиш учун ким ўзарга мусобақа ўйнашган бўлишарди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намозга эрта боришнинг фазилати улуғдир.
- 2- Намозни кутиб ўтиришнинг савоби намозда турганнинг савоби билан баробар.
- 3- Азон айтиш ва биринчи сафда туришнинг чексиз фазли бор.

73 – дарс. Таҳийятул масжид

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ (متفق عليه).

Абу Қатода ас-Саламий Розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз масжидга кирса, ўтиришдан аввал икки рақъат намоз ўқисин», дедилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ جَاءَ سُلَيْكُ الْعَطْفَانِيُّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَجَلَسَ فَقَالَ لَهُ يَا سُلَيْكُ قُمْ فَارْكَعْ رَكَعَتَيْنِ وَتَجَوَّزْ فِيهِمَا ثُمَّ قَالَ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ وَلْيَتَجَوَّزْ فِيهِمَا (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жума куни хутба қилиб турган эдилар, Сулайк ал-Ғатафоний келиб ўтирди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга: «Эй Сулайк, туринг, икки рақъат енгил намоз ўқиб олинг», дедилар. Сўнгра: «Агар биронтангиз жума куни масжидга келганида имом хутба қилиб турган бўлса, енгилгина икки рақъат намоз ўқиб олсин», дедилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидга кирган ҳар бир кишини ўтиришдан аввал икки рақъат таҳийятул масжид ўқишга буюрдилар. Жума куни хутбани эшитиш учун ўтираётган кишини ҳам аввал енгил икки рақъат намоз ўқиб олишга буюрдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Масжидга кирган одам ўтиришдан аввал икки рақъат намоз ўқиши суннати муаккададир.

2- Бу амал ҳатто имом жума куни хутба қилиб турганда ҳам соқит бўлмайди.

74 – дарс. Биринчи сафнинг фазилати

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар одамлар азон ва биринчи сафнинг фазилатини билишганда эди, унга эришиш учун қуръа ташлашдан бошқа йўл топмасалар, албатта қуръа ташлаган бўлишарди. Агар намозга эрта келишнинг фазилатини билишганда эди, ким ўзарга келган бўлишарди. Агар хуфтон ва бомдод намозининг фазилатини билишганда эди, бу икки намозга эмакляб бўлса-да, келган бўлишарди», дедилар.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى فِي أَصْحَابِهِ تَأَخُّرًا فَقَالَ لَهُمْ تَقَدَّمُوا فَأْتَمُّوا بِي وَلِيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ لَا يَزَالُ قَوْمٌ يَتَأَخَّرُونَ حَتَّى يُؤَخَّرَهُمُ اللَّهُ (أخرجه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Саид ал-Худрий розияллоху анху шундай дейди: Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам саҳобаларининг (биринчи сафни қўйиб) орқароқ сафларда туришганини кўриб: «Олдинги сафга ўтиб, менга иқтидо қилинглр, орқангиздагилар сизларга иқтидо қилишсин. Қайсики қавм (аввалги сафлардан) орқага чекинаверса, Аллох таоло уларни (Ўз фазлу-марҳаматидан) узоқлаштириб қўяди», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوْلَاهَا وَشَرُّهَا آخِرُهَا وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا وَشَرُّهَا أَوْلَاهَا (أخرجه مسلم).

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Эркаклар сафларининг энг яхшиси биринчиси, энг ёмони охиргисидир. Аёллар сафларининг энг яхшиси охиргиси ва энг ёмони аввалгисидир», дедилар.

Шарҳ:

Аввалги сафда ўқилган намознинг фазли ва савоби ортиқроқ, шунинг учун ҳам Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам биринчи сафда намоз ўқишга тарғиб қилганлар, ким биринчи сафдан қасддан бош тортадиган бўлса, бу унинг Аллоҳнинг раҳматидан ва улуғ манзилатлардан узоқлашишига сабаб бўлади, деб хабар берганлар. Эркаклар сафларининг энг яхшиси аввалгиси ва энг ёмони (яъни, фазилати энг ози) охиргиси, бу эркаклар сафларининг умумий ҳукми, уларнинг орқаларида аёллар ҳам намоз ўқишадими ёки йўқми бунинг фарқи йўқ. Аммо эркаклар билан бир масжидда уларнинг орқаларида туриб намоз ўқийдиган аёлларнинг энг яхши сафлари охиргиси, энг ёмони (эркакларга яқин бўлгани учун) аввалигиси. Агар аёллар алоҳида хонада жамоат намозини ўқисалар уларнинг сафларининг афзали ҳам аввалидир. (Имом Нававий шарҳи)

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намозга эрта бориб, биринчи сафда туришнинг фазли улуғ.
- 2- Эркакларнинг энг яхши сафи аввалгиси, энг ёмони охиргиси.
- 3- Биринчи сафдан атайлаб кечикишдан қайтарилганмиз.

75 – дарс. Сафларни текислашнинг вожиблиги

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا تَصُفُّونَ كَمَا تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا، فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ تَصُفُّ الْمَلَائِكَةُ عِنْدَ رَبِّهَا، قَالَ يُتِمُّونَ الصُّفُوفَ الْأُولَى وَيَتَرَاصُّونَ فِي الصَّفِّ (أخرجه مسلم).

Имом Муслим Жобир ибн Самура розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Фаришталар Роббилари ҳузурда саф тортганидай саф тортмайсизларми?!» дедилар. Биз: «Фаришталар Роббилари ҳузурда қандай саф тортишади?» деб сўрадик. «Аввалги сафларни тўлдирадилар ва сафда зич турадилар», дедилар.

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْسَحُ مَنَاكِبَنَا فِي الصَّلَاةِ وَيَقُولُ اسْتَوْوا وَلَا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ لِيَلِينِي مِنْكُمْ أَوْلُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ (أخرجه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Масъуд розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам намозга турганимизда елкаларимизни текислаб: «Баробар туринглар, нотекис турманглар, қалбларингиз номувофиқ бўлиб қолмасин. Ораларингиздаги ақл заковатли кишилар менга яқин турсин, сўнгра (ақлда) уларга яқинроқлари, сўнгра уларга яқинроқлари (турсин)» дер эдилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوْوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ (أخرجه مسلم).

Имом Муслим Анас розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Сафларингизни баробар қилингиз, чунки сафларни баробар қилиш намознинг мукамал бўлиши сабабларидан», дедилар.

عَنْ التُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوفَنَا حَتَّى كَأَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ حَتَّى رَأَى أَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتَّى كَادَ يُكَبِّرُ فَرَأَى رَجُلًا

بَادِيًا صَدْرُهُ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللَّهِ لَتَسُونَنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللَّهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ (أخرجه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Нўъмон ибн Башир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафларимизни худди найзанинг чўпларини текислагандек текислар эдилар. То биз тушуниб етганимизни кўргунларича (шундай қилдилар.) Бир куни чиқиб, энди намозни бошлашга такбир айтмоқчи бўлиб турган эдилар, бир кишининг кўкраги сафдан олдинга чиқиб турганини кўрдилар ва: «Эй Аллоҳнинг бандалари, ё сафларингизни баробар қиласиз ё Аллоҳ юзларингизни бир-бирига қарама-қарши қилиб қўяди», дедилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَّرَاءِ ظَهْرِي وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ (أخرجه البخاري).

Имом Бухорий Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Сафларингизни тўғриланглар, мен сизларни орқамдан ҳам кўриб тураман», дедилар. Анас розияллоҳу анҳу айтади: Биз (сафга турганимизда) елкамизни ёнимиздаги биродаримизнинг елкасига, оёғимизни оёғига ёпиштириб турар эдик.

Шарҳ

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафлар тўғри бўлишига қаттиқ аҳамият берардилар, ҳатто саҳобаларнинг елкаларидан ушлаб, сафларини худди найзани бир текис қилиб тергандай текислардилар. Умар розияллоҳу анҳу халифалик даврида ҳар бир сафга сафни тўғрилайдиган бир одам тайинлаб қўйган эди. Сафлар тўғриланди, дейилганидан кейингина намозни бошлар эди. Бугунги кунга келиб бизнинг диёрларда одамлар бу суннатни унутишди, сафларни текис ва жипс қилинишига эътибор бериш йўқолди, балки мусулмонлар орасидаги баъзи ихтилофларнинг сабаби ҳам ушбу суннатни тарк қилганимиздир. Аллоҳ таоло оламдаги барча мусулмонларнинг қалбларини ва сафларини тўғриласин ва бирлаштирсин.

Шу ўринда айтиб ўтишимиз керакки, баъзи намозхонлар сафни боғлайман деб сафда оёқлари орасини кенг очиб туради, бунинг сабаби эса ёнидаги намозхон икки оёғини бирига жипслагудек туриб оладида ёнидаги бўшлиқни тўлдириш ўрнига ҳамсоясидан узоқроқ туришга интилади. Бу албатта билмасликдан. Сафда турилганда оёқлар елка кенглигида қўйилади ҳамда елка ва оёқни ёнидаги кишининг елка ва оёғига теккизиб турилади, ана шунда пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам суннатлари рўёбга чиқади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намозда сафларни тўғрилашга ва жипс туришга буюрилганмиз.
- 2- Сафларнинг тўғри бўлмаслиги намозхонларнинг қалблари бир-бирларига нисбатан ўзгариб қолишига сабаб бўлади.
- 3- Сафларни текис қилиш намознинг мукамаллиги сабабларидан.

76 – дарс. Жамоат билан масжидда ўқилган бомдод намозининг фазли

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «تَفْضُلُ صَلَاةِ الْجَمِيعِ صَلَاةِ أَحَدِكُمْ وَحَدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَاقْرَأُوا إِن شِئْتُمْ { إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا }» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитган экан: «Жамоат билан ўқилган намоз сизлардан бирингизнинг ёлғиз ўқиган намозидан йигирма беш марта афзалдир. Тунги фаришталар билан кундузги фаришталар бомдод намози пайтида йиғиладилар». Сўнг Абу Ҳурайра: «Агар ҳохласангиз **«Зеро тонгги ўқиш** (яъни, бомдод намози кеча ва кундуз фаришталари) **ҳозир бўладиган намоздир**» (Исро: 78) оятини ўқинглар», деди.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَثْقَلَ صَلَاةٍ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةَ الْعِشَاءِ وَصَلَاةَ الْفَجْرِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُمَرَ بِالصَّلَاةِ فَيُتَقَامَ ثُمَّ أُمِرَ رَجُلًا فَيُصَلِّيَ بِالنَّاسِ ثُمَّ أَنْطَلِقَ مَعِيَ بِرِجَالٍ مَعَهُمْ حُزْمٌ مِنْ حَطَبٍ إِلَى قَوْمٍ لَا يَشْهَدُونَ الصَّلَاةَ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ بِالنَّارِ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мунофиқларга энг оғир намоз – ҳуфтон ва бомдод намозларидир. Агар бу икки намозда қандай савоб борлигини билишганида эди, эмаклар бўлса-да келган бўлишар эди. Хоҳлардимки, буюрсам, намозга такбир айтилса, сўнгра бир кишини одамларга намоз ўқиб беришга буюрсам, - ўзим эса – ўтин кўтарган одамлар билан биргалиқда жамоат намозига келмаётган кишиларнинг уйларига бориб, устларидан ёқиб юборсам», дедилар.

عَنْ عُمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ» (أخرجه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Усмон розияллоху анху шундай дейди: Мен Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Ким ҳуфтонни (масжидда) жамоат билан ўқиса, гўё кечанинг ярмини намоз билан ўтказибди ва ким бомдодни жамоат билан ўқиса, гўё кечанинг ҳаммасини намоз билан ўтказибди» деганларини эшитганман.

عَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الصُّبْحِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ فَلَا يَطْلُبَنَّكَ اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبُهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ يُدْرِكُهُ ثُمَّ يَكُفُّهُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Жундаб ибн Суфён розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким бомдод намозини ўқиса, у Аллоҳнинг зиммасида (аҳду омонлигида)дир. Аллоҳ сизларни ҳаргиз Ўзининг зиммасидан бирор нарсани зое қилган ҳолингизда топмасин. Зеро, Аллоҳ қай бир кишини Ўзининг зиммасидан бирор нарсани зое қилган топса, уни юзтубан ҳолда жаҳаннамга улоқтиради», дедилар.

Шарҳ:

Бомдод намози тунги ва кундузги амалларимизни ёзиб турадиган Фаришталар ҳозир бўлишадиган улуғ намоз. Ким хуфтон ва бомдод намозларини жамоат билан масжидда ўқиса, кечаси билан бедор бўлиб намоз ўқиб чиққан одамнинг савобига эришади. Шунингдек бомдодни жамоат билан масжидда ўқиган одам Аллоҳнинг зиммасида - ҳимоясида бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Бомдод намози Фаришталар ҳозир бўладиган фазилатли намоз.
- 2- Бомдод намози мунофиқларга энг оғир намоз.
- 3- Бомдодни жамоат билан масжидда ўқиган одам Аллоҳнинг зиммасида бўлади.

77 – дарс. Аср намозининг фазли

Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 238-оятда шундай дейди:

«حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ»

«Барча намозларни ва хусусан ўрта намозни (аср намозини) сақланглар – ўз вақтида адо қилинглар!»

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَتَعَاقِبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَحْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Сизларнинг орангизда кечаси бир тоифа, кундузи бир тоифа фаришталар алмашиб турадилар. Улар бомдод ва аср намозлари вақтида жамланишади, сўнг сизларнинг ичингизда тунни ўтказганлари (самога) кўтарилади. (Аллоҳ таоло) Ўзи яхши билган ҳолда улардан: “Бандаларимни қай ҳолда кўйиб келдинглар?” деб сўрайди. Улар: “Уларни намоз ўқиётган ҳолда тарк қилдик, борганимизда ҳам намоз ўқиётган эдилар” дейишади».

عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً، يَعْنِي الْبَدْرَ، فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ {وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ}» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Жарир ибн Абдуллоҳ розияллоху анху шундай дейди: Бир куни Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг ҳузурларида эдик, ўн тўрт кунлик тўлин ойга боқиб, дедилар: «Сизлар Роббингизни худди шу ойни кўраётганингиздек кўрасизлар, Уни кўришда (тиқилинчдан) талашиб-тортишмайсизлар. Агар кун чиқишидан илгари ва кун ботишидан олдин намоз ўқишдан мағлуб бўлмасликка қодир бўлсаларингиз, шундай қилинглар.» Сўнгра «... ва куёш чиқишидан илгари ва ботишидан аввал Роббингизга ҳамду сано айтиш билан (У зотни) покланг - намоз ўқинг!» (Қоф: 39) оятини ўқиди.

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким икки салқин (бомдод ва аср намози)ни ўқиса, жаннатга киради», дедилар.

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Бурайда розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким аср намозини тарк қилса амали ҳабата бўлади», дедилар.

Шарҳ:

Аср намози ўрта намоз бўлиб, одамлар баъзи амаллар билан овора бўлиб турган вақт, бизнинг диёрларда ишлар айна авжига чиқиб, қизиган вақтга тўғри келади. Ҳозир шуни дарров тугатиб, кейин асрни ўқиб оламан деган одам кўпинча шом намози бўлиб қолганини сезмай қолади. Ҳамма ўлкаларда ҳам аср вақти бир нарса билан машғул бўладиган вақт, шунинг учун ҳам бўлса керакки Аллоҳ таоло бошқа намозларга нисбатан аср намозини ўз вақтида адо этишга қаттиқроқ буюрди. Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам аср ва бомдод намозини ўз вақтида адо қилиш жаннатга киришга, аср намозини ўқимаслик амалларнинг ҳабата бўлишига сабаб бўлишини хабар бердилар.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Аср кўп фазилатли ўрта намоз.
- 2- Аср намозини ўз вақтида адо қилиш жаннатга киришга сабаб бўлади.
- 3- Аср намозини тарк қилган одамга қаттиқ ваъидлар бор.

78 – дарс. Такбир айтилгандан кейин имом бирор ҳожат сабабли намозни кечиктириши жоизлиги

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَسَوَّى النَّاسُ صُفُوفَهُمْ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَقَدَّمَ وَهُوَ جُنْبٌ ثُمَّ قَالَ: «عَلَى مَكَانِكُمْ فَرَجَعْ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً فَصَلَّى بِهِمْ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Намозга такбир айтилиб, одамлар сафларини тўғрилашди, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқиб, олдинга ўтдилар. Лекин у киши жунуб ҳолда эканлар, бизга: «ўрнинглардан қимирламанглар» дедилар-да, ортларига қайтиб, ғул қилдилар. Сўнг бошларидан сув томиб турган ҳолатда чиқиб бизга имом бўлиб намоз ўқидилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَعَرَضَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَحَبَسَهُ بَعْدَ مَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Намозга такбир (иқома) айтилди, бир киши такбирдан кейин Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни тўхтатиб иқоматдан кейин у зотни ушлаб қолди.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنَاجِي رَجُلًا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Намозга такбир (иқома) айтилди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам эса масжиднинг четида бир киши билан гаплашиб тургандилар. Намозга турганларида, қавм ухлаб қолганди.

Шарҳ:

Гоҳо намозга такбир айтилгандан кейин имом баъзи ҳожатлар билан намозни бошлашга кечикиши мумкин, худди юқорида зикр қилинган ҳадисларда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга ҳосил бўлган воқеаларга ўхшаш. Лекин бирон ҳадис ёки ривоятларда у киши намозга кечиккандан кейин намозга янгидан такбир айтилгани ривоят қилинмаган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Имом намозга такбир айтилгандан кейин бирон ҳожати чиқиб, кечикиши жоиз.
- 2- Имом ҳожатини ўтаб келгандан кейин такбирни янгидан айтилмайди.

79 - дарс Намознинг сифати: Такбиратул-эхром

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ وَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» فَارْجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» ثَلَاثًا، فَقَالَ: «وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسَنُ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي» فَقَالَ: «إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам масжидга кирдилар. Бир киши ҳам масжидга кириб намоз ўқиди-да, сўнг келиб Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам саломига алик олиб: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. У киши қайтди ва аввал қандай намоз ўқиган

бўлса, шундай намоз ўқиди, сўнг келиб Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам яна: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. Мана шу ҳолат уч марта такрорлангач, ҳалиги киши: «Сизни ҳақ билан жўнатган Зотга қасамки, мен бундан яхшироқ намоз ўқишни билмайман, менга ўргатинг» деди. Шунда ул зот: «Агар намозга турсангиз (такбиратул-эхромга) такбир айтинг, сўнгра Қуръондан муяссар бўлганича ўқинг, сўнгра рукуъ қилинг ва рукуъда хотиржам туринг, сўнгра рукуъдан бошингизни кўтаринг, қоматингиз тик бўлсин, сўнгра сажда қилинг ва саждада хотиржам туринг, сўнгра бошингизни саждадан кўтариб, хотиржам ўтиринг ва барча намозингизни шу зайлда ўқинг», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَتَحَ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَدْوً مِنْكِبَيْهِ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَقَالَ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламини кўрдимки, намозни такбир билан бошладилар, такбир айтган пайтларида икки қўлларини икки елкалари баробарида кўтардилар. Рукуъга такбир айтганларида ҳам худди шундай қилдилар. «Самияллоҳу лиман ҳамидах» деганларида ҳам шундай қилдилар ва «Роббана ва лакал ҳамд» дедилар. Саждага борганларида ва саждадан бош кўтарганларида бундай қилмадилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ مَدًّا (رواه الترمذي و أبو داود).

Имом Термизий ва Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам агар намозга турсалар қўлларини кўтарар эдилар.

Шарҳ:

Такбиратул-эхром – намозга кириш вақтида Аллоҳу акбар деб қўлни кўтариш, бизда “қулоқ қоқиш” ҳам дейилади. Такбиратул-эхром намоз рукнларидан бири бўлиб, ким уни қасддан ёки бепарволик билан тарк қилса намози дуруст бўлмайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Такбиратул-эхром намоз рукнларидан бири.

2- Намозни бошлашдан аввал тил билан ният қилиш жоиз эмас, чунки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бу кишига намозни қандай ўқиш кераклигини ўргатдилар, лекин ниятни тил билан талаффуз қилишни зикр қилмадилар. Бизнинг мазҳаб имомларидан ҳам намозда ниятни тил билан талаффуз қилиш нақл қилинмаган.

3- Намозга такбир айтганда қўл - бизнинг мазҳабда – елкадан баландроқ кўтарилади.

80 – дарс. Ўнг қўлни чап қўл устига қўйиш

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Саҳл ибн Саъд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Одамлар (Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам даврида) намозда ўнг қўлини чап билаги устига қўйишга буюриларди.

عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ كَبَّرَ وَصَفَ هَمَامٌ حِيَالَ أُذُنَيْهِ ثُمَّ التَّحَفَ بِثَوْبِهِ ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيَمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ

أَخْرَجَ يَدَيْهِ مِنَ الثَّوْبِ ثُمَّ رَفَعَهُمَا ثُمَّ كَبَّرَ فَرَكَعَ فَلَمَّا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَفَعَ يَدَيْهِ فَلَمَّا سَجَدَ سَجَدَ بَيْنَ كَفَيْهِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анҳу айтади: Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрдимки, намоз бошлаётганларида такбир айтиб қўлларини қулоқлари яқинига кўтардилар, сўнгра қўлларини кийимлари остига киритиб, ўнг қўлларини чап қўллари устига қўйдилар. Рукуъ қилмоқчи бўлганларида қўлларини кийим ичидан чиқариб кўтардилар, сўнг такбир айтиб рукуъ қилдилар. «Самиъаллоҳу лиман ҳамида» деб қўлларини кўтардилар. Саждага борганларида икки кафтлари орасига сажда қилдилар.

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى الْيُمْنَى فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда айтилишича, Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу чап қўлини ўнг қўли устига қўйиб намоз ўқиётган эди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уни кўрдилар ва ўнг қўлини чап қўли устига қўйиб қўйдилар.

Шарҳ:

Намозда ўнг қўлни чап қўл устига қўйиб туриш Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам буюрган суннат амаллардан. Шунингдек бу ҳолат Аллоҳ таоло олдида бўйсинган, ҳокисор сс ҳолатда туришга муносиб ҳайъатдир. Бу ҳолат намозхонга намозда ақл ҳушини жамлашга ва ҳушуъ билан туришга ёрдам беради.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Намозда ўнг қўлни чап қўл устига қўйиш суннат.

2- Қўлни боғлагандан кейин қаерга қўйиш ҳақида уламолар ихтилоф қилишган. Жумҳур уламолар наздида қўл кўкрак билан киндик орасига қўйилади. Абу Ҳанифа роҳматуллоҳи алайҳ наздида қўл киндик остига қўйилади.

81 – дарс. Намозни бошлашда ўқиладиган дуо

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَبَّرَ فِي الصَّلَاةِ سَكَتَ هُنِيئَةً قَبْلَ أَنْ يَقْرَأَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي أَرَأَيْتَ سُكُوتَكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ قَالَ: «أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنَ خَطَايَايَ بِالثَّلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبَرَدِ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам агар намозни бошласалар қироат қилишдан аввал озгина жим турардилар. Мен: «Ё Расулаллоҳ, ота-онам сизга фидо бўлсин, намозда такбиратул-эхром билан қироатингиз орасида жим турганингизда нима дейсиз?» дедим. «Аллоҳумма бааид байний ва байна хотояя кама ба-а-адта байнал-машриқи вал-мағриб. Аллоҳумма наққиний мин хотояя кама юнаққос-савбул-абязу минад-данас. Аллоҳумма иғсилний мин хотояя бил-маи вас-салжи вал-барад» (Эй Аллоҳим, мен билан хатогуноҳларим орасини мағриб билан машриқ орасини узоқ қилганинг каби йироқ қил. Эй Аллоҳ, оппоқ либос кирликдан тозалангани каби мени хатоларимдан покиза қилгин. Эй Аллоҳ, мени хатоларимдан қор, сув ва дўл билан ювгин-поклагин) дейман», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَفْتَحَ الصَّلَاةَ قَالَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозни: “Субҳонакаллоҳумма ва биҳамдик, ва табарокасмук, ва таъала жаддук ва ла илаҳа ғойрук” (яъни: Эй Аллоҳ, Сен (барча айбу нуқсонлардан) поксан. Сенинг ҳамдинг-тавфиқинг билан тасбиҳ айтдим. Сенинг исминг баракотли, улуғлигинг олий бўлди ва Сендан ўзга илоҳ йўқ) деб бошлар эдилар.

عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ فَدَخَلَ الصَّفَّ وَقَدْ حَفَزَهُ النَّفْسُ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاتَهُ قَالَ أَيُّكُمْ الْمُتَكَلِّمُ بِالْكَلِمَاتِ فَأَرَمَ الْقَوْمُ فَقَالَ أَيُّكُمْ الْمُتَكَلِّمُ بِهَا فَإِنَّهُ لَمْ يَقُلْ بِأَسًا فَقَالَ رَجُلٌ جِئْتُ وَقَدْ حَفَزَنِي النَّفْسُ فَقُلْتُهَا فَقَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ أَنِّي عَشَرَ مَلَكًا يَتَدَرُونَهَا أَيُّهُمْ يَرْفَعُهَا (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бир киши шошилганидан нафаси бўғзига текилганича келиб, сафга қўшилди-да: «Алҳамдулиллаҳи ҳамдан касийрон, тоййибан, мубарокан фийҳ» (Аллоҳга кўпдан-кўп, покиза ва муборак ҳамду санолар бўлсин), деди. Намоздан кейин Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ҳалиги сўзларни айтган қай бирингиз?» дедилар. Ҳамма жим туриб қолди. «Қай бирингиз айтди? (Қўрқмасин,) чунки ёмон гап айтмади», дедилар. Бир киши: «Мен нафасим текилиб, шу дуонигина айта олдим», деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мен ўн икки фариштани кўрдим, ҳар қайсиси бу дуони биринчи бўлиб осмонга олиб чиқиб кетишга шошилишар эди», дедилар.

Шарҳ:

Намоз ўқувчи такбиратул-эхромдан кейин, қироатдан аввал Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ворид бўлган дуо билан намозини бошлаши суннатдир. Бу дуолар Аллоҳ таолога ҳамду санолардан иборат бўлиб, турли лафзларда келган. Намозларда бу дуоларнинг биттаси билангина кифояланмасдан, бир намозда бирини, иккинчи намозда бошқасини ўқиш суннатга тўлиқ эргашишга, суннатларни тирилтиришга, суннат аҳлидан бўлишга ва намозда кўпроқ хушў билан туришга сабаб бўлади.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Намоз ўқувчи намозини Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ворид бўлган дуолар билан бошлаши суннат.

2- Бу дуоларнинг фақат биттасига чекланиб қолмасдан, ҳаммасини ёд олиб, намозларда алмашлаб ўқилса яхши бўлади.

82 – дарс. Намозда Фотиҳани ўқиш

Аллоҳ таоло Наҳл сурасининг 98-оятда шундай дейди:

«فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

«(Эй мўмин банда,) Қачон Қуръон ўқисанг, қувилган – малъун шайтон (васвасаси)дан Аллоҳ паноҳ беришини сўрагин».

عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا مِنْهُمْ يَقْرَأُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Абу Бакр, Умар ва Усмон розияллоҳу анҳумлар билан бирга намоз ўқидим. Уларнинг биронтасидан «Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм»ни (овоз чиқариб) ўқиганларини эшитмадим.

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Убода ибн Сомит розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Фотиҳа сурасини ўқимаган одамнинг намози намоз эмас», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأُمَّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ ثَلَاثًا غَيْرُ تَمَامٍ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким бир намоз ўқиб, унда «Уммул Қуръон» (Фотиҳа)ни ўқимаса, бу намоз ноқис, комил эмас», деб уч марта айтдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينَهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Хурайра розияллоху анху шундай дейди: Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Имом “Омиин” деса, сизлар ҳам “Омиин” денглар, чунки кимнинг омин дейиши малоикаларнинг омин дейишларига тўғри келса, унинг ўтган гуноҳлари кечирилади», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قَالَ الْإِمَامُ {غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} فَقُولُوا آمِينَ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Хурайра розияллоху анху шундай дейди: Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар имом “Ғойрил-мағзуби алайҳим валаз-золлиин” деса “Омин” денглар, чунки кимнинг сўзи малоикаларнинг сўзига тўғри келса, унинг ўтган гуноҳлари кечирилади», дедилар.

Шарҳ:

Намоз ўқувчи намозни очиш дуосини ўқигач, қироат қилишдан олдин лаънати шайтоннинг ёмонликларидан паноҳ тилаб: “Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир-рожим” дейди, сўнгра “Бисмиллаҳир роҳманир роҳим”ни айтиб, Фотиҳа сурасини ўқийди. Фотиҳа сураси жуда улуғ дуоларни ўз ичига олгани учун ундан кейин “Омин” (яъни, илоҳим қабул қил) дейди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намозда Қуръон ўқишдан аввал аъзу ва бисмиллаҳни махфий айтиш суннат.
- 2- Фотиҳа сурасини ўқиш намоз рукнларидан бўлиб, усиз намоз дуруст бўлмайди.
- 3- Фотиҳа сурасини ўқигандан кейин “Омин” дейиш суннат.

83 – дарс. Намоздаги қироат

عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ بِالطُّورِ فِي الْمَغْرِبِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Жубайр ибн Мутъим розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шом намозида “Тур” сурасини ўқиётганларини эшитдим.

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ مُعَاذٌ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَأْتِي فَيَقْرَأُ قَوْمَهُ فَصَلَّى لَيْلَةً مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ أَتَى قَوْمَهُ فَأَمَّهُمْ فَافْتَتَحَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ فَانْحَرَفَ رَجُلٌ فَسَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى وَحْدَهُ وَانصَرَفَ فَقَالُوا لَهُ أَنْفَقْتَ يَا فُلَانُ قَالَ لَا وَاللَّهِ وَلَا تَيْنَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَاخْبِرْتَهُ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا أَصْحَابُ نَوَاضِحٍ نَعْمَلُ بِالنَّهَارِ وَإِنَّ مُعَاذًا صَلَّى مَعَكَ الْعِشَاءَ ثُمَّ أَتَى فَافْتَتَحَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ مُعَاذٍ فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ أَفْتَانٌ أَنْتَ أَقْرَأُ وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا وَالضُّحَى وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَى وَسَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Муоз розияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга намоз ўқир, сўнг келиб қавмига имом бўлар эди. Бир кеча Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан хуфтонни ўқиди, сўнг қавмига келиб намозга ўтди ва “Бақара” сурасини бошлади. Шунда бир киши салом бериб намоздан чиқди ва ўзи ёлғиз ўқиб, чиқиб кетди. Қавм унга: «Эй фалончи, мунофиқ бўлдингми?!» деди. У: «Аллоҳга қасамки «Йўқ», мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига бориб, бўлган воқеани айтиб бераман», деди. Кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига келиб: «Ё Расулаллоҳ, биз деҳқонмиз, куни билан ишлаймиз. Муоз сиз билан хуфтон намозини ўқиб келди, сўнг бизга имом бўлиб “Бақара” сурасини ўқиди», деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Муозга қараб: «Эй Муоз, сен бездирувчимисан?! “Ваш шамси ва зуҳаҳа”, “Ваз-зуҳа”, “Вал-лайли иза яғша” ва “Саббиҳисма роббикал аъла” сураларини ўқисанг бўлмайди?!» дедилар.

عَنْ عَدِيِّ قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ فِي سَفَرٍ فَصَلَّى الْعِشَاءَ
الْآخِرَةَ فَقَرَأَ فِي إِحْدَى الرَّكَعَتَيْنِ وَالتَّيْنِ وَالزَّيْتُونَ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Баро ибн Озиб розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафарда эканларида хуфтон намозини ўқиб, икки рақъатнинг бирида “Ваттийни ваз зайтун” сурасини ўқидилар.

Шарҳ:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг намоздаги қироатлари ҳар хил бўлар эди. Шом намозида қисқа суралардан гоҳида эса узун суралардан ўқир эдилар. Аммо хуфтон намозида Муоз розияллоҳу анҳуга қисқа сураларни ўқишга буюриб, узун суралар ўқишдан қайтардилар ўзлари ҳам шундай қилардилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Шом намозида қисқа қироат қилиш суннат.
- 2- Хуфтон намозида ўрта суралардан ўқиш суннат.

3- Одамларга оғирлик қиладиган даражада узун қироат қилиш макруҳ.

84 – дарс. Бомдод намозида қироатни узун қилиш

Аллоҳ таоло Исро сурасининг 78-оятда шундай дейди:

«أَقِمِ الصَّلَاةَ لِلدُّلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا»

«Қуёш оғишидан то тун қоронғусигача намозни тўқис адо қилинг ва тонгги ўқишни (бомдод намозини) ҳам (тўқис адо қилинг). Зеро тонгги ўқиш (кеча ва кундуз фаришталари) ҳозир бўладиган намоздир».

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْفَجْرِ بِ (ق) وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Самура розияллоҳу анҳу айтади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдод намозида “Қоф вал қуръанил мажид” сурасини ўқир эдилар.»

عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْفَجْرِ مَا بَيْنَ السِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ آيَةً (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Барза ал-Асламий розияллоҳу анҳу айтади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдод намозида олтмиш оятдан юз оятгача қироат қилар эдилар.»

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا فَيَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي الرَّكَعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ أحيانًا وَكَانَ يُطَوِّلُ الرَّكَعَةَ الْأُولَى مِنَ الظُّهْرِ وَيُقَصِّرُ الثَّانِيَةَ وَكَذَلِكَ فِي الصُّبْحِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Қатода розияллоҳу анҳу айтади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам биз билан бирга намоз ўқирдилар, пешин ва асрнинг аввалги икки ракъатида “Фотиҳа” сурасини ва иккита сура ўқирдилар, гоҳо оятни бизга эшиттириб қўярдилар. Пешиннинг биринчи ракъатини узунроқ, иккинчисини қисқароқ ўқирдилар. Бомдодда ҳам шундай қилар эдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ الْمُنْزِلُ السَّجْدَةَ وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Жума куни бомдод намозида “Алиф. Лам. Мим. Танзил ус-сажда” ва “Ҳал ата алал инсани” сураларини ўқир эдилар.

عَنْ مُعَاذِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيِّ أَنَّ رَجُلًا مِنْ جُهَيْنَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الصُّبْحِ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ فِي الرَّكَعَتَيْنِ كَلْتَيْهِمَا (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Жуҳайна қабиласидан бўлган бир саҳоба Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдод намозининг ҳар икки ракъатига “Иза зулзилатил арзу” сурасини ўқиганларини эшитдим, дейди.

Шарҳ:

Бомдод намозида бошқа намозларга нисбатан узунроқ қироат қилиш Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатлари эди, чунки бомдод намози кеча ва кундуз

фаришталари ҳозир бўладиган намоздир. Баъзи ҳолатларда қисқа қилиб ҳам қироат қилганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Бомдод намозида узун қироат қилиш суннат.
- 2- Баъзан қисқартирса ҳам бўлади.
- 3- Жума куни бомдод намозида “Сажда” ва “Инсон” сураларини ўқиш суннат.
- 4- Бир сурани икки ракъатда такрорлаб ўқиш жоиз.

85 - дарс Пешин ва аср намозларидаги қироат

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَقَدْ كَانَتْ صَلَاةُ الظُّهْرِ تُقَامُ فَيَذْهَبُ الذَّاهِبُ إِلَى الْبَيْعِ فَيَقْضِي حَاجَتَهُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ يَأْتِي وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِمَّا يُطَوَّلُهَا (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Саид ал-Худрий розияллоху анҳу шундай дейди: Пешин намозига такбир айтилар, шундан сўнг бирон эҳтиёжи бор одам бориб Бақеъда ҳожатини адо этиб, сўнг таҳорат олиб келарди, ваҳоланки Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам намозни узоқ ўқиганларидан ҳали биринчи ракъатда бўлардилар.

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي بِنَا فَيَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ أحيانًا وَكَانَ يُطَوِّلُ الرَّكْعَةَ الْأُولَى مِنَ الظُّهْرِ وَيُقْصِرُ الثَّانِيَةَ وَكَذَلِكَ فِي الصُّبْحِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Қатода розияллоху анҳу айтади: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам биз билан бирга намоз ўқирдилар, пешин ва асрнинг аввалги

икки ракъатида “Фотиҳа” сурасини ва иккита сура ўқирдилар, гоҳо оятни бизга эшиттириб қўярдилар. Пешиннинг биринчи ракъатини узунроқ, иккинчисини қисқароқ ўқирдилар. Бомдодда ҳам шундай қилар эдилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ بِاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى
وَفِي الْعَصْرِ نَحْوَ ذَلِكَ وَفِي الصُّبْحِ أَطْوَلَ مِنْ ذَلِكَ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Самура розияллоҳу анҳу айтади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пешин намозида “Вал-лайли иза яғша” ва асрда ҳам шунга ўхшаш сураларни ўқир эдилар. Бомдодда эса бундан узунроқ сураларни ўқир эдилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пешин ва аср намозларида ўрта сураларни ўқирдилар. Пешин намозининг биринчи ракъатини узунроқ ўқирдилар, ҳатто киши такбир айтилганда чиқиб ҳожатини бажариб, сўнгра таҳорат олиб келиб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан биринчи ракъатни ўқир эди, аммо иккинчи ракъатни қисқароқ ўқирдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Пешиннинг биринчи ракъатини узунроқ ва иккинчи ракъатини қисқароқ ўқиш суннат.
- 2- Пешин ва аср намозида ўрта сураларни ўқиш суннат.

86 – дарс. Рукуъ ва сажда

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى
فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ وَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» فَارْجِعْ يُصَلِّي كَمَا
صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» ثَلَاثًا، فَقَالَ:
«وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي» فَقَالَ: «إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ
مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا
ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Хурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидга кирдилар. Бир киши ҳам масжидга кириб намоз ўқиди-да, сўнг келиб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саломига алик олиб: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. У киши қайтди ва аввал қандай намоз ўқиган бўлса, шундай намоз ўқиди, сўнг келиб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам яна: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. Мана шу ҳолат уч марта такрорлангач, ҳалиги киши: «Сизни ҳақ билан жўнатган Зотга қасамки, мен бундан яхшироқ намоз ўқишни билмайман, менга ўргатинг» деди. Шунда ул зот: «Агар намозга турсангиз (такбиратул-эхромга) такбир айтинг, сўнгра Қуръондан муяссар бўлганича ўқинг, сўнгра рукуъ қилинг ва рукуъда хотиржам туринг, сўнгра рукуъдан бошингизни кўтаринг, қоматингиз тик бўлсин, сўнгра сажда қилинг ва саждада хотиржам туринг, сўнгра бошингизни саждадан кўтариб, хотиржам ўтиринг ва барча намозингизни шу зайлда ўқинг», дедилар.

عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ
يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَّنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ
كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ

فَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْآخْرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Хумайд ас-Соъидий розияллоҳу анҳу айтади: Кўрдимки: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (намозда такбиратул-эҳромга) такбир айтганларида икки қўлларини икки елкалари баробарида кўтарар эдилар. Рукуъ қилганларида икки қўлларини икки тиззаларига маҳкамлаб қўядилар, сўнг белларини бир текис букардилар. Бошларини (рукуъдан) кўтарганларида қад ростлаб турардилар, ҳатто умуртқанинг ҳамма суяклари ўз ўрнига қайтарди. Сажда қилганларида икки қўлларини тўшамаган ва (ёнларига) қисмаган ҳолда қўядилар ва икки оёқлари бармоқларининг учини қиблага қаратардилар. Икки ракъатдан кейин ўтирсалар чап оёқларига ёзган ҳолда ўтириб, ўнг оёқларини тиккалардилар. Охирги ракъатда ўтирсалар чап оёқларини ўнг оёқ остидан чиқариб, ўнг оёқларини тиккалардилар ва думбаларига ўтирардилар.»

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَفْتِحُ الصَّلَاةَ بِالتَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ بِـ { الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ } وَكَانَ إِذَا رَكَعَ لَمْ يُشْخِصْ رَأْسَهُ وَلَمْ يُصَوِّبْهُ وَلَكِنْ بَيْنَ ذَلِكَ وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِمًا وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السَّجْدَةِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ جَالِسًا وَكَانَ يَقُولُ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ التَّحِيَّةَ وَكَانَ يَفْرِشُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَيَنْصِبُ رِجْلَهُ الْيُمْنَى وَكَانَ يَنْهَى عَنْ عُقْبَةِ الشَّيْطَانِ وَيَنْهَى أَنْ يَفْتَرِشَ الرَّجُلُ ذِرَاعَيْهِ افْتِرَاشَ السَّبْعِ وَكَانَ يَخْتِمُ الصَّلَاةَ بِالتَّسْلِيمِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозни (такбиратул-эҳромга) такбир айтиш ва “Алҳамду лиллаҳи роббил аламин”ни ўқиш билан бошлардилар. Рукуъ қилсалар бошларини кўтариб ҳам, пастга эгиб ҳам юбормасдилар, балки шу икки ҳолатнинг ўртасида қилардилар. Рукуъдан бош кўтарсалар, қадларини тўла ростламагунча саждага бормас эдилар. Саждадан бош кўтарсалар, тўғри, текис ўтирмаганча иккинчи саждага бормас эдилар. Ҳар

икки рақъатда ўтирганда “Ат-тахийёт”ни айтардилар, чап оёқларини тўшаб, ўнг оёқларини тиклар эдилар. Намозда «уқбатуш-шайтон»дан (яъни болдир ва сонларни тиклаган ҳолда қўлларни ерга тираб ўтиришдан) ва тирсакларни ҳайвонлар каби ерга тўшашдан қайтарардилар. Намозни салом билан тугатар эдилар.

Шарҳ:

Рукуъ ва саждалар намоз рукнларидан бўлиб, уларни унутиб ё қасддан тарк қилган кишининг намози намоз бўлмайди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозининг рукнларини тўлиқ бажармаган кишига: “Боринг, намозингизни қайта ўқинг, чунки сиз намоз ўқимадингиз” деб мазкур аҳкомларни ўргатганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Рукуъ ва саждалар намознинг рукнларидан.

2- Рукуъда бел бош билан баробар текис туриши ва қўл тиззада маҳкам туриши суннат.

87 – дарс. Рукуънинг зикр ва суннатлари

Такбир билан қўлларни кўтариш:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَتَحَ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَقَالَ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрдимки, намозни такбир билан бошладилар, такбир айтган пайтларида икки қўлларини икки елкалари баробарида

кўтардилар. Рукуъга такбир айтганларида ҳам худди шундай қилдилар. «Самиъаллоҳу лиман ҳамидах» деганларида ҳам шундай қилдилар ва «Роббана ва лакал ҳамд» дедилар. Саждага борганларида ва саждадан бош кўтарганларида эса бундай қилмасдилар.

Тасбеҳ айтиш:

عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَفِي سُجُودِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Ҳузайфа розияллоҳу анҳу айтади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан намоз ўқиганман, у зот рукуъларида: “Субҳана Роббиял-азим” (Буюк Парвардигоримни поклайман), саждаларида эса: “Субҳана Роббиял-аъла” (Олий Парвардигоримни поклайман) дер эдилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам рукуъ ва саждаларида: “Субҳанакаллоҳумма Роббана ва биҳамдик, Аллоҳуммағфир лий” дер эдилар. (Маъноси: Эй Аллоҳ! Сен (барча айбу нуқсондан) покдирсан. Эй Парвардигоримиз! Сенинг ҳамдинг билан (тасбеҳ айтаман). Эй Аллоҳ! Мени мағфират этгин).

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَ قُدُّوسٍ رَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам рукуъ ва саждаларида: “Суббуҳун қуддусун роббул-мала-а-

икати вар-руҳ” дер эдилар. (Маъноси: Аллоҳ (ҳар қандай айбу нуқсондан) Пок ва муқаддас Зотдир. Малоикалар ва Руҳ (Жаброил)нинг Парвардигоридир.)

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا وَإِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظَّمُوا فِيهِ الرَّبَّ عَزَّ وَجَلَّ وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهَدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَمِنُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ (رواه مسلم).

Имом Муслим Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Огоҳ бўлингиз, мен рукуъ ёки сажда қилган ҳолда Қуръон ўқишдан қайтарилдим. Рукуъда Парвардигор азза ва жаллани улуғлангиз, саждада эса дуога жидди-жаҳд қилингиз, ижобат қилинишга лойиқ бўласизлар» дедилар.

Шарҳ:

Намоз ўқувчи киши рукуъда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига мувофиқ такбир билан қўлларини кўтариши, рукуъда турганда Аллоҳ таолога кўп тасбеҳ айтиши ва Аллоҳ таолони улуғлаши суннат. Мазкур зикрларнинг ҳаммаси Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларида ворид бўлган. Бизнинг диёрларда амал қилинган уч марта “Субҳана Роббиял-азим” дейиш ҳадисларда ворид бўлган, лекин уни уч мартадан кўпроқ айтиш ёки бошқа лафзларда келган дуоларни кўпроқ айтиб туриш суннатга яна ҳам яқинроқ бўлади.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Рукуъда “Субҳана Роббиял-азим”ни камида уч марта айтиш суннат.
- 2- Рукуъда Аллоҳ таолога кўп тасбеҳ айтиш мустаҳаб.
- 3- Рукуъда Қуръон ўқишдан қайтарилган.

88 – дарс. Рукуъдан бош кўтарганда нима қилади

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى
فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ وَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» فَارْجَعَ يُصَلِّي كَمَا
صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» ثَلَاثًا، فَقَالَ:
«وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي» فَقَالَ: «إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ
مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا
ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Хурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидга кирдилар. Бир киши ҳам масжидга кириб намоз ўқиди-да, сўнг келиб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саломига алик олиб: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. У киши қайтди ва аввал қандай намоз ўқиган бўлса, шундай намоз ўқиди, сўнг келиб Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам яна: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. Мана шу ҳолат уч марта такрорлангач, ҳалиги киши: «Сизни ҳақ билан жўнатган Зотга қасамки, мен бундан яхшироқ намоз ўқишни билмайман, менга ўргатинг» деди. Шунда ул зот: «Агар намозга турсангиз (такбиратул-эхромга) такбир айтинг, сўнгра Қуръондан муяссар бўлганича ўқинг, сўнгра рукуъ қилинг ва рукуъда хотиржам туринг, сўнгра рукуъдан бошингизни кўтаринг, қоматингиз тик бўлсин, сўнгра сажда қилинг ва саждада хотиржам туринг, сўнгра бошингизни саждадан кўтариб, хотиржам ўтиринг ва барча намозингизни шу зайлда ўқинг», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَتَحَ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ
فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَّ مِثْلَهُ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ

حَمْدُهُ فَعَلَ مِثْلَهُ وَقَالَ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ
(متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрдимки, намозни такбир билан бошладилар, такбир айтган пайтларида икки қўлларини икки елкалари баробарида кўтардилар. Рукуъга такбир айтганларида ҳам худди шундай қилдилар. «Самиъаллоҳу лиман ҳамидаҳ» деганларида ҳам шундай қилдилар ва «Роббана ва лакал ҳамд» дедилар. Саждага борганларида ва саждадан бош кўтарганларида эса бундай қилмасдилар.

عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسُجُودُهُ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Баро ибн Озиб розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг рукуълари, саждалари, рукуъдан бош кўтарган пайтлари ва икки сажда ўртасида ўтиришлари қарийб баробар бўларди.

Шарҳ:

Намозхон рукуъни комил бажаргандан кейин, рукуъдан бошини “Самиъаллоҳу лиман ҳамидаҳ” деб кўтаради. Тикка турганидан кейин жасадининг ҳар бир аъзоси ўз ўрнига келмагунча саждага боришга шошилмасдан хотиржам туради.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Рукуъдан шошилмай, хотиржамлик билан турилади.
- 2- Рукуъдан туришда “Самиъаллоҳу лиман ҳамидаҳ” дейилади, тик тургандан кейин эса “Раббана ва лакал ҳамд” дейилади.
- 3- Рукуъдан турганда икки қўлни елка баробарида кўтариш суннат.
- 4- Рукуъ ва биринчи саждадан тургандан кейин сажда ва рукуъда турганча миқдорда тикка туриш суннат.

89 – дарс. Рукуъдан тургандан кейин айтиладиган дуо ва зикрлар

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلَهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар имом: “Самиъаллоху лиман ҳамидаҳ” деса, “Аллоҳумма роббана лакал ҳамд” денглар. Зеро, кимнинг айтиши малоикаларнинг айтишига тўғри келиб қолса, унинг ўтган гуноҳлари кечирилади» дедилар.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ: «رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمِثْلُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ أَهْلِ الشَّاءِ وَالْمَجْدِ أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكُنَّا لَكَ عَبْدُ اللَّهِ لَا مَانِعَ لِمَا أُعْطِيَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Саъид ал-Худрий розияллоху анху шундай дейди: Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам бошларини рукуъдан кўтарсалар: “Роббана лакал ҳамд милъас самаи ва милъал арзи ва милъа ма шиъта мин шайъин баъд, аҳлас санаи вал мажд, аҳаққу ма-а қолал абду ва куллона лака абд, Аллоҳумма ла маниъа лима аътойта ва ла муътия лима манаъта, ва ла янфау зал жадди минкал жад) дер эдилар. (Маъноси: Эй Парвардигоримиз! Сенга осмонлару ер миқдорича, яна Ўзинг хоҳлаган нарса миқдорича ҳамд бўлсин. Мақтов ва улуғлик аҳли-эгаси(сан). Банда айтган нарсага энг ҳақли Зот(сан). Барчамиз Сенга қулмиз. Эй Аллоҳ! Сен берган нарсани тўсувчи, Сен тўсган нарсани берувчи йўқдир! Улуғлик-бойлик эгасига бойлиги-улуғлиги Сендан (қочиб қутулишига) фойда бермас.)

عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعِ الزُّرْقِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنْ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ: «مَنْ الْمُتَكَلِّمُ» قَالَ: أَنَا قَالَ: «رَأَيْتُ بَضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَدَرُونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Рифоа ибн Рофиъ аз-Зурақий розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бир куни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг орқаларида намоз ўқиётган эдик. Бошларини рукуъдан кўтариб, «Самиъаллоҳу лиман ҳамидаҳ» деганларида орқаларидаги бир киши: «Роббана ва лакал ҳамду, ҳамдан тоййибан мубарокан фийҳ» (яъни: Эй Парвардигоримиз! Сенга кўпдан-кўп, покиза, баракоти мўл ҳамд(лар) бўлсин) деди. Намозларидан бурилгач: «Ҳозирги сўзларни ким айтди?» деб сўрадилар. Ҳалиги одам: «Мен» деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ўттиздан ошиқ фариштани ушбу сўзларни биринчи бўлиб ёзиш учун ошиқаётганларини кўрдим» дедилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ» فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى قَالَ: «لَيْنَتِهِنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَتُخَطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай деди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Одамларга нима бўлганки, намозларида кўзларини осмонга қаратишяпти?!», дедилар. Бу борада қаттиқ гапирдилар, ҳатто: «Қасамки, улар бундан тийилишади ё бўлмасам кўзлари тортиб олинади!», дедилар.

Шарҳ:

Намоз ўқувчи бошини рукуъдан кўтарган вақтда Аллоҳ таолога ҳамд ва санодан иборат зикрларни айтиши лозим бўлади. Бу ҳамду санони намозхон Аллоҳ таолонинг неъматларини тан олганидан ва уларнинг шукронаси ўлароқ айтади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Имом бошини рукуъдан кўтарган вақтда “Самиъаллоҳу лиман ҳамидах” дейди.
- 2- Намоз ўқувчи бошини кўтаргандан кейин - агар имомга иқтидо қилган бўлса - “Роббана ва лакал ҳамд” дейди.
- 3- Ҳадисларда келган зиёда зикрларни қўшиш мустаҳаб.
- 4- Намозда кўзни осмонга қаратишдан қаттиқ қайтарилганмиз.

90 – дарс. Саждага тааллуқли ҳукмлар

Саждага такбир айтганда қўлларни кўтармаслик

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ افْتَتَحَ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَدَّوْ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَ مِثْلَهُ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَعَلَ مِثْلَهُ وَقَالَ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрдимки, намозни такбир билан бошладилар, такбир айтган пайтларида икки қўлларини икки елкалари баробарида кўтардилар. Рукуъга такбир айтганларида ҳам худди шундай қилдилар. «Самиъаллоҳу лиман ҳамидах» деганларида ҳам шундай қилдилар ва «Роббана ва лакал ҳамд» дедилар. Саждага борганларида ва саждадан бош кўтарганларида эса бундай қилмасдилар.

Саждага боришнинг сифати

عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَجَدَ وَضَعَ رُكْبَتَيْهِ قَبْلَ يَدَيْهِ وَإِذَا نَهَضَ رَفَعَ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сажда қилсалар, тиззаларини қўлларидан аввал қўярдилар, саждадан турганларида қўлларини тиззаларидан аввал кўтарардилар. (Албоний заиф деган)

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ عَلَى الْجَبْهَةِ - وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ - وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلَا نَكَفَتِ الثِّيَابُ وَالشَّعْرَ» (متفق عليه).

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Етти суяк (аъзо) устига: пешонага – шундай дея туриб бурунларига ҳам ишора қилдилар – икки қўлга, икки тиззага, икки оёқнинг учларига сажда қилишга ҳамда кийим ва сочларни йиғиштирмасликка буюрилдим», дедилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам агар сажда қилсалар оҳисталик билан аввал тиззаларини, кейин қўлларини қўйиб, ҳадисда зикр қилинган еттита аъзо билан сажда қилар эдилар. Мазкур етти аъзо билан сажда қилиш вожиб.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Саждага борганда аввал тиззани, кейин қўлларни қўйиш суннат.
- 2- Еттита аъзо билан сажда қилиш вожиб.

91 – дарс. Саждага тааллуқли ҳукмлар

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَنْسُطُ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ انْبِسَاطَ الْكَلْبِ» (متفق عليه).

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Саждада мўтадил бўлинглар, сизлардан бирингиз билакларини итнинг тўшашидек тўшаб олмасин», дедилар.

عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَجَدْتَ فَضَعْ كَفَيْكَ وَارْفَعْ مِرْفَقَيْكَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Баро розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Саждага борганинда кафтларингни ерга қўйиб, тирсакларингни кўтар», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطِيهِ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Буҳайна розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намоз ўқисалар, (сажда қилганларида) икки қўллари орасини очардилар, ҳатто қўлтиқларининг оқлиги кўринар эди.

عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرَشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا

جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْأُخْرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Хумайд ас-Соъидий розияллоҳу анҳу айтади: Кўрдимки, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (намозда такбиратул-эҳромга) такбир айтганларида икки қўлларини икки елкалари баробарида кўтарар эдилар. Рукуъ қилганларида икки қўлларини икки тиззаларига маҳкамлаб қўядилар, сўнг белларини бир текис букардилар. Бошларини (рукуъдан) кўтарганларида қад ростлаб турардилар, ҳатто умуртқанинг ҳамма суяклари ўз ўрнига қайтарди. Сажда қилганларида икки қўлларини тўшамаган ва (ёнларига) қисмаган ҳолда қўядилар ва икки оёқлари бармоқларининг учини қиблага қаратардилар. Икки ракъатдан кейин ўтирсалар чап оёқларига ўтириб, ўнг оёқларини тиккалардилар. Охирги ракъатда ўтирсалар чап оёқларини (ўнг оёқлари остидан) олдинга чиқариб, ўнг оёқларини тиккалардилар ва думбаларига ўтирардилар.»

Шарҳ:

Сажданинг Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мазкур ҳадисларида таълим берган ўзига хос суннатлари бор. Булар намозни комил, нуқсонсиз адо қилишга ёрдам берадиган амаллардир. Шунингдек саждада намозга таъсир кўрсатадиган макруҳ амаллар борки, улардан четланишга буюрилганмиз.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Саждада билакларни ерга тўшаб олиш макруҳ, кўтариб туриш суннат.
- 2- Саждада икки тирсакни биқинлардан узоқроқ тутиш суннат.
- 3- Саждада турганда оёқнинг бармоқлари қибла тамонга қараб туриши суннат.

92 – дарс. Саждада айтиладиган дуо-зикрлар

Тасбеҳ:

عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَفِي سُجُودِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Ҳузайфа розияллоҳу анҳу айтади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан намоз ўқиганман, у зот рукуъларида: “Субҳана Роббиял-азим” (Буюк Парвардигоримни поклайман), саждаларида эса: “Субҳана Роббиял-аъла” (Олий Парвардигоримни поклайман) дер эдилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحًا قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам рукуъ ва саждаларида: “Суббухун қуддусун роббул-малаикати вар-руҳ” дер эдилар. (Маъноси: Аллоҳ (ҳар қандай айбу нуқсондан) Пок ва муқаддас Зотдир. Малоикалар ва Руҳ (Жаброил)нинг Парвардигоридир.)

عن عوف بن مالك قال: قلت مع رسول الله صلى الله عليه وسلم فلما ركع مكث قدر سورة البقرة ويقول في ركوعه: "سبحان ذي الجبروت والملكوت والكبرياء والعظمة". رواه النسائي

Авф ибн Молик имом Насоий саҳиҳ санад билан ривоят қилган ҳадисда айтади: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга (тунги) намозда турдим, ул зот рукуъ қилганларида Бақара сураси миқдорича турдилар ва шундай дердилар: Куч-қудрат, салтанат, киборлик ва улуглик сохиби (барча айбу нуқсондан) покдир! (Абу Довуд, Насоий ва Ахмад ривояти

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам рукуъ ва саждаларида: «Субҳанакаллоҳумма роббана ва биҳамдик, аллоҳуммағфирлий» (Эй Аллоҳ! Сен (барча айбу нуқсондан) покдирсан. Эй Парвардигоримиз! Сенинг ҳамдинг билан тасбеҳ айтаман. Эй Аллоҳ! Мени мағфират этгин), дердилар.

Саждада дуо қилиш:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Банданинг Раббига энг яқин бўлган вақти саждада бўлган ҳолатидир. Бас, (саждада) кўп дуо қилинглар», дедилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا وَإِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعِظُّمُوا فِيهِ الرَّبَّ عَزَّ وَجَلَّ وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَمِنْ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Огоҳ бўлингиз, мен рукуъ ёки сажда қилган ҳолда Қуръон ўқишдан қайтарилдим. Рукуъда Парвардигор аzza ва жаллани улуғлангиз, саждада эса дуога жидди-жаҳд қилингиз, ижобат қилинишга лойиқ бўласизлар» дедилар.

Шарҳ:

Намозхон намозида сажда қилган вақтда улуғ Раббига бўйсунган ҳолда, хушуъ ва хузуъ билан тасбеҳ айтиб туради. Банданинг саждада тавозуъ ва ихлоси қанча кўп бўлса, Раббига шунча яқинроқ бўлади. Шунинг учун ҳам Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам саждада кўп дуо қилишга тавсия қилганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Саждада турганда камида бир марта Субҳана роббиял аъла” дейиш вожиб.
- 2- Саждада уч марта ёки ундан кўпроқ тасбеҳ айтиш суннат.
- 3- Саждада қилинган дуо ижобатга яқин, шу боис ушбу имкониятдан фойдаланиб қолиш лозим.

93 – дарс. Саждага тааллуқли ҳукмлар:

Сажданинг фазилати

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ فَقَالَ عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Савбон розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламдан мени жаннатга киритадиган амал ҳақида сўрадим. У киши: «Кўп сажда қил, чунки сен Аллоҳ учун бир марта сажда қилсанг Аллоҳ таоло бу билан сени бир даража юксалтиради ва сендан битта хатони ўчиради», дедилар.

عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبِ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ أُبَيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاتَيْتُهُ بِوَضُوئِهِ وَحَاجَّتَهُ فَقَالَ لِي: «سَلْ» فَقُلْتُ أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ قَالَ: «أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ» قُلْتُ هُوَ ذَلِكَ قَالَ: «فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Рабиъа ибн Каъб ал-Асламий розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бирга тунаб қолардим. Бир куни таҳоратларига сув ва баъзи эҳтиёжларини келтирдим. Менга: «Нима тилагинг бор, сўра», дедилар. Мен: «Жаннатда сиз билан бирга бўлишни сўрайман», дедим. «Бундан бошқа нарса эмасми?», дедилар. Мен: «Тилагим фақат шу», дедим. «Ундай бўлса, бунинг учун кўп сажда қилиш билан менга ёрдам бер», дедилар.

Саждада Қуръон ўқишдан қайтарилганлиги

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا وَإِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظُمُوا فِيهِ الرَّبَّ عَزَّ وَجَلَّ وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهَدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَمِنُ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Ибн Аббос розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Огоҳ бўлингиз, мен рукуъ ёки сажда қилган ҳолда Қуръон ўқишдан қайтарилдим. Рукуъда Парвардигор азза ва жаллани улуғлангиз, саждада эса дуога жидди-жаҳд қилингиз, ижобат қилинишга лойиқ бўласизлар» дедилар.

عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Али розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мени рукуъ ёки саждада Қуръон ўқишдан қайтардилар.

Имомдан олдин саждадан бош кўтаришдан қайтарилганлиги

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَمَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Сизлардан бирингиз имомдан аввал бошини кўтарса, Аллоҳ унинг бошини эшакнинг бошига ёки шаклини эшакнинг шаклига айлантириб қўйишидан қўрқмайдими?!», дедилар.

Шарҳ:

Сажда шундай ибодатки банда уни қилиш билан Аллоҳ таоло қаршисида ўзининг хорлиги, унга бўйсунуши ва итоат қилишини изҳор қилади. Шунинг учун бўлса керак – валлоҳу аълам – намозхон саждада турганида Қуръон ўқишдан қайтарилган, чунки Аллоҳнинг каломи сўзларнинг энг улуғи ва олийсидир. Шунингдек, намозхон рукуъда ҳам, саждада ҳам, бошини имомдан аввал кўтаришдан қайтарилган ва бу амални қилган киши учун қаттиқ ваъидлар ворид бўлган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Сажданинг фазли улуғ бўлиб, уни кўп қилиш жаннатга кириш сабабларидан бири.
- 2- Саждада Қуръон ўқишдан қайтарилган.
- 3- Имомдан аввал бошини кўтарган кимсага қаттиқ ваъидлар ворид бўлган.

94 – дарс. Икки сажда ўртасида хотиржам ўтиришнинг вожиблиги

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى
فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَدَّ وَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا
صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ» ثَلَاثًا، فَقَالَ:
«وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلَّمَنِي» فَقَالَ: «إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيْسَّرَ
مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا
ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам масжидга кирдилар. Бир киши ҳам масжидга кириб намоз ўқиди-да, сўнг келиб Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам саломига алик олиб: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. У киши қайтди ва аввал қандай намоз ўқиган бўлса, шундай намоз ўқиди, сўнг келиб Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга салом берди. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам яна: «Боринг, намозингизни қайта ўқинг, сиз намоз ўқимадингиз», дедилар. Мана шу ҳолат уч марта такрорлангач, ҳалиги киши: «Сизни ҳақ билан жўнатган Зотга қасамки, мен бундан яхшироқ намоз ўқишни билмайман, менга ўргатинг» деди. Шунда ул зот: «Агар намозга турсангиз (такбиратул-эҳромга) такбир айтинг, сўнгра Қуръондан муяссар бўлганича ўқинг, сўнгра рукуъ қилинг ва рукуъда хотиржам туринг, сўнгра рукуъдан бошингизни кўтаринг, қоматингиз тик бўлсин, сўнгра сажда қилинг ва саждада хотиржам туринг, **сўнгра бошингизни саждадан кўтариб, хотиржам ўтиринг** ва барча намозингизни шу зайлда ўқинг», дедилар.

عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسُجُودُهُ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Баро ибн Озиб розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг рукуълари, саждалари, рукуъдан бош кўтарган пайтлари ва икки сажда ўртасида ўтиришлари қарийб баробар бўларди.

عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ رَبِّ اغْفِرْ لِي رَبِّ اغْفِرْ لِي (رواه ابن ماجه).

Имом Ибн Можа ривоят қилган ҳадисда Ҳузайфа розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам икки сажда орасида ўтирганларида «Роббиғфир лий, Роббиғфир лий» дер эдилар. (Маъноси: Парвардигоро, мени мағфират қилгин, Парвардигоро, мени мағфират қилгин).

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: «بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي» (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам икки сажда орасида: «Аллоҳуммағфир лий, варҳамний ва ъафиний, ваҳдиний, варзуқний» дер эдилар. (Маъноси: Парвардигоро, мени мағфират қил, менга раҳм эт, менга офият (саломатлик) бер, мени ҳидоят қил ва менга ризқ ато эт.)

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бошларини биринчи саждадан кўтарсалар иккинчи саждага шошмасдилар, балки икки сажда орасида ўтириб, умматларига таълим берган дуолар билан Аллоҳ таолога дуо қилар эдилар. Бу ўтиришга намозини яхши ўқимаган кишини ҳам буюриб шундай деганлар: «**сўнгра бошингизни саждадан кўтариб, хотиржам ўтиринг**». Бу ўтиришни баъзи мазҳаблар рукн деган бўлсалар бошқалари вожиб деганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Икки сажда орасида ўтириш намознинг рукнларидан.
- 2- Икки сажда орасида хотиржамлик билан ўтириш вожиб.
- 3- Ҳадисларда келган дуоларни икки сажда орасида ўтирганда гоҳо унисини гоҳо бунисини айтиш суннат.

95 – дарс. Ташаҳхудга ўтириш

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَفْتِحُ الصَّلَاةَ بِالتَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ بِـ { الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ } وَكَانَ إِذَا رَكَعَ لَمْ يُشْخِصْ رَأْسَهُ وَلَمْ يُصَوِّبْهُ وَلَكِنْ بَيْنَ ذَلِكَ وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِمًا وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السَّجْدَةِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ جَالِسًا وَكَانَ يَقُولُ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ التَّحِيَّةَ وَكَانَ يَفْرِشُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَيَنْصِبُ رِجْلَهُ الْيُمْنَى وَكَانَ يَنْهَى عَنْ عُقْبَةِ الشَّيْطَانِ وَيَنْهَى أَنْ يَفْتَرِشَ الرَّجُلُ ذِرَاعِيهِ افْتِرَاشَ السَّبْعِ وَكَانَ يَخْتِمُ الصَّلَاةَ بِالتَّسْلِيمِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозни (такбиратул-эхромга) такбир айтиш ва “Алҳамду лиллаҳи роббил аламин”ни ўқиш билан бошлардилар. Рукуъ қилсалар бошларини кўтариб ҳам, пастга эгиб ҳам юбормасдилар, балки шу икки ҳолатнинг ўртасида қилардилар. Рукуъдан бош кўтарсалар, қадрларини тўла ростламагунча саждага бормас эдилар. Саждадан бош кўтарсалар, тўғри, текис ўтирмаганча иккинчи саждага бормас эдилар. Ҳар икки ракъатда ўтирганда “Ат-тахийёт”ни айтардилар, чап оёқларини тўшаб, ўнг оёқларини тиклар эдилар. Намозда «уқбатуш-шайтон»дан (яъни болдир ва сонларни тиклаган ҳолда қўлларни ерга тираб ўтиришдан) ва тирсакларни ҳайвонлар каби ерга тўшашдан қайтарардилар. Намозни салом билан тугатар эдилар.

عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمَكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّهُ فَقَارَ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْآخِرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳумайд ас-Соъидий розияллоҳу анҳу айтади: Кўрдимки, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам (намозда такбиратул-эхромга) такбир айтганларида икки қўлларини икки елкалари баробарида кўтарар эдилар. Рукуъ қилганларида икки қўлларини икки тиззаларига маҳкамлардилар, сўнг орқаларини бир текис букардилар. Бошларини (рукуъдан) кўтарганларида қад ростлаб турардилар, ҳатто умуртқанинг ҳамма суяклари ўз ўрнига қайтарди. Сажда қилганларида икки қўлларини тўшамаган ва (ёнларига) қисмаган ҳолда қўярдилар ва икки оёқлари бармоқларининг учини қиблага қаратардилар. Икки ракъатдан кейин ўтирсалар чап оёқларига ўтириб, ўнг оёқларини тиккалардилар. Охирги ракъатда ўтирсалар чап оёқларини (ўнг оёқлари остидан) олдинга чиқариб, ўнг оёқларини тиккалардилар ва думбаларига ўтирардилар.

عَنْ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَعَدَ فِي الصَّلَاةِ جَعَلَ قَدَمَهُ الْيُسْرَى بَيْنَ فَخْذِهِ وَسَاقِهِ وَفَرَشَ قَدَمَهُ الْيُمْنَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخْذِهِ الْيُمْنَى وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Зубайр розияллоҳу анҳу шундай деди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозда ўтирсалар, чап оёқларини (ўнг) сон ва болдирлари орасига қўйиб, ўнг оёқларини ётқизардилар. Чап қўлларини чап тиззалари устига, ўнг қўлларини эса ўнг сонлари устига қўярдилар ва (ўнг қўл) кўрсаткич бармоқлари билан ишора қилардилар.

Шарҳ:

Намозхон биринчи ташаҳхудда ўтирганида ўнг оёғини тиклаб, чап оёғи устига “ифтирош” қилиб ўтиради. Уч ё тўрт рақъатлик намозларда иккинчи ташаҳхудда ўтирганида "Таваррук" қилиб – яъни, ўнг оёқ қадамини тиклаб, чап оёқни ўнг оёқ остидан ўтказиб, думбаси билан ўтиради. Бу ҳадисларнинг зоҳирий маъноси ва Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам қилганлари. Бироқ, имом Абу Ҳанифа роҳматуллоҳи алайҳи мазҳабларида тўртинчи рақъатдан кейин ҳам худди иккинчи рақъатдан кейин ўтиргандай ўтиради, дейилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Саломдан аввал ташаҳхудга ўтириш намоздаги рукнлардан биридир.

2- Биринчи ташаҳхудга ўтирганда ўнг оёқни тиклаб, чап оёқ устига ифтирош қилиб ўтирилади. Иккинчи ташаҳхудда "таваррук" қилиб ўтириш суннат.

96 – дарс. Ташаҳхудда ўқиладиган дуолар:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَقُولُ فِي الصَّلَاةِ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ: «إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا قَعَدَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَقُلْ: التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِذَا قَالَهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الْمَسْأَلَةِ مَا شَاءَ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг орқаларида намоз ўқиганимизда (ташаҳхудда): «Ассаламу алаллоҳ, ассаламу ала фуланин» (Аллоҳга салом, фалончига

салом) дер эдик. Бир куни Расулulloх соллalloху алайхи ва саллам бизга: «Аллох Ўзи Саломдир. Сизлардан бирингиз намозда ўтирса: «Аттаҳийяту лиллаҳи вас-солавату ват-тоййибат, ассаламу алайка айюҳан-набийю ва роҳматуллоҳи ва барокатух, ассаламу алайна ва ала ибадиллаҳис-солиҳийн, ашҳаду ан ла илаҳа иллalloху ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва росулуҳ» (яъни: Салом-таъзимлар, дуолар ва покиза сўзу-амаллар Аллох учундир. Эй, Набий! Сизга Аллохнинг саломи, раҳмати ва баракотлари бўлсин. Бизга ҳамда Аллохнинг солиҳ бандаларига салом бўлсин – Агар шундай десаларингиз, бу Аллохнинг осмону ердаги барча солиҳ бандаларига етади – Гувоҳлик бераманки, Аллохдан ўзга илох йўқ ва Муҳаммад Унинг қули ҳамда расулидир) десин, сўнг ўзи хоҳлаган тилакларини тиласин», дедилар.

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْنَا قَدْ عَرَفْنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّيْ عَلَيْكَ قَالَ قُولُوا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Каъб ибн Ужра розияллоху анху шундай дейди: Бир куни Расулulloх соллalloху алайхи ва саллам бизнинг олдимизга чиқдилар. Биз: «Ё Расулulloх, сизга қандай салом беришни биламиз, лекин сизга қандай саловат айтамиз?», дедик. Шунда у зот: «Аллоҳумма солли ала Муҳаммадив ва ала али Муҳаммад кама соллайта ала али Иброҳим, иннака ҳамийдум мажийд. Аллоҳумма борик ала Муҳаммадив ва ала оли Муҳаммад кама боракта ала али Иброҳим, иннака ҳамийдум мажийд», денглар», дедилар. (Маъноси: Эй Аллох! Иброҳимга ва унинг оила аҳлига сано-раҳмат ёғдирганинг каби Муҳаммадга ва унинг оила аҳлига ҳам сано-раҳмат ёғдиргин. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан. Эй Аллох! Иброҳимга ва унинг оила аҳлига баракот-хайр ато этганингдек Муҳаммадга ва унинг оила аҳлига ҳам баракот-хайр ато этгин. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан.)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا تَشَهَّدَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ أَرْبَعٍ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз “аттаҳиёт” ва солавотларни айтиб бўлса, Аллоҳ таолодан тўртта нарсадан паноҳ сўраб: “Аллоҳумма инний аъзузу бика мин азаби жаҳаннам ва мин азабил қобр ва мин фитнатил-маҳя вал-мамат ва мин шарри фитнатил-масиҳид-дажжал” десин», дедилар. (Маъноси: Парвардигоро! Мен Сендан дўзах азобидан, қабр азобидан, тириклик ва ўлим фитнасидан ҳамда масиҳи Дажжол фитнасидан паноҳ беришингни сўрайман.)

Шарҳ:

Намоз ўқувчи киши ташаҳҳудга ўтирса, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам саҳобаларига таълим берган "аттаҳиёт"ни ўқиши лозим. Кейин Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга саловат айтади, кейин хоҳлаган дуосини ўқийди. Лекин Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан ворид бўлган дуоларни ўқиши афзал, чунки бу дуолар дунё ва охирадаги барча яхшиликларни ўз ичига олган. Баъзи уламолар юқорида зикр қилинган тўртта нарсдан паноҳ сўраш дуосини ўқишни вожиб дейишган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ташаҳҳуд ва Пайғамбар алайҳис саломга саловат айтиш намознинг рукнларидан.
- 2- Намозда ташаҳҳуд ва саловотдан кейин жаҳаннам ва қабр азобидан, дунё ва охирада фитнасидан ва дажжол фитнасидан паноҳ сўраш суннат.
- 3- Намозда салом беришдан аввал дуо қилиш суннат.

97 – дарс. Намозни салом билан тугатиш

عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ أَرَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ حَتَّى أَرَى بَيَاضَ خَدِّهِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Саъд ибн Аби Ваққос розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозда ўнг ва чап томонларига салом берар, ҳатто у зотнинг ёноқларининг оқини кўрар эдим.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозда ўнг ва чап томонларига: "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ", "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ" деб салом берар эдилар.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ وَلَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِالْحَمْدِ وَسُورَةٍ فِي فَرِيضَةٍ أَوْ غَيْرِهَا» (رواه الترمذي).

Имом Термизий Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Намознинг калити таҳорат, таҳрими такбир айтишлик, таҳлили эса салом беришлиқдир» (яъни, намоз ичида қилиш ҳаром қилинган ишларнинг бошланиши такбир айтиш биландир, мазкур ишларнинг ҳалол қилиниши эса салом бериш биландир). Ҳоҳ фарз, ҳоҳ бошқа намозда бўлсин, "Фотиҳа" ва яна бир сурани ўқимаган одамнинг намози намоз бўлмайдир», дедилар.

عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ
السَّلَامَ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ وَعَنْ شِمَالِهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةَ اللَّهِ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Воил ибн Ҳужр розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга намоз ўқидим, ўнг томонларига "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокатуҳ" деб, чап томонларига эса "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ" деб салом бердилар.

Шарҳ:

Намозхон намозини тугатгач, ундан салом бериб чиқади. Салом намозхон учун намозда ҳаром қилинган нарсаларни ҳалол қилиб беради, бу эса ўнг ва чап тамонига ўгирилиб: "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ" дейиш билан бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намоз рукнларидан бири саломдир.
- 2- Салом аввал ўнг, кейин чап томонга қараб: "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ" дейиш билан бўлади.
- 3- Баъзан ўнг тарафга салом берганда: "ва барокатуҳ" калимасини қўшиш ҳам суннат.

98 – дарс. Намоздан кейинги зикрлар

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ
ثَلَاثًا وَقَالَ اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Савбон розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларидан бурилгач, уч марта истиғфор айтар, сўнг: "Аллоҳумма антас-сала'м ва минкас-сала'м табарокта я зал-жала'ли вал-икром" дер эдилар.

Маъноси: Эй Аллоҳ! Сен Саломдирсан (яъни, Сен барча айбу нуқсонлардан саломатсан ва бандаларингни ҳалокатлардан сақловчи-саломат этувчи Зотсан). Саломатлик Сен тарафингдандир. Эй улуғлик ва икром соҳиби, Сен пок ва муқаддасдирсан.

عَنِ الْمَغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا فَرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Муғира ибн Шўъба розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларидан фориғ бўлиб, салом бергач: "Ла' ила'ҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ла' шари'ка лаҳу, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду ва ҳува ала' кулли шайъин қоди'р, Аллоҳумма ла' ма'ниъа лима' аътайта ва ла' муътия лима' манаъта ва ла' янфаъу зал-жадди мин-калжадду" дер эдилар.

Маъноси: Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ! У ёлғиз ҳам шериксиз Зотдир! Мулк ҳам, ҳамд ҳам Уникидир! У барча нарсага қодир. Эй Аллоҳ, Сен берган нарсани тўсовчи, Сен тўсган нарсани берувчи йўқ. Сенинг олдинда салтанат ва улуғлик соҳибига улуғлиги фойда бермайди.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ دُبْرَ كُلِّ صَلَاةٍ حِينَ يُسَلِّمُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар намозда салом берганларидан кейин: "Ла' ила'ҳа иллаллоҳу ваҳдаҳу ла' шари'ка лаҳу, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду ва ҳува ала' кулли шайъин қоди'р, ла' ҳавла ва ла' қуввата илла' билла'ҳ, ла' ила'ҳа иллаллоҳ ва ла'

наъбуду илла' ийя'ху, лахун-неъмату валахул фазлу валахус-сана'-ул хасан, ла' ила'ха иллаллох, мухлисийна лахуд-дийна ва лав карихал ка'фируун” дер эдилар.

Маъноси: Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ, У ёлғиз, шериксиз. Мулк Уники, ҳамду сано ҳам Унга хос. У барча нарсага қодир. Куч-қувват ёлғиз Аллоҳ (мадади) билан. Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ. Биз фақат Унгагина ибодат этамиз. Неъмат ҳам, фазл ҳам, гўзал мақтовлар ҳам Уникидир. Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ. Гарчи кофирлар қариҳ-ёмон кўрсалар-да динни холис Унинг учун қилувчилармиз.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ سَبَّحَ اللَّهَ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَحَمِدَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَكَبَّرَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَتِلْكَ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ وَقَالَ تَمَامَ الْمِائَةِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ غُفِرَتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким ҳар намоздан кейин Аллоҳ таолога ўттиз уч марта тасбиҳ (субҳаналлох), ўттиз уч марта ҳамд (алҳамду лиллаҳ), ўттиз уч марта такбир (Аллоҳу акбар) айтса, бунинг жами тўқсон тўққизта бўлади, юзинчиси қилиб: “Ла' ила'ха иллаллоху ваҳдаҳу ла' шари'ка лаҳу, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду ва ҳува ала' кулли шайъин қоди'р” деса гуноҳлари, гарчи денгиз кўпикларича бўлса ҳам, кечирилади», дедилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا : أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Аббос розияллоху анхумо шундай дейди: Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам даврида одамлар фарз намозини тугатгач, овозларини зикр билан кўтаришар эди.

Шарҳ:

Фарз намозидан сўнг Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва саҳобалар розияллоҳу анҳум овозларини кўтариб, ҳар бирлари алоҳида тасбеҳу такбир айтишар эди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳар бир намоздан кейин давомий равишда айтадиган зикрлари бўлиб, улар тавҳид, ҳамду сано, Аллоҳни улуғлаш маъноларини ўз ичига олган эди. Намоздан олдин иқоматда тавҳид калималари билан бошланиши ва намоздан салом бериб, тавҳид калималарини айтилиши намозни Ёлғиз Аллоҳга ўқилганига ишоралардир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Фарз намозларидан кейин ҳадисларда ворид бўлган зикрларни айтиш фазилатли суннат.
- 2- Ушбу зикрларни овоз чиқариб айтиш суннат.
- 3- Ўттиз уч мартадан тасбеҳ, такбир, ҳамд айтиб, охирида бир бор таҳлил айтиш фазилатли суннат амалдир.

99 – дарс. Намоз вақтлари

Аллоҳ таоло Исро сурасининг 78-оятда шундай дейди:

«أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا»

«Қуёш оғишидан то тун қоронғусигача намозни тўқис адо қилинг ва тонгги ўқишни (бомдод намозини) ҳам (тўқис адо қилинг). Зеро тонгги ўқиш (кеча ва кундуз фаришталари) ҳозир бўладиган намоздир».

Нисо сурасининг 103-оятда эса:

«إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا»

«Албатта намоз мўминларга вақти тайинланган ҳолатда фарз бўлди», дейди.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتْ الشَّمْسُ وَكَانَ ظِلُّ الرَّجُلِ كَطُولِهِ مَا لَمْ يَحْضُرِ العَصْرُ وَوَقْتُ العَصْرِ مَا لَمْ تَصْفُرْ الشَّمْسُ وَوَقْتُ صَلَاةِ المَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ وَوَقْتُ صَلَاةِ العِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ الأَوْسَطِ وَوَقْتُ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ فَإِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ فَأَمْسِكْ عَنِ الصَّلَاةِ فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абдуллоҳ Ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Пешиннинг вақти қуёш чўққидан ботиш томонга оғгач, кишининг сояси бўйи баробари бўлиб, аср вақти киргунга қадар. Асрнинг вақти то қуёш ботгунча, шом вақти қуёш ботгандан шафақ йўқолгунча, хуфтоннинг вақти ярим кечагача ва бомдоднинг вақти субҳ содиқдан то қуёш чиққунга қадар. Агар қуёш чиқса намоз ўқиманг, чунки у шайтоннинг икки шохи орасидан кўтарилади», дедилар.

عَنْ أَبِي بَرزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السِّتَيْنِ إِلَى المَائَةِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتْ الشَّمْسُ وَالعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى المَدِينَةِ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي المَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأخِيرِ العِشَاءِ إِلَى ثُلْثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Барза розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдодни ўқирдилар, шу ҳолда бизларнинг биримиз ёнида ўтирган одамни таний оларди, унда 60 оят билан 100 оят ўртасида қироат қилардилар. Пешинни қуёш чўққидан ботиш томонга оғганда ўқирдилар. Асрни ўқирдилар, (шундан сўнг) бизлардан биримиз Мадинанинг четига бориб, қайтиб келар, куннинг тафти ҳали сўнмаган бўларди. (Ровий айтади: Абу Барза) шом ҳақида нима деганини унутдим.

Хуфтонни эса парво қилмасдан кечанинг учдан биригача кечиктирардилар. (Кейин деди: «Кечанинг ярмигача»).

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ فَقَالَ صَلَّى مَعِيَ فَصَلَّى الظُّهْرَ حِينَ زَاغَتْ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ حِينَ كَانَ فِيهِ كُلُّ شَيْءٍ مِثْلَهُ وَالْمَغْرِبَ حِينَ غَابَتِ الشَّمْسُ وَالْعِشَاءَ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ قَالَ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ حِينَ كَانَ فِيهِ الْإِنْسَانُ مِثْلَهُ وَالْعَصْرَ حِينَ كَانَ فِيهِ الْإِنْسَانُ مِثْلَيْهِ وَالْمَغْرِبَ حِينَ كَانَ قُبَيْلَ غَيْبُوبَةِ الشَّفَقِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ ثُمَّ قَالَ فِي الْعِشَاءِ أَرَى إِلَى ثَلَاثِ اللَّيْلِ (رواه النسائي).

Имом Насоий ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан намоз вақтларини сўради. У зот: «Мен билан бирга намоз ўқинг», дедилар. Пешинни кун (тиккадан) мойил бўлган вақтда, асрни ҳамма нарсанинг сояси ўзининг бўйи баробари бўлганда ўқидилар. Шомни қуёш ботган пайтда, хуфтонни шафақ ғойиб бўлган вақтда ўқидилар. Кейинги куни пешинни кишининг сояси ўзи билан баробар бўлганда, асрни кишининг сояси ўзига икки баробар бўлганида, шомни шафақ йўқолишидан сал олдин, хуфтонни кечанинг учдан бирига бориб ўқидилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларнинг вақтларини сўзда ва амалий равишда белгилаб берганлар. Саҳобалар розияллоҳу анҳум ўша вақтларни аниқ-тиниқ белгилаб, бизларга омонат билан нақл қилишган. Намозларни узрсиз ўз вақтидан кечиктириш мумкин эмас.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Намоз дуруст бўлиши учун вақти кирган бўлиши шарт.
- 2- Пешин намозининг вақти кун тиккадан оғанидан то аср вақти киргунича.

3- Аср намозининг вақти ҳамма нарсанинг сояси ўзига бир баробар бўлганида бошланади.

4- Шом намозининг вақти қуёш ботгандан бошлаб қизил шафақ ғойиб бўлгунга қадар.

5- Хуфтоннинг вақти шафақ кетгандан бошлаб ярим кечагача, бомдодгача зарурат учун кечикса жоиз.

6- Бомдоднинг вақти субҳи содиқдан бошлаб қуёш чиққунга қадар.

100 – дарс. Шомни тезлатиш ва хуфтонни кечиктириш афзаллиги

عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا وَإِنَّهُ لَيَبْصُرُ مَوَاقِعَ نَبَلِهِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Рофеъ ибн Хадиж розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга шом намозини ўқир эдик, сўн бизлардан биримиз (отган) найзаси бориб тушадиган ўринни аниқ кўрадиган ҳолда кетар эдик.

عَنْ أَبِي أَيُّوبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «يَقُولُ لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ أَوْ قَالَ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخَّرُوا الْمَغْرِبَ إِلَى أَنْ تَشْتَبِكَ النُّجُومُ» (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Абу Айюб ал-Ансорий розияллоҳу анҳу: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Умматим модомики, шом намозини юлдузлар чиққунича кечиктирмаса, яхшилиқда – ёки фитратда - давом этаверади», деганларини эшитдим, дейди.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَعْتَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ حَتَّى ذَهَبَ عَامَّةُ اللَّيْلِ وَحَتَّى نَامَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى فَقَالَ: «إِنَّهُ لَوْ قُتِلَ لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَيَّ أُمَّتِي» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Бир кеча Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хуфтон намозини кечиктирдилар, ҳатто кечанинг кўп қисми ўтиб кетди, масжид аҳли ухлаб ҳам қолди, сўнгра чиқиб намозни ўқидилар, сўнг: «Хуфтоннинг вақти мана шу, Умматимга машаққат бўлмаса эди шу вақтда ўқирдим», дедилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُؤَخِّرُ صَلَاةَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةَ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир Ибн Самура розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хуфтон намозини кечиктириб ўқир эдилар.

Шарҳ:

Юқоридаги ҳадис шарифлардан намоён бўлмоқдаки, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатлари шом намозини аввалги вақтида ўқиш бўлган экан. Хуфтон намозини эса намозхонларга машаққат бўлмаслиги учун гоҳо кечиктириб ўқир эканлар.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Шом намозини вақти киргач, тезроқ ўқиш суннат.
- 2- Шом намозини юлдузлар кўриниб қолгунга қадар кечиктириш макруҳ.
- 3- Хуфтон намозини кечанинг учдан биригача кечиктириш суннат.

101 – дарс. Намоз ўқишдан қайтарилган вақтлар

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ثَلَاثُ سَاعَاتٍ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَانَا أَنْ نُصَلِّيَ فِيهِنَّ أَوْ أَنْ نَقْبُرَ فِيهِنَّ مَوْتَانَا؛ حِينَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ بَارِغَةً حَتَّى تَرْتَفِعَ وَحِينَ يَقُومُ قَائِمُ الظَّهِيرَةِ حَتَّى تَمِيلَ الشَّمْسُ وَحِينَ تَضَيِّفُ الشَّمْسُ لِلْغُرُوبِ حَتَّى تَغْرُبَ. (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Уқба Ибн Омир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизни уч вақтда намоз ўқишдан ёки ўликларимизни дафн қилишдан қайтарар эдилар; қуёш чиқаётган вақтда то бир газ кўтарилиб олгунга қадар, кун тиккага келганида то мойил бўлгунча ва қуёш ботишга яқинлашганида то ботгунга қадар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ شَهِدَ عِنْدِي رِجَالٌ مَرَضِيُونَ وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: рози бўлинган кишилар — менинг наздимда улар ичида энг рози бўлингани Умар розияллоҳу анҳу эди — гувоҳлик бериб айтганларки: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдоддан кейин то кун чиққунча ва асрдан кейин то кун ботгунча намоз ўқишдан қайтардилар.

Шарҳ:

Кун чиқаётган, чўққига келган ва ботаётган вақтларда унга сиғинадиган мушрикларга ўхшаб қолмаслигимиз учун шариатимиз биз мусулмонларни мазкур уч вақтда намоз ўқишдан ва ўликларимизни кўмишдан қайтарди. Бундай вақтларда жаноза, қазо ёки таҳийятул-масжид каби бирор сабабга боғлиқ бўлган намозларнигина ўқиш жоиз, улардан бошқа ҳар қандай намоздан қайтарилганмиз.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Бомдод намозидан кейин қуёш бир газ кўтарилгунга қадар нафл намоз ўқиш ҳаром.
- 2- Аср намозидан кейин қуёш ботгунга қадар сабабга боғланмаган нафл намоз ўқиш ҳаром.
- 3- Қуёш тиккага келганидан мойил бўлгунга қадар нафл намоз ўқиш ҳаром.

102 – дарс. Қазо бўлган намозларни ўқиш

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَهَا لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ { وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي } (رواه البخاري).

Имом Бухорий Анас розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким бир намозни унутса, эсига тушган пайт ўқиб олсин. Бунинг шундан бошқа каффорати йўқдир», дедилар. (Кейин ушбу оятни ўқидилар:) **«Мени зикр қилиш учун намозни барпо қилинг.»** («Тоҳа» : 14-оят.)

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنِ الصَّلَاةِ» قَالَ بِلَالٌ أَنَا أُوقِظُكُمْ، فَاضْطَجَعُوا وَأَسْنَدَ بِلَالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَعَلَبْتُهُ عَيْنَاهُ فَنَامَ. فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ، فَقَالَ: «يَا بِلَالُ أَيْنَ مَا قُلْتَ» قَالَ: مَا أُلْقَيْتُ عَلَيَّ نَوْمَةٌ مِثْلَهَا قَطُّ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ، يَا بِلَالُ قُمْ فَأَذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ» فَتَوَضَّأَ فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَأَبْيَاضَتْ قَامَ فَصَلَّى. (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Қатода розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бирга кечаси йўл юрдик. Баъзилар: «Бизга бироз дам берсангиз, ё Расулаллоҳ» дейишган эди: «Намоздан ухлаб қолишларингиздан

қўрқаман», дедилар. Билол: «Мен сизларни уйғотаман», деди. Шундан сўнг ётишди. Билол ҳам туясига суяниб ўтириб, кўзларига уйқу ғолиб келиб, ухлаб қолди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйғонганларида қуёшнинг бир чети кўриниб қолган эди. Шунда: «Эй Билол, бизга нима деган эдинг?!», дедилар. У: «Ҳеч қачон мен бундай ухламаган эдим», деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Албатта, Аллоҳ Ўзи ҳоҳлаган пайт руҳларингизни олиб, Ўзи ҳоҳлаган пайт уларни сизларга қайтарди. Эй Билол, туриб одамларни намозга чорланг», дедилар. Сўнг таҳорат қилдилар. Кун кўтарилиб, ёришгач, туриб намоз ўқидилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كَذْتُ أُصَلِّيَ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا» فَقُمْنَا إِلَى بُطْحَانَ فَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ وَتَوَضَّأْنَا لَهَا فَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ. (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Жобир Ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу шундай дейди: Умар ибн ал-Хаттоб розияллоҳу анҳу Хандақ жанги куни кун ботганидан сўнг келди-да, Қурайш кофирларини сўка кетди, «Ё Росулаллоҳ, асрни ўқийлмадим, ҳатто кун ботаёзди», деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳга қасамки, мен ҳам ўқимадим», дедилар. Сўнг Бутҳон водийсига келдик. Ул зот намозга таҳорат қилдилар, биз ҳам таҳорат қилдик. Асрни кун ботганидан кейин ўқидилар, ортидан эса шомни ўқидилар.

Шарҳ:

Баъзан мусулмон киши ухлаб қолиб ёки унутиб ё эса тўхтовсиз жанг майдонида бўлиб, намозини ўз вақтида ўқий олмаслиги мумкин, бироқ бошқа нарсалар намозни вақтидан кечиктиришга узр бўлмайди. Аллоҳ таоло бандаларига меҳрибонки, уларни бу ғафлати учун ҳисоб-китоб қилмайди, балки бу моънелик кетиши биланоқ намознинг қазосини ўтаб қўйишга буюрди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Аллоҳ таолонинг раҳмати кенг бўлиб, муслмон бандаларига кўп нарсани енгил қилган.

2- Ким намозга уйғотадиган сабабларни муҳайё қилгандан кейин ҳам ухлаб қолса ёки эсидан чиқиб қолса, эсига тушганда намозини ўқийди ва унга каффорат вожиб бўлмайди.

3- Қазо бўлган намозлар агар 5 тагача бўлса тартиб билан ўқиш вожиб, ундан ортиб кетса тартиб шарт эмас.

103 – дарс. Намоз ўқиш дуруст бўлмайдиган ўринлар

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ. (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас Ибн Молик розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кўй кўраларида намоз ўқийверар эдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَلُّوا فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَلَا تُصَلُّوا فِي أَعْطَانِ الْإِبِلِ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кўй кўраларида намоз ўқийверинглар, туя кўраларида намоз ўқиманглар», дедилар.

عَنْ جُنْدَبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ بِخَمْسٍ وَهُوَ يَقُولُ: «إِنِّي أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ أَنْ يَكُونَ لِي مِنْكُمْ خَلِيلٌ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ اتَّخَذَنِي خَلِيلًا كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا»

وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا، أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ إِنِّي أَنهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ. (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жундаб розияллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам вафот этишларидан беш кун аввал шундай деяётганларини эшитдим дейди: «Мен сизлардан биронгангизни халил – яъни, ўта яқин дўст тута олмайман, чунки Аллоҳ таоло Иброҳим алайҳис-саломни халил тутганидек, мени ҳам ўзига халил тутди. Агар ер юзида бирон одамни ўзимга халил тутганимда Абу Бакрни халил тутган бўлар эдим. Огоҳ бўлингларки, сизлардан аввалгилар ўз пайғамбарларининг ва солиҳ кишиларининг қабрларини масжидлар қилиб олишди. Қабрларни масжид қилиб олишдан эҳтиёт бўлинглар, мен сизларни бундан қайтараман.»

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ إِلَّا الْحَمَامَ وَالْمَقْبَرَةَ» (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий Абу Саъид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ҳаммом ва қабристондан ташқари ер юзининг ҳаммаси масжиддир», дедилар.

Шарҳ:

Ер юзининг ҳамма жойи мусулмонлар учун пок ва намозга яроқлидир. Бу ҳам Аллоҳ таолонинг бу умматга бўлган раҳматидан. Мусулмон киши намоз вақти кирганида қаерда бўлмасин, намозини адо қилиб кетаверади. Аммо шариатимиз баъзи сабабларга кўра айрим ўринларда намоз ўқишдан қайтарган. Мисол учун, қабристонларда намоз ўқиш ширкка олиб борадиган воситалардан. Туяларнинг қўралари жин-шайтонлар макони ёки туя бефаросат ҳайвон бўлганидан намоз ўқувчига халақит бериши ёки унинг намозини бузиб юбориши мумкин, ҳаммомлар эса нажосатдан ва авратларни очишдан холи бўлмаган ўринлар бўлгани учун улардан намоз ўқиш мумкин эмас. Қўйхоналарда намоз ўқишга рухсат берилганини эшитган пайтда бизлардан биттамыз бугунги кунимиздаги сингари 2x3 метрли қўйхоналарни тасаввур қилмасин, балки тоғ-адирлардаги қўйхоналарни тасаввур қилсин.

Ана шунда тўғри бўлади. Олимлар бунинг ҳикмати ҳақида кўп гапирганлар, улардан биттасини келтиришни ўринли деб билдик. Туя муайян жойга чўкиб дам олишга одатланган бўлади, агар у ерда бирон киши намоз ўқиётган бўлса, туя унинг устига келиб чўкиб ҳалиги одамни ўлдириб қўйиши ҳам мумкин, ундай бўлмаган тақдирда унинг намозини бузади, чунки унда риоя қилиш деган нарса йўқ. Аммо қўйнинг табиати юмошоқ бўлганидан биров унинг жойини эгаллаб турган бўлса у то жойини бўшатмагунча унга бирон зиён-захмат етказмайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Туялар ётадиган қўраларда намоз ўқиш бўлмайди.
- 2- Қўй қўраларида намоз ўқиш жоиз.
- 3- Қабристонларда намоз ўқиш мумкин эмас, улар устига масжид ҳам солинмайди.
- 4- Ҳаммомда намоз ўқиш бўлмайди.

104– дарс. Нафл намозлар

عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبِ الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ أُبَيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوئِهِ وَحَاجَّتِهِ، فَقَالَ لِي: «سَلْ» فَقُلْتُ أَسْأَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ، قَالَ: «أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ» قُلْتُ هُوَ ذَلِكَ، قَالَ: «فَأَعِنِّي عَلَى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Рабиъа ибн Каъб ал-Асламий розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бирга тунаб қолардим. Бир куни таҳоратларига сув ва баъзи эҳтиёжларини келтирдим. Менга: «Нима тилагинг бор, сўра», дедилар. Мен: «Жаннатда сиз билан бирга бўлишни сўрайман», дедим. «Бундан бошқа нарса эмасми?», дедилар. Мен: «Тилагим фақат шу», дедим. «Ундай бўлса, бунинг учун кўп сажда қилиш билан менга ёрдам бер», дедилар.

Нафл намозларни уйда ўқиш мустаҳаблиги

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا قُبُورًا» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Ибн Умар розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Намозингиздан бир қисмини уйлариңизда ҳам (адо) қилинглар, уйлари қабристонларга айлантириб қўйманглар», дедилар.

عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ خَيْرَ صَلَاةِ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ» (متفق عليه).

Зайд ибн Собит розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Кишининг фарз намоздан ташқари энг яхши намози уйида ўқиган намозидир», дедилар.

Шарҳ:

Намоз бандани Роббисига яқинлаштирадиган энг улуғ ибодатдир. Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам кўп намоз ўқиш жаннатга киришга сабаб бўлишини хабар бердилар. Шунингдек, ул зот нафл намозларимиздан бир қисмини уйларимизда ўқишга буюрдилар. Зеро, бундай қилиш амални инсонлар кўзидан яшириб, риёдан узоқлаштиради. Бундан ташқари, оила аъзоларига таълим ва намуна бўлиб, уларни ҳам намозга одатланишларига сабаб бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Нафл намозлар кўп фазилатли бўлиб, улар кишининг жаннатга киришига сабаб бўлади.

2- Нафл намозларни уйда адо этиш афзалроқ.

3- Масжидда суннатларини ўқимаган одам ҳақида "уйида ўқиса керак" деб, чиройли гумон қилиш

105 – дарс. Витр

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَثَرًا» (متفق عليه).

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Тунги намозларингиз охирини витр (тоқ) қилинглр», дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: «صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى، فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً تُوتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Бир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан тунги намоз ҳақида сўради. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Тунги намоз икки ракъат, икки ракъатдан (ўқилади.) Агар сизлардан бирингиз тонг отиб қолишидан хавф қилса, бир ракъат ўқисин, бу унинг ўқиган намозларини витр (тоқ) қилиб қўяди», дедилар.

Витр намозининг вақти

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ مِنْ كُلِّ اللَّيْلِ قَدْ أَوْتَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْتَهَى وَثَرُهُ إِلَى السَّحْرِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам витрни туннинг барча қисмида ўқийверардилар. Витрларининг охири саҳарга борарди.

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ خَافَ أَنْ لَا يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ أَوَّلَهُ، وَمَنْ طَمَعَ أَنْ يَقُومَ آخِرَهُ فَلْيُوتِرْ آخِرَ اللَّيْلِ، فَإِنَّ صَلَاةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَشْهُودَةٌ وَذَلِكَ أَفْضَلُ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Жобир розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким кечанинг охирида тура олмаслигидан кўрқса, кечанинг аввалида витрни ўқиб олсин. Ким кечанинг охирида туришига ишонса, кечанинг охирида витр ўқисин, чунки кечанинг охиридаги намоз (фаришталар) ҳозир бўладиган намоздир. Мана шуниси афзалдир», дедилар.

Шарҳ:

Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам буюрган ва мусулмон киши бепарво бўлмаслиги керак бўлган намоз витр намозидир. Витр – тоқ рақъатли намоз маъносида бўлиб, унинг энг ками бир рақъат, мусулмон киши бир кеча-кундуз ўқиган намозига шу билан хотима ясади. Витр вақти хуфтон намозидан кейин саҳарга қадар давом этади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Витр – бепарво бўлмаслик керак бўлган намоз.
- 2- Бир кечада ўқилган намозларга витр ўқиш билан хотима ясалади.
- 3- Витрнинг вақти хуфтон намозидан кейин то бомдод намози киргунига қадар давом этади. Энг афзал вақти эса кечанинг охириги учинчи қисмидадир.

106 – дарс. Витрга тааллуқли ҳукмлар

عَنْ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا وَتِرَانَ فِي لَيْلَةٍ» (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Талқ ибн Али розияллоху анху Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Бир кечада икки марта витр ўқилмайди», деганларини эшитдим, дейди.

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي الْوِثْرِ: اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا أُعْطِيتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Ҳасан ибн Али розияллоху анхумо шундай дейди: Менга Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам витрда ўқийдиган ушбу дуони ўргатдилар:

{اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أُعْطِيتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ}

«Аллоҳуммаҳдиний фийман ҳадайт, ва а'финий¹ фийман а'файт, ва тавалланий фийман таваллайт, ва ба'рик лий фийма' аътойт, ва қиний шарро ма' қозойт, иннака тақзий ва ла' юқзо алайк, иннаҳу ла язиллу ман ва'лайт ва ла' яиззу ман аадайт, табарокта Роббана' ватаъалайт" (Яъни, Эй Аллоҳ! Мени ҳидоят этган кишиларинг қатори ҳидоят этгин. Офият (баданимдаю, ақидамда саломатлик, тўғрилик) ато этганларинг қаторида офият бергин. Яқин тутганларинг қаторида мени ҳам Ўзинга яқин этгин. Ато қилган нарсаларингни мен учун баракотли этгин. Қазо-ҳукм қилган нарсаларинг ёмонлигидан мени асрагин. Албатта, Сен ҳукм қиласан. Сенга (қарши) ҳукм қилинмас. Сен дўст тутган киши хор бўлмас ва Сен душман тутган киши азиз бўлмас. Парвардигоро! Сен баракотли-буюк ва олий Зотдирсан.)

¹ Транскрипсияда кўпинча "а" ҳарфидан кейин келадиган (') аломат а нинг чўзиброк айтилишига далолат қилади.

Имом Байҳақий Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилган витр дуоси эса қуйидагича:

{اللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ، وَ لَكَ نُصَلِّي وَ نَسْجُدُ، وَ إِلَيْكَ نَسْعَى وَ نَحْفِدُ، نَرْجُو رَحْمَتَكَ، وَ نَخْشَى عَذَابَكَ، إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَافِرِينَ مُلْحَقٌ. اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَ نَسْتَغْفِرُكَ، وَ نُثْنِي عَلَيْكَ الْحَيْرَ، وَ لَا نَكْفُرُكَ، وَ نُؤْمِنُ بِكَ، وَ نَخْضَعُ لَكَ، وَ نَخْلَعُ مَنْ يَكْفُرُكَ }

“Аллоҳумма иййа'ка наъбуду ва лака нусоллий ва насжуду ва илайка насъа' ва наҳфид, наржу роҳматака ва нахша' аза'бак, инна аза'бака бил куффа'ри мулҳақ. Аллоҳумма инна' настаъийнука ва настағфирука, ва нусний алайкал хойра ва ла' накфурук, ва нуъмину бика ва нахзаъу лака ва нахлаъу май якфурук” (яъни, Эй Аллоҳ! Сенга ибодат қиламиз ва Сен учун намоз ўқиб, саждалар қиламиз. Сен томон (яқин бўлиш учун) ҳаракат этиб, Сенга ошиқамиз. Раҳматингдан умидвормиз, азобингдан қўрқамиз. Албатта, азобинг кофирларга етгувчидир. Парвардигоро! Биз Сендан мадад сўраймиз, мағфират тилаймиз. Сенга яхши сано-мақтовлар айтамиз. Сенга кофир бўлмаймиз. Сенга иймон келтириб, итоат этамиз ва Сенга кофир бўлган кимсаларни тарк қиламиз.)

عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ جُرَيْجٍ قَالَ سَأَلْنَا عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يُوتَرُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَتْ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْأُولَى بِسَبْحِ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَفِي الثَّانِيَةِ بِقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَفِي الثَّلَاثَةِ بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْمُعَوِّذَاتَيْنِ (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Абдулазиз ибн Журайж раҳимаҳуллоҳ шундай дейди: Оиша розияллоҳу анҳудан: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам витрда қайси сураларни ўқир эдилар?» деб сўрадик. «Биринчи рақъатда "Саббиҳисма роббикал аъла", иккинчи рақъатда "қул йа' аййуҳал ка'фирун" ва учинчи рақъатда "қул хуваллоҳу аҳад", "на'с" ва "фалақ" сураларини ўқир эдилар» деди.

عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ فِي الْوِثْرِ قَالَ
سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Убай ибн Каъб розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам витр намозида салом бергач: "Субҳанал Маликил Қуддус" деб (уч марта) айтар эдилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир кечада бир мартадан ортиқ витр ўқишдан қайтардилар. Витрда ўқиладиган дуоларнинг лафзи турли иборалар билан келган бўлиб, буларнинг барчасини алмашлаб ўқиш суннатга мувофиқ бўлади. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам витрнинг биринчи ракъатида "Саббиҳисма", иккинчисида "Қуля", учинчисида "Ихлос", "Фалақ" ва "Нос" сураларини ўқир эдилар. Витр намозидан салом берганларидан кейин "Субҳанал маликил қуддус", деб уч марта айтар эдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Бир кечада бир мартадан ошиқ витр ўқилмайди. Кечанинг аввалида витр ўқиб олган одам, кечанинг охирида намоз ўқимоқчи бўлса икки ракъатдан қилиб ўқийверади, охирида витр ўқимайди.

2- Витр намозида ҳадисларда ворид бўлган қунут дуолари билан дуо қилиш мустаҳаб.

3- Витрда "Саббиҳисма" "Кафирун" ва "Ихлос" сураларини ўқиш афзал.

4- Витрдан кейин "Субҳанал маликил қуддус" деб уч марта айтиш ва охиригисини чўзиброқ қўйиш суннатдир.

107 – дарс. Доим ўқиладиган суннат намозлар

عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ صَلَّى اثْنَتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ بُنِيَ لَهُ بِهِنَّ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Умму Ҳабиба розияллоҳу анҳо шундай дейди: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Ким бир кеча-кундузда ўн икки рақъат нафл намоз ўқиса, бунинг учун унга жаннатда бир уй қурилади» деганларини эшитдим.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ حَفِظْتُ مِنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ رَكَعَاتٍ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرَبِ، فِي بَيْتِهِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ. (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ўн рақъат нафл намозини ёдда сақлаб қолганман: пешиндан аввал икки рақъат, пешиндан кейин икки рақъат, шомдан кейин уйларида икки рақъат, хуфтондан кейин ҳам уйларида икки рақъат ва бомдоддан аввал икки рақъат.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْعِدَاةِ. (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пешиндан аввал тўрт рақъат ва бомдоддан аввал икки рақъатни ҳеч қўймас эдилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : صَحِبْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ. (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан ҳамсафар бўлдим, (фарздан аввал ёки кейин) бирон нафл намоз ўқиганларини кўрмадим.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам фарз намозларидан аввал ё кейин давомли ўқиб юрган нафл намозлари бор эди. Бу намозлар суннати муъаккада бўлиб, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматни мазкур намозларни ўқишга тарғиб қилганлар. Мўъмин киши суннатга тўлиқ эргашишни истаса бу намозларни мунтазам ўқиши керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Суннат намозларни доимо ўқиб юриш суннат.
- 2- Суннат намозлар пешин фарзидан аввал тўрт ракъат, фарзидан кейин икки ракъат, шомдан кейин икки ракъат, хуфтондан кейин икки ракъат ва бомдоддан аввал икки ракъат.
- 3- Кундалик суннат намозларни ўқиган кишига ҳар куни эвазига Жаннатда бир уй ваъда қилинган.
- 4- Сафарга чиққанда суннат намозларни ўқимаслик суннат.

108 – дарс. Бомдод суннатининг фазилати ва агар фарздан аввал ўқилмаган бўлса, кейин ўқиб олишнинг жоизлиги

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «رَكَعَاتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» (رواه مسلم).

Имом Муслим Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Бомдоднинг икки ракъат суннати дунё ва ундаги барча нарсадан яхшироқдир», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُدًا عَلَى رَكَعَتَيْ الْفَجْرِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдоднинг икки рақъат суннатига бошқа нафл намозларга нисбатан қаттиқроқ эътибор берар эдилар.

عَنْ حَفْصَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ مِنَ الْأَذَانِ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ وَبَدَأَ الصُّبْحُ رَكَعَ رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ الصَّلَاةُ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда уммул мўъминийн Ҳафса розияллоҳу анҳо шундай дейди: Тонг отиб, муаззин бомдод намозининг азонини айтганидан сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намоз ўқилишидан аввал икки рақъат енгил намоз ўқирдилар.

عَنْ قَيْسِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّي بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ رَكَعَتَيْنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «صَلَاةُ الصُّبْحِ رَكَعَتَانِ» فَقَالَ الرَّجُلُ إِنِّي لَمْ أَكُنْ صَلَّيْتُ الرَّكَعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَهُمَا فَصَلَّيْتُهُمَا الْآنَ، فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Қайс ибн Амр розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдод намозидан кейин икки рақъат намоз ўқиган бир кишини кўриб, унга: «Бомдод намози икки рақъат холос-ку!», дедилар. У киши: «Мен фарздан аввалги икки рақъат суннатини ўқимаган эдим. Ҳозир ўқиб олдим», деди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам индамадилар.

Шарҳ:

Бомдод намозининг суннати фазилатли, ажри кўп бўлган ибодатдир, шунинг учун ҳам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга алоҳида эътибор берганлар ва бу икки рақъатни доим ўқиб юришга тарғиб қилганлар, чунки бу намознинг ажри дунё ва ундаги нарсалардан афзал. Бомдод суннатини фарзидан аввал ўқишга имкон топилмаса, фарздан

кейин тезда ўқиб олса бўлади, чунки Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдоднинг фарзидан кейин намоз ўқиган кишини кўриб, буни инкор қилдилар, у киши бомдод суннатининг қазосини ўқиганини баён қилгач, унга индамаганликлари бунинг жоизлигига далолат қилмоқда.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Бомдод намозининг суннатини доим ўқиб юриш суннат.
- 2- Бомдоднинг суннати фазли жуда улугъ ибодатлардан.
- 3- Бомдоднинг суннатини фарзидан аввал ўқий олмаса, кейин ўқиб олса бўлади.

109 – дарс. Бомдоднинг суннатига тааллуқли ҳукмлар

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَفِّفُ الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّىٰ إِنِّي لَأَقُولُ هَلْ قَرَأَ بِأَمِّ الْكِتَابِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдод намозидан олдинги икки ракъатни енгил ўқирдилар, ҳатто мен: «Уммул-китоб» (Фотиҳа)ни ўқидилармикин, деб ўйланиб қолардим.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي رَكْعَتِي الْفَجْرِ إِذَا سَمِعَ الْأَذَانَ وَيُخَفِّفُهُمَا (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам азонни эшитсалар, бомдоднинг икки ракъат суннатини енгил қилиб ўқир эдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ فِي رَكْعَتَيْ الْفَجْرِ «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» وَ «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдоднинг икки рақъат суннатида “Ка’фирун” ва “Ихлос” сураларини ўқидилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ فِي رَكْعَتَيْ الْفَجْرِ فِي الْأُولَى مِنْهُمَا {قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا} الْآيَةَ الَّتِي فِي الْبَقَرَةِ وَفِي الْآخِرَةِ مِنْهُمَا {آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدُوا أَنَّكَ مُسْلِمُونَ} (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бомдод суннاتининг биринчи рақъатида Бақара сурасининг 136- ояти, иккинчи рақъатида эса (Моида сурасининг 111- ояти) ни ўқир эдилар.

Шарҳ:

Бомдод намозининг суннатини энгил ўқиш Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларидан эди, лекин энгил ўқиш деганда рукуъ-сужудларини худди қарға гўнг чўқигандай қилиб тез ўқиш тушунилмайди, балки намознинг фарз ва вожибларини тўлиқ бажарганлари ҳолда, бошқа намозларга ўхшаш қироатни чўзмаганликлари тушунилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Бомдоднинг икки рақъат суннатини энгил ўқиш суннат.
- 2- Биринчи рақъатда “Фотиҳа”дан сўнг “Кафирун” сурасини, иккинчи рақъатда “Ихлос” сурасини ёки биринчи рақъатда “Бақара” сураси 136-ояти, иккинчи рақъатда эса “Моида” сураси 111-ояти ўқиш суннат.

110 – дарс. Тунги намоз – таҳажжуднинг фазилати

Аллоҳ таоло “Сажда” сураси 16-оятда кечаси туриб намоз ўқийдиган бандаларини мақтаб шундай дейди:

«تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ»

«Уларнинг ёнбошлари ўрин жойларидан йироқ бўлур (яъни тунларни ибодат билан ўтказишиб, оз ухлайдилар). Улар Парвардигорларига қўрқув ва умидворлик билан дуо илтижо қилурлар».

“Ваз-Зариат” сурасининг 17,18-оятларида:

«كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ . وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ»

«Улар кечадан озгина фурсатгина кўз юмар эдилар. Ва саҳарларда улар (қилган саҳву-хатолари учун) Парвардигоридан мағфират сўраб эдилар» дейди.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ الصَّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ الْمُحَرَّمِ، وَأَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Рамазондан кейинги энг афзал рўза Муҳаррам ойи (рўзаси)дир, фарз намозидан кейинги энг афзал намоз тунги намоздир», дедилар.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ اسْتَيْقَظَ مِنَ اللَّيْلِ وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ فَصَلَّيَا رَكَعَتَيْنِ جَمِيعًا كُتِبَا مِنَ الذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ» (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Абу Саид ал-Худрий розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қай бир киши кечаси туриб аёлини уйғотса ва биргалиқда икки ракъат намоз ўқишса, Аллоҳни кўп зикр қилувчи эр ва аёллар қаторига ёзиладилар», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يَعْقُدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ عُقْدَةٍ "عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارُقْدُ" فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ حَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانَ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Сизлардан бирингиз ухлаган пайтида шайтон унинг бошининг орқасига учта тугун тугиб қўяди, ҳар бир тугунга (дам) уриб: «Ҳали тун узоқ, ухлайвер» дейди. Агар у уйғонса ва Аллоҳни зикр қилса, битта тугун ечилади. Таҳорат қилса, яна бир тугун ечилади. Намоз ўқиса, яна бир тугун ечилади ва у одам тетик, дили равшан бўлади. Акс ҳолда, ялқов ва дили хира бўлиб қолади», дедилар.

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоху анху шундай дейди: Мен Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Албатта, тунда бир вақт борки, қай бир мусулмон бу вақтга Аллоҳдан дунё ва охиратининг яхшилигини сўраган ҳолда тўғри келса, унга тилагини албатта беради ва бу вақт ҳар кечада бўлади» деганларини эшитдим.

Шарҳ:

Тунги намоз – таҳажжуд Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам тарғиб қилган ва Аллоҳ таоло бу амал эгаларини мақтаб, уларга катта мукофотлар ваъда қилган ибодатдир. Фарз намозларидан кейинги энг афзал намоз таҳажжуд намози бўлиб, бу намоз Аллоҳ таолога суюкли ибодатлардан ҳисобланади, чунки ҳамма ҳам кечаси ширин уйқусидан кечиб Аллоҳнинг зикри билан қоим бўлишга муваффақ бўлавермайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Кечаси туриб ўқиладиган таҳажжуд намози фазилати улуғ намозлардан.
- 2- Таҳажжуд намози ўқиш дилнинг равшан тортишига ва хушнудликка сабаб бўлади.
- 3- Эр-хотин бомдодга эртароқ туриб азондан аввал камида икки ракъат намоз ўқишлари уларни зокирлар сафига қўшади.

111 – дарс. Тунги намоз – таҳажжуднинг сифати

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلُّ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا. قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنِي تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Рамазонда ҳам, бошқасида ҳам тунги намозларини ўн бир ракъатдан оширмас эдилар: тўрт ракъат ўқирдилар, уларнинг чиройи ва узунлиги ҳақида асти сўраманг. Сўнг яна тўрт ракъат ўқирдилар, уларнинг чиройи ва узунлиги ҳақида асти сўраманг. Сўнгра уч ракъат ўқирдилар. Мен: «Ё Расулуллоҳ, витр ўқимасдан ухлайсизми?», деганимда: «Эй Оиша, кўзларим ухлайди-ю, қалбим ухламайди», дедилар.»

عن عائشة رضي الله عنها قالت: كان يقوم النبي صلى الله عليه وسلم حتى تفتطر قدماه (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кечаси намозда узоқ турганларидан оёқлари ёрилиб кетарди.

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: «أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ صَلَاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Амрга Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Аллоҳга энг суюкли намоз Довуд алайҳис-саломнинг намозидир, Аллоҳга энг суюкли рўза Довуд алайҳис-саломнинг рўзасидир. У кечанинг ярмигача ухлар, учдан бир қисмида намоз ўқир, олтидан бирида яна ухларди. Бир кун рўза тутиб, бир кун тутмасди», дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «صَلَاةُ اللَّيْلِ مِثْنِي مِثْنِي فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً تُوتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Бир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан тунги намоз ҳақида сўради. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Тунги намоз икки рақъат, икки рақъатдан (ўқилади.) Агар сизлардан бирингиз тонг отиб қолишидан хавф қилса, бир рақъат ўқисин, бу унинг ўқиган намозларини витр (тоқ) қилиб қўяди», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ لِيُصَلِّيَ افْتَتَحَ صَلَاتَهُ بِرَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам тунда намоз ўқиш учун турсалар, намозларини енгилгина икки рақъат билан бошлар эдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلَاثٍ: صِيَامٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرُكْعَتِي الضُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنْامَ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу айтади: Халилим соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга уч нарсани васият қилдилар: «Ҳар ойда уч кун рўза тутиш, чошгоҳда икки рақъат намоз ўқиш ва ухлашимдан аввал витр ўқишлигим.»

Шарҳ:

Таҳажжуд намозини икки рақъат, икки рақъатдан ўқиш Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатлари. Шунингдек, у зот узун ва чиройли ўқиган ҳолларида ўн бир рақъатдан зиёда қилмас эдилар. Таҳажжудни енгил икки рақъат намоз билан бошлар эдилар. Витрни уч рақъат ўқиса бўлади, агар бир неча жуфт рақъат ўқиган бўлса ёлғиз бир рақъат билан витр қилиб олса бўлади. Кечанинг охирида туришга аниқ ишонч ҳосил қилмаган одам ухлашидан аввал витр ўқиб олиши суннат.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Таҳажжуд намози икки рақъат, икки рақъатдан ўқилади ва уч ёки бир рақъат билан тамомланади.
- 2- Таҳажжудни ўн бир рақъат ўқиш суннат.
- 3- Кечанинг учинчи қисмида ўқилган намознинг фазли улуғдир.
- 4- Таҳажжуд намозини икки рақъат енгил намоз билан бошлаш суннат.

112 – дарс. Нафл намозларга тааллуқли ҳукмлар

Улов устида нафл намоз ўқиш жоизлиги

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَبِّحُ (أَي يَصَلِي النَافِلَةَ) عَلَى الرَّاحِلَةِ قَبْلَ أَيِّ وَجْهِ تَوَجَّهَ وَيُوتِرُ عَلَيْهَا غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُصَلِّي عَلَيْهَا الْمَكْتُوبَةَ (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам туянинг устида, кетаётган тарафларига қараб нафл намозини, шунингдек витрни ҳам ўқийверар эдилар, бироқ фарз намозини туя устида ўқимас эдилар.

عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَلَى الرَّاحِلَةِ يُسَبِّحُ يُومِيءُ بِرَأْسِهِ قَبْلَ أَيِّ وَجْهِ تَوَجَّهَ وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Омир ибн Раби'а розияллоҳу анху шундай деди: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни уловлари устида, юзланиб бораётган тарафларига қараб, бошлари билан ишора қилиб нафл намози ўқийётганларини кўрдим. Лекин Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам фарз намозида бундай қилмас эдилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي فِي بَيْتِي قَبْلَ الظُّهْرِ أَرْبَعًا ثُمَّ يَخْرُجُ فَيُصَلِّي بِالنَّاسِ ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ وَكَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ الْمَغْرِبَ ثُمَّ يَدْخُلُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ وَيُصَلِّي بِالنَّاسِ الْعِشَاءَ وَيَدْخُلُ بَيْتِي فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ وَكَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ تِسْعَ رَكَعَاتٍ فِيهِنَّ الْوِثْرُ وَكَانَ يُصَلِّي لَيْلًا طَوِيلًا قَائِمًا وَلَيْلًا طَوِيلًا قَاعِدًا وَكَانَ إِذَا قَرَأَ وَهُوَ قَائِمٌ رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ قَائِمٌ، وَإِذَا قَرَأَ قَاعِدًا رَكَعَ وَسَجَدَ وَهُوَ قَاعِدٌ وَكَانَ إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ (رَوَاهُ مُسْلِمٌ).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйимда пешиндан аввал тўрт ракъат намоз ўқир, сўнгра чиқиб одамлар билан пешин (фарзи)ни ўқиб, сўнг уйга кириб, яна икки ракъат ўқир эдилар. Шомни(нг фарзини) одамлар билан ўқиб, кейин кириб икки ракъат ўқир эдилар. Хуфтонни(нг фарзини) одамлар билан ўқиб, сўнгра уйимга кириб икки ракъат ўқир эдилар. Кечқурун витрни қўшган ҳолда тўққиз ракъат ўқир эдилар. Кечаси намоз ўқиганларида бир кеча тикка туриб узун намоз ўқисалар, бошқа бир кечада ўтириб узун намоз ўқир эдилар. Тик туриб қироат қилганларида рукуъ ва саждаларни ҳам тик туриб қилардилар, ўтириб қироат қилганларида рукуъ ва саждаларни ҳам ўтириб қилар эдилар. Бомдод вақти киргач, икки ракъат суннатини ўқир эдилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «صَلَاةُ الرَّجُلِ قَاعِدًا نَصْفُ الصَّلَاةِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кишининг ўтириб ўқиган намози (тик туриб ўқилган) намознинг ярмидир», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло ўзининг кенг фазли карами билан бандаларига енгиллик бериб, нафл намозлар учун фарз намозлардан енгил ҳукмларни қилди. Жумладан: нафл намозини маркаб-улов устида, кетаётган томонига қараб, гарчи қиблага юзланмаган ҳолда бўлса-да, ўқиш жоиз. Шунингдек, нафл намозларини ўтириб ўқиш ҳам жоиз. Ўтириб ўқилганда рукуъни ҳам ўтирган ҳолда икки қўлни тиззага қўйиб, тўла белни букиб қилинади, саждани эса одатдагидек қилинади. Аммо маркабга миниб кетаётган одам қўлларини тиззасига ёзиб қўйган ҳолда, рукуъ ва саждани бошини эгиш билан қилади, саждада рукуъдан кўра кўпроқ эгилади, аммо пешонасини бирон нарсага — иложи бўлган тақдирда ҳам — қўймайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Нафл намозларни автомашина, учоқ каби нақлиёт воситаларида қайси томонга қараб кетилаётган бўлса, шу томонга қараб ўқиш жоиз.

2- Нафл намозни ўтирган ҳолатда ўқиса бўлади.

3- Ўтириб ўқилган намознинг савоби тик туриб ўқилган намознинг ярим савобича бўлади.

113 – дарс. Жума кунининг фазилатлари, суннат ва одоблари

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қуёш нурини сочган энг яхши кун жума кунидир, бу кунда Одам алайҳис-салом яратилди, шу кунда жаннатга киритилди ва шу кунда жаннатдан чиқарилди», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَمَنْ مَسَّ الحَصَى فَقَدْ لَغَا» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким таҳорат олса ва таҳоратини мукаммал қилса, сўнгра жумага келса ва хутбани эътибор бериб, жимгина эшитса, ўтган жума билан бу жума орасидаги (кичик) гуноҳлари ва яна уч кунлик қўшимча гуноҳи кечирилади. Ким майда тошни ушласа (яъни хутба вақтида бирон беҳуда ҳаракат қилса ҳаттоки зарур гапни гапирса ҳам) лағв қилган бўлади», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ مُكْفَرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Беш вақт намоз, жума кейинги жумагача, Рамазон кейинги Рамазонгача ўртадаги (кичик) гуноҳларга каффорат бўлади, агар (шу амалларни қилувчи) гуноҳи кабиралардан четланса», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: «فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّيُ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ زَادَ قُتَيْبَةُ فِي رِوَايَتِهِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا» (متفق عليه)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жума кунини зикр қилиб: «У кунда бир соат борки, унга мусулмон киши намоз ўқиган, Аллоҳдан бирон нарсани сўраган ҳолда тўғри келса, Аллоҳ унинг тилагини албатта беради», дедилар ва қўллари билан у вақтнинг жуда оз эканига ишора қилдилар.

Шарҳ:

Жума куни улуғ айёмлардан бўлиб, Аллоҳ таоло бу кундан яҳуд ва насороларни маҳрум қилиб, ўзининг фазли карами билан уни бу умматга хос қилди. Жума намозини ўқиш гуноҳ сағиралар учун каффорат бўлади. Унда бир соат борки, қайси бир мусулмон киши бу соатга Аллоҳ таолодан бирон нарсани сўраган ҳолда мувофиқ келса, Аллоҳ таоло уни албатта беради. Имом хутба қилаётган пайтда беҳуда иш ёки сўз билан машғул бўлиш жума савобини кетказди ва шу одамни гуноҳкор қилади. Абу Ҳанифа хутбага қулоқ солиш вожиб ундан машғул бўлиш ҳаром деганлар. Бу ҳолат имом хутбани бошлаганидан то минбардан тушгунича бўлади.

Жума кунидаги дуо ижобат бўладиган вақт ҳақида уламолар кўп сўзларни айтганлар улардан кучлироғи имом хутба учун минбарга чиққандан бошлаб то жума намози ўқиб

бўлингунича сўнгра аср намозидан кейин то қуёш ботгунча, бу сўзларни қувватловчи саҳиҳ ҳадислар мавжуд. Мазкур икки вақтда мусулмон киши дуода астойдил бўлиши керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Жума куни ҳафта кунларининг энг яхшисидир.
- 2- Жума намози кўп фазилатли бўлиб, у гуноҳ сағираларнинг кечирилишига сабаб бўлади.
- 3- Бу кунда бир қисқа вақт борки, унда мусулмон киши Аллоҳ таолога дуо қилган ҳолда тўғри келса, Аллоҳ таоло унинг дуосини ижобат қилади.

114 – дарс. Жума намозига эрта боришнинг фазли ва Жума намозига бормаганларнинг оқибати

Аллоҳ таоло Жума сурасининг 9-оятида шундай дейди:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ»

«Эй мўъминлар, қачон жума кундаги намозга чорланса (яъни азон айтилса) дарҳол Аллоҳнинг зикрига боринглар ва олди-соттини тарк қилинглар. Агар биладиган бўлсангиз, мана шу (Аллоҳнинг зикрига, жума намозини ўқишга шошилиш) ўзларингиз учун яхшироқдир».

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَانَ مَقْرَبًا بَدَنَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَانَ مَقْرَبًا بَقَرَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّلَاثَةِ فَكَانَ مَقْرَبًا كَبْشًا أَقْرَنَ، وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَانَ مَقْرَبًا دَجَاجَةً، وَمَنْ رَاحَ فِي

السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Ким жума куни жанобатдан қилинадиган ғул каби ғул қилса, сўнг (масжидга) борса, гўё бир туя қурбонлик қилгандек, иккинчи соатда келган киши сигир қурбонлик қилгандек, учинчи соатда келган киши шоҳдор қўчқор қурбонлик қилгандек, тўртинчи соатда келган киши товуқ қурбонлик қилгандек, бешинчи соатда келган киши бир тухум қурбонлик қилгандек (ажрга эга) бўлади. Имом (хутба учун минбарга) чиққанида малоикалар зикрга қулоқ солиш учун ҳозир бўладилар.»

عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ أَوْ لَيَخْتَمَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ ثُمَّ لَيَكُونَنَّ مِنَ الْعَافِينَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоху анҳумо шундай деди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Одамлар жума намозига келмасликларини тўхтатадилар ёки Аллоҳ уларнинг қалбларини муҳрлаб қўяди, сўнгра улар ғофиллардан бўлиб қолишади», дедилар.

Шарҳ:

Жума намозига эртароқ бориш жуманинг суннат ва одобларидан. Аллоҳ таоло жума намозига азон айтилгач, унга шошилишга буюриб, жумага эрта борганларга катта савобларни ваъда қилди. Жумага кечикиб боришга одатланиш гоҳо жумани тарк қилишга ҳам олиб боради. Шунинг учун ҳам Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жумага бормаётганларни қаттиқ огоҳлантирганлар, чунки бунинг оқибати жуда ёмон бўлиб, яхшиликка ҳечам ета олмайдиган қилиб, қалбига муҳр уриб қўйилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Жумага эрта боришга буюрилганмиз.

2- Жумага эрта боришнинг фазли улуғдир.

3- Жумага бормаганларнинг оқибати ёмон бўлиб, қалбига хатм урилишига сабаб бўлади.

115 – дарс. Жума намози учун ғусл қилиш ва хушбўйланиш

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ» (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Биронтангиз жума намозига келса, ғусл қилиб олсин», дедилар.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ» (متفق عليه).

Абу Саид ал-Худрий розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Жума куни ғусл қилиш балоғатга етган ҳар бир киши учун вожибдир», дедилар.

عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيهَا وَنَعِمَتْ وَمَنْ اغْتَسَلَ فَهُوَ أَفْضَلُ» (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий Самура розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким жума куни (жума намози учун) таҳорат олса қандай ҳам яхшидир, аммо ким ғусл қилса, албатта ғусл афзалдир», дедилар.

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يَنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى (رواه البخاري).

Имом Бухорий Салмон Форсий розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қай бир киши жума куни ғул қилса ва имкон қадар покланса, (соч-соқолини) мойласа ёки уйидаги хушбўйликлардан ўзига суртса, сўнг (масжидга) чиқиб борса, (масжидда ёнма-ён ўтирган) икки кишининг орасидан ўт(иб, уларга озор бер)маса, сўнг насиб бўлганича (нафл) намоз ўқиса, сўнг имом гапирган пайт жим туриб қулоқ солса, унинг ўтган жума билан шу кун оралиғидаги гуноҳ сағиралари кечирилади», дедилар.

Шарҳ:

Жума намози узоқ-яқиндан келган мусулмонларни жамловчи намоздир. Шунинг учун ҳам Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам намозхонлар атрофдагиларга озор етказиб қўймаслиги учун намозга покланиб ва хушбўйланиб келишга буюрганлар. Жуда кўп ҳадислар жума куни ғул қилишга буюриб, таъкидлаб келгани учун, аксар уламолар жума куни ғул қилишни вожиб дейишган, лекин кучлиси бу кундаги ғул сунна муаккада.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Жума куни жумадан аввал ғул қилишга буюрилдик.
- 2- Жума куни баданнинг баъзи ўринларини поклаш ва хушбўйланиш мустаҳаб.

116 – дарс. Жума кунининг баъзи суннат ва одоблари

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ» (أخرجه البيهقي والحاكم).

Имом Байҳақий ва имом Ҳоким Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким жума куни “Каҳф” сурасини ўқиса, у учун икки жума оралиғини нур билан мунаввар қилиб туради», дедилар. (Албоний саҳиҳ деган).

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اجْلِسْ فَقَدْ آذَيْتَ وَأَنْتَ» (رواه أبو داود والنسائي وابن ماجه).

Имом Абу Довуд, Насоий ва Ибн Можа ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Буср розияллоҳу анҳу шундай дейди: Жума куни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хутба қилиб турганларида бир киши масжидга кириб одамларнинг елкасидан ошиб олдинга ўта бошлади. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам у кишига қараб: «Ўтир, кеч қолибсан, энди одамларга озор ҳам берасанми», дедилар.

عن أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَعَوْتَ» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Жума куни имом хутба қилаётганида ёнингдаги шеригинга: «Жим бўл» десанг ҳам лағв (ортиқча гап) қилган бўласан», дедилар.

عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَكْثَرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنَّ صَلَاتِكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ»، قَالَ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ

تُعْرَضُ صَلَاتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرَمْتَ؟ قَالَ يَقُولُونَ بَلَيْتَ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ» (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Авс ибн Авс розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Кунларнинг энг яхшиси жума кунидир. Бу кунда менга кўп солават айтинглари, чунки сизларнинг солаватинглари менга кўндаланг қилинади», дедилар. Саҳобалар: «Ё Расулаллоҳ, сиз чириб кетган бўлсангиз, сизга қандай қилиб солаватимиз кўндаланг қилинади?», дедилар. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳ таоло ерга Пайғамбарлар жасадини ейишни ҳаром қилди», дедилар.

Шарҳ:

Жума куни “Каҳф” сурасини ўқиш ва Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга кўп солават айтиш ушбу кунга таллуқли суннат амаллардан бўлиб, Каҳфни ўқиган кишига икки жума оралиғи мунаввар қилинса, Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга солават айтган кишининг ҳар бир солаватига Аллоҳ ўн та раҳмат беради. Шунингдек, намозхонларга озор берадиган ёки уларни хутбани эшитишдан чалғитадиган елкаларидан ошиб ўтиш, гаплашиш, қўли билан бирон нарсани ўйнаб ўтириш каби ишлардан узоқ бўлиш ҳам жуманинг одобларидандир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Жума намозига эрта бориш суннат.
- 2- Хутба вақтида жим туриб, хутбани эшитиш вожиб.
- 3- Жума куни “Каҳф” сурасини ўқиш суннат.
- 4- Бошқа кунларга нисбатан жума куни Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга кўпроқ солават айтиш суннат.

117 – дарс. Мусофир кишининг намози

Аллоҳ таоло “Нисо” сурасининг 101-оятда шундай дейди:

«وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا»

«Сафар қилиб бошқа ерларга борганингизда агар кофирлар фитназдан қўрқсангиз, намозингизни қаср (қисқа) қилиб ўқишингизнинг гуноҳи йўқдир».

عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ قَالَ قُلْتُ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ إِنَّمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: { لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا } فَقَدْ أَمِنَ النَّاسُ، فَقَالَ عَجِبْتُ مِمَّا عَجِبْتَ مِنْهُ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ: «صَدَقَ اللَّهُ بِهَا عَلَيْكُمْ فَأَقْبَلُوا صِدْقَتَهُ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Яъла' ибн Умаййа шундай дейди: Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳудан: Аллоҳ таоло: “**Кофирлар фитназдан қўрқсангиз, намозингизни қаср (қисқа) қилиб ўқишингизнинг гуноҳи йўқдир**” деган. Ҳозир одамлар тинчлик-омонлиқдалар-ку, (нега қаср ўқилади?) деб сўрадим. У киши: Сиз ажабланган нарсдан мен ҳам ажабланиб, шу ҳақда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан сўраган эдим: «Бу Аллоҳ таолонинг сизларга қилган садақаси, Унинг садақасини қабул қилинглр», деб жавоб бердилар, деди.

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: «فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ حِينَ فَرَضَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأُقْرَتُ صَلَاةَ السَّفَرِ وَزَيْدٌ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда уммул муъминийн Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: «Аллоҳ намозни фарз қилган пайтда уни муқимликда ҳам, сафарда ҳам икки ракъат - икки ракъатдан фарз қилди, кейин сафар намози ўз ҳолида қолдирилиб, муқимликдаги намозга зиёда қилинди.»

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ فَرَضَ اللَّهُ الصَّلَاةَ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَضَرِ أَرْبَعًا وَفِي السَّفَرِ رَكْعَتَيْنِ وَفِي الْخَوْفِ رَكْعَةً (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоху анхумо шундай дейди: Аллоҳ таоло пайғамбарингиз соллаллоху алайҳи ва салламнинг тиллари воситасида намозни муқимликда тўрт рақъат, сафарда икки рақъат ва хавф-хатар пайтида бир рақъат қилиб фарз қилди.

عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ قُلْتُ أَقَمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا قَالَ أَقَمْنَا بِهَا عَشْرًا (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоху анху шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан Мадинадан Маккага сафарга чиқдик. У зот то Мадинага қайтиб келгунимизча намозларни икки рақъат икки рақъат қилиб ўқидилар. Унга (Анасга): Маккада бир мунча вақт тургандирсизлар? дейилганда: Ўн кун турдик, деб жавоб берди.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَصَلَّى الْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоху анху шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам пешинни Мадинада тўрт рақъат ўқидилар, асрни Зул-Хулайфада икки рақъат ўқидилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло Ўзининг марҳамати ва фазлу карами билан Ислom умматига сафарда тўрт рақъатли намозларни икки рақъат қилиб ўқишга рухсат берди. Расулуллоҳ соллаллоху

алайҳи ва саллам сафарларида тўрт ракъатли намозларни қаср қилиб ўқир ва икки ракъатдан зиёда қилмас эдилар, аммо уч ракъатли намозни учлигича ўқирдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашган ҳолда намозларни сафарда қаср қилиб ўқиш суннат.

2- Сафарда намозларни қаср қилиб ўқиш тўлиқ ўқишдан афзал, чунки биз Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашишга маъмурмиз. Зотан, дин одамларнинг ақлидан эмас, У кишининг суннатларидан олинади.

118 - дарс. Сафарда намозларни жамлаб ўқиш

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَيْرٍ وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ (متفق عليه).

Имом Бухорий ва Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўл устида бўлсалар, пешин билан аср ўртасини, шунингдек шом билан хуфтон ўртасини жамлаб ўқирдилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ فِي السَّفَرِ يُؤَخِّرُ صَلَاةَ الْمَغْرِبِ حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعِشَاءِ وَيُقِيمُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيُهَا ثَلَاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَّمَ يَلْبَثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيُهَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلَا يُسَبِّحُ بَيْنَهُمَا بِرَكَعَةٍ وَلَا بَعْدَ الْعِشَاءِ بِسَجْدَةٍ حَتَّى يَقُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрганманки, сафарда тез юраётган бўлсалар, шомни кечиктириб, хуфтон билан қўшиб ўқирдилар. Шом намозига иқома айтиб, 3 ракъат

ўқирдилар, сўнг салом берардилар. Озгина турганларидан кейин хуфтонга иқома айтиб, уни 2 рақъат ўқирдилар, сўнг салом берардилар. Бу икки намоз ўртасида бирон рақъат намоз ўқимас эдилар, хуфтондан кейин ҳам то кечаси таҳажжуд намозига тургунларича бирон рақъат намоз ўқимас эдилар.

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وَإِنْ يَرْتَحِلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعَصْرِ وَفِي الْمَغْرِبِ مِثْلُ ذَلِكَ إِنْ غَابَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ وَإِنْ يَرْتَحِلَ قَبْلَ أَنْ تَغِيبَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعِشَاءِ ثُمَّ جَمَعَ بَيْنَهُمَا (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Муоз ибн Жабал шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Табук жангидаги сафарларида агар йўлга тушишларидан аввал кун қиёмидан оғса, пешин билан асрни жамлаб ўқиб олар эдилар, аммо қуёш қиёмидан оғмасидан йўлга тушган бўлсалар, аср вақти киргунича пешинни кечиктириб турар эдилар. Шомда ҳам худди шундай – яъни – агар қуёш йўлга тушишларидан аввал ботса шом билан хуфтонни жамлаб ўқиб олар эдилар, аммо қуёш ботишидан олдин йўлга тушган бўлсалар, хуфтон вақти киргунича шомни кечиктириб, кейин шом билан хуфтонни жамлаб ўқир эдилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло бандаларига бўлган марҳамати ва фазлу карами ила улардан қийинчилик ва ҳаражни кўтаришни истади, сафарда тўрт рақъатли намозларни икки рақъатдан қилиб, жамлаб ўқишга изн берди. Зеро, мусофир киши йўлда бораркан, ҳар намоз пайтида маркабидан тушиши ёки кўпчилик минган умумий сайёраларда ҳайдовчини тўхтатиши иккала тараф учун ҳам ҳараж бўлиши мумкин. Шу боис мусофир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кўрсатиб берганларидай, пешин билан асрни қаср қилган ҳолатда жамлаши ва қайси бирининг вақтига тўғри келса, шу вақтда ўқиб олиши мумкин. Шом билан хуфтон ҳам шундай ўқилади, фақат бомдод намозини ўз вақтида, икки рақъат қилиб ўқийди, бомдоднинг суннатини сафарда ҳам ўқиш суннат.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Сафарда пешин билан асрни, шом билан хуфтонни жамлаб ўқиш суннат.
- 2- Қўшиб ўқиладиган икки намозни қайси бирининг вақти мусофирга муносиб бўлса, ўша вақтда ўқиш мумкин. Бу масала “жамъу тақдим” ва “жамъу таъхир” деб номланади.
- 3- Бу икки намоз орасида суннат ёки нафл намозларини ўқимаслик айна суннат.

119 – дарс. Ийд намози

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ تَمْرَاتٍ (رواه البخاري). وفي رواية: وَيَأْكُلُهُنَّ وَثْرًا.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Фитр (Рамазон ҳайити) куни бир нечта хурмо емагунларича (ҳайит намозига) чиқмас эдилар. Бир ривоятда: «Уларни тоқ ердилар.»

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ وَلَا يَطْعَمُ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يُصَلِّيَ (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Бурайда розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Фитр (Рамазон ҳайити) куни бирон нарса тановул қилмасдан намозга чиқмас эдилар, аммо Қурбон ҳайити куни ийд намозини ўқимагаунларича бирон нарса емас эдилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ كَانُوا يُصَلُّونَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Абу Бакр ва Умар розияллоҳу анҳумолар ийд намозларини хутбадан олдин ўқирдилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِيدَيْنِ غَيْرَ مَرَّةٍ وَلَا مَرَّتَيْنِ بغيرِ أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Самура розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан бирга икки ийд намозини бир эмас, икки эмас, ундан кўпроқ марта азон ва такбирсиз ўқидим.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَى الْمِصْلَى فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلَاةُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ فَيَعْظُمُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ (رواه البخاري).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Фитр ва Қурбон ҳайити куни намозгоҳга чиқардилар ва биринчи қиладиган ишлари намоз ўқиш бўларди. Сўнг бурилиб, одамларга юзланган ҳолда тик турардилар, одамлар эса сафларда ўтирган ҳолда бўлишарди. Уларга ваъз-насиҳат ва амри маъруф қилардилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам икки улуғ ибодат – рўза ва ҳаждан сўнг Аллоҳ таолога шукроналик белгиси сифатида ийд намози ўқишни суннат қилиб қолдирдилар. Бу икки намознинг ўзига хос аҳком ва суннатлари борки, мўмин киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга тўлиқ эргашишга муваффақ бўлиши учун уларни ўқиб-ўрганиши лозим.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Ийди рамазон куни намозга чиқишдан олдин бир неча хурмо еб олиш суннат.
- 2- Ийди қурбон куни то ийд намози ўқимагаунича ҳеч нарса емаслик суннат.
- 3- Ийд намозлари учун азон ҳам, такбир ҳам айтилмайди.

120 – дарс. Кусуф (кун ва ой тутилиш) намози

عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَنْكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْرُ رِدَائِهِ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكَعَتَيْنِ حَتَّى انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا وَادْعُوا حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Бакра (Нофеъ ибн ал-Ҳорис) розияллоҳу анҳу шундай дейди: Биз Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олдиларида эканимизда кун тутилди. Шунда Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам шошиб турдиларда, ридоларини судраганча масжидга кирдилар. Биз ҳам кирдик. То кун очилиб кетгунича биз билан икки ракъат узун намоз ўқидилар. Сўнг: «Албатта, кун ва ой бирон кишининг ўлими сабабли тутилмайди. Агар уларнинг тутилганини кўрсангизлар, то очилиб кетгунича намоз ўқингиз ва дуо қилингиз», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْأُولَى ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا ثُمَّ قَالَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ

أَعْبُدُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزِنِي عَبْدُهُ أَوْ تَزِنِي أُمَّتُهُ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ
كَثِيرًا (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам замонларида кун тутилди. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам одамлар билан намоз ўқидилар. Қиёмда турдилар, қиёмда узоқ турдилар. Сўнг рукуъ қилиб, рукуъда ҳам узоқ турдилар. Сўнг қиёмга қайтиб, узоқ қиёмда турдилар ва бу аввалги қиёмларидан қисқароқ бўлди. Сўнг рукуъ қилиб, рукуъда узоқ турдилар ва бу аввалги рукуъларидан қисқароқ бўлди. Сўнг сажда қилиб, саждаларида узоқ турдилар. Сўнг иккинчи ракъатда ҳам худди биринчи ракъатдагидек қилдилар. Сўнгра намозларини тугатдилар, бу пайтда кун очилиб бўлганди. Кейин одамларга ваъз қилдилар, ваъзда Аллоҳга ҳамду сано айтиб, сўнг шундай дедилар: «Албатта, кун ва ой Аллоҳнинг оят-аломатларидан иккисидир. Улар бировнинг ўлиши ё туғилиши сабабли тутилмайди. Агар улардан бирининг тутилганини кўрсангизлар, Аллоҳга дуо қилинг, такбир айтинг, намоз ўқинг ва садақа қилинг!» Кейин айтдилар: «Эй уммати Муҳаммад! Аллоҳга қасамки, қулининг ёки чўрисининг зино қилишига Аллоҳдан кўра ғайроқ бирон кимса йўқдир! Эй уммати Муҳаммад! Аллоҳга қасамки, мен билган нарсани билганингизда, кам қулиб, кўп йиғлаган бўлар эдингиз!»

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ نُودِيَ "إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ" (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам даврларида қуёш тутилганда: «Ассолату жаамиъа» (Жамоат намози!) деб нидо қилинган эди.

Шарҳ:

Қуёш ва ой тутилиши Аллоҳ таолонинг бандаларини қўрқитадиган, қиёматни ёдларига соладиган оят-аломатлардан биридир. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай ҳолатда тезлик билан зикр, истиғфор, Аллоҳ таолога илтижо, тазарруъ ва намозга киришар эдилар. Бу ҳолатда то кун ёки ой очилиб кетгунича давом этардилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Қуёш ёки ой тутилган вақтда намоз ўқиш суннатдир.
- 2- Қуёш ёки ой тутилганда «Ассолату жаамиъа» деб нидо қилинади.
- 3- Кусуф намозининг сурати: намоз икки узун рақъат бўлиб, ҳар бир рақъатда икки рукуъ сўнгра икки сажда бўлади.
- 4- Намоздан кейин имом одамларга ваъз қилади.

121 – дарс. Жума хутбасида ёмғир тилаб дуо қилиш

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابِ كَانَ وَجَاهَهُ الْمِنْبَرِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَأَنْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُغِيثُنَا، قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا، قَالَ أَنَسُ وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ وَلَا قَزَعَةً وَلَا شَيْئًا وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ التُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتْ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ قَالَ وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ وَأَنْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُمَسِّكُهَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوِّالِنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الْأَكَامِ وَالْجِبَالِ وَالْأَجَامِ وَالظَّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَانْقَطَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: Жума куни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хутба қилиб турганларида бир киши минбар рўбарўсидаги эшиқдан масжидга кириб келди ва Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва

салламнинг рўпараларида туриб: «Ё Расулulloҳ, моллар ҳалок бўлди, йўллар кесилиб қолди, Аллоҳ таолога дуо қилинг, бизларга ёмғир берсин, деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўлларини кўтариб: «Эй Аллоҳ, бизга ёмғир ёғдир, Эй Аллоҳ, бизга ёмғир ёғдир, Эй Аллоҳ, бизга ёмғир ёғдир», дедилар. Анас розияллоҳу анҳу айтади: Аллоҳга қасамки, осмонда на бир парча булут, на бошқа бирон нарса бор эди. Силъ тоғи билан Мадина орасида на бир уй, на бир ҳовли бор эди. Силъ тоғи орқасидан қалқончалик бир булут чиқиб келди, осмоннинг ўртасига келганда ёйилди. Сўнгра ёмғир ёғди. Аллоҳ таолога қасамки, шу бўйи олти кун қуёш кўрмадик. Сўнг келгуси жума Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хутбада турганларида бир киши худди ўша эшиқдан кириб келиб, у зотнинг рўпараларида туриб: «Ё Расулulloҳ, моллар ҳалок бўлди, йўллар узилиб қолди, Аллоҳ таолога дуо қилинг, ёмғирни тўхтатсин», деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўлларини кўтардилар, сўнг: «Эй Аллоҳ, атрофларимизга (ёғдиргайсан), устимизга эмас. Эй Аллоҳ, қир-адирларга, тоғларга, чакалакзорларга, водийларнинг ичларига ва ўрмонларга (ёғдиргайсан)» деб дуо қилдилар. Шундан сўнг ёмғир тўхтади ва биз қуёш нурлари остида кетдик.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам даврларида қурғоқчилик бўлган экан шунда бир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жума куни хутба қилиб турганларида Аллоҳ таолодан ёмғир тилаб дуо қилишларини сўради. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дуо қилишлари билан ёмғир ёға бошлади ва у бир ҳафта тўхтовсиз давом этди. Шундан сўнг одамлар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан Аллоҳ таолога дуо қилиб ёмғирни тўхтатишини сўрашларини илтимос қилишди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг пайғамбарлик мўъжизаларидан бири намоён бўлди.
- 2- Жума хутбасида турганда ёмғир сўраб дуо қилиш жоиздир.
- 3- Агар кўп ёмғир ёғиб, одамлар зарарландиган бўлса, ёмғирни тўхтатишни сўраб дуо қилиш жоиз.

122 – дарс. Истисқо намози

عن عبد الله بن زيد رضي الله عنه قال خرج النبي صلى الله عليه وسلم يستسقي فتوجه إلى القبلة يدعو وحول رداءه ثم صلى ركعتين جهرا فيهما بالقراءة (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Зайд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ёмғир сўрагани чиқдилар. Шунда қиблага юзланиб дуо қилдилар, кийимларининг ҳолатини ўзгартирдилар (яъни, Аллоҳ уларнинг аҳволларини ўгартишини умид қилиб кийимларини чаппасига қилиб кийдилар,) сўнгра қироатини жаҳрий қилиб, икки ракъат намоз ўқидилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: شَكَا النَّاسُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُحُوطَ الْمَطْرِ فَأَمَرَ بِمَنْبَرٍ فَوَضَعَ لَهُ فِي الْمِصَلَّى وَوَعَدَ النَّاسَ يَوْمًا يَخْرُجُونَ فِيهِ قَالَتْ عَائِشَةُ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَدَأَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَعَدَ عَلَى الْمَنْبَرِ فَكَبَّرَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّكُمْ شَكَوْتُمْ جَدْبَ دِيَارِكُمْ وَاسْتِخَارَ الْمَطْرَ عَنْ إِبَانِ زَمَانِهِ عَنْكُمْ وَقَدْ أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ تَدْعُوهُ وَوَعَدَكُمْ أَنْ يَسْتَجِيبَ لَكُمْ» ثُمَّ قَالَ: «{الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ} لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ أَنْزَلَ عَلَيْنَا الْغَيْثَ وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ لَنَا قُوَّةً وَبَلَاغًا إِلَى حِينٍ» ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ فَلَمْ يَزَلْ فِي الرَّفْعِ حَتَّى بَدَأَ بَيَاضُ إِبْطِيهِ ثُمَّ حَوَّلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ وَقَلَبَ أَوْ حَوَّلَ رِدَائَهُ وَهُوَ رَافِعٌ يَدَيْهِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ وَنَزَلَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ فَأَنْشَأَ اللَّهُ سَحَابَةً فَرَعَدَتْ وَبَرَقَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ بِإِذْنِ اللَّهِ فَلَمْ يَأْتِ مَسْجِدَهُ حَتَّى سَأَلَتْ السُّيُولُ فَلَمَّا رَأَى سُرْعَتَهُمْ إِلَى الْكِنِّ ضَحِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّي عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Одамлар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга қаҳатчиликдан шикоят қилишди. У зот намозгоҳга (Мадина ташқарисидаги ҳайит намози ўқиладиган ялангликка) минбар ўрнатишга буюрдилар, минбар ўрнатилди. Одамларни у ерга чиқишлари учун бир кунни белгиладилар. Оиша розияллоҳу анҳо айтади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кўёш эндигина чиқа бошлаган пайт чиқиб бордилар. Минбарга ўтирдилар, сўнг Аллоҳ таолога такбир ва ҳамду сано айтдилар, сўнгра: «Сизлар менга ёмғир ўз вақтида ёлмаганлигидан ва қурғоқчиликдан шикоят қилдингизлар. Дарҳақиқат, Аллоҳ таоло сизларни ўзига дуо қилишга буюрган ва қилган дуоларингизни ижобат қилишни ваъда берган» дедилар. Сўнгра: «Ҳамду сано бутун оламлар ҳожаси, меҳрибон ва раҳмли, жазо (қиёмат) кунининг эгаси – подшоҳи бўлмиш ёлғиз Аллоҳ учундир. Аллоҳдан бошқа ибодатга ҳақли зот йўқдир. Аллоҳ хоҳлаган нарсасини қилади. Эй Аллоҳ, ўзингдан бошқа ибодатга ҳақли илоҳ йўқ ва Сен бошқалардан беҳожатсан, биз эса ҳожатманд, муҳтож бандаларингиз. Бизларга ёмғир ёғдир ва ёғдирганинг ёмғирни бизларга маълум муддатгача қувват ва дармон қилгин», дедилар. Сўнгра кўллари билан баланд кўтариб дуо қилиб турдилар, ҳатто кўлтиқларининг оқи кўринди. Кейин одамларга орқаларини қилиб қибла тарафга томон бурилдилар, устларидаги ридоларини ўгирдилар ёки чаппасига қилиб кийиб, кўллари кўтариб дуо қилдилар. Сўнгра одамларга юзландилар ва минбардан тушиб икки рақъат намоз ўқидилар. Аллоҳ таоло бир булутни пайдо қилди, момақалдироқ гумбурлаб, чақмоқ чақиб, Аллоҳнинг изни билан ёмғир ёғди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидларига етиб улгурмасларидан ҳамма ёқ сел бўлиб оқди. Одамларнинг паналарга шошаётганларини кўриб, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кулдилар, ҳатто тишлари кўринди, кейин: «Аллоҳ таоло ҳамма нарсага қодир ва Мен Аллоҳнинг бандаси ва элчисиман деб гувоҳлик бераман», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا يَسْتَسْقِي فَصَلَّى بِنَا
رَكَعَتَيْنِ بِلَا أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ ثُمَّ خَطَبَنَا وَدَعَا اللَّهَ وَحَوْلَ وَجْهَهُ نَحْوَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ ثُمَّ قَلَبَ رِدَاءَهُ
فَجَعَلَ الْأَيْمَنَ عَلَى الْأَيْسَرِ وَالْأَيْسَرَ عَلَى الْأَيْمَنِ (رواه ابن ماجه).

Имом Ибн Можа ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир куни ёмғир сўраб (намозгоҳга) чиқдилар. Биз билан икки рақъат азон ва такбирсиз намоз ўқидилар. Сўнгра бизга хутба қилдилар ва

Аллоҳ таолога дуолар қилдилар. Қўлларини кўтарган ҳолда юзларини қибла томонга ўгириб, кийимларини ўнгини чапга, чапини ўнгга қилиб айлантирдилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ مُتَبَدِّلاً مُتَوَاضِعًا مُتَضَرِّعًا (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам истисқо намозига ҳокисор, тавозуъ ва тазарруъ қилган ҳолларида чиқдилар.

Шарҳ:

Агар ёмғир ёғиши кечикса ёки ерда қурғоқчилик тарқалса Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам муслмонлар хорланган, тавозуъ ва тазарруъ билан юриб ялангликка чиқиб, Аллоҳ таолодан ёмғир сўраб намоз ўқишлари лозимлигини таълим берганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ёмғир сўраб, хутба билан икки ракъат намоз ўқиш суннат.
- 2- Намоздан кейин кийимнинг ҳолатини ўзгартириш ҳам суннат.
- 3- Намоздан аввал ёки кейин хутба қилиш жоиз.
- 4- Эҳтиёжини Аллоҳ таолога ҳокисорлик ва тазарруъ билан изҳор қилиш суннат.

123 – дарс. Ёмғирга тааллуқли аҳкомлар

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَّةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ

اللَّهُ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنَوْءٍ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ
بِالكَوْكَبِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Зайд ибн Халид ал-Жуҳаний розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ҳудайбийяда ёмғир ёғиб ўтган тундан сўнг биз билан бомдод намозини ўқидилар. Намозни тугатгач, одамларга юзланиб: «Роббингиз нима деганини биласизларми?» дедилар. Улар: «Аллоҳ ва Расули билувчироқ», дейишди. Ул зот: «Роббингиз: Бандаларимдан баъзилари мўмин бўлиб, баъзилари кофир бўлиб тонг оттирди. Кимки: «Аллоҳнинг фазли ва раҳмати билан бизга ёмғир ёғди», деган бўлса, у Менга иймон келтирган ва юлдузга кофир бўлган кишидир. Аммо, кимки: «Фалон, фалон юлдузлар сабабли ёмғир ёғди», деган бўлса, у юлдузга иймон келтирган ва Менга кофир бўлган кишидир, деди», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ: «اللَّهُمَّ
صَيِّبًا نَافِعًا» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам агар ёмғирни кўрсалар “Аллоҳумма соййибан нафиъан” (Эй Аллоҳим, фойдали ёмғир қилгайсан), дер эдилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا
يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ وَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَاذَا
تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ وَمَا يَدْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Ғайб калитлари бешта, уларни Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайди: 1) Ҳеч ким эртага нима бўлишини билмайди; 2) Ҳеч ким қоринлардаги (ҳомила)нинг нима бўлишини билмайди; 3) Ҳеч бир жон эртага нима

қилишини билмайди; 4) Ҳеч бир жон қаерда ўлишини билмайди; 5) Ҳеч ким ёмғир қачон ёғишини билмайди».

Шарҳ:

Ёмғир – Аллоҳ таолонинг хоҳлаган бандаларига инъом қилиб берадиган неъмат ва фазлу марҳаматидир. Бу неъматни Аллоҳ таолодан бошқасига нисбатлаб: фалон юлдуз чиққани ёки фалон фасл киргани учун ёмғир ёғди, дейишлик куфрони неъматдир. Зотан, бу неъматнинг фазлини Аллоҳ таолонинг ёлғиз Ўзига нисбатламоқ лозим. Юлдузларнинг чиқиши ва фаслларнинг алмашиши Аллоҳ таоло жорий қилиб, унда хоҳлаган бандаларини бундай неъматлар билан ризқлантириб турадиган вақтлар холос. Агар маълум юлдуз ва фасллар сабаблигина ёмғир ёғадиган бўлганида, улар кўринган ё келган пайтда ер юзида бу неъмат билан озикланмаган бирон киши қолмаган бўлар эди. Лекин воқеъда бундай эмас, керакли юлдуз ва фасллар бор бўлишига қарамай ёмғир ўз вақтидан кечикиши, баъзан ёғиб, баъзан бутунлай ёғмаслик ҳоллари кўп кузатилади. Бинобарин, ёмғир ёғиш вақтини ёлғиз Аллоҳ таолонинг ўзигина билади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- “Фалон материк ёки фалон юлдуз сабабли бизга ёмғир ёғди” дейишлик жоиз эмас, балки “Аллоҳ таолонинг фазлу карами, раҳмати сабабли ёмғир ёғди” дейилади.

2- Ёмғирни кўрган вақтда “соййибан нафиъан” - яъни, Эй Аллоҳим, фойдали ёмғир қилгайсан, дейиш суннат.

3- Ёмғирнинг қайси соатда, қайси равишда ёғиши Аллоҳ таолодан бошқаси билмайдиган ғайб илмларидандир.

124 – дарс. Истихора намози

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا
الِاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ
مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ
الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ

خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي - أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ - فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ
بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي - أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ
أَمْرِي وَآجِلِهِ - فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي } قَالَ وَيُسَمِّي
حَاجَتَهُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бизларга ҳамма ишларда истихора қилишни худди Қуръондан бир сурани ўргатгандек ўргатардилар. Айтардиларки: Бирортангиз бир ишни қасд қилса, фарз намозидан бошқа икки рақъат намоз ўқисин, сўнг ушбу дуони ўқиб, ортидан ҳожатини айтсин:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ
وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي
وَعَاقِبَةِ أَمْرِي (أَوْ قَالَ: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ) فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ
هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي (أَوْ قَالَ: فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ) فَاصْرِفْهُ عَنِّي
وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ

“Аллоҳумма инний астахийрука би-илмика ва астақдирука би-қудратик ва асьалука мин фазликал-азийм, фаиннака таъламу вала аъламу, ва анта аллаамул ғуйуб, Аллоҳумма ин кунта таъламу анна ҳазал амра хойрун лий фи дийний ва маъаший ва (ақибати амрий) ёки (ъа-а-жилиҳи ва а-а-жилиҳ) фақдурҳу лий ва яссирҳу лий, ва ин кунта таъламу анна ҳазал амра шаррун лий фи дийний ва маъаший ва (а-а-қибати амрий) ёки (ъа-а-жилиҳи ва а-а-жилиҳ) фасрифҳу анний васрифний анҳу вақдур лиял-хойро ҳайсу кана сумма роззиний биҳ”.

(Маъноси: Парвардигоро! Мен Сенинг илминг билан Сендан истихора этаман (яхшилиқни сўрайман). Сенинг қудратинг билан Сендан қодирлик тилайман. Сендан улуғ фазлинг билан сўрайман. Сен қодирсан, мен қодир эмасман. Сен ҳамма нарсани

билувчисан, мен билувчи эмасман. Сен ғайбларни-да билувчидирсан. Парвардигоро, агар мана шу ишни (ҳожатининг номини айтади) мен учун динимда, ҳаётимда ва ишимнинг оқибатида -ёки тезида ва келажагида - яхши эканлигини билсанг, мени унга қодир эт ва уни менга осон қил. Сўнг уни менга баракотли этгин. Агар бу ишни мен учун динимда, ҳаётимда ва ишимнинг оқибатида - ёки тезида ва келажагида - ёмон эканлигини билсанг, уни мендан ва мени ундан бургин. Қаерда бўлса ҳам менга яхшиликни насиб этгин. Сўнг мени бу яхшилик билан рози қилгин.)

Шарҳ:

Инсон ҳар қандай қиладиган ишининг оқибати нима бўлишини билмайди. Шундай экан аҳамиятли ҳар қандай ишни қилишдан аввал, мақсад қилган ишининг яхшилигини талаб Аллоҳга истихора намози ўқиш суннат. Истихора намози икки ракъат нафл намоз бўлиб, Аллоҳ таолодан мақсад қилган ишида дунё ва охирати учун яхши, фойдали бўлган томонига йўллашини сўралади. Ана ундан кейин иккиланиш ва тараддудни ташлаб, қалби хотиржам ва рози бўлган ҳолатда Аллоҳ таоло тақдирига ёзган нарсага қараб ишига киришади. Агар Аллоҳ унга яхшиликни ёзган бўлса, иши юришиб кетади. Мабодо ишининг юришмаётганини кўрса, Аллоҳга ҳамд айтиб, бу ишидан тўхтади. Иши юришмаганига афсус надомат қилмайди, балки Аллоҳдан яхшиликни бошқа, Ўзи билган томондан беришига умид боғлайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳар бир аҳамиятга молик ишларда истихора намозини ўқиш суннат.
- 2- Истихора намозини иккиланиб қолинган ҳар қандай ишдан аввал ўқиш мумкин.

125 – дарс. Шариатимиз қайтарган баъзи ишлар

Бир пой оёқ кийимда юришдан қайтарганлари:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ لَا يَمْشِ أَحَدُكُمْ فِي نَعْلٍ وَاحِدَةٍ لِيُنْعِلَهُمَا جَمِيعًا أَوْ لِيَخْلَعَهُمَا جَمِيعًا» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Биронтангиз бир пой оёқ кийимда юрмасин, ё иккаласини ҳам кийсин ё иккаласини ҳам ечиб қўйсин», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ (نَعْلٍ) أَحَدِكُمْ فَلَا يَمْشِ فِي الْأُخْرَى حَتَّى يُصْلِحَهَا» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз оёқ кийимининг боғичи узилса, уни тўғрилаб олмагунча иккинчи пойининг ўзи билан юрмасин», деганлар.

Азоб тушган диёрларга киришни тақиқлаганлари:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا مَرَّ بِالْحِجْرِ (أَي مَدَائِنِ صَالِحٍ) قَالَ: لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ أَنْ يُصِيبَكُمْ مَا أَصَابَهُمْ» ثُمَّ تَقَنَّعَ بِرِدَائِهِ وَهُوَ عَلَى الرَّحْلِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Умар розияллоху анхумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам (Солиҳ алайҳис-саломнинг диёри бўлган) Ҳижрдан ўтганларида: «Ўзларига зулм қилган қавмлар диёрига фақат йиғлаган ҳолатдагина киришлар, токи уларга етган азоб сизларга ҳам етиб қолмасин» деб, маркаблари устида турган ҳолда чопонлари билан юзларини ўраб олдилар.

Олов билан азоблашдан таъқиқлаганлари:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ النَّارَ لَا يُعَذَّبُ بِهَا إِلَّا اللَّهُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Олов билан фақат Аллоҳ таоло азоблайди», дедилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تُعَذَّبُوا بِعَذَابِ اللَّهِ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Ибн Аббос розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳнинг азоби (яъни, ўтда куйдириш) билан азобламанглар», дедилар.

Шарҳ:

Шариатимиз бизларни айрим ишлардан қайтарганки, бунинг ҳикмати ва манфаатларидан баъзисини биламиз, кўпини билмаймиз. Бироқ мусулмон киши бунинг остида бўлган ҳикматини билгани учун эмас, балки Аллоҳ ва Расулига бўйсунгани учун бу тақиқларга амал қилади. Зеро, шариатда бирон буйруқ ёки қайтариш келган бўлса дарҳол бўйсуниб вожиб, чунки Аллоҳ таоло Ахзоб сурасининг 36-оятида шундай дейди: **«Аллоҳ ва унинг Пайғамбари бир ишни ҳукм қилган-буюрган вақтида бирон мўъмин ва мўъмина учун (Аллоҳнинг ҳукмини қўйиб) ўз ишларидан ихтиёр қилиш жоиз эмасдир. Ким Аллоҳ ва Унинг Пайғамбарига осий бўлса, бас у очиқ йўлдан озибди».**

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Бир пой оёқ кийим билан юриш макруҳ.
- 2- Солиҳ алайҳис-саломнинг диёрига ўхшаш азоб тушган диёрларга кириш мумкин эмас, аммо шундай ўриндан ўтиш зарур бўлиб қолса, ибрат олган ҳолда, йиғлаб ўтилади.
- 3- Олов билан азоблаб бўлмайди.

126 – дарс. Болалар тарбиясига оид пайғамбарлик йўлланмалари

Отанинг фарзандлари устидаги масъулияти ва уларга бепарво бўлиб қолмаслигининг лозимлиги

Аллоҳ таоло “Таҳрим” сурасининг 6-оятида шундай дейди:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ»

«Эй мўминлар, сизлар ўзларингизни ва аҳли оилаларингизни ўтини одамлар ва тошлар бўлган дўзахдан сақлангиз».

“Тағобун” сурасининг 15-оятида эса:

«إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ»

«Сизларнинг мол-мулкларингиз ва бола чақаларингиз фақат бир фитна – имтиҳондир, холос».

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Умар розияллоху анҳумо айтади: Мен Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитганман: «Ҳар бирингиз роъий (раҳбар) ва ҳар бирингиз ўз раиятингиздан масъулсиз. Имом раҳбар ва у ўз раиятидан масъулдир. Эркак киши ўзининг оиласида раҳбар ва у ўз раиятидан масъулдир. Аёл киши эрининг уйида раҳбар ва у ўз раиятидан масъулдир. Хизматчи хожасининг мол-мулкида раҳбар ва у ўз раиятидан масъулдир. Ҳар бирингиз раҳбар ва ҳар бирингиз ўз раиятингиздан масъулсиз.»

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرِعِيهِ اللَّهُ رَعِيَّةً يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Маъқил ибн Ясор розияллоҳу анҳу айтади: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деяётганларини эшитдим: «Аллоҳ таоло қайси бандани бир жамоатга раҳбар қилса-ю, лекин бу киши жамоатига хиёнат қилиб ўлса, Аллоҳ таоло унга жаннатни ҳаром қилади.»

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَكَلِدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Инсон вафот этса, унинг барча амаллари тўхтайдди, фақат учта амалидан (савоб етиб туради): Садақаи жория ёки фойдаланиб туриладиган илм ёки унга дуо қилиб турадиган солиҳ фарзанддан», дедилар.

Шарҳ:

Фарзандлар ва уларнинг тарбияси оталар бўйнига юклатилган катта омонат бўлиб, улар ҳақида оталар қиёматда жавобгар бўладилар. Шунинг учун ҳам фарзандларини Аллоҳ таоло хоҳлагандай тарбиялаб, парваришlash оталарнинг асосий вазифаси бўлмоғи керак. Фақатгина едириб-ичириш, кийинтириш билан кифояланиб, уларнинг тарбиясидан бепарво қолиш дунёда надомат ва пушаймонликка сабаб бўлса, охиратда эса бу буюк омонатни зое қилган оталарнинг оғир азобларга гирифтор бўлишларига сабабдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Фарзандлар оталар қўлидаги омонат бўлиб, уларнинг тарбияси ҳақида охиратда сўраладилар.

2- Фарзандлар тарбиясига бепарво бўлиш дунё ва охиратда надоматга сабаб бўлади.

3- Фарзандларни яхши тарбиялаб, солиҳ инсон қилиб етиштириш оталарнинг дунё ва охиратларига манфаатлидир.

127 – дарс. Болалар тарбияси (1)

Уларга ширинсуханлик ва меҳрибонлик билан муомала қилиш

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ خُلُقًا وَكَانَ لِي أَخٌ يُقَالُ لَهُ أَبُو عُمَيْرٍ قَالَ أَحْسِبُهُ قَالَ كَانَ فَطِيمًا قَالَ فَكَانَ إِذَا جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَاهُ قَالَ: «أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ النُّعَيْرُ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам одамларнинг энг гўзал ахлоқлиси эдилар. Менинг Абу Умайр деган эндигина эсини таний бошлаган кичкина укам бор эди. (Унинг “Нуғайр” деган бир қушчаси бор эди, ўлиб қолди.) Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бизникига келганларида уни кўриб қолсалар: «Эй Абу Умайр, не бўлди Нуғайр,» деб эркалитиб қўяр эдилар.

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ خَطَبْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَقْبَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَلَيْهِمَا قَمِيصَانِ أَحْمَرَانِ يَعْثُرَانِ وَيَقُومَانِ فَنَزَلَ فَأَخَذَهُمَا فَصَعَدَ بِهِمَا الْمُنْبَرُ ثُمَّ قَالَ: «صَدَقَ اللَّهُ {إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ} رَأَيْتُمْ هَذَيْنِ فَلَمْ أَصْبِرْ» ثُمَّ أَخَذَ فِي الْخُطْبَةِ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Бурайда розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бизга хутба қилиб турган эдилар. Неваралари Ҳасан ва Ҳусайн розияллоху анхумо қизил кўйлак кийишиб олган ҳолда қоқилиб-туриб, қоқилиб-туриб, чиқиб келдилар. Шунда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам минбардан тушдилар-да, уларни кўтариб олиб яна минбарга чиқдилар, сўнг: Аллоҳ таоло: «Сизларнинг мол-мулкларингиз ва бола чақаларингиз фақат бир фитна – имтиҳондир, холос» деб тўғри айтади. Мен буларни кўриб сабр қилолмадим», дедилар-да, сўнг яна хутбада давом этдилар.

Уларнинг ҳурматларини жойига қўйиш ва ёш бола бўлсалар-да, ҳақларини бериш

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِشَرَابٍ فَشَرِبَ مِنْهُ وَعَنْ يَمِينِهِ غُلامٌ وَعَنْ يَسَارِهِ الْأَشْيَاحُ فَقَالَ لِلْغُلامِ: «أَتَأْذُنُ لِي أَنْ أُعْطِيَ هَؤُلَاءِ» فَقَالَ الْغُلامُ: وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أُؤْتِرُ بِنَصِيْبِي مِنْكَ أَحَدًا، قَالَ فَتَلَّهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي يَدِهِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Саҳл ибн Саъд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ичимлик келтирилди. Ундан ичдилар. Ўнг ёнларида ёш бола, чап ёнларида катта ёшли саҳобалар бор эди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам болага қараб: «Уларга беришимга изн берасанми?», дедилар. Бола: «Ё Расулаллоҳ, Аллоҳга қасамки, сиздан кейинги навбатимни бирон кишига беролмайман», деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ичимликни унинг қўлига тутқаздилар.

Шарҳ:

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ёш болалар билан қилган муомалалари бизлар учун ўрнақдир. Зотан биз ҳам фарзандларимизга Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам саҳобаларнинг фарзандларига қилган муомалани қилмоғимиз керак. Юқорида зикр қилинган ҳадисларда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам болаларга ниҳоятда меҳрибон бўлганликлари яққол кўриниб турибди, ҳатто муҳим бўлган ваъзни бўлиб бўлса ҳам, Ҳасан ва Ҳусайн розияллоҳу анҳумони кўтариб олдилар. Болаларга ҳеч жаҳл қилмас эдилар, балки уларни эркалатиб, чиройли йўл билан тарбиялаб, ҳақларини берар эдилар. Бу муомалалар эса болаларнинг қалбида меҳр ва муҳаббатни пайдо қилар эди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Катталарнинг ёш болалар қалбига шодлик олиб кирувчи эркалатишлари динимизда марғуб ишлардан.

2- Кўпчилик олдида бўлса-да, болаларга меҳрибонлик изҳор қилиб, қалбларига шодлик киритилади.

3- Ёш болалар иззат-икром қилиниб, ҳақлари берилади, ёш бола-да, деб эътиборсиз қўйилмайди.

Болаларга ёлғон гапирмаслик

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ دَعَتْنِي أُمِّي يَوْمًا وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَاعِدٌ فِي بَيْتِنَا فَقَالَتْ هَا تَعَالَ أُعْطِيكَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَمَا أَرَدْتَ أَنْ تُعْطِيَهُ» قَالَتْ أُعْطِيهِ تَمْرًا فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَا إِنَّكَ لَوْ لَمْ تُعْطِهِ شَيْئًا كُتِبَتْ عَلَيْكَ كَذِبَةٌ» (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Омир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизнинг уйимизда ўтирган эдилар, онам мени чақириб:

- Ҳой, буёққа кел, сенга бир нарса бераман - деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам онамга:

- Унга нима бермоқчи эдингиз? - дедилар.

- Хурмо бермоқчи эдим - деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

- Билиб қўйинг, агар ҳеч нарса бермаганингизда сизга битта ёлғон ёзилар эди», - дедилар.

Мубоҳ бўлган ўйинларга рухсат бериш

Аллоҳ таоло Юсуф сурасида Юсуф алайҳис-салом акалари ҳақида шундай дейди:

«أَرْسَلُهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ»

«Уни эртага биз билан айланишга юборгин, ўйнаб ёзилиб келсин».

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتُرْنِي بِرِدَائِهِ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Бир куни ҳабашлар масжидда ўйнашаётган эди, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳужрам эшиги ёнида туриб, уларнинг ўйинларини томоша қилишим учун мени ридолари билан тўсиб турдилар.

عَنِ الرَّبِيعِ بِنْتِ مُعَوِّذٍ قَالَتْ... فَكُنَّا نَصُومُهُ بَعْدَ ، وَنُصُومُ صَبِيَانَنَا، وَنَجْعَلُ لَهُمُ اللَّعْبَةَ مِنَ الْعِهْنِ،
فَإِذَا بَكَى أَحَدُهُمْ عَلَى الطَّعَامِ أَعْطَيْنَاهُ ذَاكَ، حَتَّى يَكُونَ عِنْدَ الْإِفْطَارِ (رواه البخاري ومسلم).

Рубайиъ бинти Муаввиз розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади у (Ошуро рўзаси ҳақида гапира туриб) деди: Биз кейин ҳам у куннинг рўзасини тутардик, болаларимизга ҳам туттирдик, биз уларга жундан ўйинчоқ ясардик, улардан биронтаси “овқат” деб йиғласа, ўша ўйинчоқни унга берардик то ифтор бўлгунча у ўйинчоқ билан овуниб турарди. (Бухорий ва Муслим ривояти)

Шарҳ:

Фарзандларни тарбиялашда энг катта йўлланма уларга ўзимиз яхши ўрناق бўлмоғимиздир, зеро халқимиз “Қуш уясида кўрганини қилади” деб бекорга айтмаган. Масалан, агар фарзандимизни ростгўйликка ўргатмоқчи бўлсак, аввало ўзимиз уларга ёлғон гапирмаслигимиз керак. Шунингдек ёш боланинг табиатида ўйинқароқлик бўлгани ва ҳали жиддийликка ўрганмагани учун ота-онанинг мувожабаси остида мувожаб ўйинлардан ҳам ўйнаб туришга рухсат бериш керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ёш болаларга ёлғон гапиришлик уларнинг тарбиясига салбий таъсир кўрсатади.
- 2- Болаларга чегарадан чиқмаган ҳолда мувожаб ўйинларни ўйнашларига рухсат бериш.

129 – дарс. Болалар тарбияси (3)

Болаларга таълим бериш, йўл-йўриқ кўрсатиб, панд-насихат қилиш

Аллоҳ таоло Луқмон сурасининг 13 ва 16,17 оятларида шундай дейди:

«Эсланг, Луқмон ўғлига панд-насихат қилар экан, деган эди: “Эй ўғилчам, Аллоҳга ширк келтирмагин, чунки ширк келтириш катта зулмдир.”

«Эй ўғилчам, шак-шубҳа йўқки, агар хардал (ўсимлигининг) уруғидек (бир зарра яхши ёки ёмон амал қилинадиган) бўлса, бас у (амал) бирон харсанг тош ичида ё осмонларда ёки ер остида бўлса, ўшани-да Аллоҳ келтирур. Зеро Аллоҳ сергак ва огоҳдир. Эй ўғилчам, намозни тўқис адо эт, яхшиликка буюр ва ёмонликдан қайтар ҳамда ўзингга етган (балоларга) сабр-қил! Албатта мана шу ишларнинг мақсадга мувофиғидир.»

عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِينَ وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Болаларингизни етти ёшида намозга буюринглар, ўн ёшида намозга бепарволик қилса уринглар ва (ўғил-қизларнинг) ётоқ жойларини ажратиб қўйинглар», дедилар.

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: أَخَذَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَيْفَ كَيْفَ أَرْمِ بِهَا أَمَا عَلِمْتَ أَنَّا لَا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Ҳасан ибн Алий садақот хурмосидан бир дона олиб оғзига солди. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қих-қих, ташла, билмайсанми, ахир биз (Пайғамбар оиласи) садақот емаймиз», дедилар.

عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ فِي حَجْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَتْ يَدِي تَطِيشُ فِي الصَّحْفَةِ فَقَالَ لِي: «يَا غُلَامُ سَمَّ اللَّهُ وَكُلَّ بِيَمِينِكَ وَكُلَّ مِمَّا يَلِيكَ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Умар ибн Аби Салама розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қарамоқлари остидаги ёш бола эдим. Овқат еганда қўлим товоқ устида кезиб юрар эди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга: «Эй болам, “Бисмиллаҳ” дегин, ўнг қўлинг билан егин, ўз олдингдан егин», дедилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ: «يَا غُلَامُ إِنِّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ أَحْفَظِ اللَّهُ يَحْفَظْكَ أَحْفَظِ اللَّهُ تَجِدَهُ تُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Бир куни Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам орқасида мингашиб, кетаётган эдим, менга: «Эй бола, мен сенга баъзи калималарни ўргатаман: Аллоҳни ёдда тут, Аллоҳ сени ёдида тутади. Аллоҳни ёдингда тут, У зотни рўпарангда топасан. Агар сўрасанг ёлғиз Аллоҳнинг ўзидан сўра. Мадад сўрасанг ёлғиз Аллоҳнинг ўзидан мадад сўра. Билгинки, агар ер юзидаги ҳамма одам жамланиб сенга бирон фойда етказмоқчи бўлишса, Аллоҳ сенинг тақдиринга ёзган нарсадан ортиқ фойда етказа олишмайди. Агар уларнинг ҳаммаси жамланиб сенга бирон зарар етказмоқчи бўлишса, Аллоҳ сенинг тақдиринга ёзган нарсадан ортиқ зарар етказа олишмайди. Тақдир қаламлари кўтарилиб, саҳифалар қуригандир», дедилар.

Шарҳ:

Бугунги кунда кўп ота-оналар бепарво ёки ғофил бўлиб қолган ишлардан бири болаларга панд-насихат ва таълим беришдир. Панд-насихат бола бирон хато ишни қилиб қўйгандагина берилмайди, балки ҳар ўринда мақомига, ёшига муносиб қилиб, таълим берилаверади. Болаларни “ҳали бу кичкина, тушунмайди” деб ташлаб қўйиш динимиз йўлланмаларидан эмас. Бунинг мисоли юқоридаги ҳадислардан иккисида ўтди; бирида Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам гўдак бўлишига қарамасдан Ҳасан ибн Алиини садақа хурмосини емоқдан қайтардилар, иккинчисида ёш бола бўлишига қарамасдан Ибн Аббосга муҳим ишларни таълим бердилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Болаларга гарчи кичкина бўлсалар-да, панд-насихат қилинади.

2- Болалар тарбиясида уларнинг ёши ўзгаришига қараб тарбия услубини ўзгартириб борилади.

130 – дарс. Болалар тарбияси (4)

Фарзандлар орасида адолат қилиш вожиблиги

Аллоҳ таоло “Нахл” сурасининг 90-оятида шундай дейди:

«Албатта, Аллоҳ адолатга ва чиройли амал қилишга буюради».

عَنْ النُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ تَصَدَّقَ عَلَيَّ أَبِي بِبَعْضِ مَالِهِ فَقَالَتْ أُمِّي عَمْرَةَ بِنْتُ رَوَاحَةَ لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْطَلَقَ أَبِي إِلَيَّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُشْهَدَهُ عَلَى صَدَقَتِي فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفَعَلْتَ هَذَا بِوَلَدِكَ كُلِّهِمْ» قَالَ لَا قَالَ: «اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا فِي أَوْلَادِكُمْ» فَرَجَعَ أَبِي فَرَدَّ تِلْكَ الصَّدَقَةَ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Нўъмон ибн Башир розияллоху анху шундай дейди: Отам молининг бир қисмини менга садақа қилди. Шунда онам: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламни бунга гувоҳ қилмагунингизча рози бўлмайман», деди. Отам Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва салламни менга берган молига гувоҳ қилиш учун у зот ҳузурларига борди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Ҳамма фарзанларингизга шундай қилдингизми?» дедилар. Отам: «Йўқ», деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳдан қўрқинглар ва фарзандларингиз орасида адолат қилинглар», дедилар. Отам қайтиб келиб, берган молини қайтариб олди.

وفي رواية: "إني لا أشهد على جور".

Бир ривоятда: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Мен зулмга гувоҳ бўлмайман», дедилар.

وفي رواية: قال: "أيسرك أن يكونوا إليك في البر سواء؟ قال: بلى، قال: فلا إذا".

Бошқа бир ривоятда: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Сизга фарзандларингиз бир хилда яхшилик қилишини хоҳлайсизми?» дедилар. Отам: «Албатта хоҳлайман» деди. «Ундай бўлса, сиз ҳам бир хил муомала қилинг» дедилар.

Шарҳ:

Динимиз ҳамма нарсада адолат қилишга буюрган. Фарзандлар орасида адолат қилмаслик улар ўртасида ўзаро адоват ва нафрат туғилишига сабаб бўлади. Шунинг учун ҳам фарзандлар орасида адолат қилиш жуда катта аҳамиятга эга. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам фарзандлар орасида адолат қилмасликни зулм деб атадилар ва ё ҳаммаларига бир хилда беришга ё молни қайтариб олишга буюрдилар. Бундай йўлланмани олган саҳобалар – Аллоҳ улардан рози бўлсин – фарзандлари орасида адолат қилишга шундай қаттиқ аҳамият беришар эдики, ҳатто битта фарзандини ўпиб қўйса, қолганларини ҳам ўпар эдилар.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Ҳамма ишда одиллик қилиш вожиб.
- 2- Фарзандларнинг баъзисига бирон нарса бериб, бошқаларига бермаслик жоиз эмас.
- 3- Эҳтиёжга қараб бирига бошқасига олиб бермаган нарсани олиб бериш мумкин.

131 – дарс. Қиз болаларга яхши муомала қилиш ва уларни чиройли тарбия қилишнинг фазилати

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ جَاءَتْنِي امْرَأَةٌ وَمَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا فَسَأَلْتَنِي فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا فَأَخَذَتْهَا فَفَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا شَيْئًا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ وَابْتَتَاهَا فَدَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثْتُهُ حَدِيثَهَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ ابْتَلَى مِنْ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Бир хотин икки қизи билан менинг олдимга тиланиб кирди. Мен битта хурмодан бошқа ҳеч нарса топмадим. Хурмони аёлга берган эдим, уни олиб, иккига бўлди-да, икки қизига берди, ўзи ундан тотиб ҳам қўймади. Сўнгра туриб чиқиб кетишди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳужрамга кирганларида бўлган воқеани айтиб бердим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кимга қиз фарзандлар берилган бўлса, у уларни чиройли тарбия қилса, улар унга жаҳаннамдан парда бўлишади», дедилар.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ وَضَمَّ أَصَابِعَهُ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким икки қизни вояга етгунча яхшилаб тарбияласа, қиёмат куни мен билан бирга туради», деб бармоқларини бир-бирига бирлаштирдилар.

Шарҳ:

Қиз бола заифа бўлиб, ўзи мустақил ҳаётини қуриб кетишга қодир бўлмай, доим уни паноҳига оладиган кишига муҳтож бўлади. Қизларни паст санаб, камситиш жоҳилият аломатларидан бўлгани учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қиз болаларни чиройли тарбиялашга ва яхши муомала қилишга тарғиб қилдилар ва бунинг учун катта мукофотларни ваъда қилдилар.

Бугунги дарсдан олинган фойдалар:

1- Қарамоғидаги қизларни Ислом асосида гўзал тарбия қилиш кишининг жаннатга киришига сабаб бўлади.

2- Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қизларга яхши муомалада бўлишга тарғиб қилдилар.

132 – дарс. Етимларни кафолатга олиш ва уларга меҳрибонлик қилиш фазли

Аллоҳ таоло “Зуҳро” сурасининг 9-оятида шундай дейди: **«Бас, энди Сиз ҳам етимларга қаҳр қилманг».**

“Инсон” сурасининг 8-оятида етимларни суюб, таом берганларни мақтаб шундай дейди: **«Ва таомни суюб-хоҳлаб турсалар-да, (ўзлари емасдан) мискин, етим ва асирларни таомлантирурлар».**

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوَسْطَى وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئًا (رواه البخاري).

Имом Бухорий Саҳл ибн Саъд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мен ва етимнинг кафили жаннатда мана шундай турамин деб, кўрсаткич ва ўрта бармоқларини бир-бирига тегар даражада бирлаштириб, ишора қилдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لغيرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ» وَأَشَارَ مَالِكٌ بِالسَّبَابَةِ وَالْوَسْطَى (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Хоҳ ўзига, хоҳ бошқага қарашли етимни кафолатига олган одам мен билан жаннатда мана бундай туради», дедилар. Ровий шундай деб, кўрсаткич ва ўрта бармоғига ишора қилди.

Шарҳ:

Балоғат ёшига етишдан аввал отаси вафот этган бола етим дейилади. Навниҳол ёшида белига қувват, йўлига ҳамроҳ ва мушқулига ечим бўладиган қаровчисини йўқотган болага кафил бўлиб, тарбиялаб, меҳр-мурувватини кўрсатган кишига Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам катта мартабаларни ваъда қилдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Етимларни кафолатига олиш ажру мукофотли амал.
- 2- Етимни кафолатига олиш жаннатга киришга ва жаннатда олий даражаларга етишга сабаб бўлади.
- 3- Бу мукофотга етимга кафил бўлган ҳамма - ҳоҳ қариндош бўлсин, ҳоҳ бегона бўлсин - эришади.

133 – дарс. Етимларнинг молларини еювчилар ҳақида

Аллоҳ таоло “Нисо” сурасини 10-оятда шундай дейди:

«Етимларнинг молларини зулм йўли билан ейдиган кимсалар ҳеч шак-шубҳасиз қоринларига олов еган бўлурлар. Ва албатта дўзахга киражаклар».

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُبِيقَاتِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكَ بِاللَّهِ وَالسَّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Еттита ҳалок қилувчи (катта гуноҳлар)дан сақланинглари», дедилар. Саҳобалар: «Ё Расулаллоҳ, улар нималар», деб сўрашди. «Улар: Аллоҳга ширк келтириш, сеҳр, Аллоҳ таоло (ўлдиришни) ҳаром қилган жонни ноҳақ ўлдириш, судхўрлик, етимнинг молини ейиш, жангда орқага қочиш ва гуноҳ-маъсиятлардан пок бўлган мўъмина аёлларни бузуқ деб тухмат қилиш», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أُحْرَجُ حَقَّ الضَّعِيفِينَ الْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ» (رواه ابن ماجه).

Имом Ибн Можа Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулаллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Парвардигоро, (Ўзинг гувоҳсан,) мен икки заифнинг – етим ва аёлнинг ҳаққини (зое қилишдан) қаттиқ огоҳлантираман», дедилар.

Шарҳ:

Шариатимиз етимнинг – балоғат ёшига етмасидан отасидан айрилган норасиданинг ҳақларига тажовуз қилишни қаттиқ қоралаган, Аллоҳ таоло бундай кимсаларни жаҳаннамга киритиш билан қўрқитган. Расулаллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам етимлар молини ейишни ҳалок қилувчи катта гуноҳлардан», деганлар.

Бизнинг юртларда фарзанд етим бўлган кундан бошлаб, унинг молини ейиш бошланади, бу отасининг таъзия маросимларидан бошланиб, унинг меросига тажовуз қилиш ва бошқа ишларда давом этади. Аллоҳ таоло ҳаммамизни етимнинг молини ейишдан ва ҳаққини поймол қилишдан сақласин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Етимларнинг молини ноҳақ еганларга қаттиқ ваийдлар ворид бўлган.
- 2- Етимларнинг молини ейиш ҳалок қилувчи катта гуноҳлардан.

134 - дарс Сафар одоблари ва суннатлари (1)

عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يَخْرُجَ يَوْمَ الْخَمِيسِ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Каъб ибн Молик розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Табук жангига пайшанба куни йўлга чиқдилар. Сафарга пайшанба куни чиқишни яхши кўрар эдилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُوا مَا سَارَ رَاكِبٌ بَلِيلٍ وَحْدَهُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар одамлар ёлғизликда бўладиган нохушликлардан мен билган нарсани билганларида эди, бирон киши кечаси ёлғиз (сафарда) юрмаган бўлар эди», дедилар.

عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الرَّاكِبُ شَيْطَانٌ وَالرَّاكِبَانِ شَيْطَانَانِ وَالثَّلَاثَةُ رَكْبٌ» (رواه الترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ёлғиз мусофир битта шайтон, икки мусофир икки шайтон бўлади. Учта одам (ҳамсафар бўлса) жамоъат бўлади», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا كَانَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ» (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар уч киши сафарда бўлса, ичларидан биттасини бошлиқ қилиб олсинлар», дедилар.

Шарҳ:

Сафарнинг Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ўргатган ўзига хос одоб ва суннатлари бор. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам пайшанба куни сафар қилишни яхши кўрар эдилар ва ёлғиз сафарга чиқишдан қайтариб, сафарга ҳамроҳ билан чиқишга буюрганлар. Агар жамоат бўлиб сафарга чиқилса ихтилофлардан узоқ бўлиш ва ҳаммининг гапи бир жойдан чиқиши учун ўзларига ораларидан бир кишини бошлиқ қилиб олишга буюрар эдилар. Юқоридаги «Ёлғиз мусофир битта шайтон, икки мусофир икки шайтон бўлади.» ҳақида ҳадис шарҳловчилар турли фикрларни билдирганлар, жумладан “сафарга учдан кам одам чиқишидан қайтарилди, қайтариқни қилган одам шайтонга итоат қилган бўлади. Ким унга итоат қилса гўеки у ҳам шайтондир. Баъзи ривоятларда шайтон бир ёки икки кишига бемалол ҳамла қила олади улар уч киши бўлиб қолишса бундай қила олмайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Сафарга пайшанба куни чиқиш мустаҳаб.
- 2- Ёлғиз сафар қилишдан қайтарилган.
- 3- Сафарда жамоат ичидан бир кишини бошлиқ қилишга буюрилган.

135 – дарс. Сафар одоблари ва суннатлари (2)

Сафарга отланганда ва қайтганда айтиладиган дуолар

عن ابنِ عمرَ رضيَ اللهُ عنَهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا اسْتَوَى عَلَى بَعِيرِهِ خَارِجًا إِلَى سَفَرٍ كَبَّرَ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: «سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ

وَكَأَبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ» وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ وَزَادَ فِيهِنَّ «آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам агар сафарга чиқсалар туяларига мингач, уч марта “Аллоҳу Акбар” деб, кейин: “Субҳанал-лазий сахҳара лана ҳаза ва ма кунна лаҳу муқринийн ва инна’ ила Роббина ламунқолибун, Аллоҳумма инна’ насъалука фии сафарина ҳаза ал-бирра ват-тақва ва минал-амали ма’ тарзо, Аллоҳумма ҳаввин алайна’ сафарана ҳаза ватви анна буъдах, Аллоҳумма антас-соҳибу фис-сафар вал-халифату фил-аҳл, Аллоҳумма инний аъзузу бика мин ваъсааис-сафар ва каабатил-манзар ва суил-мунқалаб фил-мали вал-аҳли вал-валад”, дер эдилар.

(Маъноси: Аллоҳ буюқдир! Аллоҳ буюқдир! Аллоҳ буюқдир! “Бизларга бу (маркаб)ни бўйсундириб қўйган зот (яъни Аллоҳ барча айбу-нуқсонлардан) покдир. Бизлар ўзимиз бунга қодир эмас эдик. Шак-шубҳасиз, бизлар (барчамиз) Парвардигоримизга қайтгувчидирмиз.” (Зухруф сураси 13-оят.) Эй Аллоҳ, биз Сендан ушбу сафаримизда яхшилик-хайрни, тақвони ва Сен рози бўладиган амалларни сўраймиз. Парвардигоро, бизга бу сафаримизни енгил қил, унинг узоқлигини яқин қилгин. Илоҳо, сафардаги йўлдош ҳам, хонадондаги ўринбосар-халифа ҳам Ўзингдирсан. Эй Аллоҳим, мен Сендан сафар машаққатларидан, қайғули-ёмон кўринишлардан ҳамда мол-мулк ва оилага етадиган зиёну заҳматдан паноҳ сўрайман.)

Агар сафардан кайтсалар юқорида зикр қилинган дуони ўқир ва:

“Айбуна таибуна абидууна ли-роббина ҳамидууна”ни қўшиб қўяр эдилар.

(Маъноси: Биз сафаримиздан қайтувчи, тавба қилувчи, Раббимизга сиғинувчи ҳамда У зотга ҳамду санолар айтувчилармиз.)

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كُنَّا إِذَا صَعَدْنَا كَبَّرْنَا وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Сафарда агар бирон тепаликка қўтарилсак такбир айтар эдик, агар пастликка тушсак тасбеҳ айтар эдик.

عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمِ السُّلَمِيَّةِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا ثُمَّ قَالَ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Хавла бинти Ҳаким розияллоҳу анҳо айтади: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Ким бирон манзилга тушганида: {أَعُوذُ}

{بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ} (яъни: яратган нарсаларининг ёмонлигидан Аллоҳнинг мукамал калималари билан паноҳланаман) деса, то шу манзилдан кетгунча унга ҳеч нарса зарар етказолмайди» деганларини эшитганман.

Шарҳ:

Инсон аҳли, моли, ватани ва биродарларидан ажралиб сафар қилган вақтида ўзи билан сафарда ҳам, муқим турганида ҳам бирга бўладиган Аллоҳ таолога кўпроқ илтижо қилишга муҳтож бўлиб қолади. Шунинг учун ҳам Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафарга чиқишларида, сафардан қайтишларида, қасд қилган манзилга етганларида, сафар чоғида агар тепаликка чиқсалар ёки пастликка тушсалар, бирон ўринда дам олсалар, бу ўринларнинг ҳаммасида ўзига хос дуолар қилар эдилар. Демак, мўмин киши суннатга эргашиб ва сафарида турли бало-қазолардан сақланиб, саломат қайтиб келиши учун бу дуоларни ўз ўрнида ўқиб юрмоғи керак.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Сафарга чиқишда ва қайтишда ўқиладииган дуоларни қилиш суннат.

2- Сафарда юрганда тасбеҳ ва такбир айтиш суннат.

3- {أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ} инсонни ҳамма ёмонликдан - Аллоҳнинг

изни билан - сақлайди.

Аёл киши маҳрамсиз сафар қилиши жоиз эмаслиги

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳга ва охиратга иймони бор аёл бир кеча-кундузлик масофага маҳрамсиз сафар қилиши ҳалол бўлмади», дедилар.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ يَقُولُ: «لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَةً وَإِنِّي اكْتَسَبْتُ فِي غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا قَالَ: «انْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ» (متفق عليه).

Ибн Аббос розияллоху анхумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Бирон бир эркак бегона аёл билан унинг маҳрами бўлмаган ҳолда ёлғиз-холи қолмасин. Аёл киши маҳрамсиз сафар қилмасин», дедилар. Шунда бир киши туриб: «Ё Расулуллоҳ, менинг аёлим ҳаж учун йўлга чиқди, мен эса фалон жангга чиқишга ёзилиб қўйган эдим», деди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Боргин, аёлинг билан бирга ҳаж қилгин», дедилар.

Сафардан қайтиб шаҳарга етганда энг аввал масжидга кириш

عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَيَرْكَعُ فِيهِ رَكَعَتَيْنِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Каъб ибн Молик розияллоху анху шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам агар сафардан қайтсалар, энг аввал масжидга кириб икки ракъат намоз ўқир эдилар.

Шарҳ:

Сафар хусусида бепарво бўлмаслик лозим бўлган масалардан бири – аёл кишининг маҳрамсиз сафар қилмаслигидир. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам аёл кишини ёлғиз, маҳрамсиз сафар қилишдан қайтарганлар. Зеро, аёл киши маҳрамсиз қилган сафаридида кўп фитна ва хатарларга йўлиқиши мумкин. Агарчи хатар ва фитна йўқ дейилганда ҳам Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг амрига итоат қилган ҳолда аёл киши маҳрамсиз сафар қилиши жоиз эмас. Шунингдек, аёл кишининг ҳаж қилишга қудрати етса, аммо у билан бирга сафар қилиш учун маҳрам топилмаса, унга ҳаж фарз бўлмайди.

Сафар суннатларидан яна бири – мусулмон киши сафаридан қайтиб келганида Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам қилганларидек энг аввал масжидга кириб, икки ракъат намоз ўқишлигидир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Аёл киши маҳрамсиз сафар қилиши дуруст эмас.
- 2- Тоира (самолёт)даги сафарлар ҳам шу жумладан.
- 3- Бирга сафар қиладиган маҳрами бўлмаган аёлга ҳаж фарз эмас.
- 4- Сафардан қайтган киши масжидга кириб, икки ракъат намоз ўқиши мустаҳаб.

137 - дарс Кофирларга ўзини ўхшатиш

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : «لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَهَ بغيرنا» (رواه الترمذي).

Имом Термизий Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ўзини биздан бошқаларга ўхшатган киши биздан эмас», дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ» (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким ўзини бир қавмга ўхшатса, у ўша қавмдан», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا اتَّخَلَفَ وَمَا تَنَافَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Руҳлар – жинсларга бўлингандир. (жамланган лашкарлардир.) Улар ичидан жинси бир-бирига мос келгани (таниганлари) улфатлашади, мос келмагани (танимаганлари) бир-бири билан чиқиша олмайди (юз ўгириб кетади)», деганларини эшитганман.

Шарҳ:

Мусулмон кишининг бошқалардан ажралиб турадиган шахсияти бор. Аллоҳ таоло мусулмон кишини мушрик ва кофирлардан ажралиб туришини хоҳлаган. Шунинг учун ҳам Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мушрик ва кофирларга ўзини ўхшатишдан қаттиқ

қайтарганлар. Кўп ўринларда уларга хилоф иш қилишга буюрганлар ва ташқи кўринишларда ҳам уларга мутлақо эргашмасликка буюрганлар. Бу масала бугунги кунда - айниқса ёшларимиз бошқа миллатларга ҳамма томонлама кўр-кўрона эргашиб кетаётган бир кунда – долзарб мавзулардан бирига айланиб қолди. Маҳалла имомлари, оқсоқоллар ва ҳар бир ота-она бу мавзуга жиддий эътибор беришмаса тез кунда динидан узоқ, бошқа миллатларга эргашган бир авлод етишиб чиқади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Муслмон киши ўзини муслмон бўлмаган миллатларга ўхшатиш ҳаром.
- 2- Ўзини ғайридинларга ўхшатиш уларнинг динига киришга сабаб бўлгани учун, бу амал гуноҳи кабиралардан ҳисобланади.
- 3- Ўзини бошқаларга ўхшатиш деганда уларга ўхшаб кийиниш, муомала қилиш, юриш-туришда ёки одатларда ва шунга ўхшаш нарсаларда уларга тақлид қилиш киради.
- 4- Булардан ҳам хатарлироғи ўзга миллатлар билан фахрланиш ёки уларга ўхшашни орзу қилишдир.

138 – дарс. Киши ўзи яхши кўргани билан бирга бўлади

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا أَعْدَدْتَ لَهَا» قَالَ: «حُبُّ اللَّهِ وَرَسُولِهِ» قَالَ: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Анас ибн Молик розияллоху анху шундай дейди: Бир аъробий Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан: «Қиёмат қачон?» деб сўради. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам унга: «Қиёмат кунига нима ҳозирладинг?!», дедилар. «Аллоҳ ва Расулининг муҳаббатини», деди. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Сен яхши кўрган кишинг билан бирга бўласан», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَقُولُ فِي رَجُلٍ أَحَبَّ قَوْمًا وَلَمْ يَلْحَقْ بِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бир киши Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга келиб: «Ё Расулаллоҳ, бир киши бир қавмни яхши кўрса-ю, лекин улар билан учрашмаган бўлса, бу одам ҳақида нима дейсиз?» деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Киши ўзи яхши кўрган одами билан бирга бўлади», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ учун яхши кўриш ва Аллоҳ учун ёмош кўриш иймоннинг асосий пойдеворларидан биридир. Мўмин киши мўмин ва солиҳ инсонларни яхши кўришга ва кофирларни ёмон кўришга буюрилган. Бу Аллоҳ учун яхши кўриш ва Аллоҳ учун ёмон кўриш бўлиб, Аллоҳ таолога қурбат ҳосил қиладиган амалдир. Инсон жаннатда дунёда яхши кўрган одамлари билан бирга бўлади. Атрофингизда яхши кўрган одамларингизга бир қаранг, уларни дини учун яхши кўрасизми ёки дунёси учунми?!

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Солиҳ одамларни яхши кўриш – агарчи уларчалик кўп амал қилмаган бўлса ҳам – охирада улар билан бирга бўлишга сабаб бўлади.
- 2- Кофир ва фосиқларни яхши кўриш хатарлидир.
- 3- Ким қайси қавмни яхши кўрса, қиёматда улар билан бирга бўлади.

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ» (متفق عليه).

Абу Талҳа розияллоҳу анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ит ва сураат бор уйга фаришталар кирмайди», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْمُصَوَّرُونَ» (متفق عليه).

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қиёмат куни Аллоҳнинг ҳузурида энг қаттиқ азобланадиган одамлар сурааткашлардир», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : أَنَّهَا اشْتَرَتْ نُمْرُقَةَ فِيهَا تَصَاوِيرٌ فَلَمَّا رَأَاهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ عَلَى الْبَابِ فَلَمْ يَدْخُلْ فَعَرَفْتُ فِي وَجْهِهِ الْكَرَاهِيَةَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ مَاذَا أَذْنَبْتُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا بَالُ هَذِهِ النُّمْرُقَةِ؟» قَالَتْ فَقُلْتُ اشْتَرَيْتُهَا لِكَ لَتَقْعُدَ عَلَيْهَا وَتَوْسَدَّهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّورِ يُعَذَّبُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيُقَالُ لَهُمْ أَحْيُوا مَا خَلَقْتُمْ وَقَالَ إِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الصُّورُ لَا تَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَةُ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Сурати бор бир (адёлга ўхшаш) чойшаб сотиб олдим. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам уни кўргач, уйга кирмай эшик олдида туриб қолдилар, чеҳраларидан ёқтирмаганларини сездим, кейин:

- Ё Расулalloҳ, Аллоҳ ва Расулига тавба қилдим, гуноҳим нима? - дедим.

- Бу чойшаб қаердан келди? - дедилар.

- Уни Сиз унга ўтирасиз ё ёнбошлайсиз деб олувдим, - дедим.

- Қиёматда бу сурат эгалари азобланади ва уларга: «Яратган нарсаларингизга жон бахш этинглар, дейилади», дедилар ва: «Сурат бор уйга фаришталар кирмайди», дедилар.

Шарҳ:

Жони бор нарсаларни тасвирлаш гуноҳи кабиралардан. Сураткашлар тасвирлаган ҳар бир суратлари учун қиёмат куни қаттиқ азобга дучор бўлишади. Уларга: «Қани, энди яратган нарсаларингизни тирилтиринглар» дейилади. Сураткашликка рассомчилик, ҳайкалтарошлик, тўқувчилик билан ёки бошқа усулдаги тасвир билан сурат солган кишилар киради.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Сурат солиш ҳаром бўлиб, гуноҳи кабиралардан ҳисобланади.

2- Сурат бўлган уйга фаришталар кирмайди.

3- Қиёмат куни энг қаттиқ азобланадиган одамлар сураткашлардир.

140 – дарс. Ит сақлаш ҳақида

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ اتَّخَذَ كَلْبًا إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ صَيْدٍ أَوْ زَرَعٍ انْتَقَصَ مِنْ أَجْرِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطٌ» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким чорва ёки ов ёки экинларни қўриқлашдан бошқа мақсад учун ит боқса, ҳар куни ажридан бир қийрот камаяди», дедилар.

(*Қийрот – катта тоғча ажр-савоб.)

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْكِلَابِ إِلَّا كَلْبَ صَيْدٍ أَوْ كَلْبَ غَنَمٍ أَوْ مَاشِيَةٍ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ов ити ёки чўпон ё чорва итидан бошқа итларни ўлдиришга буюрдилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغْفَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَوْلَا أَنَّ الْكِلَابَ أُمَّةٌ مِنَ الْأُمَّمِ لَأَمَرْتُ بِقَتْلِهَا فَاقْتُلُوا مِنْهَا كُلَّ أَسْوَدَ بَهِيمٍ» (رواه أبو داود والترمذي والنسائي). وزادا: «وَمَا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ يَرْتَبِطُونَ كَلْبًا إِلَّا نَقَصَ مِنْ عَمَلِهِمْ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطٌ إِلَّا كَلْبَ صَيْدٍ أَوْ كَلْبَ حَرْثٍ أَوْ كَلْبَ غَنَمٍ» .

Имом Абу Довуд, имом Термизий ва имом Насоийлар Абдуллоҳ ибн Муғаффал розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллолоҳу алайҳи ва саллам: «Агар

итлар ҳам алоҳида бир уммат (олам) бўлмаганида эди, уларни ўлдириб ташлашга буюрган бўлар эдим. Энди улар ичидан тим қораси борки, ўлдиришлар», дедилар.

Термизий ва Насоий ривоятида: «Овга ёки экинни қўриқлашга ёки чўпонликка олинган итдан бошқа итни ким уйда сақласа ҳар куни амалларидан бир қийрот камаяди», деган қўшимчаси бор.

عَنْ ابْنِ الْمُعَفَّلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ فَاغْسِلُوهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَعَفِّرُوهُ الثَّامِنَةَ فِي التُّرَابِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Муғаффал розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар бирортангизнинг идишини ит яласа уни етти марта ювинглар, саккизинчисини тупроқ билан ишқаланглар», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « طُهُورُ إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ إِذَا وَلَغَ فِيهِ الْكَلْبُ أَنْ يَغْسِلَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ أَوْ لَاهَنَّ بِالتُّرَابِ » (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар бирортангизнинг ишидини ит ялаб қўйса унинг покланиши етти марта – биринчисини тупроқ билан – ювиш билан бўлади.»

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ» (متفق عليه).

Абу Талҳа розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Фаришталар ит ва сурат бор уйга кирмайди», дедилар.

Шарҳ:

Шариатимиз итни фақат зарур ҳожат учунгина сақлашга рухсат берган. Ҳозирда ривожланган тиббиёт илми итнинг жасадида ва айниқса унинг сўлагиди инсоннинг соғлиғига

зарар берадиган жуда кўп микроблар бор экани ва у микробларни тупроқ кетказишини аниқлаган. Шариатимиз эса бундан 14 аср муқаддам ит теккан идишни тупроқ билан ювишга буюрган. Шунингдек, ит бор уйга фаришта кирмайди, фаришта кирмаган уйни эса шайтон ва унинг аскарлари эгаллайди. Бундан бошқа биз билмайдиган қанча қанча ҳикматлар бўлиши мумкин, шунинг учун мусулмон киши уйига ит киргизишдан эҳтиёт бўлмоғи керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ов, чорва ва экинзорларни қўриқлашдан бошқа мақсадда ит боқиш ҳаром.
- 2- Итдан узоқлашишга ва нафратланишга буюрилганмиз.
- 3- Ит теккан идиш етти марта ювилади, биринчиси тупроқ билан.

141 – дарс. Ухлаш суннатлари ва одоблари

عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ
وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي
إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ
الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أُرْسَلْتَ فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ»
(متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Баро ибн Озиб розияллоҳу анҳу шундай дейди:
Менга Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар ухламоқчи бўлсангиз намозга
тахорат олгандай таҳорат олинг, сўнгра ўнг томонингиз билан ётиб, ушбу дуони ўқинг:

{اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ
وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أُرْسَلْتَ.}

“Аллоҳумма асламту ваҳҳий илайка ва фаввазту амрий илайка ва алжаъту зоҳрий
илайка роғбатан ва роҳбатан илайк, ла малжаа ва ла манжа минка илла илайк, Аллоҳумма
аманту бикитабикал-лазий анзалта ва бинабиййикал-лазий арсалта”. Бу дуолар охири
айтган сўзларингиз бўлсин, агар шу кеча вафот топсангиз фитрат-исломда вафот этасиз»,
дедилар.

(Маъноси: Эй Аллоҳ, юзимни-ўзимни Сенга таслим этдим. Сенинг савобингни умид
этиб, азобингдан қўрққан ҳолда ишимни сенга топширдим ва Сенга суяндим. Сендан қочсам
ҳам барибир Ўзингга қайтиб бораман. Нозил этган китобингга, юборган пайғамбарингга
иймон келтирдим.)

عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيْلِ وَضَعَ يَدَهُ تَحْتَ خَدِّهِ ثُمَّ يَقُولُ «اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا» وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Хузайфа розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кечаси уйқуга ётганларида қўлларини юзлари остига қўяр, кейин шундай дер эдилар: {اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا} (Маъноси: Эй Аллоҳ, Сенинг исминг билан ўламан ва тириламан). Агар уйғонсалар: {الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ} (Маъноси: Бизни ўлдиргандан сўнг яна ҳаётга қайтарган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин. Қайтишлик Унинг ҳузуригадир», дер эдилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مُضْطَجِعًا عَلَى بَطْنِهِ فَقَالَ: «إِنَّ هَذِهِ ضَجْعَةٌ لَا يُحِبُّهَا اللَّهُ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қорни билан дум тушиб ётган бир кишини кўриб: Бу – Аллоҳ яхши кўрмайдиган ётишдир», дедилар.

Шарҳ:

Ухлашда ҳам Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам асҳобларига ўргатган ўзига хос одоб ва суннатлар бор. Таҳорат билан ётиш, ухлаганда ва турганда айтиладиган зикр-дуоларни айтиш ва ўнг томони билан ётиш каби. Муслмон киши ухлаганда ҳам суннатга эргашиб ва шайтондан кўрғонланган ҳолатда, тинч, хотиржам ухлаши учун ушбу суннат ва одобларга риоя қилиб ухламоғи керак.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Таҳорат билан ухлаш суннат.

2- Ўнг томони билан ётиб, уйқу олдида ўқиладиган зикр-дуоларни ўқиш суннат

3- Қорнини ерга қилиб ётиш макруҳ.

142 – дарс. Солиҳ-яхши тушнинг фазилати ва ёлғондан туш кўрдим дейишнинг ёмон оқибатлари

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَمْ يَبْقَ مِنَ النَّبْوَةِ إِلَّا الْمُبَشِّرَاتُ قَالُوا وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ قَالَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Хурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан эшитдимки: «Пайғамбарликдан (сўнг) фақат хушхабар берувчи нарсаларгина қолади», дедилар. Саҳобалар: «Хушхабар берувчи нарсалар нималар?», деб сўрашди. «Тўғри-содиқ тушлар», дедилар.

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلْمًا يَكْرَهُهُ فَلْيَنْفُتْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ ҳадисда Абу Қатода розияллоҳу анҳу шундай дейди: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Яхши туш Аллоҳдан, ёмон туш эса шайтондандир. Биронтангиз ёмон туш кўрса, чап томонига уч марта туфласин ва Аллоҳдан тушининг ёмонлигидан паноҳ сўрасин, шунда унга асло зарар қилмайди» деганларини эшитдим.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلْمٍ لَمْ يَرَهُ كُفِّفَ أَنْ يَعْقَدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَنْ يَفْعَلَ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким кўрмаган тушини кўрдим деса, (қиёмат куни) унга иккита арпа донасини бир-бирига боғлаш юклатилади, ҳеч қачон буни қилолмайди», дедилар.

(Яъни: қўлидан келмайдиган ишни юклатиш ҳам азобнинг бир тури.)

Шарҳ:

Тушнинг ўзига хос хислатлари бор. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобалардан тушлари ҳақида сўрар ва уларнинг таъбирини айтиб берар эдилар. Содиқ-яхши тушлар Аллоҳдан, ёмон тушлар эса шайтондан бўлади. Ёмон туш кўрган одам тушини бошқаларга айтмай, чап томонига уч марта туфлаб, Аллоҳдан тушининг ёмонлигидан паноҳ сўраса, тушида кўрган ёмонлик таъсир қилмайди. Инсон кўрмаган тушини кўрдим дейишдан эҳтиёт бўлмоғи керак, чунки бу билан Аллоҳга бўҳтон қилган бўлиб, охирада қаттиқ жазоланади.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Содиқ-яхши туш пайғамбарликдан бир бўлак ва хушxabар берувчидир.
- 2- Содиқ-яхши туш Аллоҳдан, ёмон-дахшатли тушлар шайтондан.
- 3- Ёлғондан туш кўрдим деб айтишнинг қаттиқ азоби бор.

143 – дарс. Туш борасидаги одоб ва суннатлар

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ وَالْحُلْمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلْمًا يَكْرَهُهُ فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثًا وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ (متفق عليه). وزاد في رواية "وليتحول عن جنبه الذي كان عليه".

Муттафақун алайҳ ҳадисда Абу Қатода розияллоху анху шундай дейди: Мен Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Яхши туш Аллоҳдан, ёмон туш эса шайтондандир. Биронтангиз ёмон туш кўрса, чап томонига уч марта туфласин ва Аллоҳдан тушининг ёмонлигидан паноҳ сўрасин, шунда унга асло зарар қилмайди» деганларини эшитдим.

Бошқа бир ривоятда: «бошқа томонига ўгирилиб ётсин», дедилар.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ الرُّؤْيَا يُحِبُّهَا فَإِنَّهَا مِنَ اللَّهِ فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا وَإِذَا رَأَى غَيْرَ ذَلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَإِنَّمَا هِيَ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا وَلَا يَذْكُرْهَا لِأَحَدٍ فَإِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Саид Ал-Худрий розияллоху анху айтади: Мен Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитдим: «Агар биронтангиз ўзи суйган нарсасини туш кўрса, у Аллоҳдандир. Аллоҳ таолога хамд айтсин ва одамларга айтаверсин. Агар бунинг аксини кўрса, у шайтондандир. Аллоҳ таолодан унинг ёмонлигидан паноҳ сўрасин ва ҳеч кимга айтмасин. (Агар шундай қилса) у зарар бермайди.»

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يُحَدِّثَنَّ أَحَدُكُمْ بِتَلَعُّبِ الشَّيْطَانِ بِهِ فِي مَنَامِهِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Биронгангиз тушида шайтон уни (ўйинчоқ қилиб) ўйнаганини гапириб юрмасин», дедилар.

Шарҳ:

Мўмин киши юқорида ўтган ҳадисларда айтилган тушга тааллуқли суннат ва одобларига риоя қилса, Аллоҳнинг изни билан шайтоннинг озор ва васвасаларидан нажот топади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Агар мусулмон киши ёмон туш кўрса чап томонига уч марта туфлайди, шайтоннинг ёмонлигидан паноҳ сўрайди ва бошқа томонга ёнбошлаб ётади.

2- Агар ёмон туш кўриб ҳеч кимга айтмаса, Аллоҳнинг изни билан у зарар етказмайди.

3- Қўрқинчли тушлар - босинқирашлар ҳеч кимга айтилмайди.

144 – дарс. Аллоҳ учун яхши кўришнинг фазли

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالَهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Етти тоифа одам борки, Аллоҳ Ўзининг соясидан бошқа соя бўлмаган кунда уларни Ўз соясида соялантиради: адолатли имом-раҳбар; парвардигорининг ибодатида улғайган йигит; қалби масжидларга боғланган киши; Аллоҳ йўлида дўстлашган, Унинг йўлида бирлашиб, Унинг йўлида ажрашувчи икки киши; мансабли ва соҳибжамол аёл ўзига чорлаганда: «Мен Аллоҳдан кўрқаман», деган киши; махфий ҳолда садақа берган, ҳатто ўнг қўли берганини чап қўли билмайдиган киши; Аллоҳни танҳоликда зикр қилиб, кўзёши тўккан киши», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِحَلَالِي الْيَوْمِ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алаҳи ва саллам дедилар: «Аллоҳ таоло қиёмат куни (халойиққа қараб): Мен учун бир-бирлари билан муҳаббатлашганлар қани? Мен бугун, Ўзимнинг соямдан бошқа соя бўлмаган кунда уларни соялантираман, дейди».

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ» (رواه مالك)

Имом Молик ривоят қилган ҳадисда Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳу айтади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитдим: «Аллоҳ таоло деди: «Мен учун бир-бирларини яхши кўрганларга, Мен учун бир-бирлари билан суҳбат қуриб ўтирганларга, Мен учун бир-бирларини зиёрат этганларга, Мен учун бир-бирларига инфоқ-эҳсон қилганларга Менинг муҳаббатим вожиб бўлур.»

Шарҳ:

Аллоҳ учун яхши кўриш ёки муҳаббатлашиш маъноси шуки, Сиз бир кишини Аллоҳ таолонинг тоат-ибодатида бўлгани учун яхши кўрасиз ва унинг Аллоҳга тоати қанча зиёдалашса унга нисбатан сизнинг муҳаббатингиз ҳам шунча зиёдалашади. Бундай тарзда муҳаббатлашиш энг афзал амаллардан ҳисобланади, чунки сиз у одамни бирор дунёвий мақсад учун эмас, балки фақат Аллоҳ учунгина яхши кўрасиз. Муҳаббатлари холис Аллоҳ учун бўлган кишиларни Аллоҳнинг Ўзи ҳеч қандай соя йўқ кунда ўз арши сояси билан соялантириб туради.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Аллоҳ учун муҳаббатлашишнинг фазли буюк, охирадаги ажри ҳам улкан.
- 2- Аллоҳ учун муҳаббатлашиш Аллоҳ таолонинг муҳаббатига эришишга сабаб бўлади.

145 – дарс. Аллоҳ учун зиёрат қилишнинг фазли

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى فَأَرْصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ أَيْنَ تُرِيدُ قَالَ أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ قَالَ هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا قَالَ لَا، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحَبَّتُهُ فِيهِ» (رواه مسلم)

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади: Набий соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар: «Бир киши бошқа шаҳарда яшайдиган бир биродарининг зиёратига отланди. Аллоҳ таоло унинг йўлига бир фариштани жўнатди. Ҳалиги одам фариштанинг ёнига етиб келгач, фаришта ундан: «Қаерга кетяпсиз?», деб сўради. «Шу шаҳарда бир биродарим бор, уни зиёрат қилгани кетяпман», деди. «Унда сизнинг бирон ундириб оладиган ҳаққингиз борми?», деди фаришта. «Йўқ, мен уни фақат Аллоҳ учун яхши кўраман», деди. Шунда у: «Мен сизга Аллоҳ жўнатган элчиман, сиз биродарингизни Аллоҳ учун яхши кўргангиз учун сизни ҳам Аллоҳ яхши кўрди», деди (Муслим ривояти).

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ عَادَ مَرِيضًا أَوْ زَارَ أَخًا لَهُ فِي اللَّهِ نَادَاهُ مُنَادٍ أَنْ طِبْتَ وَطَابَ مَمَشَاكَ وَتَبَوَّاتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا» (رواه الترمذي).

Имом Термизий Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloху соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким бир касални бориб кўрса ёки Аллоҳ йўлидаги биродарини зиёрат қилса бир нидо қилувчи (фаришта) унга: «Хушбахт бўлдинг, қадамингга ҳасанотлар бўлди ва жаннатдан ўзингга бир ўринни ҳозирладинг», деб нидо қилади», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ учун зиёрат қилиш улуғ фазилатли, ажри ҳам улкан бўлган амаллардан, чунки бундай зиёрат дунёвий ғаразлар учун эмас, балки ёлғиз Аллоҳнинг ўзи учун яхши кўриб ва Аллоҳдан савоб умид этиб қилинади. Расулulloху соллаллоху алайҳи ва саллам бу

амалнинг мукофоти Аллоҳнинг муҳаббатига эришиш ва жаннатда олий ўринларга эришиш бўлишини хабар бердилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Аллоҳ таоло учун зиёрат қилишнинг фазли буюқдир.

2- Аллоҳ учун зиёрат қилиш Аллоҳнинг муҳаббатига эришиш ва жаннатга киришга сабаб бўлади.

146 – дарс. Чақирилган жойга бориш

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мусулмон кишининг мусулмон биродари устида бешта ҳаққи бор: Саломига алиқ олиш, касал бўлса зиёрат қилиш, (вафот этса) жанозасига қатнашиш, чақирса бориш ва акирса (кейин алҳамдулиллаҳ деса) ярҳамукаллоҳ дейиш», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ فَلْيَأْتِهَا» (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумодан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз валима - никоҳ зиёфатига чақирилса борсин», дедилар.

عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى طَعَامٍ فَلْيُجِبْ فَإِنْ شَاءَ طَعِمَ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Жобир розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Биронтангиз таомга тақлиф қилинса борсин, агар хоҳласа ейди, хоҳламаса емайди», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ بِئْسَ الطَّعَامُ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى إِلَيْهِ الْأَغْنِيَاءُ وَيَتْرَكُ
الْمَسَاكِينَ فَمَنْ لَمْ يَأْتِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ (رواه مسلم)

Имом Муслим ривоят қилган асарда Абу Хурайра розияллоху анху шундай дейди: «Бойларгина чақирилиб, камбағаллар чақирилмайдиган тўйнинг оши нақадар ёмон ош! Ким чақирилган жойга бормаса, Аллоҳ ва Расулига осий бўлибди.»

Шарҳ:

Чақирилган жойга бориш мусулмон кишининг мусулмон биродари устидаги ҳақларидан биридир. Мусулмонларнинг ижтимоий ва оилалараро борди-келдиларини кучайтиришга сабаб бўлгани учун ҳам Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чақирилган жойга боришга буюрганлар. Шариатга мувофиқ ўтказилаётган тўй ва зиёфатларга таклиф қилинганда бормаслик Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг амрларига осий бўлиш, демақдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар: .

- 1- Тўй ва зиёфатлар агар шариатга мувофиқ бўлса, чақирилганда бориш лозим.
- 2- Чақирилган жойга бориш мусулмон кишининг мусулмон биродари устидаги ҳақларидан бири.
- 3- Чақирилган жойга борганда албатта таом тановул қилиш шарт эмас, хоҳласа ейди хоҳламаса емайди.

147 – дарс. Киришга изн сўраш одоби

Аллоҳ таоло “Нур” сурасининг 27-оятида шундай дейди:

«Эй мўминлар, ўз уйлариңиздан бошқа уйларга то изн сўрамағуниңизча ва эгаларига салом бермағуниңизча кирманғиз».

59-оятида эса:

«Қачон гўдақларинғиз балоғатга етсалар, улар ҳам худди улардан илгари (балоғатга етганлар) каби изн сўрасинлар».

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَيْنٍ كَانَ عَلَى أَبِي فَدَقَّقْتُ الْبَابَ فَقَالَ: «مَنْ ذَا» فَقُلْتُ: أَنَا، فَقَالَ: «أَنَا، أَنَا» كَأَنَّهُ كَرِهَهَا (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Бир ҳожат билан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига бориб, эшикни тақиллатдим. Ичкаридан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

- Ким у?», дедилар.

- Мен... -, дедим.

- Мен... Мен... деб гўё ёқтирмагандай такрорладилар.

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَطَّلَعَ رَجُلٌ مِنْ جُحْرٍ فِي حُجْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِدْرَى يَحْكُ بِهِنَّ رَأْسَهُ فَقَالَ: «لَوْ أَعْلَمُ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعَنْتُ بِهِنَّ فِي عَيْنِكَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِسْتِذَانُ مِنْ أَجْلِ الْبَصْرِ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Саҳл ибн Саъд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Бир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳужралари тирқишидан қаради. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўлларида тароқ билан сочларини тараб турган

эдилар. Ҳалиги кишига: «Агар қараётганингни билсам, шуни кўзинга тикиб олган бўлардим. Ахир изн сўраш кўз (номаҳрамларга тушиб қолмаслиги) учун буюрилган», дедилар.

عَنْ كَلْدَةَ بْنِ حَنْبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ وَلَمْ أُسَلِّمْ وَلَمْ أُسْتَأْذِنْ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ارْجِعْ فَقُلِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَدْخُلْ» (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Калада ибн Ҳанбал розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келиб, киришга рухсат ҳам сўрамай, салом ҳам бермай, тўғри олдиларига кириб бордим. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам менга: «Қайтинг, кейин “Ассалому алайкум, кирсам майлими?” деб айтинг», дедилар.

عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا اسْتَأْذَنَ أَحَدُكُمْ ثَلَاثًا فَلَمْ يُؤْذَنَ لَهُ فَلْيَرْجِعْ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоҳу анҳу айтади: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз уч марта изн сўраса-ю, изн берилмаса қайтиб кетсин.

Шарҳ:

Одамларнинг авратларини ва ўзларига хос ишларини бегона кўзлардан сақлаш мақсадида уйларга изн сўраб кириш динимиз буюруқларидан. Изн сўраш - манзилга киришдан аввал кўзни ичкарига югуртирмаган ҳолда уч марта қўнғироқ чалиш, эшик қоқиш ёки хонадон эгасини чақириш билан бўлади. Агар уч бор чақиргандан сўнг чиқмаса, тўртинчи бор чақириб ўтирмай, соҳиби хона айна пайтда чиқишга имконсиз экан деб, яхши гумон билан қайтиб кетади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Эшиқдан киришдан аввал рухсат сўраш лозим.

2- Эшик қоққан кишига ичкаридан “кимсиз?” дейилса, исм шарифини айтади, “мен” деб туравермайди.

3- Хонадон соҳибини чақириш уч марта бўлади, жавоб бўлмаса қайтиб кетади.

148 – дарс. Мажлис ва ўтиришлар одоби (1)

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «خَيْرُ الْمَجَالِسِ أَوْسَعُهَا» (رواه أبو داود).

Имом Абу Довуд Абу Саид ал-Худрий розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ўтирадиган жойларнинг яхшиси кенгроқ бўлганидир», дедилар.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطَّرِيقَاتِ» قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا بُدٌّ مِنْ مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ» قَالُوا وَمَا حَقُّهُ قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ» (متفق عليه).

Абу Саид ал-Худрий розияллоху анхудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам: «Кўчаларда ўтирманглар» дедилар. Саҳобалар: «Ё Расулаллоҳ, баъзан ўтиришга мажбур бўлиб қоламиз, баъзан гаплашиб қоламиз» дейишди. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар ўтиришга мажбур бўлиб қолсангиз, йўлнинг ҳаққини ўтаб кўйинглар» дедилар. «Ҳаққи нима?» дейишди. «(Ўтган кетганга) кўзни тикмаслик, озор етказмаслик, салом берганга алик олиш ва маъруф ишларга буюриб, мункар ишлардан қайтариш», дедилар.

عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالسَّوِّءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَبِيرِ فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْدِيكَ وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً وَنَافِخُ الْكَبِيرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً» (رواه البخاري)

Абу Мусо ал-Ашъарий розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Яхши суҳбатдош билан ёмон суҳбатдошнинг мисоли мушк сотувчи (аттор) билан (темирчининг) босқонига дам урувчига ўхшайди. Мушк сотувчи ё мушкидан сизга ҳадя қилади ё ундан сотиб оласиз ё ҳеч бўлмаса ундан хушбўй атр ҳидини топасиз. Босқонга дам урувчи эса ё кийимингизни куйдиради ё эса ундан бадбўй ҳид топасиз», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهِ وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ تَرَةٌ فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ وَإِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُمْ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қайси қавм бир мажлисда ўтирсалар-у, Аллоҳ таолони зикр қилмасалар ва Пайғамбарларига саловот айтмасалар, қиёмат куни уларга бу мажлис ҳасрат бўлади. Аллоҳ хоҳласа уларни азоблайди ва хоҳласа кечириб юборади», дедилар.

Шарҳ:

Динимизда мажлис ва ўтиришларнинг риоя қилиниши керак бўлган ўзига хос одоблари бор. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам мажлислар хайрли, баракотли, Аллоҳ таоло рози бўладиган мажлис бўлишига йўллаб, унинг одобларини таълим берганлар.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Ўтириладиган жойларнинг кенгроқ бўлиши мустаҳаб.
- 2- Йўлда ўтирганда унинг ҳаққини адо этиш лозим.
- 3- Йўлнинг ҳақлари – ўтган кетганларга қарамаслик, йўловчиларга озор етадиган нарсаларни йўлдан даф қилиш ва амру-маъруфга буюриб, мункар ишлардан қайтариш.
- 4- Яхши суҳбатдошлар билан ҳамсуҳбат бўлиб, ёмон суҳбатдошлардан узоқ юриш суннат.
- 5- Аллоҳ таолонинг номи ёдга олинмайдиган мажлислардан узоқлашиш керак.

149 – дарс. Мажлис ва ўтириш одобларидан (2)

Аллоҳ таоло “Мужодала” сурасининг 11-оятида шундай дейди:

«Эй мўминлар, қачон сизларга (мажлис-суҳбатларда дўст-биродарларингиз келиб: «Бизларга ҳам шу мажлисдан) жой беринглар», дейилса, дарҳол жой беринглар, Оллоҳ сизларга ҳам (Ўз жаннатидан) жой берур.»

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنَ مَقْعَدِهِ ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا» (متفق عليه).

Ибн Умар розияллоху анхумодан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Бир киши бошқа бир кишини ўрнидан турғизиб, унинг ўрнига ўтирмасин. Балки, орани очиб, жой беринглар», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Биронтангиз ўтирган ўрнидан туриб, сўнг яна қайтиб келса, у ўша ерга ҳақлироқдир», дедилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ يَنْتَهِي (رواه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Самура розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келсак, мажлис тугаган ерга ўтирардик.

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ وَهُمْ حَلَقٌ فَقَالَ مَالِي أَرَأَكُمْ عَزِينَ» (رواه مسلم وأبو داود).

Имом Муслим ва имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Самура розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам масжидга кирдилар, одамлар бир неча ҳалқа бўлиб ўтиришган эди, «Бу нимаси, нега бўлиниб-бўлиниб ўтирибсизлар?!» дедилар.

Шарҳ:

Мажлисда йиғилиб ўтириш ва тарқоқ бўлмаслик, шунингдек, бир киши бировнинг ўрнига ўтириш мақсадида уни ўрнидан турғизиб юбормаслиги Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўллаган ўтириш одобларидан. Ўтирганлар сурилиб, янги келган одамга жой беришлари лозим. Агар бир одам ўтирган ўрнидан туриб кетиб, кейин яна қайтиб келса, ўз ўрнига ўтиришга ҳақлироқдир. Янги келган одам эса қаерда бўш жой бўлса, шу ерга ўтиради.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ўтиришларда жамланиш ва тарқоқ бўлмаслик суннат.
- 2- Ўтирган одамни турғизиб, ўрнига ўтирилмайди, балки ўтирганлар сурилиб жой беради.
- 3- Янги келган одам қаерда бўш жой бўлса, ўша ерга ўтиради.
- 4- Бир одам ўтирган жойидан туриб кетиб, кейин яна қайтиб келса, ўз жойига ҳақлироқ.

150 – дарс. Мажлис ва ўтириш одобларидан (3)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا كَانُوا ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّلَاثِ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар уч киши бўлсалар, бирини қолдириб, иккитаси шивирлаб гаплашмасин», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَ اثْنَيْنِ إِلَّا بِإِذْنِهِمَا» (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Бир киши иккита одамнинг ўртасига уларнинг изнисиз ўтириши мумкин эмас», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فَكَثُرَ فِيهِ لَعْنُهُ فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذَلِكَ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким бир ўтиришда ўтирганида беҳуда гаплари кўп бўлса, туришидан олдин: “Субҳанакаллоҳумма ва биҳамдик, ашҳаду ан ла илаҳа илла анта, астағфирука ва атубу илайк” (Парвардигоро! Сен барча айбу нуқсондан покдирсан. Сенинг ҳамдинг билан тасбеҳлар айтаман. Гувоҳлик бераманки, Сендан Ўзга ҳеч бир илоҳ йўқ. Сендан истиғфор сўрайман ва Сенга тавбалар қиламан), деса, шу мажлисида қилиб қўйган (кичик) гуноҳлари кечирилади», дедилар.

Шарҳ:

Мусулмонлар ўртасида дилхираликлар бўлиши олдини олиш учун Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мажлис ва ўтиришлар одобини баён қилдилар. Бир мажлисда уч кишидан бошқа одам бўлмаса, биттасини ажратиб қўйиб, иккитаси шивирлашиб гаплашмаслиги лозим. Чунки, бу унинг кўнглини оғритиши мумкин. Шунингдек, бир киши иккита одамнинг ўртасига уларнинг изнисиз ўтириб олиши мумкин эмас. Чунки, уларнинг бировга билдиргилари келмаган ўзаро гап-сўзи ёки суҳбатлашиб ўтиришган бўлиши мумкин. Мажлисдан туришдан олдин унда бўлиб ўтган ҳар хил ҳазил-ҳузул, ноўрин сўзлар каби кичик гуноҳларга каффорат бўлувчи юқоридаги дуони ўқиш ҳам мажлис одобларидан саналади.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Бир кишини ажратиб, икки киши ёлғиз шивирлаб гаплашиши мумкин эмас.
- 2- Икки киши гаплашиб ўтирган бўлса, бир одам келиб, улардан рухсат сўрамасдан ўрталарига ўтириши мумкин эмас.
- 3- Ўтиришларни мажлисга каффорат бўлувчи дуо билан якунлаш суннатдир.

151 – дарс. Шайтон муслмонлар ўртасига соладиган фитналардан огоҳ бўлиш лозимлиги

Аллоҳ таоло Исро сурасининг 53 – оятида шундай буюради:

«Бандаларимга айтилганки, улар (ўзаро сўзлашганларида) энг гўзал сўзлардан сўзласинлар. Зеро, шайтон уларнинг ўрталарида бузғунчилик қилур.»

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ آيَسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу айтади: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитдим: «Шайтон Арабистонда намозхонлар унга сиғинишларидан ноумид бўлди. Лекин улар ўртасида низо чиқаришдан (умидсиз эмас)».

عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ عَرْشَ إِبْلِيسَ عَلَى الْبَحْرِ فَيَبْعَثُ سَرَايَاهُ فَيَفْتِنُونَ النَّاسَ فَأَعْظَمُهُمْ عِنْدَهُ أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу айтади: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитдим: «Иблиснинг тахти денгизда. У аскарларини юборади, улар одамларни фитнага солишади. Иблис ҳузурида уларнинг энг ҳурматлиси энг катта фитначисидир.»

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وَكَّلَ بِهِ قَرِينُهُ مِنَ الْجِنِّ قَالُوا وَإِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَإِيَّايَ إِلَّا أَنْ اللَّهُ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Сизлардан ҳар бирингизга жинлардан бўлган бир ҳамроҳ бириктириб қўйилган», дедилар. Саҳобалар: «Сизга ҳамми, ё Расулуллоҳ?»,

дейишди. «Ҳа, менга ҳам, бироқ Аллоҳ унинг устидан менга ёрдам берди ва у мусулмон бўлди. Энди у мени фақат яхшиликкагина ундайди», дедилар.

Шарҳ:

Шайтоннинг инсонга адовати азалий ва ўзгармас. Аллоҳ таоло Қуръонда бу ҳақда хабар бериб, бандаларини унинг макридан огоҳлантирган. Шайтон фурсат бўлди дегунча одамлар ўртасига адоват солишдан асло чарчамайди. Одамлар ўртасидаги охир оқибат юзкўрмас бўлишгача етиб борадиган ўзаро уруш-жанжаллар шайтоннинг фитнаси натижасидир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Иблис – шайтоннинг мўминларга нисбатан адовати чексиз.
- 2- Одамлар орасида содир бўладиган фитналардан огоҳ бўлиш ва фитна оловини ўчиришга ҳаракат қилиш лозим. Чунки у шайтоннинг амалидан.

152- дарс. Сабрнинг фазилати ва сабрга ундов

Аллоҳ таоло Зумар сурасининг 10-оятида шундай дейди:

«Ҳеч шак-шубҳа йўқки, сабр-тоқат қилувчиларга ажр-мукофотлари беҳисоб, тўлатўкис қилиб берилади.»

Бақара сурасининг 155-оятида шундай дейди:

«..сабр қилувчиларга хушxabар беринг».

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ لِي قَالَ: «إِنْ شِئْتَ صَبَرْتَ وَلَكَ الْجَنَّةُ وَإِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيكَ» فَقَالَتْ أَصْبِرُ فَقَالَتْ إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ لِي أَنْ لَا أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Бир аёл Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам ҳузурларига келиб: «Мен тутқаноқ тутиб беҳуш бўламан ва кийимларим очилиб кетади. Менинг ҳаққимда Аллоҳга дуо қилинг», деди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Агар ҳохласангиз сабр қиласиз ва сиз учун жаннат бўлади, ҳохласангиз Аллоҳдан сизга шифо сўраб дуо қиламан», дедилар. У: «Сабр қиламан, фақат Аллоҳга дуо қилинг, (тутқаноқ пайтида) очилиб кетмайдиган бўлай», деди. Ул зот унинг ҳаққига дуо қилдилар.

عَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ» (رواه مسلم).

Имом Муслим Суҳайб розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Мўминнинг иши қизиқ, унинг барча ишлари яхшиликдир. Бу фақат мўмин учундир. Агар унга бирон хурсандчилик етса, шукр қилади ва бу унга яхшиликдир. Агар бирон кулфат етса, сабр қилади ва бу ҳам унга яхшиликдир», дедилар.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمُسْلِمُ إِذَا كَانَ مُخَالَطًا النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ خَيْرٌ مِنَ الْمُسْلِمِ الَّذِي لَا يُخَالَطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий Ибн Умар розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мусулмон киши агар одамларга аралшиб юрса ва уларнинг озорларига сабр қилса, у одамларга аралашмайдиган, уларнинг озорларига сабр қилмайдиган мусулмондан яхшидир», дедилар.

Шарҳ:

Динимизда сабр катта аҳамиятга эга бўлиб, диннинг ҳаммаси сабр устига қурилган: Аллоҳнинг тоат-ибодати устида сабр қилиш, Аллоҳ ҳаром қилган нарсалардан ўзни тийишда сабр қилиш, Аллоҳнинг тақдирига сабр қилиш каби. Сабр қилувчи киши Аллоҳга итоат қилиб, Унинг ажру савобини истагани туфайли охир-оқибат албатта фойда қилади. Зотан, бесабрлик ва жазавага тушиш билан қадарни ўзгартириб бўлмайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Сабр фазилатли сифат, унинг диндаги манзилати олий.
- 2- Сабр жаннатга эришиш сабабларидан.
- 3- Одамларнинг озорларига сабр қилиб улар билан аралшиб юриш, аралашмай четга чиқиб олишдан афзал.

153 - дарс. Касалликлар ва уларнинг гуноҳларга каффорат бўлиши ҳақида

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذَى وَلَا غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мусулмон кишига етган машаққат, касаллик, ғам-ташвиш, ҳафагарчилик, азият, ҳатто баданига кирган бир тикан сабабли ҳам Аллоҳ таоло унинг гуноҳларидан ўчиради», дедилар.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ وَهُوَ يُوعَكُ وَعَكًا شَدِيدًا وَقُلْتُ إِنَّكَ لَتُوعَكُ وَعَكًا شَدِيدًا قُلْتُ إِنَّ ذَاكَ بِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ قَالَ: «أَجَلٌ، مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذَى إِلَّا حَاتَّ اللَّهُ عَنْهُ خَطَايَاهُ كَمَا تَحَاتُّ وَرَقُ الشَّجَرِ» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам ҳузурларига беморлик пайтларида бордим, у зот қаттиқ иситмалаб ётган эканлар. Мен: «Сиз иситмада куйиб-ёняпсиз, сизга бунинг учун икки карра ажр бўлар», дедим. «Ҳа шундай, қай бир мусулмон кишига бирон азият етса, шу сабабли Аллоҳ унинг гуноҳларини худди дарахтнинг барглари тўкилгани каби тўкиб юборади», дедилар.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى أُمِّ السَّائِبِ فَقَالَ: «مَا لَكَ يَا أُمَّ السَّائِبِ تُزْفِرِينَ؟» قَالَتْ الْحُمَّى لَا بَارَكَ اللَّهُ فِيهَا، فَقَالَ: «لَا تَسْبِي الْحُمَّى فَإِنَّهَا تَذْهَبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يَذْهَبُ الْكَبِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ» (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Умму Соибнинг олдига кириб: «Сизга нима бўлди эй Умму Соиб, қалтираяпсиз?» дедилар. «Қуриб кетгур иситма», деди. «Иситмани сўкманг, чунки у одамзотнинг гуноҳларини худди темирчининг босқони темирнинг зангини кетказганидек кетказади», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло ўзининг раҳмати туфайли мусулмон кишига бу дунёда етган касаллик, мусибат каби нарсаларни унинг гуноҳларига каффорат қилиб қўйди. Мусулмон кишига етган ҳар бир мусибат – агар унга сабр қила олса – Аллоҳ таоло тарафидан унга бўлган неъматдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Инсон ўзига етган касаллик ва мусибатларга сабр қилиши лозим.
- 2- Агар сабр қилиб, савоб умид қилса, бу унинг гуноҳларига каффорат бўлади.
- 3- Бандаларининг гуноҳларини мана шундай нарсалар сабабли каффорат қилиб туриши Аллоҳ таолонинг фазлу марҳаматидандир.

154 - дарс. Хиёнатнинг ҳаромлиги ва ундан огоҳлантириш

Аллоҳ таоло Моида сурасининг 1-оятида айтади:

«Эй мўминлар, аҳдларга (ўзаро келишган битимларга) вафо қилингиз!»

Исро сурасининг 34-оятида эса бундай дейди:

«Аҳдга вафо қилинглар. Зеро, аҳд-паймон (Қиёмат куни) масъул бўлинадиган ишдир.»

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصَلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصَلَةٌ مِنَ النَّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ (متفق عليه).

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Кимда тўртта сифат бўлса, у ҳақиқий мунофиқ бўлади. Кимда улардан биттаси бўлса, то уни тарк қилгунича, нифоқдан битта сифат унда бор бўлади: Омонат берилса хиёнат қилади, гапирса ёлғон сўзлайди, аҳд берса хиёнат қилади, хусуматлашса фожирлик қилади (мақсаддан четлаб кетади).»

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُقَالُ هَذِهِ غَدْرَةُ فُلَانٍ» (متفق عليه).

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Қиёмат куни ҳар бир хиёнатчининг байроғи бўлади, «Бу фалончининг хиёнати», деб айтилади.»

Шарҳ:

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло аҳдга вафо қилишга буюрди, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аҳдга хиёнат қилишни мунофиқларнинг сифатларидан деб санадилар ва қиёмат куни хиёнатчи учун ҳаммага кўринарли қилиб катта байроқ тикилиши ва бу фалончининг хиёнатидир, деб уни халойиқлар ичида шармисор қилинишини хабар бердилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Хиёнаткорлик шариатимизда ҳаромдир.
- 2- У мунофиқларнинг сифатларидан ҳисобланади.
- 3- Қиёмат куни хиёнаткорлар шармандаи шармисор қилинади.

155 – дарс. Алдоқчиликдан огоҳлантириш

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى صُبْرَةٍ طَعَامٍ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا
فَنَالَتْ أَصَابِعُهُ بَلَلًا فَقَالَ: «مَا هَذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ؟» قَالَ أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «أَفَلَا
جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ كَيْ يَرَاهُ النَّاسُ، مَنْ غَشَّ فَلَيْسَ مِنِّي» (رواه مسلم)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анху шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам озиқ-овқат (дон-дун маҳсулоти) уюми ёнидан ўтиб кетатуриб, қўлларини унинг ичига тикқан эдилар, бармоқлари намликни ҳис қилди. Шунда: - «Бу нимаси, эй дон соҳиби?!», дедилар.

У: - «Ёмғир ёғиб қўйганди, ё Расулуллоҳ», деди.

- «Одамлар кўрадиган қилиб устига чиқариб қўймабсан-да! Ким алдаса, мен(инг умматим)дан эмасдир», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا وَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا» (رواه مسلم).

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким бизга қурол кўтарса, у биздан эмас. Ким бизни алдаса, у биздан эмас», дедилар.

عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الدِّينُ النَّصِيحَةُ» قُلْنَا لِمَنْ؟ قَالَ
لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ (رواه مسلم)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Тамим ад-Дорий розияллоҳу анху шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Дин - насиҳат (холислик)дир» дедилар. «Ким учун, ё Расулуллоҳ?» - деб сўраган эдик, «Аллоҳ учун, Унинг китоби ва Расули учун, мусулмонларнинг раҳбарлари ва оммалари учун», деб жавоб бердилар.

Шарҳ:

Мусулмонларга нисбатан самимий муносабатда бўлиш вожиб ва у диннинг асосларидан. Олди-сотди ёки бошқа муомалаларда уларни алдаш катта гуноҳлардан, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бу ёмон иллатдан огоҳлантириб, мусулмонларни алдаган одам мусулмон бўлмаслигини айтганлар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Мусулмонларни алдаш ҳаром ва гуноҳи кабиралардан.
- 2- Мусулмонларга нисбатан холис бўлиш ва уларга яхшилик ишаш вожиб.

156 – дарс. Аллоҳдан қўрқишнинг фазилати

Аллоҳ таоло Ар-рахмон сурасининг 46-оятда айтади:

«**Парвардигори** (хузурида қиёмат куни) **туришидан қўрққан** (ва Унинг буруқларига бўйсиниб, қайтариқларидан тийилган) **киши учун икки жаннат бордир.**»

Ван-нозиот сураси 40,41-оятларида айтади:

«**Энди ким Парвардигорининг** (хузурида) **туриши** (ва У зотга ҳисоб-китоб бериши)**дан қўрққан ва нафсини ҳавойи хоҳишлардан қайтарган бўлса, у ҳолда фақат жаннатгина** (унинг учун) **жой бўлур.**»

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّبَا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ، وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالَ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Етти тоифа одам борки, Аллоҳ Ўзининг соясидан бошқа соя йўқ кунда уларни Ўз соясида соялантиради: адолатли имом-рахбар; парвардигорининг ибодатида улғайган йигит; қалби масжидларга боғланган киши; Аллоҳ йўлида дўстлашган, Унинг йўлида бирлашиб, Унинг йўлида ажрашувчи икки киши; мансабли ва соҳибжамол аёл ўзига чорлаганда: «Мен Аллоҳдан қўрқаман», деган киши; махфий ҳолда садақа берган, ҳатто ўнг қўли берганини чап қўли билмаган киши; Аллоҳни холиликда зикр қилиб, кўзёши тўккан киши»,.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ، عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоху анхумо шундай дейди: Мен Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитдим: «Иккита (одаминг) кўзига – Аллоҳдан қўрқиб йиғлаган кўзга ва тун бўйи Аллоҳ йўлида қўриқчилик қилиб чиққан кўзга дўзах ўти тегмайди».

Шарҳ:

Аллоҳдан қўрқиш фақат иймони содиқ мўмин кишидан содир бўладиган қалб ибодатидир. Шунинг учун ҳам динимизда унинг манзилати шу қадар олий ва даражаси юқори. Соҳибини тоат-ибодатларга ундайдиган ва гуноҳ-маъсиятлардан тўсадиган қўрқиш ҳақиқий мақтовга сазовор қўрқишдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Аллоҳдан қўрқиш фазилатли сифат бўлиб, эгасини жаннатга етказди.
- 2- Аллоҳдан қўрқиш гуноҳ-маъсиятлардан тияди.

157 – дарс. Мисвок тутишнинг фазли ва унга буюриш

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لِأَمْرَتِهِمْ بِالسُّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ» (متفق عليه).

Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Умматимни қийнаб қўйишдан ташвиш қилмаганимда эди, уларни ҳар бир намоз олдидан тишларини мисвок билан тозалашга буюрган бўлар эдим», дедилар.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السُّوَاكِ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий Анас розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Сизларни мисвокка кўп тарғиб қилдим», дедилар.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «السُّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ» (أخرجه النسائي).

Имом Насоий Оиша розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мисвок тутиш оғизнинг тозалигига ва Парвардигорнинг розилигига сабабдир», дедилар.

عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسُّوَاكِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ ҳадисда Хузайфа розияллоху анху шундай дейди: Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам тунда (таҳажжудга) турсалар, оғизларини мисвок билан тозалар эдилар.

عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يَبْدَأُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ قَالَتْ بِالسُّوَاكِ (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Шурайх ибн Ҳониъ айтади: Мен Оиша розияллоҳу анҳодан: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйга кирганларида энг аввал нима қилардилар?», деб сўраган эдим: «Мисвок тутардилар», дедилар.

Шарҳ:

Мисвок тутиш Аллоҳ розилигига ва оғиз поклигига сабаб бўлувчи Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам тарғиб қилган суннат амаллардан. Ул зот айниқса, таҳорат ва поклик лозим бўладиган намоз каби ибодатлар олдидан ҳамда оғиз ҳиди ўзгарадиган уйқудан туриш каби ҳолларда мисвок билан тишларни тозалашга кўп эътибор берар ва саҳобаларини ҳам шундай қилишга буюрар эдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Мисвок тутиш суннат амал.
- 2- У Аллоҳ таолонинг розилигига ва оғизнинг тозалигига сабабдир.
- 3- Намоздан олдин, уйқудан турганда ва уйга кирган пайтда мисвок ишлатиш суннат.

158 – дарс. Мунофиқларнинг аломатларидан

Аллоҳ таоло Нисо сурасининг 142-оятда айтади:

«Албатта мунофиқлар Аллоҳни алдамоқчи бўладилар.— Ҳолбуки, Аллоҳ уларни «алдаб» қўйгувчидир.— Ва қачон намозга турсалар дангасалик билан, хўжақўрсинга турадилар ва Аллоҳни камдан-кам ёдга оладилар»

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا إِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ» (متفق عليه)

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Кимда тўртта сифат бўлса, у ҳақиқий мунофиқ бўлади. Кимда улардан биттаси бўлса, то уни тарк қилгунича, нифоқдан битта сифат унда бор бўлади: Омонат қўйилса хиёнат қилади, гапирса ёлғон сўзлайди, аҳд берса хиёнат қилади, хусуматлашса фожирлик қилади (мақсаддан четлаб кетади)», дедилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَثْقَلَ صَلَاةٍ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ وَصَلَاةُ الْفَجْرِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا» (متفق عليه).

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Мунофиқларга энг оғир намоз хуфтон ва бомдод намозларидир. Агар у иккисида бўлган (ажрлар)ни билишганда эди, эмаклаб бўлса-да келишган бўларди».

Шарҳ:

Қуръон Карим мунофиқларнинг белгиларидан кўпларини хабар берган, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳам умматни унга тушиб қолишдан огоҳлантириб улардан баъзиларини ўз суннатларида зикр қилдилар. Хиёнат, аҳдни бузиш, ёлғон сўзлаш ва фожирлик шулар жумласидан бўлиб, улар фақат мунофиқ кимсада жамланади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мунофиқлар сифатларидан яна бир сифатни ҳам айтганларки, у – хуфтон ва бомдод намозларига ялқовлик қилишдир. Бу ҳолат бугунги кунда мусулмонлардан жуда кўп содир бўлмоқда. Мусулмон киши ушбу сифатларни яхши билмоғи ва улардан қаттиқ эҳтиёт бўлмоғи лозим.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1 – Хиёнат, ёлғон, алдов, фожирлик мунофиқларнинг сифатларидан.
- 2 – Умуман намозга, хусусан хуфтон ва бомдод намозларига ялқовлик қилиш ва уларни оғир санаш ҳам уларнинг сифатларидан.
- 3 - Аллоҳни кам зикр қилиш ҳам уларнинг белгиларидан.
- 4 – Ушбу сифатлардан эҳтиёт бўлиш лозим.

159 – дарс. Дўст ва улфатлар ҳақида:

Аллоҳ таоло Зухруф сурасининг 67-оятида айтади:

«У Кунда дўстлар бир-бирларига душмандир, магар (Аллоҳ йўлида дўстлашган) тақводор зотларгина (мангу дўстдирлар)».

عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكَيْرِ فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيكَ وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً وَنَافِخُ الْكَيْرِ إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً» (متفق عليه).

Абу Мусо розияллоху анхудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Яхши улфат билан ёмон улфатнинг мисоли худди мушк сотувчи (аттор) билан (темирчининг) босқонига дам урувчига ўхшайди. Мушк сотувчи ё мушкдан сизга ҳадя қилади ё ундан сотиб оласиз ёки ҳеч бўлмаса ундан хушбўй ҳид топасиз. Босқонга дам урувчи эса ё кийимингизни куйдиради ё эса ундан бадбўй ҳид топасиз.»

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ» (أخرجه أبو داود والترمذي).

Имом Абу Довуд ва имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Киши ўз дўстининг динидадир. Шундай экан, ҳар бирингиз ким билан дўстлашаётганини текшириб боқсин», дедилар.

Шарҳ:

Ошна-оғайни ва ёру-дўстларнинг инсонга таъсири кучли бўлади. Кўпинча инсонга дўстларининг хулқи – яхши бўлсин, ёмон бўлсин – юқади. Шунинг учун Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам яхши дўст танлашга буюрдилар ва яхши дўст мисолини мушк сотувчи атторга ўхшатдиларки, ҳар қандай ҳолда ҳам ундан фақат яхшилик топасиз. Аксинча, ёмон дўстнинг ёмонлиги сизга етмай иложи йўқ.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1 - Кимнинг дўстлиги тақво асосига қурилмаган ва Аллоҳ йўлидаги дўстликдан бошқа бўлар экан, қиёмат куни бундай дўстлик адоватга айланади.

2 – Яхши дўст ва улфат танлаш зарур.

3 – Дўстнинг дўстга таъсири кучли бўлади.

160 – дарс. Ғазабдан қайтариш ва ғазаб пайтида нима дейиш ва қилиш кераклиги ҳақида

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي قَالَ: «لَا تَغْضَبْ»
فَرَدَّدَ مَرَارًا قَالَ: «لَا تَغْضَبْ» (رواه البخاري).

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу айтади: «Бир киши Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламга: «Менга насиҳат қилинг» деган эди, «Ғазаб қилма!», дедилар. Ҳалиги одам илтимосини бир неча бор такрорлади. Яна: «Ғазаб қилма!», дедилар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ» (رواه البخاري)

Имом Бухорий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Кучли деб курашда ҳаммани енгадиган кишига айтилмайди. Ғазабланган пайтда ўзини қўлга ололган одам кучлидир».

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَنَا إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيُضْطَجِعْ» (رواه أبو داود)

Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Агар қай бирингиз ғазабланганида тик турган бўлса, ўтириб олсин. Агар шунда ҳам ғазаби тарқалмаса, ётиб олсин!»

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ اسْتَبَّ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ عِنْدَهُ جُلُوسٌ وَأَحَدُهُمَا يَسُبُّ صَاحِبَهُ مُغْضَبًا قَدْ أَحْمَرَ وَجْهَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ لَوْ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ» (رواه البخاري)

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Сулаймон ибн Сурод розияллоҳу анҳу айтадилар: Биз Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳузурларида эдик, икки киши урушиб қолди. Улардан бири ғазабланиб, юзлари қизариб, иккинчисини ҳақорат қиларди.

- Мен бир калимани биламан, - дедилар Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам - Агар у ушбу калимани айтса, ғазаби тарқалиб кетади: «Аъзу биллаҳи минаш-шайтонир рожийм» (яъни, даргоҳидан қувилган шайтоннинг ёмонлигидан Аллоҳдан паноҳ тилайман).

Шарҳ:

Ғазаб ёмон хулқлардан бўлиб, ўз эгасини нохуш ишларга тортиб кетади. Ғазаб шайтон тарафидан бўлгани боис Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ундан узоқлашишга йўлладилар, уни пасайтирадиган йўл-йўриқларни кўрсатдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1 – Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ғазабни тарқ қилишга васият қилдилар ва ғазаб пайтида ўзини босиб олувчи кишини мақтадилар.

2 – Ғазабланган киши тик турган бўлса ўтириб олиши лозим, ғазаби шунда ҳам тарқамаса ётиб олсин.

3 – Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ғазабланган кишини Аллоҳдан шайтоннинг ёмонлигидан паноҳ тилашга йўлладилар.

161 – дарс. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳалимликлари ва ҳусни хулқлари ҳақида

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. (رواه مسلم).

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўллари билан Аллоҳ йўлидаги жиҳоддан бошқа пайтда на бир аёлни ва на бир хизматкорни урдилар! Шахсиятларига нисбатан қилинган ишлардан асло ўч олмас эдилар. Фақат Аллоҳ ҳаром қилган ишларни қилинган пайтда Аллоҳ аzza ва жалла учунгина интиқом олар эдилар.»

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنْتُ أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيظٌ الْحَاشِيَّةِ فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَبَذَهُ بِرِدَائِهِ جَبَذَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَثَرَتْ بِهَا حَاشِيَةُ الْبُرْدِ مِنْ شِدَّةِ جَبَذَتِهِ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ ضَحِكَ ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анху айтадилар: «Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан йўлда кетар эдим. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг эгниларида ҳошияси дағал нажроний тўн бор эди. Бир аъробий ул зотга етиб олди-да, тўнларидан қаттиқ тортди. Мен Расулulloҳнинг бўйинларида қаттиқ тортиш оқибатида тўннинг дағал ҳошияси из қолдирганини кўрдим. Кейин у аъробий: «Эй Муҳаммад, амр этгин, ҳузурингдаги Аллоҳнинг молидан (менга ҳам берилсин)», деди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга ўгирилиб қарадилар ва кулдилар. Кейин унга беришга амр этдилар».

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمٍ أُحُدٍ قَالَ: «لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكَ مَا لَقِيتُ، وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلَ بْنِ عَبْدِ كَلَالٍ فَلَمْ يُجِئْنِي إِلَى مَا أَرَدْتُ فَأَنْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِهِ فَلَمْ أَسْتَفِقْ إِلَّا وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظَلَّتْنِي فَنَظَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جَبْرِيلُ فَنَادَانِي فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ فَقَالَ ذَلِكَ فِيمَا شِئْتَ إِنَّ شِئْتَ أَنْ أُطَبِقَ عَلَيْهِمُ الْأَخْشَبِينَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا» (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда айтилишича, Оиша розияллоҳу анҳо: «Уҳуд кунидан кўра бошингизга оғирроқ кун келганми?» - деб савол берганида Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай жавоб берганлар:

- «Қавмингиздан кўп нарса кўрдим. Уларнинг энг оғири Ақаба кунини бўлган эди. Мен ўзимни (ҳимоя қилиши учун) ибн Абдиёлил ибн Абдикулолга рўпара қилдим. У менинг сўровимни қабул этмади. (Мен у ердан) ғамгин ҳолатда чиқиб, бошимни эгиб юриб, Қарн ус-Саолибга етиб келганимни сезмай қолибман. Бошимни кўтаргандим, бир парча булут менга соя солиб турган экан. Қарасам, у булутда Жибрил алайҳиссалом ўтирибди. Шу пайт у менга нидо қилиб: «Аллоҳ таоло қавмингизнинг Сизга берган жавобларини эшитди ва сизга Тоғлар фариштасини (қавмингиз) ҳақида истаган нарсангизга буюришингиз учун юборди» - деди.

Тоғлар фариштаси менга нидо қилиб, салом берди ва:

- «Эй Муҳаммад, Аллоҳ таоло қавмингизнинг сизга айтган сўзларини эшитди. Мен Тоғлар фариштасиман. Роббингиз истаган нарсангизга буюришингиз учун мени сизнинг ҳузурингизга жўнатди, сиз нима хоҳлайсиз? Истасангиз икки тоғни уларнинг устиларига ёпиб қўяй?!» - деди.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

- «Йўқ, мен Аллоҳ таоло уларнинг пуштикамарларидан Унинг Ўзигагина ибодат қиладиган, Унга бирон нарсани шерик қилмайдиган одамларни чиқаришини умид қиламан» — дедилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1 – Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қавмларига ғоят ҳалим эдилар.

2 – Ислом даъватчилари ҳалимликда ва одамларнинг озорларига сабр-бардошли бўлишда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ўрнак олишлари лозим.

162 – дарс. Касални бориб кўриш ҳақида

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رُدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ» (متفق عليه)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу айтадилар: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитганман: «Мусулмоннинг мусулмон устида бешта ҳаққи бор: Саломга алик олиш, касални бориб кўриш, жанозага қатнашиш, чақирилган жойга бориш, акса урганга (ярҳамукаллоҳ деб) ташмит айтиш».

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ» (وفي رواية) قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا خُرْفَةُ الْجَنَّةِ قَالَ: «جَنَاهَا» (رواه مسلم)

Имом Муслим Савбон розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Мусулмон киши мусулмон биродарини кўргани борса, то қайтиб келгунига қадар жаннатнинг хурфаси ичида бўлади», дедилар. (Бошқа ривоятда) «Ё

Расулulloҳ, жаннатнинг хурфаси нима?», деб сўралди. «Меваларининг ҳосили», деб жавоб бердилар.

عن علي رضي الله عنه قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُودُ مُسْلِمًا غُدْوَةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُمْسِيَ وَإِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُصْبِحَ وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ» (رواه الترمذي)

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Алий розияллоҳу анҳу айтадилар: Мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини эшитдим: «Қай бир мусулмон киши бир мусулмонни эрталаб кўргани борса, то кечгача унга етмиш минг фаришта салавот айтиб туради, агар оқшом пайти кўргани борса, то тонггача унга етмиш минг фаришта салавот айтиб туради ва жаннатдаги бир мевазор боғ унга бўлади».

Шарҳ:

Беморни зиёрат қилиш Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам тарғиб қилган ишлардан бўлиб, у билан беморнинг синиқ кўнгли кўтарилиб, гўё дардига малҳам бўлади. У мусулмоннинг мусулмон биродари устидаги ҳақларидандир. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мазкур ҳадисларида унинг улкан ажру савоблар ҳосил қилувчи амал экани ҳақида ҳам хабар бердилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1 - Касални зиёрат қилишда ундан кўнгил сўраш ва ҳолидан ибратланиш бор бўлгани туфайли ҳам бу иш суннат амаллардан.

2 – Бу мусулмоннинг мусулмон биродари устидаги ҳақларидан.

3 – У кўп фазилатли ва савоби улуғ ишлардан.

163 – дарс. Ўнг томондан бошлашнинг суннатлиги ҳақида

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ التَّيْمُنُ فِي تَنْعَلِهِ وَتَرَجُلِهِ وَطُهُورِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо айтадилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам оёқ кийимларини кийишда, сочларини тарашда, таҳоратларида ва барча ишларида ўнг томондан бошлашни ёқтирардилар.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِالْيَمِينِ وَإِذَا نَزَعَ فَلْيَبْدَأْ بِالشَّمَالِ لِيَكُنَ الْيُمْنَى أَوْلَهُمَا تُنْعَلُ وَآخِرُهُمَا تُنْزَعُ» (متفق عليه)

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Сизлардан бирингиз оёқ кийимини кийганида ўнгидан бошласин, ечганида чапидан бошласин, ўнг пойи аввал кийилиб, кейин ечиладиган бўлсин».

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُتِيَ بِبَلْبَنٍ قَدْ شَبَّ بِمَاءٍ وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ وَعَنْ شِمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ فَشَرِبَ ثُمَّ أَعْطَى الْأَعْرَابِيَّ وَقَالَ: «الْأَيْمَنَ فَالْأَيْمَنَ» (أخرجه البخاري)

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу айтадилар: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга сутга сув аралаштириб олиб келинди, ўнг томонларида бир аъробий, чап томонларида Абу Бакр бор эди, ўзлари ичиб, сўнг аъробийга узатдилар ва: «Аввал ўнг томондан», дедилар.

Шарҳ:

Ўнг томондан бошлаш ва ўнгни иззат-икромда муқаддам қўйиш Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларидан ва Ислом аҳлининг белгиларидан. Бу билан барча ишларини чап томондан бошлайдиган шайтонга зид иш қилинган бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1 – Иззат-ҳурмат кўрсатиш ўринларида ўнг томондан бошлаш суннат.
- 2 – Оёқ кийим кийиш ва соч тараш каби ишларда ўнгдан бошлаш суннат.
- 3 – Кўпчиликка бирон нарса беришда ўнг томондан бошлаш суннат.

164 – дарс. Мақбараларни зиёрат қилиш ҳақида

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا» (أخرجه مسلم) وزاد الترمذي: «فإنها تُذَكِّرُكُمْ الآخِرَةَ»

Имом Муслим Бурайда розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам айтдилар: «Мен сизларни қабрларни зиёрат қилишдан қайтарган эдим, энди уларни зиёрат қилаверинг». Имом Термизий ривоятида: «Чунки у сизларга охиратни эслатади», деб қўшиб қўйилган.

عَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُهُمْ إِذَا خَرَجُوا إِلَى الْمَقَابِرِ فَكَانَ قَائِلُهُمْ يَقُولُ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَلْحَقُونَ أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ (أخرجه مسلم)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Бурайда розияллоху анху айтади: Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам уларга қабристонга чиққанда шундай дейишни ўргатардилар: «Ассалому алайкум ушбу диёр аҳли бўлмиш мўмин мусулмонлар, биз ҳам албатта сизнинг ортингиздан келувчимиз, бизга ва сизларга Аллоҳдан офият сўрайман»

عَنْ أَبِي مَرْثَدٍ الْغَنَوِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « لَا تُصَلُّوا إِلَى الْقُبُورِ وَلَا تَجْلِسُوا عَلَيْهَا » (أخرجه مسلم)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Марсад розияллоху анху айтади: Мен Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламнинг: «Қабрларга юзланиб намоз ўқиманглар, улар устига ўтирманглар» деганларини эшитганман.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يَجْلِسَ أَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ فَتَحْرِقَ ثِيَابَهُ فَتَخْلُصَ إِلَى جِلْدِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَجْلِسَ عَلَى قَبْرِ» (أخرجه مسلم)

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Сизлардан бирингиз чўғ устига ўтириши, чўғ унинг кийимини куйдириб, баданига етиши у учун қабр устига ўтиргандан яхшироқдир».

Шарҳ:

Қабрларни зиёрат қилиш Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатлари бўлиб, ўзлари буни қилганлар ва бошқаларни ҳам шунга буюрганлар, бу нарса кишига охиратни эслатиб туришини айтганлар. Зеро, оқил инсон ўзининг бу дунёдаги охириги қароргоҳини кўрар экан, бу шубҳасиз, унинг дунёга ҳирс қўймаслигига ва охиратдаги абадий ҳовлисини обод қилишга юзланишига сабаб бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1 – Қабрларни зиёрат қилиш суннат, бундай қилиш кишига охиратни эслатади.
- 2 – Қабристонга кираётганда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўргатганларидек салом бериш суннатдир.
- 3 – Қабрларга юзланиб намоз ўқиш ҳаром қилинган, чунки бу уларга сиғинишга олиб бориши мумкин.
- 4 – Қабрлар устига ўтириш мумкин эмас.

165 – дарс. Кишининг ўз уйидаги ҳолати ва оила аъзоларига бўлган муносабати ҳақида

عَنْ الْأَسْوَدِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ قَالَتْ
كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ (أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ)

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Асвад ибн Язид айтади: Мен Оиша розияллоҳу анҳудан Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйларида нима ишлар қилардилар, деб сўраганимда: «Оиласининг хизматида бўлар, намоз вақти бўлса намозга чиқар эдилар» деб жавоб берди.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا مَسِسْتُ حَرِيرًا وَلَا دِيْبَاجًا أَلَيْنَ مِنْ كَفِّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَلَا شَمَمْتُ رِيحًا قَطُّ أَوْ عَرَفًا قَطُّ أَطِيبَ مِنْ رِيحِ أَوْ عَرَفِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَخْرَجَهُ

الْبُخَارِيُّ)

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу дедилар: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кафтларидан кўра мулойимроқ бўлган на ипак, на бошқа нарсани ушламадим ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг бўйидан кўра хушбўйроқ бирон ҳидни топмадим».

عَنْ أَنَسٍ قَالَ خَدَمْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا قَالَ لِي أُفُّ قَطُّ وَمَا قَالَ لِشَيْءٍ صَنَعْتُهُ لَمْ صَنَعْتُهُ وَلَا لِشَيْءٍ تَرَكْتُهُ لَمْ تَرَكْتُهُ (رواه الترمذي)

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу дедилар: «Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ўн йил хизмат қилдим, ул зот менга бирон марта «уф» демадилар, биронта қилган ишим учун: «Нега бундай қилдинг!», қилмаган ишим учун: «Нега қилмадинг!», демадилар.»

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا قَطُّ بِيَدِهِ وَلَا امْرَأَةً وَلَا خَادِمًا إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ فَيَنْتَقِمَ مِنْ صَاحِبِهِ إِلَّا أَنْ يُنْتَهَكَ شَيْءٌ مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ فَيَنْتَقِمَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (رواه مسلم)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўллари билан Аллоҳ йўлидаги жиҳоддан бошқа пайтда на бир аёлни ва на бир хизматкорни урдилар! Шахсиятларига нисбатан қилинган ишлардан асло ўч олмас эдилар. Фақат Аллоҳ ҳаром қилган ишларни қилинган пайтда Аллоҳ азза ва жалла учунгина интиқом олар эдилар.»

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا عَبَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ إِذْ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلَّا تَرَكَهُ (متفق عليه)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Хурайра розияллоҳу анҳу дедилар: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳеч қачон таомни айбламаганлар. Агар хоҳласалар еганлар, хоҳламасалар емаганлар».

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا كَانَتْ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ قَالَتْ فَسَابَقْتُهُ فَسَبَقْتُهُ
عَلَى رَجُلِي فَلَمَّا حَمَلْتُ اللَّحْمَ سَابَقْتُهُ فَسَبَقَنِي فَقَالَ: «هَذِهِ بَتْلُكَ السَّبَقَةِ» (أخرجه أبو داود)

Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу ано айтадилар: Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан сафарда бирга эдик, югуришда мусобақалашиб, мен у зотдан ўзиб кетдим. Кейинроқ тўлишган пайтимда яна мусобақалашдик, бу гал ўзиб кетдилар ва: «Бу галгиси аввалгиси билан тенг бўлди», дедилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хонадонларида, оила аъзоларига нисбатан барча эргашиши лозим бўлган олий ахлоқ намунаси эдилар. Уйларида оилаларининг хизматларини адо этар, уларга нисбатан юмшоққўнгил, сабр-бардошли эдилар, ҳатто ходимларни ҳам ҳадеб танқид қилавермас, аҳли оилаларининг қўнгилларини ёзишга ҳаракат қилар, сафарга чиққанларида уларнинг дилларига сурур бахш этиш учун мусобақалашиб турар эдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1 – Хонадон аҳлига нисбатан кичикқўнгил бўлиш, уларга юмшоқ муомала қилиш, қўмаклашиш, ҳазил-мутоиба қилиб туриш лозим.

2 – Бу нарса эркак кишининг қадрини пасайтирмайди, аксинча, оширади. Чунки бу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг феълларидан.